

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS
Politikos mokslų programa

Klimato kaitos supratimas didžiuosiuose Lietuvos miestuose

MORTA GUDELIAUSKAITĖ
IV kurso, 4 grupės studentė

Bakalauro darbas

2020 gegužės 25 diena, Vilnius

Bibliografinis aprašas

Gudeliauskaitė M., *Klimato kaitos supratimas didžiuosiuose Lietuvos miestuose*. Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I.Vinogradnaitė. -V., 2020. -30 p.

Reikšminiai žodžiai: kokybinis tyrimas, sociologija, klimato kaita, ekologija, nuostatos, elgesys, Lietuvos visuomenė, politikos mokslai

Šiame darbe nagrinėjama susidariusi ekologinių nuostatų ir ekologinio elgesio atskirtis, kuri matoma kiekybiniuose tyrimuose. Lietuvoje daryti kiekybiniai tyrimai neparodo tikrojo Lietuvos visuomenės klimato kaitos supratimas - skirtingi kiekybiniai tyrimai, nerodo logiškos sekos, kodėl lietuviai elgiasi ekologiškai, nors nuostatų tyrimuose tas nematoma. Tyrime norima atrasti, kodėl susidaro „pilkoji zona“ tarp ekologinių nuostatų ir ekologinio elgesio.

Remiantis egzistuojančia teorija, sudaromas tyrimo metodas, tinkantis atrasti gilesnes priežastis atotrūkiui. Tyrimo atlikimo imtis - didieji Lietuvos miestai. Sudaromos tipologijos, leidžiančios atrasti, koks ryšys sieja nuostatas ir elgesį.

Turinys

Įvadas.....	4
1. Teorinis pagrindas	11
2. Empirinis tyrimas	20
3. Teorinės tyrimo implikacijos.....	28
Išvados.....	29

Ivadas

Klimato kaitos klausimas, pradėtas kelti visuomeniniame lygmenyje dar XX a. antroje pusėje, 1994 metais jau turėjo tarptautinį institucinį lygmenį - Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijoje pasirašytas nutarimas mažinti šiltnamio dujų efektą, kad būtų mažinamas žmogaus poveikis klimato kaitai.¹ Visgi, didėjant energijos poreikiams, klimato klausimas vis tapo aktualesnis. Dar 1997 metais ta pati organizacija pasirašė Kioto Protokolą, kuris įpareigoja išsivysčiusias šalis per penkerių metų laikotarpį nuo 2008 iki 2012 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus 5,2 % lyginant su 1990 m. kiekiu. Rusijos ratifikuotas, protokolas įsigaliojo tik 2005 metais. Situacijai blogėjant, 2016 metais JT BKKK susitikime 196 šalys pasirašė Paryžiaus susitarimą, kad vidutinė žemės temperatūra nepadidėtų daugiau nei 1,5 laipsnių. Šalia šių pasaulinių susitarimų, ES išleido klimato kaitos programą, kurioje išsikėlė ilgalaikius tikslus, pradedant tuo, jog iki 2020 metų bus 20 % bus sumažinta šiltnamio dujų efektas, tiek pat padidintas atsinaujinančių energijos šaltinių efektyvumas bei bendras energijos panaudojimo efektyvumas². 2019 metai itin pasižymėjo visuomenės aktyvizmu, reikalaujančiu iš politikų daugiau atsakomybės bei efektyvių priemonių sustabdyti klimato kaitą: dar pavasarį Gretos Thunberg taikus protestas, pradėtas Švedijoje, Europoje išplito į kitas šalis ir Paryžiuje ir Didžiojoje Britanijoje transformavosi į smurtinius protestus. Bendrai žvelgiant, klimato kaitos problema darosi vis aktualesnė visuomenėje ir politikoje, ypač išsivysčiusiose šalyse. Klimato kaitos problema vis labiau skverbiasi į politines darbotvarkes, tampa visuomeninių judėjimų idėjiniu pagrindu ir yra identifikuojama kaip krizė. Dar 1980-aisiais Al Gore, tuometinis JAV Vice-Prezidentas, klimato kaitos terminą pakeitė klimato krize, pabrėždamas, jog vykstantys reiškiniai paveiks žmoniją negrįžtamai.

2019 metais „Pew Research Center“ atliktame tarptautiniame tyrime buvo norima pamatyti, kuriose valstybėse buvo išreikštas didžiausias bei kuriose mažiausias susirūpinimas klimato kaitos grėsme šaliai. Net 90 % graikų mato klimato kaitą kaip didelę grėsmę, panašiu požiūriu neatsilieka ir Pietų Korėja (86%), Prancūzija (83 %), Ispanija (81 %), Meksika (80%). Bendra pasaulio mediana, kiek procentų įvardino klimato kaitą kaip didelę grėsmę - 68%. Mažiausiai klimato kaitos grėsme susirūpinusios šalys Izraelis (38 %), Nigerija (41 %), Rusija (43%). Bendra pasaulio mediana, kiek procentų išreiškė nuomonę, jog klimato kaita yra maža grėsmė - 20 %.³

¹Jungtinės Tautos, *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?*, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-convention/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>, žiūrėta [2019 10 15]

² Europos Komisija, *EU Climate Action*, https://ec.europa.eu/clima/citizens/eu_en, žiūrėta [2019 10 11]

³ Moira Fagan et al, „A look at how people around the world view climate change“, 2019 (April 18), <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/04/18/a-look-at-how-people-around-the-world-view-climate-change/> [paskutinį kartą žiūrėta 2020 03 31]

Lietuva yra priskiriama prie šalių, kurios bus mažiausiai paveiktos tiesioginės klimato kaitos⁴. Žvelgiant į Aistės Balžekienės tyrimą, atliktą 2008 metais, remiantis gyventojų apklausos bei žiniasklaidos monitoringo rezultatais galima teigti, jog klimato kaita Lietuvos viešajame diskurse ir viešojoje nuomonėje užėmė subordinuotą „žemo aktualumo“ poziciją daugelio kitų socialinių, politinių ar ekonominių klausimų atžvilgiu. Lietuvos gyventojams svarbiausiomis problemomis buvo lokalios ekonominės ir socialinės problemos, o globalios, ekologinės problemos lieka svarbių problemų sąrašo pabaigoje.⁵ 2017 metais atlikto „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, 70 proc. lietuvių klimato kaitą laiko labai rimta problema (ES vidurkis - 74 %), kas yra 8 % daugiau nei 2015 metais. Bet, tik 8 % laiko tai rimčiausia problema, su kuria pasaulis susiduria (ES vidurkis - 12 %). 75 % lietuvių sutinka, kad reikia kovoti su klimato kaita ir jog naudojant energiją efektyviau gali pagerinti ES ekonomiką ir darbus (ES vidurkis- 79 %). 61% sutinka, jog mažinant degaus kuro sąnaudų importą iš trečiųjų šalių gali pagelbėti ES ekonomikai (ES vidurkis- 65%). Bendrai žvelgiant, Lietuva per daug nesiskiria nuo bendro ES požiūrio į klimato kaitos problematiką.⁶ 2017 metų duomenimis, Lietuvoje klimato kaita pagal svarbumą vertinama kaip 3-čia problema po skurdo bei tarptautinio terorizmo grėsmės.⁷

Naujausio KTU tyrimo duomenimis net 94,5 % apklaustųjų pripažįsta, kad klimatas pasaulyje keičiasi, 48,7 % yra šiek tiek susirūpinę ir tik 25,7 % įvardija save susirūpinusiais problema. Didžiausią susirūpinimą dėl klimato kaitos kelia poveikis žmonių sveikatai visame pasaulyje (43,6%), bet tik 8,1 % mato, kad klimato kaita juos liečia asmeniškai ar jų artimą aplinką. Tyrime taip pat buvo tiriama, kaip žmonės vertina savo galimybes prisidėti prie kovos su klimato kaita -nors 43,8 % respondentų sutinka, kad Lietuvos žmonės kartu gali kovoti su klimato kaita, tik 23,5 % vertina save kaip darančiais aktyvius veiksmus kovoje su klimato kaita. Tyrimo autoriai teigia, kad gyventojai Lietuvoje nėra linkę imtis aktyvių veiksmų kovodami su klimato kaita.⁸ Be viso to, Lietuvoje atlikti kiekybinių tyrimų rezultatai smarkiai svyruoja. 2019 metais atlikti paskutiniai tyrimų rezultatai drastiškai skiriasi. Vienas iš tyrimų, atliktas 2019 lapkričio mėnesį rodo, jog 52 % Lietuvos gyventojų labiau rūpi kainos, socialinė rūpyba ir infliacija, nei klimato kaitos problema ir tik 4 % gyventojų išskyrė klimato kaitą, aplinkosaugą ir energijos klausimą kaip pagrindinę problemą.⁹ BNS užsakytoje apklausoje duomenys sako ką kitą - 73,8 proc. apklaustųjų tyrimo metu

⁴ Moody's Investor Service, *How Moody's Assesses the Physical Effects of Climate Change on Sovereign Issuers*, 7 November 2016, p. 11

⁵ Aistė Balžekienė, et al., „*Klimato kaita: socialinio rizikos suvokimo ir žiniasklaidos diskurso Lietuvoje konfigūracijos*“, 2008, p.16

⁶ Europos Komisija, *Special Eurobarometer 459 Climate Change*, March 2017

⁷ Ten pat,

⁸ Audronė Telešienė, et al., *Klimato kaitos nuostatos, elgsena ir komunikacija Lietuvoje: monografija*. Kaunas, 2020. Tyrimo santrauka

⁹ Saulius Jakučionis, BNS žinios, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1130303/lietuviai-labiausiai-es-nerimauja-del-kainu-kilimo-klimato-kaita-nerupi> [žiūrėta 2020 01 03], 2019

sutiko arba greičiau sutiko su teiginiu „Klimato kaita kelia grėsmę mano kartos žmonėms“. 18,3 % apklaustųjų neišsprendė grėsmės, o 8 % neturėjo nuomonės. Anot apklausos, trys iš keturių lietuvių sutinka, kad visuotinę atšilimą skatina žmonių ūkinė veikla, o 62,8 % yra pasirengę keisti gyvenimo būdą, kad prisidėtų prie klimato kaitos mažinimo. Daugiausiai pareiškusių, jog yra pasiryžę keisti gyvenimo būdą yra amžiaus grupėje iki 39 metų - 73,5 %, 40-59 metų grupėje 62 %, 60 ir daugiau metų grupėje - 57,7 %. Tyrimas rodo, kad jauni ir labiau išsilavinę žmonės dažniau nei apklaustųjų vidurkis laiko klimato kaitą grėsme. Tarp apklaustųjų iki 39 metų amžiaus grėsmę matė 84,3 proc., tarp turinčiųjų aukštąjį išsilavinimą - 79,8 % respondentų.¹⁰ Pastarieji du tyrimai rodo, jog nuomonės linkusios keistis, bet kiekybiniais tyrimais tokia nuostatų kaita nėra aiškinama giliau. Bendrai žvelgiant, nors Lietuvoje klimato kaita pripažįstama kaip vykstantis procesas ir problema, visgi, problemos svarbumas ir galimybės, kiek pats žmogus gali prisidėti prie pokyčio, visad sudaro mažesnę dalį apklaustųjų. Be to, kiekybinių tyrimų rezultatai gali smarkiai skirtis, net kai jų atlikimo laikas yra panašus.

2019 metais Europos Sąjungos pasirašytame „Žaliojo kurso“ susitarime, kurio siekis yra stabdyti klimato kaitą, išskiriami šie pagrindiniai tikslai: užtikrinti žiedinės ekonomikos veikimą (resursų daugiakartinis panaudojimas), atkurti biologinę įvairovę ir sumažinti taršą. Remiantis šiuo pagrindu, svarbu pažvelgti, kaip Lietuvos gyventojai savo veiksmais atrodo bendrame Europos Sąjungos kontekste: plastiko rūšiavime Lietuva pirmauja visoje Europoje -surūšiuojama daugiau nei 70 % plastiko.¹¹ „Eurostat“ tiria skirtingas sritis, norėdama palyginti Europos Sąjungos šalių ekologiškumą. Sritys, kurios buvo matuojamos: susitvarkymas su atliekomis, jų rūšiavimas ir perdirbimas; gėlo vandens naudojimas; šiltnamio dujų kiekis, oro kokybė, energijos naudojimas, miškų išsaugojimas. Padarius visų šių duomenų rezultatų bendrą analizę, Lietuva bendroje Europos Sąjungos statistikoje yra 5 vietoje. Lietuvos įvertis -9,5, kai tuo tarpu pirmoje vietoje Švedija -3, o paskutinėje Kipras -20,2. Taigi, remiantis šių indeksų bendru vidurkiu, Lietuva yra viena iš ekologiškiausių Europos Sąjungos šalių, kai kuriose srityse turinti labai gerą įvertį (rūšiavimas) ir prastesnį įvertį kitose (miškų išsaugojimas).¹²

Atsižvelgus į Lietuvos kiekybinius tyrimus apie klimato kaitą ir ekologiją, fiksuojama atskirtis tarp ekologinių nuostatų ir ekologinio elgesio, tad šiame darbe keliamas klausimas, kokios yra šios atskirties susiformavimo priežastys. Šio tyrimo tikslas, atlikus kokybinių tyrimą, atrasti galimas atskirties tarp ekologinių nuostatų ir ekologinio elgesio priežastis, kurių kiekybiniai tyrimai Lietuvoje negali paaiškinti.

¹⁰ Vaidotas Beniušis, BNS, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1138432/klimato-kaita-lietuviu-akimis-jauni-ir-issilavine-zmones-laiko-tai-gresme-pasirenge-keisti-savo-iprocus>, 2020, [žiūrėta 2020 02 03]

¹¹ Europos Komisija, *Žaliojo kursas 2019-2024*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt [žiūrėta 2020 05 10]

¹² NibleFins, „Greenest Countries in the EU“, 2020 January 19, <https://www.niblefins.co.uk/greenest-countries-eu#nogo> [žiūrėta 2020 05 16]

Šio tyrimo uždaviniai:

- Apsibrėžti teoriją, leidžiančią atsakyti į tyrimo klausimą
- Susidarius klausimyną, atlikti 20 interviu didžiuosiuose miestuose
- Išanalizavus tyrimo duomenis, sudaryti tipologijas

Literatūros apžvalga

Dažniausiai tyrimai, siekdami rasti individo santykis su aplinkosauga, klimato kaita, ekologija, stengiasi rasti vieną kintamąjį, kuris paaiškintų ryšio priežastingumą. Literatūroje, kurioje tiriamas palankus aplinkai elgesys, akcentuojama, jog skirtingi veiksniai sukuria skirtingus ekologiškai reikšmingus elgesio tipus. Nors individo vertybės ir susirūpinimas gali daryti įtakos jo elgesiui, kiti struktūriniai faktoriai ir motyvacijos dažnai dominuoja. Taip yra paneigiama vieno modelio aiškinimas, kuriamas kiekybinių tyrimų.¹³ Jared Berry Fitzgerald tyrimas parodė, jog anksčiau atlikti tyrimai, ieškodami paskirų nepriklausomų kintamųjų, veikiančių individo susirūpinimą aplinkosauga, buvo neteisūs - autorius, pritaikęs kokybinę lyginamąją analizę parodė, jog didžioji dalis paskirų socialinių faktorių, prieš tai pripažinti kaip svarbūs faktoriai, gebantys paaiškinti susirūpinimą gamta, veikia ne atskirai, o kompleksiškai.¹⁴ Todėl itin svarbu atsižvelgti ne tik į tai, kas gali suformuoti nuostatas ir kokios jos yra, bet giliau išvelgti kitus galimus faktorius, formuojančius elgesį.

Lyginant 2008, 2017, 2019 ir 2020 metų statistikas, akivaizdu, jog Lietuvos visuomenėje vyksta problemos vertinimo pokytis. Literatūroje yra ne vienas požiūrio taškas, kuris lemia nuostatų susidarymą. Robert Inglehart teigimu, vyksta „tylioji revoliucija“, kurios metu palaipsniui keičiasi vertybės iš materialių į post-materialias, kuomet duotas prioritetas fiziniam apsirūpinimui bei saugumui keičiasi į tapatumo (belonging), saviraiškos ir gyvenimo kokybės vertybes¹⁵. Post-materialiose vertybės yra tokios vertybės, kurios neturi materialinės išraiškos, tarkim, „žaliosios“ vertybės, kurios siekia išsaugoti gamtą, jos išteklius ir pan., bet tai neturi tiesioginės reikšmės individui materialiai. Taip pat, po post-materialių vertybių sąvoka palenda ir liberaliosios vertybės, kuriomis norima didinti tiesioginį dalyvavimą demokratijos procese, be to -rasinė ir kultūrinė lygybė.¹⁶ Robert Inglehart taip pat tvirtina, jog jaunesni žmonės, kurie turi įsitvirtinę post-materialų požiūrį yra labiau linkę palaikyti aplinkosaugos iniciatyvas nei tie, kurie yra tradiciškai orientuoti.¹⁷

¹³ Lorraine Whitmarsh, O'Neill Saffron. *Green identity, green living? The role of pro-environmental self-identity in determining consistency across diverse pro-environmental behaviours*. Journal of Environmental Psychology 30.3, 2010, p. 306

¹⁴ Jared Berry Fitzgerald, *Equifinality and Pathways to Environmental Concern: A Fuzzy-Set Analysis*. Socius 5, 2019, psl.12

¹⁵ Oddbjørn Knutsen, *Materialist and Postmaterialist Values and Social Structure in the Nordic Countries*, 1990, p.85

¹⁶ Ten pat, p. 86

¹⁷ Bruce Tranter, *Attitudes toward global warming, climate change and other environmental issues among young Queenslanders*, p.5

Plintančios saviraiškos vertybės transformuoja modernizaciją į žmogaus vystymosi procesą, duodantį naujo tipo žmogiškąją visuomenę, kuri į centrą pastato žmogų.¹⁸ Didėjant žmonių materialinei gerovei, pažinimui bei socialiniams resursams, mažėja išoriniai žmogaus suvaržymai. Saviraiškos vertybės yra labiau pabrėžiamos masių, o tai veda link augančio politinių ir pilietinių laisvių lygybės, atskaitingesnės valdžios reikalavimo, tiesioginio institucijų ir struktūrų formavimo, kurios padeda užtikrinti žmogaus pasirinkimo maksimizavimą pasaulyje ir demokratijoje.¹⁹ Visgi, R.Inglehart neišvengė kritikos - Riley Dunlap ir Richard York R.Ingleharto tyrimo rezultatai bei metodas pasirodė nepritaikomas visam pasauliui ir labiau orientuotas į Šiaurės šalis, kurioms, dėl jų nuoseklaus ekonominio vystymosi, pats tyrimas buvo patogus. Pastebėję silpnąsias tyrimo dalis ir stebėję gaunamus rezultatus periode 1990 nuo 2001 50-tyje šalių, tyrimas parodė, jog net besivystančių ir nepasiturinčių šalių piliečiai linkę aukoti ekonominį naudingumą, jei tai užtikrins tvarumą jų šalyje ir visame pasaulyje.²⁰ Šis tyrimas paneigia R. Ingleharto teiginį, jog post-materialios vertybės yra pagrindinė varomoji jėga, kodėl žmonėms rūpi aplinkosaugos problema. Taip pat, tyrimuose kritikuojama R.Inglehart prielaida, jog jei ekonomika šalyje sparčiai auga, tai ir kiekvienas jos pilietis yra paliečiamas augimo ir jaučiasi finansiškai saugus. Atliktas tyrimas²¹ Sovietų Sąjungoje ir centrinėje Europos šalyse, kurios buvo vis dar socialistiniame režime arba ką tik pradėjusios kurti kapitalizmo sistemą, parodė, jog žmonės palaiko post-materialias vertybes, nors visuomenės gyvenimo kokybė buvo prasta -mažos pajamos ir nesivystanti ekonomika. Taip pat, R.Inglehart tyrime nebuvo tirtas nedarbas ir post-materialių vertybių ryšys. Clark ir Dutt, įdėję šį faktorių į tyrimą parodė, kad net ir nedarbo sąlygomis, žmonės yra linkę palaikyti post-materialias vertybes.²² Tuo tarpu Flanagan, atlikęs tyrimą Japonijoje, teigia, jog svarbiausiu faktoriumi formuojant individo elgesį yra švietimas.²³ Taigi, R.Inglehart teorija yra „jautri“ tam tikram laikui ir tam tikrai vietai, tad taikyti šią teoriją, nepatikrinus daugiau faktorių nei teorijoje, gali būti padarytos klaidingos išvados.

1990–2008 metais Lietuvoje taip pat buvo tirta post-materialių vertybių sklaida 1990–2008 metais. Remiantis atliktų tyrimų duomenis galima konstatuoti, kad nors Lietuvos visuomenė savo post-materialiųjų vertybinių orientacijų požiūriu per daug nesiskiria bendrame Europos šalių paveikslu, politinės ir ekonominės sistemos transformaciją išgyvenusios mūsų valstybės gyventojų

¹⁸ Ronald Inglehart, *The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-industrial Societies*, 1971, American Political Science Review, p.1

¹⁹ Ten pat, p.2

²⁰ Raymond M. Duch and Michael A. Taylor & Clarke, Harold D., and Nitish Dutt. "Measuring Value Change in Western Industrialized Societies: The Impact of Unemployment.", 1991, American Political Science Review 85:905-20

²¹ Raymond M. Duch and Michael A. Taylor, *Postmaterialism and the Economic Condition*, American Journal of Political Science, Vol. 37, No. 3 (Aug., 1993), pp. 747-779 & Gibson, James L., and Raymond M. Duch. 1993a. "Postmaterialism and the Emerging Soviet Democracy." Western Political Quarterly. Forthcoming

²² Raymond M. Duch and Michael A. Taylor & Clarke, Harold D., and Nitish Dutt. 1991. "Measuring Value Change in Western Industrialized Societies: The Impact of Unemployment." American Political Science Review 85:905-20

²³ Paul R Abramson, *Critiques and Counter-Critiques of the Postmaterialism Thesis: Thirty-four Years of Debate*, 2011 p.6

vertybinės nuostatos nėra aiškiai susiformavusios ir konsoliduotos, o jų kaita nenuosekli, labai stipriai reaguojanti į momentines situacijas –ekonomines bei politines aplinkybes. Priešingai post-materializmo teorijos logikai, būtent labai spartaus ekonomikos augimo laikotarpiu Lietuvoje užfiksuota didžiausia grynųjų materialistų dalis. Maža to, tarpusavyje prieštaringų vertybinių nuostatų kaita Lietuvos visuomenėje neretai turėjo tą pačią kryptį: pavyzdžiui, 1990–2005 metais vis mažiau akcentuota tiek didesnio dėmesio asmenybei, tiek didesnės pagarbos valdžiai svarba.²⁴

Kita prizmė, per kurią bandoma suprasti visuomenės požiūrį į klimato kaitą, yra žiniasklaidos įtaka. Žvelgiant į šiuolaikinių mokslininkų gretas, nuomonės kaip vertinti klimato kaitos problemos iškėlimą medijose išsiskiria į pozityvius, kurie klimato kaitos problemos sprendimą iškelia kaip vieną svarbiausių prioritetų, ir skeptikus, teigiančius šios problemos pervertinimą. Vienas iš skeptikų šiuo klausimu Bjorn Lomborg, dar 2010 teigė, jog į viešumą iškeliama faktai yra pateikiami vienapusiškai ir šališkai, jog būtų sukurta visuomenės panika – autorius teigia, jog viena iš knygos „Cool it“ reikšmių yra skirta to meto vykstančių debatų prigimčiai. Bet kas, kas nepritaria radikalioms priemonėms mažinti klimato šiltėjimui, yra išskiriamas į paribius ir vadinamas naftos „blogiečių“ lobistų pavaldiniu²⁵. Kalbant apie Gretos Thunberg atvejį, Bjorn Lomborg straipsnyje „On climate change, humanity is not ‘evil’“ teigia, jog nors klimato kaita nepaneigiama ir sukurta pačio žmogaus, idėja, jog tai pasaulio pabaigos požymis yra nepagrįsta. Mokslininkas teigia, jog atėjus laikui priimti ilgalaikius sprendimus, kurie reikalauja tam tikrų nenaudingų pokyčių visuomenėje, politikai suabejoja savo retorika ir visuomenės palaikymu. To pasekoje, aplinkoje susiformuoja baimės, teroro bei tragedijos nuotaikos, kuriomis žaidžia politikai, medija bei NVO. Šios nuotaikos sukuria situaciją, kurioje kam nors pasiūlius investuoti bent 25 milijardais daugiau į emisijų neturinčių technologijų tyrimus, žmonės dažniausiai reaguoja, jog tai yra per mažai, kai esame aplinkosaugos Armagedono priešakyje. Knygoje aptariamas atvejis, jog ES kuria politinius planus, kuriuose užsibrėžiama skirti pinigus CO2 mažinimui ir investuoti į atsinaujinančius energijos šaltinius, nors tai globalios temperatūros kilimą nukels tik keliomis dienomis.²⁶ Kai emocijos yra tokia didelė varomoji jėga, žmonės nustoja klausyti įrodymų ir vietoj to siūlo didelius projektus, kurie yra vis labiau nerealių įgyvendinimui.²⁷ Taip pat, B. Lomborg pažymi, jog žinių sklaidos tinklai stumia į priekį klimato paniką kaip pagrindinį naratyvą, bet tuo pačiu šalia straipsnių reklamuoja ilgųjų skrydžių keliones, automobilius bei kitas daug energijos suvartojančius produktus.²⁸ Iš esmės, mokslininkas pažymi tam

²⁴ Rūta Žiliukaitė et al., „Lietuvos visuomenės vertybių kaita per dvidešimt nepriklausomybės metų“, Vilnius, 2016, p. 235

²⁵ Bjørn Lomborg, *Cool it: the skeptical environmentalist's guide to global warming*, 2007, New York: Alfred A. Knopf, p.xxiii

²⁶ Ten pat, p.XX

²⁷ Ten pat, p.207

²⁸ Ten pat, p.208

tikrą politikų bei žiniasklaidos hipokritiškumą, kuris visuomenei neleidžia racionaliai susiformuoti vaizdinio apie esamą situaciją.

Visgi, Martin Rees yra kitokios nuomonės dėl žiniasklaidos įtakos. Jo teigimu, efektyvios kampanijos turi būti asocijuojamos su įsimintiniais logotipais. Jo pateikiamas pavyzdys - BBC TV serijose Mėlynoji Planeta II parodė albatrosą, kuris grįžta iš tolimo kelio, ieškant pašaro jaunikliams ir vietoj žuvies, parneša plastiko liekanas. Tokius pavyzdžius autorius pažymi kaip gerus, formuojant ilgalaikį vaizdinį, padedantį pažymėti tokias problemas kaip, tarkim, plastiko rūšiavimas.²⁹ Martin Rees teigia, jog reguliacijos nepadės, jei viešumoje nebus tam tikros mąstysenos.³⁰ Vienas iš jo pasiūlymų, įtraukti kuo daugiau socialinės medijos į klimato kaitos problemos sprendimą ir pažymi, jog mokslininkai turėtų kurti reklamas, kurios supažindintų publiką su atradimais ir taip būtų užmezgamas ryšys.³¹ Kalbant apie žiniasklaidos diskursą, apžvalgininkai pastebi, kad individui norima sukurti tam tikrą kaltės jausmą, išryškinant tai, jog jo pasirinkimai lemia didžiuosius globalius įvykius. Yra sukuriamas vaizdiny, jog individo pirkimo įpročiai yra tai, kas turi keistis vardan klimato kaitos sustabdymo. Visgi, apžvalgoje „How to Stop Freaking Out and Tackle Climate Change?“ yra bandoma atkreipti dėmesį didžiuosius „kaltininkus“, kurie turi prisiimti atsakomybę už veiksmus, stabdant klimato kaitą - valdžia bei didieji verslai. Teigiama, jog bendros vieningos sistemos sukūrimas yra sąlyga suvaldyti klimato kaitą, o ne bandymas suvaržyti veiksmus individo lygmenyje.³²

Kadangi nuostatos nėra vienintelis veiksnys, lemiantis individo elgesį, reikia atsižvelgti į kitas teorijas, aiškinančias individo elgesį. Viena iš jų - racionalaus veikėjo apsisprendimo teorija, kuria remiasi kolektyvinio suinteresuotumo modelis (*collective interest model*). Ši teorija, nagrinėta Mark Lubell „Environmental Activism As Collective Action“, teigia, jog žmonės dalyvaus aplinkosaugos aktyvizme, kai individas patikės savo veiksmų teigiama įtaka. Tikėtinos vertės skaičiavimas priklauso nuo 5 faktorių: 1) kolektyvinių gėrybių vertė, gauta iš sėkmingo aplinkosauginio judėjimo 2) didėjanti sėkmės tikimybė, jei individas dalyvaus 3) kiek tikima pačio judėjimo grupės sėkme 4) selektyvioji dalyvavimo kaina 5) selektyvioji nauda.³³ Tame pačiame straipsnyje pažymima, jog net kai aplinkosauginis aktyvizmas yra aukšto lygio, individualus aplinkosaugos aktyvizmo naudingumas yra lygus nuliui, jei žmonės nejaučia galintys padaryti poveikį.³⁴ Taip pat, veikiant lokaliai, didėja šansai padaryti įtakos lokaliai aplinkosaugos kokybei ar priimamiems sprendimams politikoje, todėl

²⁹ Martin Rees, *On The Future. Prospects For Humanity*, Princenton University Press, 2018, p.37

³⁰ Ten pat, p.35

³¹ Ten pat, p.222

³² Emma Marris, *How to stop freaking out and Tackle Climate change?* „New York Times“ Reviews, 2019 01 19, [Žiūrėta 2020 03 26]

³³ Mark Lubell, *Environmental activism as collective action*, *Environment and Behavior* 34.4, 2002, p. 433

³⁴ Ten pat, p. 446

racionalus pilietis gali gauti daugiau naudos iš aplinkosauginio aktyvizmo.³⁵ Tam tikras naudos skaičiavimas gali būti motyvacija įsitraukti į socialinį judėjimą arba ne.

Taigi, literatūroje įžvelgiama, jog individo nuostatų ir elgesio susiformavimas gali priklausyti ne nuo vieno veiksnio, bet kelių veiksnių, veikiančių tiek iš išorės, bet ir pačio individo viduje -jo sąmonėje. Ekologinė nuostata ne visada eina koja kojon su ekologiniu elgesiu. Visų veiksnių kiekybiniai tyrimai negali apčiuopti, todėl šis darbas sieks užpildyti „pilkąją zoną“ tarp nuostatos ir elgesio, nes nuostata, nėra lygu elgesiui ir *visa versa*.

Norint atsakyti į tyrimo klausimą, buvo naudojamas kokybinis tyrimas. Tyrimo imtis - 20 interviu su didžiuosiuose Lietuvos miestuose gyvenančiais žmonėmis. Remiantis teorija ir susidarytu metodu, informantų duomenys buvo suskirstyti į 7 skirtingas tipologijas, parodančias egzistuojančius ekologinių nuostatų ir ekologinio elgesio tarpusavio ryšį. Pabaigoje, buvo apžvelgta teorijos papildymo galimybė bei suformuotos tyrimo išvados.

1. Teorinis pagrindas

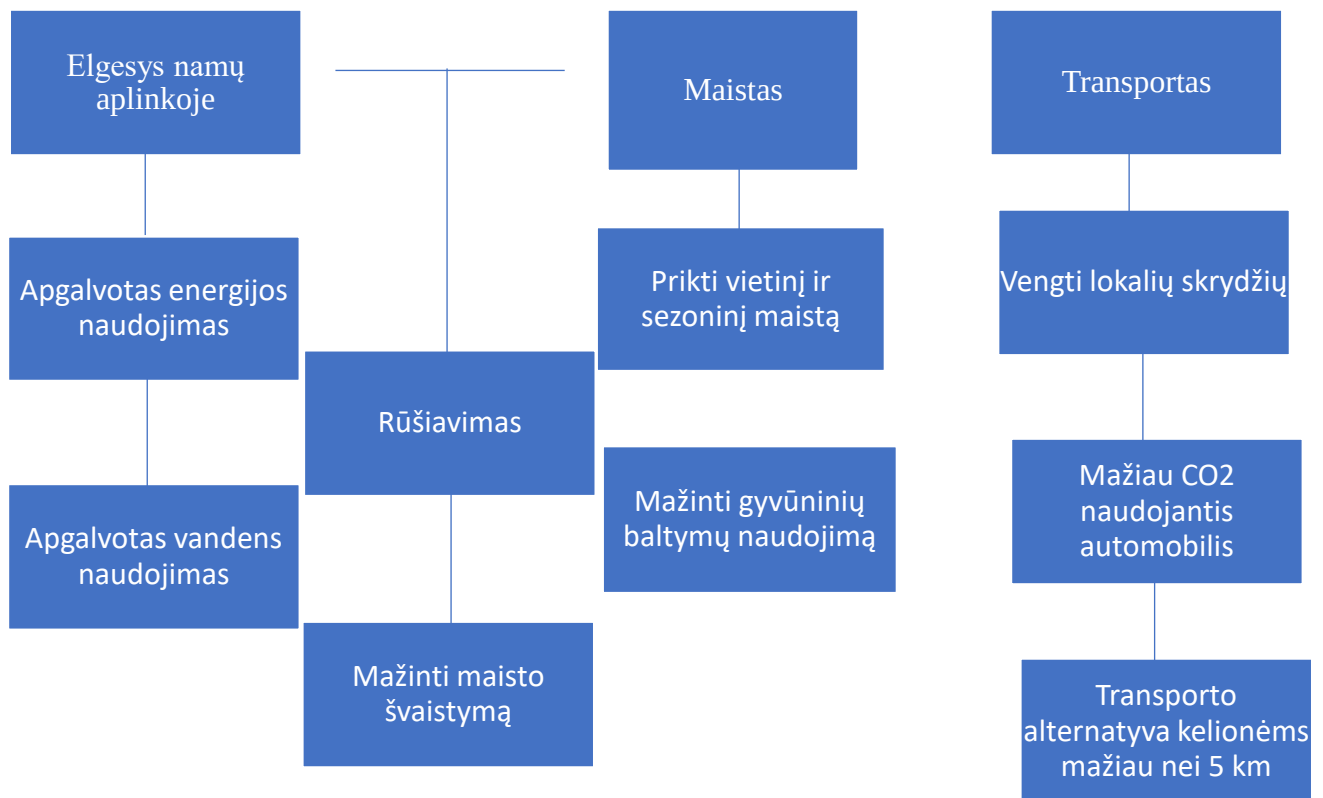
Norint išspręsti tyrimo problemą, svarbu suprasti, kaip dabar egzistuojančioje teorijoje aiškinamos nuostatų ir elgesio susidarymas bei tarpusavio sąveika.

Jungtinės Karalystės Aplinkosaugos, maisto bei kaimo reikalų departamentas, kartu su Žaliaja Sąjunga (*Green Alliance*), atliko tyrimą, kuriame tiriami žmonės individualiame lygmenyje: koks jų ryšys bei požiūris į veiksmus, kurie padeda saugoti gamtą. Visas tyrimas orientuotas į tai, kiek ir kaip nuostatos gali būti pakeistos, bet išskirtos veiksmų kategorijos geras pagrindas sudaryti individų tipologijas. Šis tyrimas ne tik išryškino, kas gali apibrėžti ekologiškai aktyvų žmogų, bet ir parodo, kokios nuostatos charakterizuoja neaktyvų individą. Sudarytas metodas bus naudojamas suklasifikuoti individo elgesį šiame tyrime.

Tyrime buvo išskirti trys pagrindiniai veiksmų blokai ir detalesni pasirinkimai, kuriuos sudėjęs, buvo klasifikuojamas skirtingas individų elgesys.

Lentelė nr.1. Veiksmų blokų ir pagrindinių pasirinkimų schema

³⁵ Ten pat, p. 432

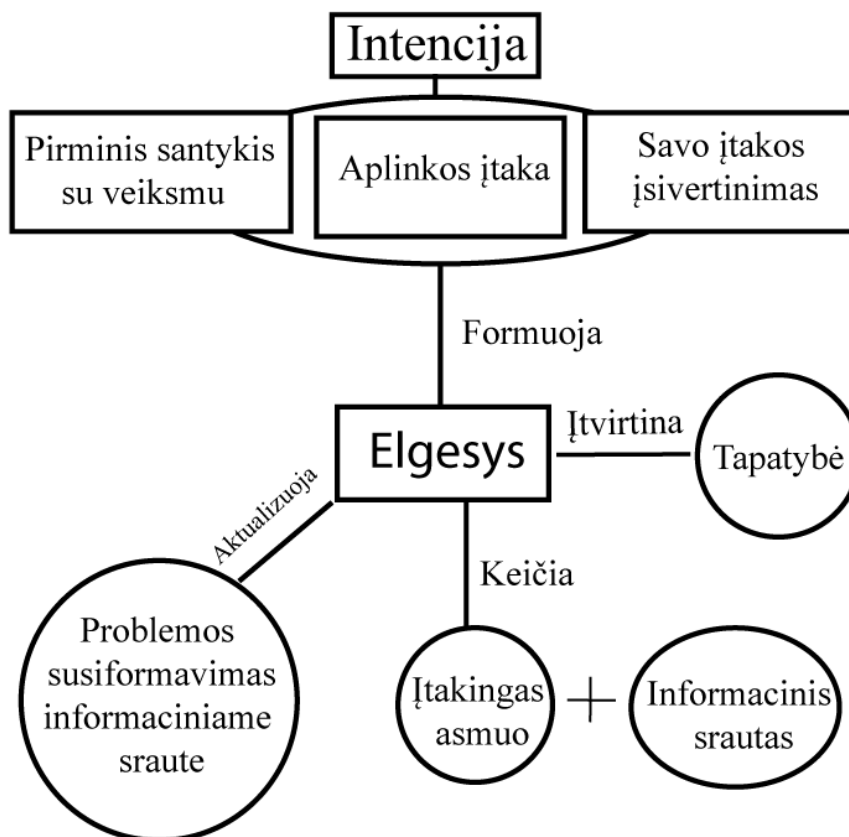

Iš sudarytų pasirinkimų, buvo sudėliotos 7 žmonių kategorijos:

1. „Pozityvūs žalieji“: tai segmentas, labiausiai tikintis savo įsitraukimu į aplinkosaugos gerinimą, savo veiksmais siekiantis pagerinti bendrą ekologinę situaciją. Jie įsitikinę, jog žmonija pasiekė žemės resursų limitus, taip pat, jog klimato krizė reikalauja staigaus susirūpinimo.
2. „Švaistymo stebėtojai“ - segmentas, labiau kreipiantis dėmesį į savo švaistymo sumažinimą nei į tai, kiek savo veiksmais gali padaryti įtakos gamtai. Jų požiūris labiau skeptiškas nei pirmojo segmento dėl klimato krizės grėsmės.
3. „Susirūpinę vartotojai“ - itin simpatizuoja klimato krizės terminui ir yra sąmoningi apie jų galima įtaką gamtai. Visgi, jie labiausiai nepritaria idėjai, kad žmonija pasiekia savo limitus bei kad klimato krizė ištiks artimiausiu laiku. Labiausiai jų prisidėjimą prie aplinkosaugos stabdo tam tikrų dalykų nepatogumas, pinigų taupymas ir tai, kad kiti nesiima veiksmų.
4. „Pašonės palaikytojai“ - netiki, kad klimato krizė yra skubi, bet tiki, kad žmonija suras sprendimą. Jų mąstymo neparodo jų veiksmai. Ši grupė parodo nusiteikimą prieš asmenis, kurie savo veiksmais rodo susirūpinimą. Taip pat, ši grupė turi mažą kiekį žinių apie klimato krizę.

5. „Atsargus dalyvis“– šis segmentas supranta, jog klimato krizė egzistuoja, bet yra pesimistai, kad ši problema yra išsprendžiama, bet savo įtaką jie supranta. Šis segmentas išreiškia pastangas namų aplinkoje ir dažniau renkasi keliauti aplinkai palankesniu transportu. Visgi, pozityvus aplinkosaugai elgesys jiems nėra natūralus, nors mano, jog galėtų daryti daugiau.
6. „Sustojęs pradininkas“– šios grupės pažiūros labiausiai nenuoseklios. Nors didžioji dalis yra pesimistai ir netiki, jog klimato krizė vyksta šiuo metu, jie mano, jog žmonija turi neigiamą įtaką aplinkai ir tiki, jog yra limitai, kiek žemės resursų galime išnaudoti. Jei individas priklauso šiai grupei, dažniausiai jie nesiima jokių aplinkai pozityvių veiksmų.
7. „Nuoširdžiai neįsitraukę“– jų nuostatose matomas susidomėjimo trūkumas. Dažniausiai, jie nedaro daugiau negu rūšiavimas ir tyrime matomas mažiausias skaičius tai darančių, lyginant su kitais segmentais. Tik keli apklaustieji stengiasi naudotis ekologiškesnėmis transporto priemonėmis. Apskritai, pagal jų pažiūras aplinka ir klimato krizė jų neveikia ir jie nesiekia daryti daugiau nei daro dabar dėl aplinkos.³⁶

Paveikslas nr.1. Elgesio susiformavimas ir kiti veiksniai, galintys jį paveikti

³⁶ UK Department for Environment, Food and Rural Affairs, *A framework for pro-environmental behaviours*, 2008, p.44-47

Į tai, kas determinuoja individą aktyviai prisidėti prie aplinkosaugos elgesio, teorijoje žvelgiama kompleksiškai. Bene labiausiai paplitusi teorija, aiškinanti aplinkosaugos elgesio susiformavimą, yra suplanuoto elgesio teorija (theory of planned behaviour), sukurta prof. Icek Ajzek. Ši teorija paremta psichologijos mokslu ir tai lemia, jog galima atrasti gilesnį ryšį, kodėl individas pasiryžta aktyviai išreikšti savo nuostatas veiksmu, o kodėl -ne. Šios teorijos pagrindas - intencija, tiesiogiai susiejanti individą su veiksmu. Pirmiausiai, nuostata turi susiformuoti ir šioje teorijoje aiškinama šios intencijos struktūra. Šią struktūrą sudaro nuostata, subjektyvios normos bei pačio individo pasitikėjimas savo veiksmu. Kiekviena struktūros dalis turi tikslus apibrėžimus, kurie padeda jas suprasti, o vėliau įvertinti jų įtaką veiksmo susiformavimui. Visu pirma, veiksmui daugiausiai įtakos turi nuostata, pagal kurią individas apmąsto veiksmo vertingumą. Pavyzdžiui, jei individas matęs atliekamą veiksmą, tarkim, rūšiavimą, jį iš karto vertina teigiama, tikėtina, jog jo pradinės intencijos atlikti tą patį veiksmą - rūšiuoti - bus stipresnės nei to individo, kuris mato rūšiavimą neigiamai. Visgi, didelę įtaką individo veiksams daro jo aplinka. Šioje teorija aplinkos poveikis individui apibrėžiamas kaip subjektyvi norma. Subjektyvi norma yra tai, ką paprasčiausiai žodžiais galima pavadinti artimų žmonių vertinimu. Artimų žmonių įtaka svarbi tam, kad individas jaustųsi pritapęs prie aplinkos. Tęsiant pavyzdį su rūšiavimu: jei individo artimoje aplinkoje, tokioje kaip šeima ar gerų draugų ratas, bus asmenų labai aktyviai rūšiuojančių arba tai skatinančių daryti asmenų, labai tikėtina, jog, labai tikėtina, jog individas, matantis tokį pavyzdį, norės pritapti ir taip intencija susisiekti su veiksmu, tik stiprės. Trečioji intencijos dalis - pačio individo suvokimas, kiek jis gali kontroliuoti veiksmą. Kalbant plačiau, kiek įtakos jo veiksmas gali padaryti bei pats individo pajėgumas įgyvendinti veiksmą. Naudodami rūšiavimo pavyzdį, galėtume sakyti, jog jei individas teigiamai vertina patį rūšiavimą ir savo aplinkoje jis mato pavyzdžius, kuriais nori sekti ir intencija rūšiuoti yra gan stipri, tačiau netoli individo gyvenamosios vietos nėra rūšiavimui tinkamos infrastruktūros, pats individas nesijaus galintis atitinkamai rūšiuoti ir jam tai sukels diskomfortą ir intencija gali stipriai sumažėti.³⁷ Ši teorija iš esmės nagrinėja, kas individui gali suformuoti tam tikrą pavyzdį, kuriuo norėtų sekti ir tuo pačiu, individas, vertindamas save kiek tas veiksmas jam pačiam individualiai yra priimtinas.

Visgi, teorijoje yra norima geriau suprasti ne tik kas suformuoja, bet ir gali pakeisti jau susiformavusį individo elgesį. Nelly Newhouse sukūrė teoriją, kas gali padėti žmogaus neigiamą elgesį gamtai keisti teigiamą aplinkai elgesį. Teorijoje toks elgesys formuojamas šių faktorių: lygmuo, kiek žmogus tikintis galės padaryti įtakos, kas yra minima ir Icek Ajzek teorijoje kaip elgesio kontrolė, bet prieš tai aptartą teoriją papildė atsakomybės jausmas, pažinimas ir nuostatos. Nelly Newhouse tyrime nuostata apibrėžiama kaip teigiamo ar neigiamo jausmo turėjimas objektams,

³⁷ Fielding, et al." *Theory of planned behaviour, identity and intentions to engage in environmental activism*. Journal of environmental psychology 28.4, 2008, p.321

žmonėms ar problemoms.³⁸ Kadangi Nelly Newhouse tyrimo tikslas buvo suprasti, kas turi būti pritaikyta švietimo modelyje, tam kad būtų formuojamas elgesys, prieš tai minėtos teorijos modelis papildomas švietimo įtakos ir atsakomybės jausmo faktoriais. Tyrime išvelgiama, jog vienas iš pagrindinių komponentų, norint formuoti pozityvų aplinkosauginį elgesį yra individui suteikiama informacija. Tiriant moksleivius, buvo pateikiama informacija apie natūralų ekosistemos funkcionavimą. Be to, buvo kalbama apie problemas, kurios kelia grėsmę visiems gyviems organizmams. Visgi, pati pateikiama informacija neužtrikinta, jog individas ją gavęs, pakeis savo elgesį. Geriausiai, jei informaciją transliuoja sektinas pavyzdys, autoritetas, su kuriuo individas nori lygiuotis. Tai, pasak autoriaus, žmonės tiesiogiai susietų su natūralia aplinka, stimuliuotų su natūralia aplinka, stimuliuotų atsakomybės jausmą ir individualią kontrolę.³⁹ Bendrai pažvelgus, informacija, kuri kelia empatiją, bei kanalas, kuris ištransliuoja tą informaciją, individą tiesiogiai sieja su aplinka ir sukuria atsakomybės ryšį su ja. Iš to seka, jog individui ekologijos klausimais yra svarbu turėti tapatybę. Yra teigiama, jog ekologai kuria naujo tipo tapatybę. Tai yra biologinė tapatybė, žmonių rūšies kultūra, kuri yra gamtos dalis. Žmogus, kaip gamtos kūrinys, yra neatskiriamai tapatinimas su gamta. Tokia gamtos tapatybė atsiskiria nuo istorinės ir kultūrinės tapatybės, kuri dažniausiai įprasmina individą. Kaip teigia biologinės tapatybės autoriai, ši socio-biologinė tapatybė neneigia istorinės kultūros, bet ši biologinė-gamtos tapatybė gali kirstis su valstybiniu nacionalizmu, kuris tiesiogiai sieja žmogų su tam tikra teritorija ir kultūra. Nacionalizmas skaldo globalią žmonių sąsają, nes rūpinimasis savo teritorijos problemomis yra iškeliamas kaip prioritetas. Biologinė tapatybė prioritetu daro globalinės ekosistemos dalijimosi idėją, siekiant susieti visą globalų pasaulį į vienalytę tapatybę, kurios pagrindinis tikslas būtų išsaugoti visą planetą, o ne tik savo teritoriją.⁴⁰ Žvelgiant į šią teoriją, norima parodyti, jog individas gali susidurti su tapatybių disonansu, kuris kritiškai gali nulemti individo elgesį. Taip pat, šią teoriją galima suprasti kaip siekį sukurti ideologiją, galinčią žmogų susieti artimiau su gamta: išskiriama žaliosios kultūros sąvoka, kurios kritinis pagrindas yra sujungti pavienės kultūras į vieną žmonių struktūrą, sukurtą iš istorinės įvairovės ir biologinio bendrumo. Apibendrinant, reikia atkreipti dėmesį į visų gyvų būtybių tarpusavio ryšį ir gerbti kiekvieną jungtį tinkle. Pasak Manuel Castells, žalioji politika, kuria nori vadovautis biologinę tapatybę palaikantys individai, reikalauja, kad globalus pasaulis būtų linkęs griauti nusistovėjusias struktūras, tarkim, nacionalinių valstybių ribas, bet tuo pačiu metu jautrus visai aplinkai -rūpintis tuo, kas yra būtina žmonijos išgyvenimui. Tapatybės priskyrimas atskiria individą nuo kitų, tačiau taip pat gretina save prie socialinės grupės, kuriai save priskiria, grupės vertybių, įsitikinimų ir

³⁸ Nancy Newhouse, *Implications of attitude and behavior research for environmental conservation*, The Journal of Environmental Education 22.1, 1990, p. 26

³⁹ Ten pat, psl.31

⁴⁰ Manuel Castells, *The greening of the self: the environmental movement. The power of identity*, 1999, p. 127

elgesio.⁴¹ Tuo principu, individo elgesys tampa grįstas grupiniu pagrindu ir gyvenime vadovaujamosi socialinės kategorijos ar grupės normomis. Šis procesas, individui priskiriant save prie socialinės tapatybės, lemia panašumų tarp jo ir kito grupės nario pabrėžimą. Tačiau tuo pačiu išryškinama atskirtis tarp jo ir už grupės ribų esančių individų. Todėl, kitų grupės narių elgesys ir lūkesčiai tampa gero elgesio rėmai, ypač jei grupės identitetas yra savęs suvokimo centras.⁴²

Taigi, apžvelgus teorijas, galime pamatyti, jog individui yra lengviau atrasti motyvaciją savo elgesiui, jei aplink jį esantys asmenys sukuria jam palankią terpę, vadovaudamiesi panašiomis vertybėmis bei nuostatomis. Sujungus šias teorijas į vieną bendrą vaizdą, galima teigti, jog individui iš išorės turi būti suteiktas tikėjimas veiksmingumu ir atsakomybė prieš kitus, kuri paskatina individą stengtis ir susidaryti gero žmogaus paveikslą.

Be viso to, bendresniame kontekste, individas susiduria su dideliu kiekiu informacijos. Informacijos sraute, kai kuri informacija individui yra matoma kaip problema, o tai yra labai svarbu, nes problemos jautimas skatina individą veikti. Teorijoje problema apibrėžiama kaip atotrūkis tarp, to, kur šiuo metu savo suvokimo esama ir tarp norimos vietos ar rezultato, kurį norime pasiekti. Problemos taip pat gali būti suprantamos kaip klausimai, kuriuos reikia ištirti. Problemų sprendimas yra mąstymas ir elgesys, kuriuos mes pasirenkame, kad pasiektume norimą rezultatą.⁴³ Šiuo atžvilgiu problemos sprendimas tampa procesas, kuriame mes norime panaikinti „pilkąją zoną nežinomybę, nesupratimą, nukrypimą, kas individui yra neįprasta ir nepriimtina.

Tyrimai dažniausiai nagrinėja, kada individo informacijos lauke susiformuoja poreikis kažkurią informaciją priimti kaip problemą. Tai daroma per struktūras, kurioms individas save priskiria ir taip save įprasmina. Tokių struktūrų pavyzdys gali būti bendruomenė, kurioje individas gyvena, šeima, valstybė, turinti aiškiai apibrėžtus veikimo rėmus ir pan. Problemos atpažinimo procese, individai selektyviai priima prieinamą informaciją. Informacijos šaltiniai gali būti formalūs (valstybinės institucijos ar pareigūnai) ir neformalūs (draugai, šeima), taip pat -individo prisiskiriamose struktūroje (valstybė) ar už jos vidaus (globalūs judėjimai). Kai atsiranda skirtumas, tarp individo nustatytų normų, individas tai gali klasifikuoti kaip problemą. Vėliau, problema yra diagnozuojama, kad ją būtų galima paaiškinti tiksliau. Individas reflektuoja, kokią įtaką daro aplinkoje atsiradusi informacija. Šie kategorizavimo ir diagnozavimo procesai stipriai motyvuoti žmogaus poreikį suprasti aplinkos sąlygas ir sumažinti neįtikrumą.⁴⁴

⁴¹ Lorraine Whitmarsh" O'Neill Saffron, „*Engaging the Public with Climate Change: Behaviour Change and Communication*“, London, UK: Earthscan Ltd., 2011, p.307

⁴² Fielding et al, p.319

⁴³ Donald J Treffinger et al, „*Understanding individual problem-solving style: A key to learning and applying creative problem solving*“, Learning and Individual Differences 18.4, 2008, p.390

⁴⁴ David A Cowan, *Developing a process model of problem recognition*. Academy of Management Review 11.4, 1986, p.766.

Pagal klasikines teorijas, problema susiformuoja privačiame lygmenyje, kuriame iš esmės nėra jokių „oficialių“ autoritetų. Šiame lygmenyje problemą bandoma padaryti prasmingą kitiems individams.⁴⁵ Per kalbėjimą ir informacijos sklaidą, dalyviai formuoja prasmę problemai ir dalinasi, ką norėtų pasiekti. Sudaroma apibrėžtis, kokiais veiksmais ir ką norima pasiekti. Norint pasiekti platesnę visuomenę, įtraukiama žiniasklaida, kurioje idėja adaptuojama platesnei masei - pridedamos bendros vertybės, įsitikinimai ir socialinės perspektyvos.⁴⁶ Tolimesniame žingsnyje siekiama iš privataus lygmens problemos, sudaryti visuotinai svarbią problemą. Problema, transformuojama į visuotinę problemą per tris pagrindinius institucionalizuotus veikėjus: mediją, visuomenės atstovus (politikus), interesų grupės. Žiniasklaida pritraukia visuomenės dėmesį prie dar tik kylančios problemos, kuri formuojasi visuomenėje. Visgi, žiniasklaida gali net tik parodyti teigiamą susidomėjimą problema, bet ir padaryti problemą neaktualia bendruomenei. Politikai, kaip visuomenės atstovai, susidomi problema, jei problemos atstovavimas gali jiems atnešti geresnę reputaciją ir laimėjimą rinkimuose. Visgi, lygiai taip pat kaip su žiniasklaida, politika gali būti problemos oponentas ir stabdyti susidomėjimą šia tema. Tai dažnai susiję su įtakingais privačios sferos atstovais, kurių politikai nenori trukdyti dėl jų įtakingumo ir galios ir atvirkščiai- siekia su jais atrasti tam tikrą ryšį situacijoje.⁴⁷

Be abejo, problemos mastas individui priklauso nuo pačios problemos specifikos. Tarkim, tikėtina, kad problema tiesiogiai liečianti individo finansus, bus labiau įtraukianti patį individą į jos sprendimą arba bent jau informacijos ieškojimą apie problemą. Visgi, Amerikoje atliktame tyrime matoma, jog viena iš problemų, kodėl visuomenėje klimato kaita yra sunkiai priimama kaip svarbi, nes klimato kaita yra „nematoma“ ir individui yra sunku priskirti įprastų orų nuokrypius - audras, potvynius, kaitras - platesniam fenomenui. Kitaip nei su kitomis problemomis, šiuo klausimu žmonės labiau pasitiki ekspertų nuomone nei savo susidarytu vaizdu ar vaizdais, kurie rodomi žiniasklaidoje. Kita problema, klimato kaita yra matoma kaip tolimas ir nutolęs fenomenas, kuris bus ateityje ir labai toli, kur Amerika nebus paliesta. Sudėjus nematomumą ir nutolinimą, sukuriama abejonė, kas yra rizikos grupėje nukentėti nuo klimato kaitos. Tad taikant rimtas iniciatyvas iš vyriausybės pusės, kurios gali kainuoti visuomenei, tik nedaugelis gali pajusti naudą iš investicijos.⁴⁸ Nors neužtikrinimas linkęs tapti individo dalimi šiuo klausimu, tie, kurie yra mažiau susidūrę su mokslu ir politika savo aplinkoje, jie gali spręsti apie problemą iš lengvai prieinamos ir suprantamos informacijos apie kasdieninį jų gyvenimą. Tipiškai, labiausiai prieinama informacija yra ta, kuri

⁴⁵M. Vic Mminichiello, *The Social Constructions Of Social Problems: An Empirical Example 'The Love Canal '*, Mac Master University, 1980 & Ross, Robert and Graham C. Staines "The politics of analyzing social problems." *Social Problems*, 1971, 20: 18-40.

⁴⁶Ten pat & Hewitt, John P. and Peter Hall, „*Social problems, problematic situations and quasi-theories*”, *American Sociological Review*, 1973, 38: 367-375

⁴⁷Ten pat & Ross, Robert and Graham C. Staines, „*The politics of analyzing social problems.*”, 1971, *Social Problems* 20: 18-40

⁴⁸Patrick J. Eganl and Megan Mullin, *Climate Change: US Public Opinion*, New York University, 2017, p. 211

susijusi su vietine temperatūra. Temperatūra nėra patikimiausia informacija, leidžianti suprasti apie klimato kaitos problemą, bet informacija, kuri individą labiausiai priartina prie klimato kaitos.⁴⁹ Tyrimai rodo, jog su oru susiję indikatoriai, individui gali sukurti prasmingą, nors ir trumpalaikį, susirūpinimą klimato kaita.⁵⁰

Bendrai žvelgiant, problemos suvokimui, turi atsirasti nežinomybė, nesaugumas, skatinantis individą ją spręsti. Problemos, susijusios su ekologija, yra sunkiau suvokiamos ir sunkiau pasiekia individo lauką, nes jos nėra tiesiogiai orientuotos į vieno individą, o veikiau platesnio masto ir gali „išsirpti“ tarp kitų problemų, kurios labiau veikia patį individą.

Metodologija

Šiame tyrime bus atliekami giluminiai interviu. Klausimynu siekiama pamatyti, ar informantas yra linkęs būti pokyčių dalimi, kurie vyksta klimato kaitos horizonte, tai yra išsiaiškinti, ar informantas nori keisti savo gyvenimo būdą bei įpročius, ar yra linkęs į statiską požiūrį, jog pokyčiai, kurie vyksta aplink jį, jo tiesiogiai neliečia ir jis nėra linkęs keistis.

Kadangi tyrimai, bandantys aprėpti tik vieną siaurą tematiką, susijusią su bendrai ekologija, neparodo tikrojo individo požiūrio ir galimai sunku nuspėti jo veiksmus, šis klausimynas yra sudarytas iš trijų dalių, kurios užtikrina, jog į žmogaus požiūrį apie vykstančius klimato kaitos procesus būtų galima pažiūrėti kompleksiskai:

- 1) Informanto bendras požiūris į tai, kas yra klimato kaita, jos raiškos formos, visuomenės santykį su klimato kaita bei Lietuvos pozicija klimato kaitos atžvilgiu. Šiuo bloku norima pamatyti priminė informanto reakciją į problemą bei koks jo pirminis santykis su terminu. Remiantis pirmine reakcija, sprendžiama, kuria pozicija toliau bus užduodami klausimai. Tarkim, jei pirminėje reakcijoje išsakomas netikėjimas, kad klimato kaita svarbi problema o pasaulis, informanto akimis, nesikeičia, toliau klausiama iš tos pozicijos, jog egzistuoja visuomenės dalis, kuri tiki, jog pokyčiai vyksta ir tolimesni disonansą galimai sukeliantys klausimai, kurie atskleistų, kodėl informantas klimato kaitos nelaiko svarbia problema.
- 2) Antrojoje dalyje siekiama kuo plačiau sužinoti apie informanto kasdieninio gyvenimo įpročius bei galimybes, leidžiančias jam keisti savo įpročius tam, kad prisidėtų prie klimato kaitos stabdymo. Taip pat, šioje dalyje norima pažiūrėti, ar informanto veiksmai atspindi jo požiūrį, jei jis yra kritiškas klimato kaitos atžvilgiu.

⁴⁹ Ten pat, 215-216 & Borick CP, Rabe BG, *Weather or not?*, Examining the impact of meteorological conditions on public opinion regarding global warming, 2014, *Weather Climate Soc.* 6:413–24

⁵⁰ Ten pat 2016 & Konisky DM, Hughes L, Kaylor CH. 2016. Extreme weather events and climate change concern. *Climatic Change* 134:533–47

3) Trečioje interviu dalyje aiškinamasi, kokia aplinka supa informantą: koks jo aplinkoje esančių asmenų ekologinis ar neekologinis elgesys, kaip informantas vertina jų elgesį, taip pat stebima, kaip informantas vertina įstatymus, galinčius formuoti žmogaus elgesį bei klausama, ar vaikystėje informanto žmonės buvo ekologiškesni. Šis klasteris padeda pamatyti, ar žmogaus elgesį galima paaiškinti jo išorinėje aplinkoje esamų veiksnių - žmonių, kurie jį supa ar informantas mato aplink save socialinėje medijoje.

Klausimyno modelyje taip pat pateikiami pereinamieji klausimai, kuriuose atsakydamas informantas vertina žiniasklaidą bei gaunamos informacijos patikimumą ir individo gebėjimus kovoti su klimato kaita. Sudarytas klausimyno modelis leistų padėti išsiaiškinti tiek neigiamą, tiek teigiamą požiūrį į klimato kaitą.

Tyrimo buvo apklausti 20 informantų iš Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos. Vilniuje - 15, Kaune - 2, Klaipėdoje - 3. Jauniausias informanto amžius - 20 m., seniausias - 48 m. Amžiaus vidurkis - 30 metų. Buvo apklausta 15 moterų ir 5 vyrai.

Tyrimą atlikti tik didžiuosiuose miestuose nuspręsta po to, kai šalyje susidarė ekstremali situacija, kuri trukdė kokybiškai apimti regionus bei įvairių dydžių miestus. Tai pat, įvertintos didžiųjų miestų ir kitų gyvenviečių gyvenimo sąlygos: a) mieste gyvenantys gyventojai turi mažesnę prieigą prie nuosavo žemės ploto, kur galėtų apsirūpinti save užsiaugintais produktais, nes gyvena bute; b) didžiuosiuose miestuose „maišosi“ įvairių gyvenviečių patirtys, nes net ir šiame tyrime yra sunku surasti miesto gyventoją, kuris nuo pat vaikystės būtų augęs viename iš didžiųjų miestų, tačiau šiame tyrime tai buvo priimama kaip pliusas, nes buvo norima užčiuopti, ar informantas padarė pokytį atvykęs į miestą ir, ar mato skirtumą tarp lokacijų. Todėl tyrimo pavadinimas buvo pasirinktas būtent toks.

Interviu iki kovo 13 dienos buvo atliekami tiesioginiu kontaktu susitikus su informantu. Dėl pasikeitusių sąlygų, tyrimas buvo tęsiamas nuotoliniu, vaizdinio skambučio formatu, kuriuo metu yra įrašomas tik garsas. Buvo susidurta su sunkumais surasti informantų, kurie sutiktų atlikti interviu video formatu, ypač su vyresnio amžiaus žmonėmis. Iš jų buvo jaučiamas nepasitikėjimas, kam bus naudojama informacija, todėl net ir susitarus pažįstamų pagalba, interviu neįvykdavo. Karantinas sutrukdė informantų ieškoti ne per pažįstamų žmonių ratą, o tai apribojo imties įvairovę. Taip pat, nepavyko išlaikyti interviu pasiskirstymo tarp miestų - Vilniaus mieste buvo atlikta neproporcingai daug interviu nei planuota pirminiame plane. Video formatas taip pat trukdė užtikrinti pilną informanto įsitraukimą į interviu procesą - atsirasdavo veiksnių blaškančių informantą. Iš techninės pusės sunkiausia buvo užtikrinti gerą garso kokybę ir gerą interneto ryšį, o tai taip pat buvo vienas iš dėmesio nutraukimo veiksnių.

Nepaisant tyrimo ribotumų, atliktą tyrimą galima laikyti relevantišku ir patikimu. Tyrimo modelis yra tinkamas išsiaiškinti ekologines nuostatas, ekologinį elgesį bei galima atotrūkį tarp jų.

Imtis, nors ir apimanti tik didžiuosius miestus, yra pakankamai įvairi, gauti relevantiškus rezultatus. Šio darbo rezultatais galima remti tolimesnius tyrimus, kurių imtis apimtų ne tik didžiuosius miestus.

2. Empirinis tyrimas

Apibendrinimas

Kai kurie informantų duomenys buvo labai panašūs: visu pirma, informantai mato, jog klimato kaitos Lietuva trumpuoju laikotarpiu yra arba bus paveikta tiesiogiai -pasikeis mūsų klimatas, gyvūnija, žemės ūkio kultūra ar kaimyninių šalių katastrofos užters mūsų teritoriją ir vandenys arba netiesiogiai -paveiktos kitos šalys padarys įtaką Lietuvai, pavyzdžiui, dėl negyvenamų plotų padidės migracija į mūsų kraštą; stipriai paveikta kitos šalies ekonomika, paveiks mūsų šalies ekonomiką. Taip pat, nuosekliai kartojosi tokie klimato kaitos padarinių vaizdiniai: tirpsta ledynai, kyla vandenynai, gyvūnai priversti palikti savo gyvenamąsias vietas, plastiko sužaloti vandenyno gyventojai ir pan. Be to, jei individas tiesiogiai sau poveikį įvardina per įsimintiniausius ir jam netikėčiausius orų pokyčius -2019-2020 metų sniego ir šalčio trūkumas žiemos metu, neįtikėtina karštos vasaros, sausras ir t.t. Iš kitos pusės, dalies respondentų požiūris labai skyrėsi. Pavyzdžiui, paklausti, ar vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni -nuomonės skyrėsi: vieni teigė, kad anksčiau žmonės buvo žymiai ekologiškesni, kiti - jog visiškai neekologiški. Tačiau vardinant pavyzdžius buvo prisimenami konceptualūs dalykai - tik maistas, tik drabužių pirkimo įpročiai arba tik tarša. Šiame tyrime nebuvo atrasta jokio ryšio tarp to, kas buvo matoma individo vaikystėje ir dabartinio jo elgesio bei nuostatų. Todėl tai nebuvo nagrinėjama, kaip atskiras veiksnys.

Šiame tyrime buvo galima įžvelgti esminius skirtumus tarp informantų pagal šias tris dimensijas: **požiūrį į klimato kaitą, požiūrį į individualaus veiksmo reikšmę, elgesio modelį** (rūšiavimas, daugiakartinių gaminių naudojimas, transporto įpročiai, naudotų drabužių pirkimo nuostatos). Šios išskirtos dimensijos padeda informantus suskirstyti į tipologijas - vienos iš dimensijų dominavimas formuoja individo elgesį ir mąstymą, nes išskirtose dimensijose atsirado daugiausiai skirtumų, kurie bendrame kontekste suformavo arba skirtingas nuostatas, arba skirtingą elgesį. Sudarant tipologiją, buvo rastas nuoseklumas, kad viena iš šių dimensijų yra dominuojanti ir nubrėžia tipologijos liniją. Kitose dimensijose matomas nuoseklumas, bet jis nėra toks ryškus ir svarbus tipologijai. Lentelėje išdėstytos tipologijos dimensijų atžvilgiu. Dominuojanti dimensija ryškiausiai nusakanti tipologija, yra pažymėta ryškesniu šriftu.

Visgi, nuosekliai buvo aptarti, idealieji teoriniai atvejai. Kiti atvejai pasižymėjo požymiais, kurie sujungia dvi tipologijas, bet nėra pakankami pagrįsti jų kaip atskirų tipologijų.

	Požiūris į klimato kaitą	Požiūris į individualaus veiksmo reikšmę	Elgesio modelis
Elgesio ambasadoriai	Klimato kaita yra labai sparčiai vykstantis procesas, vedantis link blogėjimo ir kiekvienas turi imtis staigių veiksmų, norint ją sustabdyti	Individas yra atsakingas už klimato kaitą ir jis turi imtis maksimalių veiksmų.	Stengiasi elgtis maksimaliai ekologiškai, kad būtų pavyzdys kitiems.
Resursų saugotojai	Suprantą klimato kaitą kaip svarbią problemą, bet labiausiai yra išskiriama tarša, kuri tiesiogiai veikia žmogų -tarša grįžta atgal.	Individo veiksmai yra reikšmingi, bet formuojant individo įpročius, svarbi ir valstybės įtaka. Matoma, jog individo ekologinės vertybės turi būti formuojamos šeimoje bei valstybės lygmeniu, turi būti įgyvendinamos edukacinės priemonės.	Elgesį grindžia išteklių tausojimu
Tikintis politika	Klimato kaita yra svarbi problema, bet tikima, jog valstybės sustabdyt procesą ir ateityje viskas bus sunormalizuota	Individas įtaka reikšminga tam, jog politikai galėtų matyti visuomenės nuomonę, poreikius ir siekius -tai yra manoma, jog jei visuomenė elgsis ekologiškai, politikai bus prispausti priimti ekologiškai tvarius sprendimus	Pagal savo suvokimą, elgiasi ekologiškai, nes nori išreikšti nuomonę valdžiai ir verslams
Komforto zonos mylėtojai	Šis tipas labai aiškiai skiria natūralią ir žmogaus sukeltą klimato kaitą bei taršą. Priskirti šiam tipui, mano, kad klimato kaita yra ilgas procesas ir visų vykstančių abnormalių, su ekologija susijusių reiškinių žemėje, nereikia sieti su klimato kaita. Taip pat mano, kad tik ilgesnis laikas ir stebėjimai parodys tikruosius klimato kaitos padarinius	Individas nematomas kaip reikšmingas veiksnys, klimato kaitoje -valdžia turi imtis ilgalaikių priemonių ir veiksmų, nes turi galią ir resursus. Individas veikia tiek, kiek jam yra patogų ir suprantama.	Individas elgiasi ekologiškai tik tie, kiek jis saugiai jaučiasi savo komforto zonoje
Paskatų ieškotojai	Klimato kaita svarbi problema, bet kol kas ji nėra	Individas reikšmingas, bet būtina, jog rūpintųsi verslai	Savo elgesio negali argumentuoti, elgiasi taip,

	visuotinai svarbi problema. Klimato kaita veda link nežinomo blogumo - reikalingas pokytis	ir valdžia. Jiems imantis veiksmų, klimato kaita pradės rūpintis ir kiti sluoksniai. Bendrai matomas kolektyviškumo poreikis - bendras visų veikimas gali padaryti tik pokytį, o ne individas	kaip atrodo teisinga pagal visuotinį supratimą
Naudos ir kaštų vertintojai	Tiesiogiai poveikio nejaučia, bet supranta problemos reikšmę ir būtinybę į ją atkreipti dėmesį.	Individo poveikis nors ir mažas, bet svarbus bendram veikimui	Elgesį grindžia ekonominiu išskaičiavimu
Verslo oponentai	Žmogaus veikla - vartotojiškumas - sukuria visą pasaulį veikiantį pokytį.	Nors individas turi veikti, svarbiausia, jog atsakomybę prisiimtų verslai, kurie daro didžiausią įtaką	Elgesį argumentuoja noru parodyti protestą verslui ir bendrai konsiumerizmui

1. „Elgesio ambasadoriai“

Šis tipas jaučia kaltę prieš gamtą. Jis supranta, jog veiksmų neapgalvojimas lemia nekaltų gyvūnų išnykimą ir visos žemės išsibalansavimą, nes jaučiama, jog dėl žmogaus veiklos atsitinka abnormalūs reiškiniai. Šio tipo požiūriu, viskas sparčiai eina blogyn ir būtina kažko imtis, kad klimato kaita būtų stabdoma. Šis tipas pasižymi stipriu atsakomybės jausmu. Jis ne tik stengiasi saugoti žemę, bet ir skatina taip elgtis savo aplinkinius. Mato, jog aplinkinių elgesys gali padaryt įtaką kitų poelgiams bei įkvėpti juos elgtis teisingai. Šio tipo pagrindinis tikslas - būti sąmoningam apie savo elgesį, tobulėti ir taip skleisti gerą pavyzdį, kuriuo galėtų kiti sekti. Matydami elgesį, jog žmogus naudoja perteklinį plastiko kiekį tam, kad susidėtų vaisius, jis vertinamas, kaip „blogą“ žmogus.

Šio tipo diskurse dominuoja drastiškos sąvokos ir išsireiškimai, kurie labai griežtai nubrėžia judėjimo blogyn perspektyvą. Tai matoma tokiose citatose kaip „*tai vat, šiluma, anomalijos, didžiulės audros, potvyniai, kurių nebūdavo*“ (Simona 26 m.), „*kad sunaikinsim ir nieko nebeliks*“ (Renata 48 m.). Šis tipas nori saugoti gamtą, bet kita svarbi motyvacija - tapti pavyzdžiu kitiems. Šis tipas siekia tapti elgesio ambasadoriumi, kurį kiekvienas pamatęs galėtų pasisemti idėjų, pasimokyti ir tapti panašiai besielgiančiu žmogumi. Pavyzdingą mokymą norima išreikšti ne tik savo veiksmais, bet ir tiesiogine kritika, kuri žmogų sugėdintų ir paskatintų keisti savo įpročius ir tuo pačiu, jaučiamas susipriešinimas su kitaip besielgiančiu.

Veiksmų atžvilgiu, šiam tipui būdingas kruopštus, nuoseklus rūšiavimas. Nors automobilis kaip transporto priemonė nėra išvengiama vykstant į darbą, kuris yra toli nuo namų, stengiamasi mažoms distancijoms ar be reikalo jo nenaudoti. Daugiakartinių daiktų naudojimas matomas kaip būtinybė išvengti šiukšlių, ypač išskiriamas plastikas, ir taršos.

Galima susidaryti vaizdą, jog elgesio ambasadoriai nori sukurti visuomenę, kuri kolektyviai veiktų kovoje ir suprastų žemėje vykstančius neigiamus pokyčius. Skirstant kitus žmones į „blogus“ ir „gerus“, jiems lengviau motyvuoti save ir jie nori tobulėti ir stengtis tam, kad žemėje vyktų teigiamas pokytis: norima įsigyti žalesnį automobilį, galėtų atsisakyti mėsos, gal net prisijungti prie kažkokios veiklos (Simona 26 m.), kiek galima dar labiau mažinti savo vartojimą bei dar labiau rūšiuoti (Renata 48 m.).

Šio elgesio ir mąstymo šaknis galima rasti matyme, kaip žmogaus veiksmai veikia pasaulį - pastebima, kad žmogaus vartotojiškumas ir neatsakingas veiksmas prieš gamtą neigiamai veikia ekosistemą: žūsta gyvūnai ir tiesiogiai paveikiamas kraštovaizdis. Tai galima sieti su šio tipo išsikeltu iššūkiu būti elgesio pavyzdžiu kitiems. Individas, priklausantis šiam tipui, nešą atsakomybę saugoti gamtą ir gyvūniją, atsakomybės nebuvimas prieš gamtą šiam tipui yra nepriimtinas.

2. Komforto zonos mylėtojai

Šis tipas tiki, jog pokyčiai vyksta, bet abejoja, ar dėl visko kalta žmonių veikla, nes mano, jog išoriniai veiksniai, kurių žmogus nelemia, gali turėti net daugiau įtakos ir reikia ilgesnių tyrimų ir stebėjimų, kad būtų galima sužinoti teisingą atsakymą. Šis tipas tiki technologijų vystymusi -jei pokyčius sukelia žmogus, jis juos gali ir sutaisyti bei galų gale atkurti balansą, kuris nevestų link susinaikinimo. Šis tipas nemato žmonijos, kaip pasaulį naikinančios jėgos.

Šio tipo atstovas suvokia, jog žmogaus veikla daro neigiamą poveikį, bet tiki, jog savo veiksmų neigiamas pasekmės, galima ištaisyti tais pačiais žmogiškais resursais grąžinant pasekmes į pradinę būseną ar net jas pagerinant: „*kai aš buvau dar visai mokykloje, tai buvo tada kalbama apie ozonos skylės, kurios atsirado ir tai buvo konkretus tikslas, nes ozoną mažina freonai, dujos, kurios buvo naudojamos aeroliuose, šaldytuvuose ir panašiai ir tuomet buvo imtasis tarptautiniu mastu priemonių, kad tų cheminių junginių naudojimą eliminuoti iš tų rūšių ir tos ozono skylės sumažėjo, tai čia labai konkretus pavyzdys, kai žmogaus veiksmai veikia tiek į vieną pusę padidino skylės, o paskui gali vėl jas sumažinti*“ (Mantas 47 m.). Pagrindinė priemonė, kuria turima kovoti -technologijų galia. Netiki, kad spaudimas individui ar bendri žodiniai susitarimai išspręs problemą. Šis tipas vertina ilgalaikį pokyčių stebėjimą, nedarymą galutinių išvadų trumpuoju laikotarpiu ir nepriima skambių teiginių, nes mato, jog žvelgiant retrospektyviai, galima pamatyti žmonių momentinį išvadų susiformavimą kaip neteisingą (Mantas 47 m.). „*yra nusistovėjusios tam tikros vartojimo modeliai, tikslai, malonumai, taisyklės, kurios atsisakyti būtų labai sunku, reikia galvoti, kaip tų pačių tikslų pasiekti ekologiškiau, labiau tausojant, o kaip iš viso juos uždrausti - tai va čia yra skirtumas racionalaus, sumanaus ekologiškumo ir radikalaus, ir kartais fanatiško, kuris kaip religinis labiau atrodo tikėjimas*“ (Mantas 47 m.). Tipui būdingas balanso ieškojimas, tarp gerojo pokyčio ir išlikimo komforto zonoje. Jis nepriima staigių sprendimų ir apsvarsto visapusiškai - finansiškai, efektyvumo prasme, kiek tai kainuos keisti savo įpročius -ir tik tada pasiryžta keistis.

Tokio mąstymo šaknis galima įžvelgti istorijos žinojime, jos supratime - istorijoje matyti pavyzdžiai parodo, kodėl reikia neskubėti daryti išvadų, nes tik laikas parodo jų teisingumą. Taip pat, matoma, jog norint keisti įpročius, reiktų žinoti visą informaciją, kaip tai pakeis asmeninį gyvenimą.

Elgesyje matomas prisitaikymas prie esamos situacijos ir vangumas ją keičiant: nerūšiuojama, nes nėra galimybės - gyvena senamiestyje. Neatsisakoma automobilio dėl darbo reikalų nenuspėjamumo. Šis tipas renkasi naudoti daugiakartinio naudojimo maišelius, bet tai pradėjo daryti dar anksčiau nei prasidėjo moda tai daryti -dėl estetikos ir supratimo, kad kiekvienas nupirktas daiktas keliauja kažkur ir niekur nedingsta. Renkasi drabužius iš antrų rankų dėl stiliaus.

Budresnį šio tipo požiūrį į visų veiksmų taikymą klimato kaitai galima įžvelgti jo pasaulio matyme -žmogus, ką nors kurdamas ir darymas, džiaugiasi, kad atranda kažką naujo, bet po kiek laiko, pamatęs, jog jo sumanymas yra neteisingas, sugeba ištaisyti pasekmės ir pagerinti situaciją. Šis tipas tiki technologijomis -žmogaus protas ribotas duotuoju laikotarpiu išspręsti problemos, todėl tik atradimai gali ilgainiui problemą išspręsti iki galo. Su tuo galima ir sieti norą likti komforto zonoje - individas sieks prisidėti prie visuotinio veiksmo tada, kai kažkas, kas jam palanku, bus išrasta. Palanku turima omeny tai, kas nepakenks jo komfortiškam gyvenimui, bet ir galės tuo pačiu prisidėti prie didesnio gėrio -ekologiškumo.

3. Tikintis politika

Politika -visuomenės atspindys. Šis tipas mato, jog svarbiausias įrankis, kuris turėtų priimti sprendimus klimato kaitos atžvilgiu yra politikos lygmuo. Šio tipo supratimu, klimato kaita yra svarbi problema, bet klimato kaitą sustabdys valstybių tarpusavio susitarimas ir tai sukurs balansą. Visgi, politikos lygmuo aktyviai veikiamas visuomenės, todėl kiekvieno prisidėjimas ir veikimas ekologiškai brėžia perspektyvą, kuria turėtų sekti politinis lygmuo: *daryti spaudimą tiems verslams ir tiems politikams, kad jie priimtų tam tikrus sprendimus. Ir man atrodo, kad tai ir yra geriausias kelias* (Akvilė 24 m.) Kiekvieno individo sąmoningas elgesys ir efektyvūs valstybinių ar virš-valstybinių institucijų sprendimai padeda visuomenei kartu sustabdyti klimato kaitą, bei užtikrina, kad ateitis nebūtų tokia bloga.

Individo vaidmuo - elgtis taip, kaip norėtum, kad valdžia ir verslai tave matytų ir keistų savo elgesį pagal rinkėją - vartotoją. Savo elgesiu galima parodyti teisingą kryptį ir „spausti“ politikus priimti visuomenei tinkamus sprendimus. Jei įstatymas gerai apgalvotas, jis gali tapti visos visuomenės nuomonės įtvirtinimu ir tai toliau veikia kaip visuomenės veikimas.

Šiam tipui būdinga mažinti savo vartojimą: *„tikrai galėčiau sumažinti savo suvartojimą šiaip apskritai, pirkimą. kad ir tų pačių rūbų. Man atrodo, kad mums ne tiek jų reikia, kiek mes norim jų turėti”*, rūšiuoti kiek galima daugiau, nepirkti tinklinių parduotuvių drabužių, kurios veikia taršiai: *„neparemi kažkokio tai h&m'o, kuris labai teršia gamtą“*(Akvilė 24 m.), bet pirminė priežastis, kodėl perkami drabužiai iš antrų rankų -finansinė. Nevairuoja -visur vaikšto pėsčiomis.

Šio tipo elgesį ir mąstymą galima suprasti dėl požiūrio, kaip veikia valstybė: visuomenė savo nuomonės ir veiksmų išreiškimu, gali paveikti politiką. Šis tipas pabrėžia, jog kuo daugiau informacijos yra viešojoje erdvėje, kuo daugiau komunikuojama, tuo didesnis bendras žmonių susidomėjimas. Taip susidaro bendras veikimo ratas, kuriame, visuomenė grupė turi galios paveikti politiką savo veiksmais ir nuomone. Kita pusė, jog yra paveikiamos visuomenės grupės - politika priima sprendimą, leidžianti formuoti visuomenę platesniu mastu ir ratas sukasi toliau. Šis tipas yra to rato dalis -elgiasi taip, kad visuomenėje būtų kuo daugiau tokių, tipologijos supratimu, sąmoningų žmonių, kuriems rūpi ir įgalina save tapti visuomenės dalimi, kuri gali padaryti įtaką politiniams sprendimams.

4. Resursų saugotojai

Šio tipo asmenys pabrėžia resursų ribotumą - siekia sumažinti asmeniškai sunaudojamų resursų, kad visas resursų kiekis būtų mažinamas tam, kad būtų mažinamas jų poreikis pramonei ir tiki nuoseklumu, kuris padėtų sąnaudas paversti nauju resursu ir todėl labiausiai akcentuoja švarą, tvarką ir apskritai vartojimą bendrai: „*kad švariau ir kad padėti tam tolimesniam perdirbimui - darbo vietos, gamyklos, kad mes kuo greičiau susirūšiuotume tas atliekas ir perdirbtume*“ (Jūratė 48 m.). Tiki, kad visos mūsų šiukšlės bei tarša grįžta pas mus -tarša kenkia sveikatai ir visai gyvūnijai: „*automobiliai meta šviną, mes uostom tai čia mūsų sveikata*“ (Edvinas, 41m.)

Šio tipo žmonės rūšiuoja, naudoja daugiakartinius gaminius tam, kad panaudotas daiktas kuo greičiau, ekonomiškiau būtų perdirbtas. Ta pati logika naudojama ir perkant drabužius iš antrų rankų iš antrų rankų -kiekvienas daiktas turi būti pagamintas ir tam naudojami resursai, todėl mažiau perkant, bus mažinamas poreikis resursus naudoti naujų daiktų pagaminimui. Automobilių naudojimas matomas kaip žalingas, bet jų išvengti sunku dėl darbo ir šeimos. Visgi, renkamsi naudoti kiek įmanoma mažiau tais atvejais, kai automobilis nebūtinai ar rinktis alternatyvas -tarkim, paspirtukus.

Šiam tipui taip pat būdingas mąstymas, kad kiekvieno individo sąmoningumas turi būti suformuotas iš šalies -ryškiai pažymima šeima ir valstybė, kuri priimdama sprendimus, gali suformuoti bendruomenės mąstymą.

Šis tipas supranta pasaulį kaip ribotą, todėl pasaulio išteklių atsakingas naudojimas ir tolimesnis jų gyvenimo pratęsimas užtikrina, kad auganti šeima ir ateinančios kartos dar turėtų galimybę džiaugtis komfortišku gyvenimu, kurį jie turi dabar - tarsi žemės išsaugojimas, atsakingas vartojimas ir konservatyvus požiūris į resursus pagrindžia norą išsaugoti žemę ateities kartoms. Taip galima pagrįsti šio individo norą viską rūšiuoti, naudoti daiktus ir transportą atsakingai bei tiki, jog išorinės atsakomybės suteikimas užtikrina, kad individas tęs tą pačią tradiciją savo aplinkoje ir žemė bus išsaugota.

5. Paskatų ieškotojai

Klimato kaita -svarbus ir reikšmingas dalykas, bet šiuo metu Lietuvoje jis nėra aktualus, nors turėtų būti. Lietuvoje nėra veiksmingo organizuotumo, kas tuo rūpintųsi ir kalbėtų apie tai - ar tai būtų visuomeninės grupės, ar valdžia: „*vat ne individas, o kažkokie individų susibūrimai, organizacijos, kur tokie turėtų didžiausios įtakos, o jeigu konkrečiai kalbant tai įmonių vadovai, didžiųjų žinai gamybinio transporto. Aišku tada, valdžios nariai, parlamentarai, prezidentai ir pilietinių organizacijų nariai, kurie kovoja už žaliąjį judėjimą, bet kad įsijungtų daugiau žmonių ratas, tada pasikeistų tikrai kažkas iš tikrųjų*“ (Vincas 20 m.). Pabrėžiama, kad kažkas turi nubrėžti kryptį individui.

Šio tipo pagrindas -kovoje su klimato kaita būtinas visuomeniškumas, kolektyviškumas, nes, nors individas turi prisidėti, jo pastangos bus minimaliai reikšmingos. Taip pat į kolektyviškumo sąvoka įeina verslo bei valdžios įtaka -jos įtaka itin svarbi kuriant visuomeninę tvarką, kad organizuotas veikimas būtų kryptingas. Veikimas turi turėti bendras idėjas ir kryptį tam, kad būtų tikslingas. Šios tipologijos elgesio modelio viduje atsiranda nenuoseklumai -nors imamasi tokių priemonių kaip rūšiavimas, bet tai daroma mažai arba dalinai. Pasirenkamas tik vienas daugiakartinis gaminytis, kuris yra patogus -maišelis, o kitų, nors ir pripažįsta kenksmingais, neišvengia. Vairuojantiems -automobilis džiaugsmas ir būtinumas.

Šio tipo požiūrio šaknis galima būtų rasti kitų šalių pavyzdžių matymas: tarkim, pavyzdžiuose buvo išsakomi pamąstymai, kad net ir trumpas pagyvenimas kitose šalyse, kur yra rūšiavimo griežtos sąlygos, palankesnės sąlygos važiavimo dviračiu, paspirtuku ar viešojo transporto priemonėmis, ten žmonės masiškai todėl ir elgiasi ekologiškiau. Tą galima sieti su tam tikru pasyvumu ir iš esmės laukimu, kol iš šalies bus suteikta daugiau būdų ar galimybių, kurios padėtų prisidėti.

6. Naudos ir kaštų vertintojai

Šį tipą vienija mąstymas, jog individo elgesį formuoja ekonominis nenaudingumas ar naudingumas. Iš vienos pusės, tai yra galimybė suformuoti individo elgesį per palankesnę jam kainą: *turbūt, kad žmogus labai nesavanaudiškai dažniausiai pats neveikia, jam reikia kažkokį saldainį duot* (Gediminas 24 m) o iš kitos pusės - mažinti vartotojiškumą didelės paklausos prekei dedant pridėtinius mokesčius. Taip pat, kadangi Lietuvoje ekologiškesnėms prekėms nėra tokios didelės paklausos, jų kaina negali patenkinti kiekvieno poreikio: *ir pinigai, nes tikrai yra brangiau pirkti ekologiškus produktus pilnai, tai na kartais tenka rinktis, studentui ne taip lengva pasirinkti* (Agnė 23m). Šis tipas įdomus savo kontrastu čia galima sutikti žmones, kurių finansinė padėtis gali jiems leisti elgtis ekologiškai, bet tuo pačiu, bet ir tuo pačiu maži pakuočių mokesčiai jų nebaudžia finansiškai, todėl naudos ir kaštų skaičiavime, juos veda tik principingumas pirkti ekologiškesnę pakuotę. Iš kitos pusės žmonės, kurie nori gyventi ekologiškai, bet jų finansai to neleidžia, renkasi tas prekes, kurios finansiškai yra prieinamos, kad tik palaikytų savo įsitikinimus. Nors šios dvi

kontrastingos finansinės pusės susijungia vienoje vietoje, jose galima išvelgti nuostatą, jog kiekvienoje situacijoje žmogus skaičiuoja, kiek tai jam apsimoku ir ką gali padaryti kito, kad paremtų savo įsitikinimus veiksmais.

Šis tipas tiesiogiai dabar nejaučia klimato kaitos, bet nujaučia, jog ji artėja ir gali tiesiogiai paveikti. Individo veikimą mato kaip svarbų, bet simboliškai, o pagrinde turi veikti valstybės ir verslai. Kalbant apie elgesio modelį, šiam tipui atstovaujantys asmenys rūšiuoja, bet jaučia tam tikrus suvaržymus - tiek gyvenamosios vietos, tiek taisyklių, nurodančių kaip tai daryti.

Viena iš priežasčių, kodėl individas gali turėti tokią nuostatą, tai yra vaikystėje matytas tėvų pavyzdys ir jų padėtis, kuomet ekonomiškai buvo suvaržyti. Kita priežastis -vidinis noras padaryti daugiau, bet neleidžiantys finansiškai. Šie du veiksniai tikėtina, kad tiesiogiai veikia individo mąstymą net ir tuo atveju, kai jau turimi finansai leidžia elgtis laisvai.

7. Verslo oponentai

Šis tipas tiesiogiai nejaučia klimato kaitos, bet mato, jog pasaulyje vyksta pokyčiai ir viso pasaulio žurnalistikos diskurse išryškinamas klimato kaitos klausimas sukuria įsitikinimą, jog klimato kaita tikrai egzistuoja.

Nors manoma, kad individas turi veikti ir prisidėti, didžiausias dėmesys skiriamas verslui: jis turi imtis griežtų priemonių, kad gamyba ir pardavimas neprisidėtų prie tolimesnės klimato kaitos: „labai svarbu pradėti nuo savęs, manau, kad geri tie visi zero waste judėjimai ir panašiai, bet kol multimilijonierinės korporacijos nieko nesiims ir kol joms nebus didelių reguliacijų ir kažkokių didesnių mokesčių už taršą, visus teršalus, kol nebus į tai rimčiau žiūrima, tol tikrai niekas nesikeis, nes ką gali individas versus didžiuliai verslai“ (Evelina 20 m.)

Sugriežtinamosios priemonės pirmiausia turi būti skiriamos verslui, o ne individui. Šiam tipui taip pat būdingas nuoseklus rūšiavimas ir pastangos, kad kuo mažiau šiukšlių liktų nesurūšiuotos. Nors iš pradžių daugiakartinio naudojimo gaminiais viešumoje buvo sunku naudotis dėl nepriimtino visuomenės vertinimo, dabar jaučia, kad tai keičiasi ir kiek galima daugiau sumažino savo vienkartinio plastiko naudojimą. Šis tipas mato, jog jo aplinkoje žmonės išdrįsta konstruktyviai išreikšti nuomonę dėl neekologiško paties individo elgesio ir taip pat, pačio tipo atstovai tam tikrais atvejais išreiškia savo kritiką kitiems žmonėms. Kalbant apie transportą, naudojasi viešuoju transportu ar renkasi eiti pėsčiomis. Neperka drabužių iš neetiškai veikiančių drabužių tinklų, nes mano, kad atsisakymas pirkti išreiškia nepalaikymo poziciją jų veiklai. Jaučiama kaltė dėl savo veiksmų, taip pat, norima prisidėti daugiau, nei veikiama, bet jaučia visuomenės aktyvumo nepriteklių -kai veiksmas pradedamas daryti masiškai, tada jaučiamas komfortabilumas derinti savo veiksmus.

Šis tipas įvardino, jog didžiausią įtaką susirūpinti klimato kaita jam daro žiniasklaida ir įvairios PR kampanijos.

3. Teorinės tyrimo implikacijos

Grįžtant prie teorijos, kuria buvo remtasis darbas. Kalbant apie literatūros apžvalgoje pateiktus debatus, šiuo tyrimu galima dalinai atmesti R.Ingleharto post-materializmo teoriją, kurios teigimu, jaunesnėms kartoms labiau rūpi aplinkosauginiai klausimai, o vyresnėms - su materialumu susiję klausimai. Visgi, galutinai atmesti šios teorijos negalima, nes tyrimas apėmė tik didžiuosius miestus. Tyrime atsiskleidė ryškus bruožas, kad nepriklausomai nuo amžiaus, žmogui gali rūpėti ekologija, klimato kaitos klausimas, aplinkosauga, jei kiti aplinkoje supantys veiksniai taip suformuoja. Žvelgiant į kritikus, orientuotus į R.Ingleharto teoriją, Flanagan teoriją, akcentuojant tai, kad individo elgesį labiausiai veikia gaunama informacija ir jos kiekis, tinka šio tyrimo atžvilgi - dažniausiai individai elgesio ribotumo priežastį įvardindavo būtent informacijos ir jos užtikrintumo trūkumą. Taip pat, kalbant apie žiniasklaidos įtaką, visgi, tyrime matoma, kad informantus veikia į empatiškumą taikančios reklamos - jos sukuria rūpesčio, atsakomybės ir gailesčio jauseną individui ir jis yra motyvuotas imtis bent minimalių ekologijai padedančių veiksmų. Teorijoje buvo išskirti trys pagrindinės teorijos, pagal kurias buvo sudaromas tyrimo klausimynas:

1) Remiantis JK tyrimu, jei individo nuostatomis klimato kaitos grėsmė yra labai stipri, pasaulio ateitis yra matoma negatyviai, tuo labiau individas yra linkęs elgtis ekologiškai. Šiuo atveju, šis tyrimas tik dalinai gali patvirtinti JK atliktą tyrimą, nes net jei yra išreiškiamas požiūris, kad klimato kaita yra blogėjimo procesas, einantis link negrįžtamų pokyčių, kiti veiksniai gali padaryti įtakos, kad individo aktyvumas nebus aukšto lygio. Pavyzdžiui, net ir suprantant neperdirbamo plastiko neigiamą poveikį, nėra rūšiuojama, jei aplink gyvenamosios vietos nėra rūšiavimo konteinerių. Taip pat, automobilio atsisakymas yra itin sunkus žingsnis, nes darbas yra per toli nuo namų, kad viešuoju transportu būtų galima pasiekti darbą, todėl, net ir jaučiant kaltę, automobilis yra numeris vienas pasirinkimas. Be to, dažnai veiksmo nedarymas buvo pateisinamas nepatogia sistema: nors ir nori rūšiuoti, bet tingi arba to nedaro iki galo, nes argumentuojant tuo, kad valstybės sukurta sistema nėra patogi individui laiko ir pastangų požiūriu. Visgi, „Elgesio ambasadoriai” JK tyrimo analizę atitinka - klimato kaitos didelė grėsmė ir negatyvus pasaulio matymas suaktyvina ekologinį individo veikimą. Čia gali būti randamas atsakymas, kodėl individas linkęs keisti savo įpročius dinamiškai su klimato kaitos pokyčiu - kuo negatyviau jis mato ateitį ir klimato kaitos pokytį pasauliui, tuo jis labiau motyvuotas keisti savo gyvenimo būdą.

2) Suplanuoto elgesio teorija. Teorijoje, kaip elgesį formuojantis veiksnys, yra išskiriama intencija, kuri susidaro iš individo priminio santykio su veiksmu, aplinkos įtakos, individo savo įtakos įsivertinimo. Šiuo tyrimu kiekvieną iš komponentų galima patvirtinti, ypač išskiriant pasitikėjimo savo veiksmu komponentą - visgi, per visą tyrimą pastebimas diskursas, kad individas teigęs, jog daro

kažkokį veiksma, pridedami komentarai, kuriuose matoma abejonė, nepasitikėjimas savo veiksmo galia ir prasme. Tai pat, jei individo aplinkoje yra žmogus, kuris padarė didelę įtaką pačio individo veikimui, jis yra paminimas ir patvirtinama, kad būtent žmogus iš šalies yra stiprus veiksnys, duodantis postūmį individui elgtis ekologiškai. Atvirkštinio atvejo, kuomet aplinkoje esantis asmuo neveikia ekologiškai ir demotyvuotai veikia informantą, šiame tyrime nebuvo. Visgi, kaip ir pirminėje teorijoje, yra sunku nuspręsti kiekvieno komponento veikimo stiprumą -kuris iš komponentų tikėtina labiausiai veikia, kadangi susidaro įvairių veiksmų tinklą, kuris individualus kiekvienam, nes vienas ar kitas komponentas gali būti dominuojantis dėl nežinomų priežasčių.

3) Ekologinė tapatybė. Šiame tyrime požymių, kad individas priskiria save ekologinei tapatybei buvo tik užuomazgos. Teorijoje ekologinė tapatybė pabrėžia, jog individas pradeda jaustis vienovėje su kitais žemės gyventojais ir teigia, jog yra žemės gyventojas, o ne teritorijos ar kažkokios istorinės/kultūrinės tapatybės dalis. Nors vienas iš apjungiančių visus informantus požymis pasireiškė -jie nesijaučia, jog esą tik šios teritorijos, kurioje yra, gyventojai, jie yra viso globalaus pasaulio gyventojai ir jaučia atsakomybę elgtis ekologiškai ne tik prieš savo aplinką, šalį, bet ir visą pasaulį, nes bet kur įvykę veiksmai, gali tiesiogiai ar netiesiogiai gali paveikti ir Lietuvos gyventoją. Visgi, apie tiesioginį priklausymą globaliai bendruomenei, neužsimenama. Labiau reiškiamas empatiškumas nepakenkti kitiems, nei siekis vienyti į bendruomenę, kurią apjungtų aplinkosauginis judėjimas. Tikėtina, jog tokį požiūrį stipriai paveikė Covid-19 situacija, kur Azijoje, labai toli prasidėjęs reiškinys, tiesiogiai ir stipriai paveikė mūsų kasdieninį gyvenimą, nes būtent šis argumentas buvo naudojamas išreikšti savo nuomonę apie globalų pasaulį. Yra sunku galutinai spręsti, kiek šis požiūris yra momentiškas, o kiek įsitvirtinusi nuostata, jog turime veikti viso pasaulio labui.

4) Problemos susiformavimas individui. Šis tyrimas paremia klasikinę teorijos susiformavimo eigą: kažkada buvusi nišinė problema, matoma tik mažoje grupėje, dabar tapusi visuotinė ir būtent šio tyrimo atveju -globalios, lengvai pasiekiamos žiniasklaidos būdu. Informantus jungė požiūris, jog būtent informacinė sklaida ir ekologinio diskurso paplitimas ir paskatino ekologijos nuostatų ir aktyvizmo atsiradimą Lietuvoje.

Išvados

Klimato kaitos klausimas tampa vis svarbesnis visame pasaulyje -jis yra keliamas ne tik politiniame lygmenyje, bet ir visuomenėje. Žiniasklaidoje diskutuojamas problema: kiek klimato kaita yra ar turėtų būti svarbu visam pasauliui. Lietuvos visuomenėje atlikti kiekybiniai tyrimai ilgainiui keitėsi - dar 2008 metais klimato kaitos klausimas buvo mažus subordinacijos klausimas, bet ilgainiui, šios problemos pripažinimas vis augo. Vis dėlto, nors Lietuvos visuomenėje ši problema yra pripažįstama kaip problema, tai yra -skeptikų, manančių, kad klimato kaita visai neegzistuoja, yra

labai mažai. Tačiau įsitikinusių, kad tai labai svarbi problema, reikalaujanti greito sprendimų priėmimo, nėra daug. Remiantis paskutiniais tyrimais, tokių įsitikinimų žmonės sudarė 25,7 % reprezentatyvios lietuvių apklausos. Taip pat, labai svarbu pažymėti, jog net nedidelio laiko nuotoliu atlikti tyrimai gali rodyti labai skirtingus rezultatus - 2019 m. lapkričio mėnesį lietuviai klimato kaitą matė kaip ne svarbią problemą, išskeldami finansinį saugumą, kaip didesnę problemą. 2020 m. sausį atliktas tyrimas parodė, jog lietuviams klimato kaita yra svarbi problema ir prie jos sprendimo būtina prisidėti. Nepaisant kiekybinių tyrimų rezultatų, Lietuvos rodikliai Europos Sąjungoje nėra prasti. Suvedus kelių sričių -resursų rūšiavimo, švaistymo mažinimo, gėlo vandens ir miškų išsaugojimo - Lietuva užima 5 vietą tarp visų kitų Europos šalių. Tai parodo, jog ekologiškas veikimas, pagal Europos Sąjungos nuostatas, yra artimas šalyje. Todėl šio tyrimo tikslas buvo surasti, koks yra nuostatų ir elgesio tarpusavio ryšys bei galimos to priežastys. Atlikus kokybinį tyrimą, buvo pastebėta, jog būtent šio tyrimo atveju, informantus buvo galima suskirstyti į tipologijas, pasitelkus tris dimensijas: požiūris į klimato kaitą, požiūris į individualaus veiksmo reikšmę, elgesio modelis. Viena iš dimensijų buvo dominuojanti ir daranti įtaką kitoms -tarkim, jei žmogus įsitikinęs, jog žmogaus veikla labai kenkia pasauliui, jo elgesio modelyje pasireikš siekis kiek galima maksimaliai sumažinti savo poveikį gamtai. Pagal šias dimensijas buvo išskirti 7 tipai:

- 1.Elgesio ambasadorius -labiausiai jaučiantis kaltę prieš gamtą ir siekiantis savo pavyzdžiu paskatinti kitus
- 2.Komforto zonos mylėtojai - pripažįsta, jog problema egzistuoja, bet netikti, jog individas turi save riboti, kad būtų sprendžiama problema. Šio tipo manymu, technologinis progresas padės suvaldyti problemą.
- 3.Tikintis politika - įsitikinęs, jog visuomenė veikdama ekologiškai, parodys kryptį valdžiai, kad ši problema svarbi ir politika subalansuos klimato kaitos problemą.
- 4.Resursų saugotojai -jų pagrindinis tikslas yra išsaugoti kuo daugiau žemės resursų, nes tiki jų ribotumu. Taip pat, šis tipas tiki vertybių formavimu iš šalies - tiek šeimos lygmeniu, tiek valstybiniu.
- 5.Paskatų ieškotojai - tiki, kad klimato kaita yra svarbi problema, bet teigia, jog pokytis vyks, kai valstybė formuos visuomenę.
- 6.Naudos ir kaštų skaičiuotojai - šio tipo elgesys formuojamas naudos ir kaštų skaičiavimu. Individas turi mažai reikšmės kovojant su klimato kaita, bet vis tiek turi veikti bendro sąmoningumo labui
- 7.Verslo oponentai - verslas yra atsakingiausias kovoje su klimato kaita, nes jis daro daugiausiai neigiamos įtakos. Elgesys paremtas protestu prieš verslo ir valdžios abejingumą - mažinant savo vartojimą, galima išreikšti nuomonę verslui.

Tyrimas parodė, jog žinant ekologines nuostatas, galima nuspėti ir ekologinę ateitį, nes „pilkoji zona“ yra taip, kaip individas supranta klimato kaitą, jos procesą ir suvaldymo viziją. Šiame darbe nebuvo aptikti atvejai, kad individas nors ir besielgiantis ekologiškai, nepripažįsta klimato kaitos kaip

egzistuojančio proceso ir problemos, tad šis tyrimas parodo, jog, visgi, nuostatos eina viena kryptimi su elgesiu, tik pati klimato kaita yra labai skirtingai suprantama ir tai lemia skirtingas išraiškas, kiek individas elgiasi ekologiškai. Jei individas klimato kaitą apibrėžia per taršą, jo elgesys stipriai veikiamos idėjos, kad jo veiksmai yra tiesiogiai susiję su pačia klimato kaita, todėl tai motyvuoja individą elgtis ekologiškai -mažiau šiukšlinti, daugiau rūšiuoti. Kitas pavyzdys - jei individas mato klimato kaitos procesą kaip tik žmogaus veiklos sukeltą procesą, tuomet jo elgesys tiesiogiai grindžiamas individo, kaip klimato kaitos sukėlėjo, atsakomybe mažinti įtaką klimato kaitai. Kitas požiūris, išskiriantis nuostatas ir elgesį, požiūris į individo reikšmę kovoje su klimato kaita. Individas, manantis, jog kovoje su klimato kaita yra reikšmingas ne individas, o aukštesnės institucijos, jis elgsis ekologiškai tiek, kiek jo supratimu bus patogu ir ekologiško elgesio modelis pasižymės mažesniu ekologiškumu nei tų, kurie mato klimato kaitos procesą sukeltą tik žmogaus veiklos. Taigi, tyrime matoma, jog visų pirma, skiriasi pati interpretacija, kas yra klimato kaita, po to seka nuostata, kas yra atsakingas už klimato kaitos suvaldymą ir tai bendrai suformuoja individo elgesį. Šie trys veiksniai atskiria individo elgesį ir nuostatas bendrame kontekste, kuris šiame tyrime yra toks: klimato kaita yra svarbi problema, bet jos aktualumas Lietuvoje nėra didelis, nes problema gyventojų tiesiogiai neliečia. Be to, tyrime apklaustus informantus vienija panašūs pasaulyje vykstančių procesų vaizdiniai. Taip pat, tyrime matome, jog individų artimiausią tiesioginį ryšį su vykstančia klimato kaita sieja natūralūs gamtos reiškiniai -orai, nukrypimai metų laikų sezoniškumuose.

Taigi, nors šis darbas apžvelgia tik didžiųjų miestų gyventojų pažiūras, visgi, jis patvirtina keltą hipotezę, jog kiekybiniai tyrimai skaitine išraiška negali parodyti tikrųjų nuostatų ir elgesio, nes kokybinis tyrimas išryškina skirtingas klimato kaitos sąvokos ir proceso interpretacijas, kurios toliau lemia elgesį. Tyrimas, dėl susidariusių išorinių sąlygų užkardė kelią pirminiam tikslui - tyrimui, apimančiam visos Lietuvos vietas. Visgi, šis tyrimas yra gera pradžia tolimesniems veiksams. Tęsiant tyrimą šio metodo pagrindu, būtų galima detalizuoti, išplėsti ir dar geriau suprasti Lietuvoje egzistuojančias tipologijas.

BIBLIOGRAFIJA:

1. Abramson Paul R, *Critiques and Counter-Critiques of the Postmaterialism Thesis: Thirty-four Years of Debate*, 2011
2. Balžekienė Aistė, Telešienė Audronė, Rinkevičius Leonardas, „*Klimato kaita: socialinio rizikos suvokimo ir žiniasklaidos diskurso Lietuvoje konfigūracijos*“, 2008
3. Beniušis, Vaidotas, BNS, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1138432/klimato-kaita-lietuviu-akimis-jauni-ir-issilavine-zmones-laiko-tai-gresme-pasirenge-keisti-savo-iprocus>, 2020, [žiūrėta 2020 02 03]
4. Castells ,Manuel,*The greening of the self: the environmental movement. The power of identity*, 1999
5. Cowan, David A, *Developing a process model of problem recognition*. Academy of Management Review 11.4, 1986
6. Duch, Raymond M., Taylor Michael & Clarke, Harold D., and Nitish Dutt. 1991. "Measuring Value Change in Western Industrial-ized Societies: The Impact of Unemployment." American Political Science Review 85:905-20 & Clarke, Harold D., and Nitish Dutt. 1991. "Measuring Value Change in Western Industrial-ized Societies: The Impact of Unemployment." American Political Science Review 85:905-20
7. Dunlap ,Riley , York, Richard, The globalization of environmental concern and the limits of the postmaterialist values explanation: Evidence from four multinational surveys, *The Sociological Quarterly* 49.3, 2008
8. Eganl, Patrick J .and Mullin, Megan, *Climate Change: US Public Opinion*, New York University, 2017, p. 211 & Borick CP, Rabe BG. 2014. Weather or not? Examining the impact of meteorological conditions on publicopinion regarding global warming. *Weather Climate Soc.* 6:413–24 & Konisky DM, Hughes L, Kaylor CH. 2016. Extreme weather events and climate change concern. *Climatic Change* 134:533–47
9. Europos Komisija, *EU Climate Action*, https://ec.europa.eu/clima/citizens/eu_en, žiūrėta [2019 10 11]
10. Europos Komisija, *Special Eurobarometer 459 Climate Change*, March 2017
11. Europos Komisija, *Žaliasis kursas 2019-2024*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt, [Žiūrėta 2020 05 10]
12. Fielding Kelly S, Rachel McDonald, R. Louis Winnifred. *Theory of planned behaviour, identity and intentions to engage in environmental activism*. Journal of environmental psychology 28.4, 2008
13. Fitzgerald, Jared Berry,. *Equifinality and Pathways to Environmental Concern: A Fuzzy-Set Analysis*. Socius 5, 2019

14. Inglehart, Ronald, *The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-industrial Societies*, 1971, American Political Science Review
15. Jakučionis, Saulius, BNS žinios,
<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1130303/lietuviai-labiausiai-es-nerimauja-del-kainu-kilimo-klimato-kaita-pernelyg-nerupi> [žiūrėta 2020 01 03], 2019
16. Jungtinės Tautos, *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?*,
<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-convention/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>, žiūrėta [2019 10 15]
17. Knutsen Oddbjørn, *Materialist and Postmaterialist Values and Social Structure in the Nordic Countries*, 1990, p.85
18. Lomborg, Bjørn, *Cool it: the skeptical environmentalist's guide to global warming*, 2007, New York: Alfred A. Knopf
19. Lubell Mark, *Environmental activism as collective action*, *Environment and Behavior* 34.4, 2002
20. Marris, Emma, *How to stop freaking out and Tackle Climate change?*“, New York Times reviews, 2019 01 19(?), paskutinį kartą žiūrėta 2020 03 26
21. Mminichiello, M. Vic, *The Social Constructions Of Social Problems: An Empirical Example 'The Love Canal '*“, Mac Master University, 1980 & Ross, Robert and Graham C. Staines (1971) "The politics of analyzing social problems." *Social Problems* 20: 18-40. & Ross, Robert and Graham C. Staines (1971) "The politics of analyzing social problems." *Social Problems* 20: 18-40
22. Moody's Investor Service, *How Moody's Assesses the Physical Effects of Climate Change on Sovereign Issuers*, 7 November 2016
23. Newhouse ,Nancy, *Implications of attitude and behavior research for environmental conservation*, *The Journal of Environmental Education* 22.1, 1990, p. 26
24. NibleFins, „Greenest Countries in the EU“, 2020 January 19,
<https://www.nimblefins.co.uk/greenest-countries-eu#nogo> , [Žiūrėta 2020 05 16]
25. Rees , Martin, *On The Future. Prospects For Humanity*, Princenton University Press, 2018
26. Telešienė Audronė, Aistė Balžekienė, Budžytė, A., Rabitz, F., Vilčinskas V., Zolubienė, E.,
Klimato kaitos nuostatos, elgsena ir komunikacija Lietuvoje: monografija. Kaunas, 2020.
Tyrimo santrauka
27. Tranter, Bruce, *Attitudes toward global warming, climate change and other environmental issues among young Queenslanders*

28. Treffinger ,Donald J, Edwin C. Selby, Scott G. Isaksen, *Understanding individual problem-solving style: A key to learning and applying creative problem solving*, Learning and individual Differences 18.4, 2008
29. UK Department for Environment, Food and Rural Affairs, *A framework for pro-environmental behaviours*, 2008
30. Whitmarsh ,Lorraine” O'Neill Saffron. *Green identity, green living? The role of pro-environmental self-identity in determining consistency across diverse pro-environmental behaviours*. Journal of Environmental Psychology 30.3, 2010
31. Žiliukaitė Rūta, Poviliūnas Arūnas, Savicka Aida, *Lietuvos visuomenės vertybių kaita per dvidešimt nepriklausomybės metų: Monografija*. 2016, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017

Priedas nr. 1:

1. 2020 02 17 Agnė, 25 metai, Vilnius

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

A: Klimato kaita, jeigu taip ne faktiškai kalbant, o mano supratimu, tam tikri oro ir gamtinių sąlygų pokyčiai, kuriuos lemia išmetamųjų dujų kiekis, na iš esmės žmonijos kažkokie funkciniai dalykai. Iš esmės, dujos aerolis, mašinos, na ir šiaip dalykai, su kuriais kiekvieną dalyką gyvenam, kaip pasireiškia? Tai iš esmės gamtos sąlygų kismas, sakykim, kaip ledynų tirpsimas, temperatūrų kismas skirtinguose regionuose, kas dar...hmm..na tiek.

M: Ar manote, klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visai visuomenei?

A: Tiek man, tiek visuomenei tai yra labai svarbi problema, kadangi, ji gal svarbesnė tapo, pastaraisiais metais, kai visi pradėjo daugiau kalbėti apie tai, nors iš esmės problema tai tapę beveik 100 metų, na ir kaip akivaizdžiai pradeda šnekėti apie tokius dalykus kaip vandens lygio kilimas ir tai, kad nebebus žemių aplinkui arba teritorija sumažėja, arba tam tikri gyvūnai turi keisti savo gyvenimo sąlygas ir būdus, tai kai žmonės pamato tas problemas ir jas aiškiai išreiškia, galbūt per visokias žiniasklaidos priemones, tai tampa vis ryškesnė ir ryškesnė

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

A: Na tai visu pirma, tai apie sakančius, kad niekas nesikeitė milijonus metų, tai laba diena, tai manau, kad jeigu mes savo gyvenimo būdo galbūt, tai iš esmės tai ir taps vis didesnė tragedija, nes dabar vis auga ir netgi kad imamės tam tikrų prevencijos priemonių, jau tos žalos kurią padarė nepanaikins, tai tiesiog reikia tai stabdys ir galvot kažkokius kitokius būdus kaip galima užsiimti kažkokia tais prevencija, bet matomai tai vis tiek vyks, tai su tuo reikia taikytis ir žiūrėti ką mes galim padaryt.

M: Kiek jūsų nuomone Lietuva apskritai poveiki klimato kaitos?

A: *Pasitikslina klausimą.* Jau dabar atrodo, kad yra paveikta, nes pastaraisiais metais mūsų klimato kaita kinta- jis šiltėja ir bent jau numatomos prognozės, vėlgi, jei kils vandens lygis, tai galbūt nebeturėsime viso Neringos regiono ir, jo, su visa gyvūnija ir gamtinėmis sąlygom, tai labai paveikiama.

M: Pati minėjai, gali būt, kad Neringos krašto, pvz. šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

A: Tie staigūs pokyčiai nes turėjo įvykti, bet plius galbūt ir gerai, kad įvyko, nes tai tapo šoku žmonėms, kad bent pradėdam mąstyti, kad o žiūrėk, kad kažkas vyksta ir jo, nes mes tada pamatom, kaip problemą

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją

A: Priklauso nuo žiniasklaidos priemonės, nes reikia labai pasirinkti, ar tai moksliniai straipsniai tai priklauso nuo šaltinio.

M: Kokie kiti būdai pasirinkimui?

A: Daugiau pagal šaltinius, kurie yra pateikiami su tam tikrom nuorodom ir referencija į galbūt mokslinius tyrimus, na, kad tai nėra nuomonės išraiškos

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita ir kas atsakingas kovoje su klimato kaita?

A: Iš esmės individas gali kovoti su klimato kaita, bet tik individas gali kažką pakeisti, nes individas yra visos bendruomenės dalis, ir nemanau, kad mes galim kaltinti valdžią, kad kažkas nevyksta toliau, nes viskas atsiliepią į mus, tai iš esmės pats darant nuo savęs, sakykim, daugiau vaikstant, mažiau važiuojant arba ten mažiau purškiant, lygiai tu gali prisidėti prie to, bet galbūt kaip individas, reikia burtis į bendruomenes, ieškoti kitų priemonių, užsiimti kažkokia tai prevencija, na kad tai nebūtų vien tik, kad o aš čia padariau savo, aš čia taupau vandenį, bet tai yra lašas jūroje.

M: Kasdienis gyvenimas. Ar jūs rūšiuojate, jei taip, tai koku būdu?

A: Taip, tai aš rūšioju, pagal kokie yra konteineriai yra prie mano namų. Jeigu taip detaliau, tai rūšioju plastiką, popierių ir stiklą atskirai nuo kitų medžiagų. Gal šiek tiek trūksta informacijos apie rūšiavimą, kas man šiaip buvo labai keista, nes iki šių metų nelabai mačiau daug reklamos arba šiaip tos pačios informacijos, kaip mes turėtume daryti ir tik dabar tai pradėjo aktyvuoti, bet maždaug tokiu būdu, kad rūšiuokit, bet kaip tai daryti, vis dar neaišku, nes mano draugų tarpe nežino, ar reikia indus (*plastikinius-red.patikslinimas*) plaut, ar nereikia jų plaut, kaip jie eina, vis dar aiškiname tą patį, kad viskas važiuoja į tą patį konteinerį komentaras, tai jo, galbūt tas tikslesnės informacijos trūksta, aišku ją *pasigooglinus* gali rasti, bet vėlgi, skirtingose vietose, skirtingos metodikos, kaip rūšiuoti. Galbūt reikėtų paaiškinimo.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

A: Hmm..dažniausiai renkuosi daugkartinio naudojimo, arba jei tai yra plastikas naudoju jį daug kartų tol kol susidėvi visiškai. Aišku, galėčiau daugiau daryti, kaip pvz. pagalvojau, kad Lidl kibinus, kur ten kaskart į vis naują maišelį, tai būtų faina idėja pasiūlyti padaryt merlinius maišelius, kad būtų galima juos panaudot, tai jo, tarsi galėtum pradėti nuo savęs, bet jeigu pvz tau prieš akis pasiūlymas- na dabar yra ženklas dabar, ar jums tikrai reikia plastikinio maišelio, bet nėra alternatyvos plastikiniam maišeliui, nu ir tipo ne, bet reikia.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

A: Atrodo svarbu, bet ar aš taip darau, nes čia jau vienas sudėtingesnių momentų, kai žmogus, kaip individas gali pridėti. Čia matyt jau valstybiniu lygmeniu reikėtų kažką keisti, nes jo, pačiam kaip žmogui. Informacijos dar šiek tiek trūksta, gal čia mano susidomėjimas asmeninis, jo, sakyčiau, kad tai yra svarbu, bet kaip tai daryti, nelabai turiu atsakymo.

M: Kur perki savo maisto produktus?

A: Lidl. Iš esmės prekybos centrai.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

A: Na tai, vertinu teigiamai, nes iš tiesų kiek skaičiau, man rodos šitų bulių, karvių fermos visi šitie dalykai, išmetamosios dujos yra vos ne 3-4 pagal aplinkos taršą, tai aš esu visiškai už, kad žmonės mažintų.

M: Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

A: Šiaip labai priimtinas, kiek ekologine prasme, kiek finansine, bet šiaip visą laiką kai paperku, tai pagalvoju apie ekologiją arba jeigu perku daugiau rūbų, tai išmetamąją tekstilę irgi galbūt rūšiuoti į kontenerius arba ten į prekybos centrus kur jie surenka. Negaliu tiksliai, pasakyt prie ekologiškumo perkant iš *second hando*, bet galvoju prisideda, tai vis tiek jo.

M: Koku transportu naudojate kasdien? Ar bandote mažinti sunaudojamo kuro sąnaudas? Kodėl?

A: Šiaip pirmoj vietoj *pėsčiomobilis*, o antroje vietoje viešasis transportas, trečioje vietoje dviratis.

M: Ar racionaliai bandote savo kuro sąnaudas, jeigu kažkur vis tiek keliauju, arba bandai kažkaip pagalvoti apie tai?

A: Tai jo, jeigu galiu pasirinkti, tai jo, jei yra pasirinkimas važiuoti ar eiti, tai jo, pasirinksiu eiti, bet kas liečia tolimesnius atstumus, tai žinau, kad lėktuvų pramonė visiškai *suknistas* dalykas ir labai daug išmetamųjų dujų, bet jo, visgi pamąstai, kad darai blogą dalyką, bet ir kai nežinai kaip atsisakyti, nes čia prasideda laiko ištekliai ir taip toliau.

M: Ar jaučiate kaltę, jei pasielgėte neekologiškai?

A: Visą laiką, graužiu savo. (*Juokiasi, jaučiama ironija*)

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

A: Tas antras variantas mokestis už daugiau plastiko, atrodo kaip visiška nesąmonė, nes nemano problema, kad įmonės tiek daug kiša plastiko į tas prekes, tai atrodo, kad tai turėtų keistis iš kitos pusės negu iš pirkėjo, nebent čia taip bando atbaidyti nuo įmonės, nes gal mažiau pirks jų daiktų, bet nežinau, toks keistas momentas. Bet iš esmės tai skatina tą keitimąsi, nes galvoja, apie tai, kaip apie problemą tam tikrose vietose, tai jeigu kažkas sprendžiasi, tai pavyzdžiui „Rimi“ nemačiau, bet tikrai pasinaudočiau.

M: Ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

A: Tai mėsos visų pirma, kas dar- nu jo, gal to transporto mažinti, kas yra sunku šių laikų globalizacijos laikais, ko dar- manau, kad galėčiau atsisakyti tų pačių plastikinių maišelių, ar butelaičių, tai jeigu labiau įsigalvojus tai šiaip daugiau ko galėčiau atsisakyti

M: Bet kas tave stabdo aktyvesnei būti?

A: Na tai pirma finansiniai ištekliai, norėtum rinktis vienus ar kitus produktus, bet negali sau leisti, vis dar galvoji, kas yra patogiausia ir prieinamiausia, na ir galbūt kad pamiršti, vis įvažiuoji į savo rutiną ir laikas tiksi žinai, kur kartais negalvoji, nes jei kas kartą būtų prieš akis, tai man rodos būtų priminimas tau, kas vyksta

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų? Jei taip, papasakokite plačiau, kaip vertinate jų elgesį? Jei ne, ar manote, kad norėtume matyti tokių žmonių aplink save? Kodėl?

A: Praktiškai mano visi draugai ar pažįstami, tai rūšiuoja ir naudojami *second handu*, na ir transporto priemonės renkasi kaip minėjau tuos visus variantus. yra tų, kurie nerūšiuoja tai bandau juos paskatinti rūšiuoti, ir bandyti apšviesti, kad jie žinotų, tada na pvz.: mano darbe nėra na čia senamiesčio problema, kur labai mažai rūšiavimo yra vietų, tai dar nedarau to, bet galvoju rašyti į savivaldybę ir skatinti šią problemą, kad bent bendrų rūšiavimo konteinerių atsirastų gal daugiau šiek tiek. Tai jo čia tokia iniciatyvas. Jei matau, ką aš darau, bet kiti nedaro, tai skatinu.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

A: Hmm, labai taip skamba „teisingo gyvenimo būdas“, tarsi aš gyvenu neteisingai, ir aišku, kad čia prasideda kognityvinis disonansas, kai žmonės pradeda nu tarsi galvoti, kad jie yra kaltinami, už tai ką jie daro, bet čia pateikimo klausimo, iš tikrųjų, nes jeigu tai yra sudarytas modelis, kuris patvirtintas faktais, kad jo jeigu taip gyvensi, bus visiems geriau, kaip ir okay, bet na tai neturėtų eiti į kažkokią kaltinimo prizmę, nes man rodos žmonės atmes tai

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

A: Tai nemažai matau socialiniuose tinkluose, kur draugai dalinasi, kur kažkas ten dalyvavo, kas prie ko prisidėjo, nes šiaip mano draugų nemažai yra veganų, vegetarų, na ir tokių visai ekologiškai aktyvių, tai vis matau tuos savo aplinkoje, jeigu jų nebūtų, kažin ar tiek matyčiau.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

A: Taip, tam tikri įstatymai galėtų būti gera paskata, nes iš esmės neturi ko kito daryti, bet tas ar tas mašinų taršos mokestis buvo labai geras pasirinkimas, nesu įsitikinusi, nes mūsų pajamų lygis nėra toks aukštas, kad mes galėtume, visi įsigyti elektrines, dujines, ar kažkokias ekologiškas mašinas, tai jo, čia sudaro įstatymus reikia labai atsižvelgti šiaip apskritai į socialinę padėti žmogaus, gerai ar negerai.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

A: Asmeniškai, tai mano šeima buvo labai ekologiška, nes seneliai turėjo savo fermą, ir augino kažkokius dalykus, tai mūsų visi produktai buvo ne iš prekyboscentrų, bet iš ekologinių fermų, tuo atžvilgiu, galbūt taip, buvo mažiau vartojimo, mažiau pirkimo, mažiau plastiko ir galbūt savaime mažiau šiukšlių, tai iš tos prizmės taip, o jeigu būčiau gyvenus miesto gyvenimą, tai kažin ar būtų kažkas kitaip.

M. Koks tavo išsilavinimas?

A: Nebaigtas aukštesnysis

M: Kuo tu dirbi?

A: Projektų vadovė šiuolaikinio meno galerijoje

M: Kokios vidutinės pajamos per mėnesį?

A: jei dirbčiau pilnu etatu, būtų apie 700 eur, neatskaičius mokesčių

2. 2020 03 04 Agnė, 22 metai, Vilnius.

M: Jūsų pavardė, vardas ir amžius

3. Eidimtaitė Agnė, 22 metai

M: Ar tu gyveni Vilniuje?

A: Taip

M: Ar tu visą laiką gyvenai Vilniuje, ar atsikraustei kažkuriuo momentu?

A: Gyvenu Vilniuje 4 metus, prieš tai gyvenau Mažeikiuose.

M: Kas yra klimato kaita? Kaip ji pasireiškia?

A: Okay. Klimato kaita yra, Wow okay. Tai yra tam tikras veiksmas dėl kurio nukenčia tam tikros ekosistemos dalys. Daugiausiai yra įtakojama žmonių veiklos, galbūt kažkiek natūralių priežasčių, bet iš esmės kažkoks kismas, kuris verčia nenatūraliai greitai ir šiaip nenatūraliai keistis gamtos procesams.

M: Ar manote, jog klimato kaita yra svarbi Jums ir visuomenei?

A: Aš manau, jog taip, galbūt aš dar taip stipriai nepajausiu tų pasekmių, bet aš matau, kad jos artėja ir manau, jog ateities visuomenei tai ypatingai svarbu

M: O kodėl tai svarbu?

A: Minėjau, kad dėl tikrų ekosistemos dalių išnykimo, o tai labais stipriai pakeisti ir gyvūnijos pasaulį ir taip pat įtakoti mūsų pasaulį ir dėl to, kad tai neigiamai gali paveikti žmonių gyvenimą, tiek ir gamtos

M: Patikslinti, kaip tas neigiamumas gali pasireikšti?

A: Gali pasireikšti ligų išsivystymu ir greitesniu jų plitimu, kažkoku žmonių gyvenimo vietos kažkuriuose regionuose tapimu visiškai neįmanomomis ir tie žmonės mirguotų į tam tikrus regionuose ir jie taptų perpildyti ir žinant, kad gyventojų skaičius vis dar auga tai kažkurie regionai taptų tiesiog perpildyti, tai čia iš žmonių pusės, o iš gyvūnų, tai kad gali sutrukdyti natūralias grandines maisto, irgi virusus paplatinti tarp gyvūnų

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

A: Sunku apsaityti, ar tikrai perkais, nes neturiu jokių kažkokių duomenų, bet kad tas atšilimas matomas, kad tarkim, kad arkties tirpimas yra visiškai matomas, tai to aš to negaliu nuslėpti ir tai yra visiškai visiškai akivaizdu

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

A: Turbūt ne taip stipriai, kaip kitus regionus, mes pakankamai tokiame saugiam regione, kad mes nepastebime greitai tos kaitos, bet kad paveikti, tai tikrai turėtų paveikti, bet turbūt ne taip greitai, kas neskatina žmonių taip greitai veikti

M: Klimato kaitos poveikis neaplenkė ir Lietuvos- šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

A: Tai galbūt man žiema dar ne tiek nustebino, kiek užpraeitų metų vasaros kaitra, nes nu žiema pasitaiko būna įvairių, bet vasara ta, kur išdegino viso žemę, labai šokiravo, tai man atrodo matosi tas skirtumas

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

A: Labai sunku pasakyti, nes LT žiniasklaida neskaičiau, kiek užsienio žiniasklaidos ir aišku, gal tai ypatingai paveikė naujas Europos planas 2030 m., tai daugiau anglų kalba, tai duomenimis aš pasitikiu.

M: Vienas iš kriterijų - užsienio duomenys, ar yra kitų kriterijų?

A: Tai turėtų būt šaltiniai nurodyti, iš kur paimta informacija, tie šaltiniai irgi, tai didžiausią pasitikėjimą kelia kažkokių universitetų, tyrimų laboratorijų, duomenys.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

A: Manau, kad taip ir turbūt žiniasklaida taip bando priversti mąstyti taip, tai aš tikiuosi, kad gali.

M: O kas atsakingas už veiksmus kovojant su klimato kaita?

A: Tai turbūt kiekvienas žmogus, bet turbūt tos informacijos sklaidos reikia, kad žmogų pasiektų, tai prie to turėtų prisidėti tarptautinės organizacijos ir nevyriausybines, būtent įtakotos tarptautinių organizacijų, kurios nurodytų gaires ir jeigu yra reikalinga ir matoma, gali būt, kad ekstremali situacija, tai ir prievolės kažkokių dalykų iš vyriausybės, ar na tarpvalstybinių institucijų

M: Ar tu rūšiuoji?

A: Stengiuosi, kas kartais trukdo, kadangi aš gyvenu bendrabutyje ir turiu vieną kambarį dviem žmonėms, tai stengiuosi bent jau popierių pilnai, plastiką kaip bent didžiąsias dalis, kurių nereikia atskirti išrūšiuoti. Kas trukdo, kad 3 šiukšlių dėžių labai sunku turėti 1 kambaryje, bet namuose Mažeikiuose taip, rūšiuojam pilnai.

M: O kodėl tu rūšiuoji?

A: Iš tikrųjų tai turbūt tokio klausimo nekeliau, jau atėjo tai su visa ta sklaida informacijos, kad taip reikia daryti ir per daug nekvestionuoju kodėl, na kad būtų perdirbta, kad būtų naudojami tie patys resursai, bet taip tiesiog pakankamai didelis įprotis, kad tu nekvestionuotum to dalyko

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

A: Tai šiaudelių netenka naudoti, nebent bare, bet stengiuosi paprašyti, kad išvis nedėtų, nors dauguma barų pasirinkę popierinius. nenaudoju maišelių, nu arba labai labai labai retai, jei nepasiimu ir nėra kaip susiimti. Kas iš naudojamų, tai vis dar neturiu ausų krapštukų, va tokio, kas kenkia, tai daugiau stengiuosi *reusable* naudoti daiktų

M: O kodėl tu juos naudoji?

A: Tai galbūt, kad net mąstant primityviai, kad net ne klimato kaita kiek tai prideda, bet iš tos, kad iš tos, kad nekaupiti šiukšlių ir mažinti šiukšlių produkciją, tai turbūt labiau iš tos pusės, nes tuoj nebus kur užkasti tų šiukšlių visų.

M: Kodėl tau svarbu, kad nebus kur užkasti šiukšlių? Kodėl tau atrodo svarbu, kad kažkada, kaip aš matau, žemė gali būti perpildyta šiukšlių? Kodėl?

A: Tuose vietose, kur yra užkastos šiukšlės, tai negalima nei žemdirbystei užsiimti, tai tiesiog naikina mūsų gyvenamuosius plotus, galbūt, net nemanau, kad galima tose vietose ir namus statyti, nes ten nėra tvirta žemė, nu tai tiesiog, tai apriboja mūsų gyvenamąjį plotą.

M: Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

A: Su šituo tai aišku pati nenaudoju kažkokių atsinaujinančių, bet džiugu, kad kažkas naudojama, tikrai visada džiaugiuosi, bet turbūt Lietuvoje sunkiau pastebėti, turbūt apart tų saulės kolektorių, nežinau kiek jie iš tikrųjų pagamina tos energijos, bet tas klausimas, kuris dažnai neateina į galvą.

M: Kur perki savo maisto produktus?

A: Didžiuosiuose prekybos centruose turbūt.

M: O ar esi pirkusi spec. parduotuvės, kur galima tarkim į savo tarą dėtis?

A: Ne, iš tikrųjų tik kelias žinau parduotuves, bet ten dažniausiai užsuku tik tam tikrų produktų, kurių nerandu, bet ne, nesu.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

A: Tai būtent dėl tos priežasties aš pati esu atsisakiusi mėsos, viena iš pagrindinių priežasčių, tai aš labai skatinu ir sumažinti tą produkcijos naudojimą.

M: O kiek tu laiko esi atsisakiusi?

A: Nedaug, apie 8-9 mėn.

M: Kiek tau yra priimtinas *second hand*?

A: Labai aktualus, pirmiau labiau motyvuojamas dėl materialinių paskatų, bet šiaip tikrai stengiuosi pirkti iš antrų rankų

M: Kokiu transportu naudojėtės kasdien?

A: Viešuoju, nebent yra tolimas kelias, na tarkim, jei reikia grįžti į Mažeikius, tada savo automobiliu, na jei nėra kažkokio susisiekimo, arba vakare, arba nežinau, kad negalėsiu grįžti, tada jau važiuoju su automobiliu.

M: Ar tu sąmoningai bandai sumažinti savo kuro sąnaudas?

A: Taip, stengiuosi nevažiuoti kaip minėjau kur nereikia, kur žinosiu, kad laisvai galėsiu grįžti, tai tikrai stengiuosi nevažiuoti.

M: Kodėl tu renkiesi naudotis viešuoju transportu, o ne savo automobiliu?

A: Kelios priežastys, tai pirmas dalykas sumažinti kamščius ir pati jų stengiuosi išvengti, tai antras dalykas yra turbūt materialinis, kad yra pigiau, ypač esant studentui naudotis viešuoju transportu.

Man iš gyvenamosios vietos yra labai patogiu susisiekti, tai tiesiog randu ir patogiu, ir tauposi pinigai ir tų kamščių tokių nebūna. Tai kažkur yra tas motyvas ir gamtos auginis, bet labiau motyvuojama tų paprastų tokių.

M: Tu stengiesi, kad labiau būtų ekologiška, tu supranti savo veiksmų pasekmes, ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai?

A: Hmm, hm. Sunku dabar, reikėtų pagalvoti pavyzdį. Kažkiek jaučiu turbūt. tarkim, jei einu į parduotuvę, netikėtai ir neturiu maišelio, tai būna toks, uh, kodėl nepasiėmiau, visada turiu tašę, dabar nepasiėmiau, nu būna toks, šiek tiek, bet tikrai nelabai didelė graužatis.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinio plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek tave tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

A: Iš tikrųjų priverčia, kai kur aš manau, jog to plastiko nėra įmanoma išvengti, bet kur yra, kad kiekvienas sausainis supakuotas atskirai, nu tai tikrai kartais priverčia nepirkti tokio produkto, kur yra pertekliška supakuotas, bet nežinau, patikslinti klausimą.

M: Situaciją, jog panaikina maišelius ir maždaug koki tavo reakcija?

A: Galbūt, bet man labiau ne tie draudimai, bet pavyzdžiui kai aš pamačiau Rimi tarkim, kad jie pardavinėja tuos maišelius, daržovėms susidėti, tai manę pačią tokie labiau motyvuoja, nei patys draudimai, tai draudimai neverčia tiek susimąstyti.

M: Kai kur to plastiko neįmanoma atsisakyti - prašau patikslinti?

A: Manau tam tikrus produktus, reikia sugalvoti, nu aš neįsivaizduoju, kad parduotuvėje tarkim galėtum nusipirkti sūrelių, kurie būtų nepakuoti, tai tarkim arba naudotume popierių, tai gal būtų geriau, bet tai nėra galutinis sprendimas, tai gal būtų rasti alternatyvą, bet kai kuriuos produktus būtų sunku visiškai išpakavus pardavinėti.

M: Ko galėtum atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

A: Čia reikėtų variantų, nežinau tiksliai?

M: Tarkim kalbėjom, pavyzdžių, kad tu atsisakei mėsos, ar dar matai kažkokių kitų būdų savo gyvenime, ką išėmus tu pakeitai žemės planetą, bet tai būtų kaip atsisakymas

A: Nu tai visiškai automobilio atsisakymas, būtų pakankamai sunkus, bet turbūt jau tikrai jausčiausi, kad galbūt padėd. Daugiau taip greitai nesugalvoju. Nu *zero waste*, negalėčiau tikrai būti, bet jei būtų tokių parduotuvių, kur galima kruopas ir įvairius produktus pirkti įsidedant į savo indelį, tai galėčiau. Dabar būtų sunku, bet jei būtų alternatyvų, galėčiau.

M: O kas trukdo, kad daugiau?

A: Galėčiau dažniau nueiti į turgelį, kur būtų galima nusipirkti birų, ar kažkur tam reikia laiko, laiko ne visada atsiranda, tam reikia kartais pagalvoti ir į priekį susiplanuoti, tarkim vakarienes ir taip toliau. Galėčiau, bet to nedarau.

M: Ar dar matai kažkokių priežasčių?

A: Tai galbūt kartais ir pinigai, nes tikrai yra brangiau pirkti ekologiškus produktus pilnai, tai na kartais tenka rinktis, studentui ne taip lengva pasirinkti. O daugiau tai tikrai alternatyvų trūkumas Lietuvoje, jei būtų tų alternatyvų, tai manau, jog daug kas pasirinktų.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą - rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

A: Pagalvojus, pas ką lankiausi namuose, dauguma rūšiuoja, na bent jau plastiką ir popierių atskiria, gal ne visada nuplėšia kiekvieną popieriaus gabalėlį, bet tikrai dauguma rūšiuoja. Tikrai taip pat tarp mano draugų populiarius drabužių pirkimas *second hand*. Su transportu gal ne tiek populiariau. Dauguma draugų turi ir plastikinius daugkartinius, metalinius šiaudelius, gertuves, na tikrai nematau kas naudotų, pirktų buteliukus, dažniausiai turi savo nuolatinį, ar puodelius kavai, turi ir nešiojasi, nu tarkim su kursioku tarkim, jeigu einam kavos, tai visada kartu turim savo asmeninį puoduką.

M: Kaip vertini jų elgesį?

A: Teigiamai, tai tampa kažkokia mada ir visai sujungia tuos žmones. Smagiai. Nes tikrai pirmą kartą ateiti prieš kiek tai laiko buvo ir paprašyti Caffeine kavos į savo puoduką buvo nejauku, bet kai tu eini kartu dviese, tai kažkaip kartu drąsiau.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

A: Aš manau, jog taip. Aš manau, kad daug ką galima padaryti kuriant madą, nu nes manau, kad tos gertuvės ir jų daug atsirado formų ir dizainų, tai tikrai pasaktino įsigyti žmones ir taip sutaupėm plastiko. Tikrai įvairių būdų yra galima ir manau, jog reikėtų formuoti tą teisingą gyvenimo būdą, galbūt ne iš karto ekstremaliai, bet truputį, ir ne verčiant žmogaus visko atsisakyti, tai tikrai galima būtų.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

A: Turbūt ne taip dažnai apie tai kalbama, gal labiau iš to veiksmų matoma, bet jau pakankamai yra įsisavinę ir nekreipi taip dėmesio, bet kalbėti, diskusijų apie klimato kaitą tikrai daug neturiu.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

A: Ne, ypač tą įstatymą, jeigu nieko nepakeitė, tai niekaip nesuprantu, kaip tai susiję su tarša, tai yra papildomas mokestis įsigyjant daiktą, tai akcizas yra tinkamiausias būdas, paprasčiausias neapkraunant kažkaip papildomai, reikėtų akcizą tiesiog didinti, galbūt labiau iniciatyvos turėtų būti, kad ne apmokestinti senus automobilius dyzelinius ir benzininius, bet labiau skatinti elektromobilius įsigyti, ar kažkokį skatinimą, piginti viešąjį transportą, arba jį patoginti, kad būtų kuo patogiau. Na, manau, jog Vilniaus miesto savivaldybė stengiasi judėti to link, kituose miestuose, na kad ir iš Mažeikių kaip aš esu, tai jeigu neklystu, tik prieš metus atsirado miesto autobusas, tai visur kitur turėdavo eiti pėsčiom, arba naudotis automobiliu, tai jeigu skubi į darbą, tai tikrai tie kamščiai yra Mažeikiuose, nors miestas mažas. Turėtų savivaldybės rūpintis tuo.

M: Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

A: Tikrai ne, nes ką aš labai stipriai atsimenu ir nežinau, kada tai pasikeitė, bet labai gerai atsimenu šiukšlės gatvėse, tai jau net nekalbu apie rūšiavimą, nes būdavo pilna pilna šiukšlių gatvėse, ir na tai kažkaip pasikeitė, ir niekas tokių neatsimena, kad kažkas per daug suktų galvą, ar tavo automobilis teršia, ar neteršia, kur plauni automobilį, tai tikrai niekas nekreipdavo dėmesio.

M: O kodėl taršai apskritai yra blogai?

A: Jeigu negalvojam apie tokį didelį didelį dalyką kaip klimato kaitą, nes galbūt jo nejaučiu ir neimt į galvą, tai tiesiog suvokti, kad tas pats vanduo, tu terši, grįžta atgal pas tave, jo gali trukti. Gal Lietuvai tas negresia greitai, bet atsižvelgus į kitas puses, tai jo, gali pradėti trukti, Gali pradėti trukti to pačio plastiko ir vis tiek reikės persiorientuoti, jis kai kur reikalingas naudojimui. Tai toks trūkumas labai stipriai ir tas, kad dažniausiai visos tos šiukšlės ir tarša grįš pas mus

M: Kokį išsilavinimą turi?

A: Nebaigtas aukštasis

M: Ar dirbi?

A: Ne

M: Kokios pajamos per mėnesį vidutiniškai?

Apie 500 eur

3. 2020 03 12 Simona, 26 metai, prieš 5 metus atsikraustė į Vilnių iš Gargždų.

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

S: Dabar labai daug girdim, apie tai ir žinom, kad labai negeri dalykai vyksta. Kas yra klimato kaita, kaip čia pasakyti. kai mes jaučiam, kad kažkas yra negerai. Kertami medžiai dėl to, šyla klimatas, tirpsta ledynai. Kaip aš suprantu, tai yra kažkas, kas nėra normos ribose. Kažkas yra pasikeitę- kažkas buvo vienaip, dabar yra kitaip ir yra blogiau. Tai aš tą taip suprantu. O antra dalis klausimo - kaip pasireiškia. Tai šiais metais labai Lietuvoje jaučiam šitą- 0 sniego visą dieną. Manau, jog matome- vandens lygis kyla, dabar kaip atrodo skaičiau straipsnį, kad Norvegijoje ir Anglijoje kad po kažkiek ten metrų ar cm mažėja paplūdimiai, tai tikrai manau ryškus ženklas visiems, kad kažkas negerai yra.

Tai vat. Šiluma, anomalijos, didžiulės audros, potvyniai, kurių nebūdavo. Manau, jog mes va taip va suprantam, bent aš jau taip suprantu.

M: Ar manai, jog klimato kaita svarbi problema tau ir visai visuomenei?

S: Manau, jog taip, nes visi tai jaučia, nes anksčiau kai buvau jaunesnė, apie tai visai nieko nemąstydavau, dabar tai kažkaip kai su tuo susiduri- tai tikrai suprantu, kad man ir visai visuomenei didelė problema ir reikia kuo daugiau žmonių kad kažką darytų ir stengtųsi nes yra tokių kurie ai čia dzin nes vis tiek numirsiu, nepajausiu, nepatirsiu, bet mes jau tai jaučiam po truputį ir šitą problemą reikia spręsti ir palikti. Vis daugiau jaunų žmonių atsiranda. Kaip ta Greta yra pavyzdys, gal ten per daug ekstremaliai daro dalykus, bet vis tiek tai yra kažkoks žinomumas ir jauniems žmonėms reikia tai skiepyti ir negalim sudėti rankų ir lauk kas bus

M: Kai kurie sako, kad žemė ilginiui perkais, kiti kaip tik sako, kad atšals ir tiesiog ta temperatūra išlieka jau ilgą laiką tokia pati ir nereikia dėl nieko nerimauti. Kokią tu matai žemės planetos ateitį?

S: Galbūt aš per daug prisiskaičius, kai būna tie ciklai, kai labai atšyla, ar atšalą, tai čia kažkurį laiką vyks tas šiltėjimas, bet po to galbūt atšalimas. Nežinau, gal, po ten kelių šimtų tūkšt metų nutrenks koks meteoras, gali galbūt taip būti. Per daug nelabai galvoju kokia bus ateitis, bet labai daug visokių pranašysčių, po 50 metų tas bus, po 20 metų tas bus. Nu reikia kažką daryti, nes jei nedarysim, baigsis ištekliai, nors irgi yra visokių mitų, kad nieks ten nenyksta ir mums užteks. Galbūt kokių kataklizmų atsitiks, gali dėl to la ai daug žmonių žūti. Gali nuo to karščio viskas gali užsibaigti. Atšalimas gali būti. Arba tas, arba tas turėtų būti kažkada. Mūsų tai labai greitai nebus, bet manau, jog jeigu taip ir toliau, nesustosim, darysim tokias nesąmones ką dabar darom, taip ilgai tai nesitęs. Tai yra greitai viskas baigsis

M: Kiek tavo nuomone Lietuva gali būti paveikta iš išorės klimato kaitos?

Tikslinasi klausimą

S: Jeigu paėmus visus ten žemiškus dalykus, kaip potvyniai, drebėjimai, karščio bangos, dar kažkas, nežinau- mes per daug to nejaučiam. Šią žiemą pajutom tą, aš neatsimenu, kada tokia žiema būtų buvusi. Mes ne per daugiausiai tą jaučiam, bet ta informacine prasme (tikslinasi, ar nenusišneka), informacine prasme mes visai daug gaunam tų žinių, kas vyksta pasaulyje, kas yra daroma, mūsų žmonės tampa sąmoningesni. Paprasčiausiai rūšiavimas yra populiariu ir madingas, jei nerūšiuoji, tai kas tau yra (juokiasi). Manau, jog tokie dalykai turėtų būti mada. Tarkim, taros pridavimas, rūšiavimas, medžių sodinimas. Mes daug info gaunam, ką kitos šalys daro, sekam jų pavyzdžiu. Man atrodo, kad poveikis yra, bet nežinau ar didelis, ar jis galėtų būti dar didesnis. Bet jis yra.

M: Kaip pati minėjai, Lietuvoje buvo aukščiausia temperatūra užfiksuota žiemos temperatūra? Kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

S: Na, jie yra drastiškiausi per visą laikotarpį. Vasara irgi buvo tokia karšta, kad ten irgi vos ne žmonėm geriamo vandens, tai pradėdi galvot, ar tikrai Lietuvoje būna, nes nebūna pas mus. Va žiema, sniego neturim ir aukščiausia temperatūra pasiekta, tai veikia Lietuvą tai kažkiek tas. Bet manau, per 5 metus praėjusius šitie metai tokie drastiškiausi turbūt.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

S: Nu žiūrint iš kur tie duomenys, "15min" iki galo nereikia tikėti. Aš iš tų žmonių, kad yra klimato kaita ir vyksta blogi dalykai, nes yra tų, kurie sako, kad kad čia fake, kad tik įdomiau būtų. Aš tikiu ir matom, kas vyksta. Jei moksliniai tyrimai, iš normalesnių puslapių, žymūs mokslininkai žmonės pasakoja, tai tuo tikiu, aišku, ne viskuo, bet tuo reikia tikėti. Kuo mažiau pasikliauti, tai turbūt tik mokslininkais, kurie tai tiria ir dirba.

M: O kaip atsirenki šaltinius?

S: Būna, kad kažką iš savo artimų žmonių sužinai, jie ten kažkur skaitė ir girdėjo. Galbūt, atsirenki, kokia ta informacija, kartais skamba kaip visiškai kosmosas, tiesiog gal reikia logiškai mąstyti. Aš sakyčiau, kad kiek mes ten skaitom mokslinių, mes retai skaitom didžiulį 15min ir Delfi srautus, bet ir jie turbūt kažkiek vadovaujasi normaliais tyrimais, galbūt ne visada, bet įdomus reikalas. Nepagaunu savęs, atsisėsiu ir pasidomėsiu. Būna, kad ten kažką išgirsti, kažkur ana. Labiausiai reikia tikėti žmonėmis, kurie profesionaliai ir su tuo dirba.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

S: Tikrai taip, o taip, kartais būna, ką aš čia vienas padarysiu, bet jei tu aš pradėsiu rūšiuoti, mūsų draugai pamatys, tai tikrai galima su tuo kovoti ir svarbu yra nepasiduoti ir nesakyti, kad ai, kad dzin, bet manau, kad tikrai, 1+1, ir 2 ir 3, daugiau. Nepirkti plastmasės per daug, turiu omeny, kad plastmasiniai maišeliai, nes šito aš pati atsisakiau, aš einu parduotuvėj ir smerkiu tuos žmones, kurie kiekvieną bulvę ar obuolį į maišelį įsideda į maišelį. Pati nesinaudoju plastiko maišeliais..

M: O kas dar atsakingas veiksmus, kovojant su klimato kaita? Buvo individas, kas dar atsakingas?

S: Perklausia klausimą

S: Manau, kad dar visai valdžia yra atsakinga, nes ji priima įvairiausius įstatymus, kur ten negalima to, galima tą. Džiaugiuosi, jog prekybos centrai atsisako sprendimų, kurie nėra reikalingi. Tik pati nesidomėjau, ar jie patys nusprendžia, ar kažkas pastūmi juos padaryti. Organizacijos, įmonės. Aš pati dirbu įmonėje, kur mes jau 2 metus, turim eko projektą. Nors kiekvienas suprantą eko skirtingai, bet mes ne tik gamtai yra tai geras, kad reikia gamtai padėti, bet plius ir socialiniai visokie dalykai. Manau, kad įmonėms gal net madinga, kad va mes čia su eko esam, kad darom tokios ir tokius dalykus. Ne tik individas, organizacijos didesnės, valdžia turbūt gali prisidėti.

M: Dabar jau pakalbėkime apie kasdieninį gyvenimą. Ar rūšiuoji?

S: Taip

M: Kokiais būdais?

S: Rūšiuoju atskirai plastiką ir popierių, turiu buitinių ir ten tų visų maisto atliekų, stiklą rūšiuoju atskirai. Nu ten tų, neužsiimu, kad žmonės kompostuoja organinius dalykus. Dar šito nedarau, bet visada įprotis yra. Nekyla ranka viską į tą pačią dėžę mest. Pagrindinius dalykus rūšiuoju.

M: O kodėl rūšiuoji?

S: Tai prasidėjo tai studijų metais, kokiais pirmais antrais pradėjau, nes mūsų pažįstama Agnė tai pradėjo ir ji mane išmokė. Man nebuvo to sąmoningo, atvažiavus iš mažo miesto Mažeikių. Pas mus iki dabar mano tėvai nelabai rūšiuoja, jie nelabai supranta to. nemažai tokių, ai aš čia mačiau į tą pačią vieną šiukšlinę suverčia. Mane tai tas pastūmėjo, kad reikia sąmoningai reikia daryti. Reikia daryt ne kad kiti daro, o kad kažkokį poveikį daro. Pirmas žingsnis- draugės pastūmėjimas.

M: Iki 21 metų, atsisakys vienkartinio plastiko naudojimą ir tu pati smerki žmones, kurie naudoja vienkartinius maišelius. O tu naudoji daugkartinio naudojamo daiktus?

Pasitikslinka

S: Naudoju gertuvę vandeniui visada, tada dar turiu kavos puodelį, ta prasme ne tik darbe gert, bet ir kitur kai einu, turiu puodelį. Aišku būna momentų, kai pamiršti, tai perki tą puodelį, būna skaudu tada, bet vistiek, kiekvieną kartą pagalvoji. Turiu maišelį daugkartinio naudojimo, kuris pagamintas iš perdirbto plastiko, tai labai džiaugiuosi kai tokį gavau. pas mane būdavo pilna stalčiuose plastikinių maišelių, dabar paieškoti, jei nori plastikinio atrast. Yra popieriniai, bet daugiau medžiaginiai:

M: Kodėl naudoji daugiakartinius gaminius?

S: Nes suprantu, kad nereikia be reikalo pirkti, ypač tų puodelių, kurie iš vis neperdirbami, atrodo, tai čia išvis yra didžiulis blogis. Tada maišeliai plastiko nu irgi atėjo toks, kad kam, kam įsidėti kiekvieną daržovę, jei gali viską į vieną maišelį susidėti. Aišku galima būtų išvis ten nepirkti produktus grietinę dar kažką, kas nėra plastike, bet čia jau reikėtų labai paieškoti, nes nelabai yra prisitaikę, tarkim, pieno norėtum nusipirkt, ne plastikiniam, tai nežinau net kur ieškot. Turbūt net turguje nenusipirktum. Man šito gal dar trūksta, bet aišku prie štio būtų pereiti dar sunkiau, nes turi iš karto neštis, akd tau įpiltų, įdėti. Nu čia labai palaipsniui. Žinau, kad tokių žmonių yra, bet labai labai mažai.

M: Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

S: Kiek man rūpi? Aš labai sveikinu, kad tai yra daroma. Labai džiaugiuosi. Labai smagu būna matyti nuosavą namą su kolektoriais, bet aš pati kol kas nieko su tuo nesu susijusi, nes čia jau rimtesni dalykai. Čia gal net valstybiniu lygmeniu. Nu pvz jei Vilnius nuspręs pasistatyti vėjo malūnus ir gaminti elektrą, tai aš būčiau labai už tai. Būtų žiauriai smagu, kad taip daro. Aš tai labai džiaugiuosi, kad tai daroma ir vis daugiau tai ayra daroma. Aš tai labai už tai esu visą.

M: Kur perki maisto produktus?

S: Prekybos centruose, labai retai turguje. Pagrindiniai prekybos centrai, labiausiai naudojuosi Rimi, nes arti ir jie labiau man patinka

M. Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba išvis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

S: Aš pati nesu vegetarė, Deja, labai mėgstu mėsą, bet nesmerkiu tų žmonių, kurie daro ir džiaugiuosi. Nes kai apskaitai ir pažiūri, tai pamatai, kokio masto yra šitie dalykai, kaip yra žiauru. Pati dar negaliu pasakyti, kad ne aš nevalgysiu, vien dėl to. Nežinau, kol kas man yra šitas sunku. Gal kada ateis tas laikas, bet aš žinau, kad tikrai baisūs dalykai vyksta, teršiama gamta, ir gyvuliai gyvena baisiom sąlygom. Man labai patinka, kad nebus kiaušinių narvuose laikomų vištų, aš pati jų keli metai neperku, ieškau visada laisvai laikomų vištų. Išvis dažnai stengiuosi parsivežti iš tėvų, nes jie augina, nes ten tikrai ekologiška. Mano teigiamas požiūris į šitą, kad reikia mažinti mėsos industriją, bet aš pati dar nesu pasiruošusi. Jei reikėtų atsisakyti, tai atsisakyčiau, nes daug žmonių atsisako, bet aš pati nesirenku atsisakyti.

M: Kiek Tau yra priimtinas drabužių, avalynės ir aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

S: Aš tai šito nesmerkiu visai. Nesu ta, kuri vaikosi madų ir ten noriu tik naujausių dalykų. Nu tikrai, pati labai apsipirkinėju toje pačioje Humanoj, dar kažkur. Mes su kolegomis pasikeičiam, ta prasme, nueini ir sakai, kad man nereikia, nenešioji ir pasiūlai, gal kažkas nori. Aš tai labai teigiamai vertinu. Man tai nėra problema pirkti dėvėtą rūbą.

M: Koku transportu naudojiesi kasdien?

S: Blogai, bet važinėju automobiliu. Važinėju, nes nuo mano namų darbas yra 7 km, tai nu biški yra ką veikti. Aš pačiam Vilniaus pakrašty gyvenu. Ateityje ieškočiau darbo, keisčiau darbą, tai ieškočiau kažkur arčiau, nes pati arti centro gyvenu, tai tikrai būčiau už tai kad važinėti dviračiu, eiti pėstute. Man išvis nereikėtų važinėti viešuoju transportu, bet kartais tokių momentų, kad labai daug žmonių ir ypač tokiu sezonu kaip dabar. Visi kas kosėja, ar čiaudo, nu nejauku. Kol neturėjau automobilio, tai važinėčiau autobusais, Kai įsigijau automobilį, tai neina atsisakyti. Suvokiu, kad galėčiau, bet kol kas dar ne.

Intarpas dėl telefono signalo

M: Ar sąmoningai mažini savo kuro sąnaudas - tarkim jei matai kad gali, tai nesinaudoji?

S: Į darbą visada važiuoju su automobiliu, nu būna situacijų, kai nu su autobusu pasirenku. Čia labai retai būna, bet būna. Bet kai reikia apsipirkti ir jauti, kad nėra toli, porą km, tai kadangi čia netolimas atstumas, tai mes su savo draugu, visada stengiamės vaikščioti, nes tai kai dar įsigijau automobilį, nes galvoji, kad visur važiuoti, visur patogiau, bet supranti, kad visų pirma nesveika, nu ir aišku dėl ekologijos, kam važiuoti, jei gali nevažiuoti. Mes su kolegomis dažnai važiuojam papietauti, po darbo

susitikti, tai mes visada stengiames susikooperuoti, kad 5 žmonės nevažiuotų su mašinom. Visada pagalvojam, kad galim visi sutilpti į vieną ar dvi mašinas. Kai gali nevažiuoti, stengiesi nevažiuoti.

M: Ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai?

S: Jei kavos nusiperku su tuo puodeliu, tai taip. Būna tas momentas, bet net nežinau, šiaip nelabai būna daug tokių situacijų, kad smerkti save. Nėra tokie veiksmai mano, kad turėčiau save smerkti dėl to. Gal aš to pati nepastebiu. bet būna atvejų, bet ne per daugiausiai.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

Tikslinasi klausimą

S: Visai toks drastiškas dalykas (apie į plastiką supakuotas prekes), nes aš iš karto pagalvojau apie žmones, kurie neturi daug pinigų, tai jiems būtų sudėtingiau. Aišku, iš vienos pusės, žmonės iš karto susimąstytų, „man geriau šito nereikia“ aš pirksiu kitą“. Labai dviprasmiškas, kaip ir gerai, priverstų kiekvieną susimąstyti, bet labai apsunkintų tiems, kas negali leisti. Bet tu turi, kad būtų toks, ir būtų variantas be plastiko?

M: Taip, ir bendrai priimami prekybų centrai priima tuos sprendimus, kiek tai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą? Kad tu pagauni save, toks „Ooo“

S: Šitas tai yra gerai, kad jie taip daro, kad jie skelbiasi, kad ten nebebus to, nebebus to, bus tas, nu manau, kad reikia didinti tą žinomumą visų, nes yra daug žmonių, kuriems visiškai dzin tas yra, šitas primintų kiekvienam žingsnyje ir tu gali pasirinkti kitaip daryti, nedaryti taip, bet daryti taip.

M: Ko savo gyvenime atsisakytum, jog žemės planetai būtų geriau?

S: Geras klausimas (*juokiasi*). Iš karto šauna į galvą automobilis. Gyvenant Vilniuje, ar labai jis reikalingas? Aišku, kai jį įsigijau, tai mažčiau kad ne apie tai kaip į Vilnių važinėsiu, bet kaip aš už miesto nuvažiuoti, kažkur į gamtą, dar kažką. Bet jei reikėtų pasirinkti, tai automobilis būtų tas dalykas kur nu tikrai, be jo yra įmanoma išgyventi.

M: Ar jauti kad galėtum daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta?

S: Manau, jog visą laiką yra, bet manau, jog reikia pagalvoti ties kuria vieta galėčiau prisidėti.

M: Bet tarkim tu jauti kad galėtum prisidėti?

S: Manau, jog taip

M: Kas tave stabdo būti labiau įsitraukusia?

S: Hmmm, net nežinau, pavyzdžiui, tarkim tos pačios mėsos galėčiau atsisakyti, bet mane stabdo, kad man skanu. Net nežinau, kas dar. Gal kokį pavyzdį galėtum duoti?

M: Tarkim, turi automobilį, ir jį norėtum padaryti ekologiškesniu, tarkim, elektromobiliu. Jei apie tai mastai, kas tave labiausiai stabdo šioje situacijoje?

S: Šiuo atveju turbūt stabdo finansiniai dalykai, nes šiaip, kaip pirkau automobilį, tai visai norėjau bent jau hibrido, bet taip gavosi, nepavyko rasti ir šiaip, tai jie yra žymiai brangesni. Šiaip šitas labai geras pavyzdys, galėčiau ir prie to prisidėti, ir labai norėčiau ateityje turėti visiškai elektrinį automobilį. Daugiau net nežinau, galbūt kažkokioj veikloj dalyvauti. Nu tikrai jaučiu, kad būtų galima kažką padaryti.

M: Ar matai savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą?

S: Taip, yra, turbūt ne didžioji dalis. Yra, yra. Man atrodo tokių žmonių vis daugėja, kurie bent jau susimąsto. Jei pradėdi rūšiuoti, tai čia kažkoks žingsnis, pati pradžia, o po to dar gali galvoti ką dar gali padaryti. Žmonių tai tikrai aplinkoje yra.

M: Kaip vertini jų elgesį?

Tikslinasi klausimą

S: *Tikslinasi klausimą.* Aš tik džiaugiuosi labai ir skatinu ir labai norėčiau, kad mano tėvai galėtų tą daryti, bet nu su vyresnio amžiaus žmonėm yra šiek tiek sunkiau. Jiems turi įrodyti, kad jie patikėtų, kad čia iš tikrųjų tas padeda, nes tai reikalauja daugiau pastangų, nėra tas pats kas mesti į vieną ir kas ten išrūšiuoti. Bet vertinu tai tikrai gerai ir džiaugiuosi, kad taip daro žmonės.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

S: Manau, jog taip, nes jei nebūtų, tai nebūtų kurie tuo vadovautųsi, nes vien tas toks, vien tas pasakymas, kad yra teisingas, tai nu aišku pradėdi gilintis, kodėl tai teisingas, bet iš karto supranti, kad nu vyksta negerai dalykai žemėje, tai nori, kad to nebūtų. Aš noriu, kad taip nebūtų, tai manau, jog visai teisingas teiginys, kad tai yra teisingas gyvenimo būdas. Nes tu darydamas priešingai, tu kenki. Ne tai, kad kenki, čia gal per žiauriai, bet tu pasiduoti tai masei, nedarai nieko gero. Tiesiog darai, bet tai nėra naudinga

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

S: *Tikslinasi.* Ar tai apie politinius dalykus?

M: Nu taip, arba apie kažkokių įvykių matytą statistiką, kurie kalbėtų?

S: Šiaip kartais su tam tikrais žmonėm išsirutulioja ši tema, bet kad tai būtų dažna tema, tai nelabai žinok

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

S: Hmm manau, kad taip, nes valstybė turi kažką daryti, nes tada mes matom, kad jai irgi rūpi, tai aš manau, kad gerai. Aš pati nelabai domėjausi, žinau, kad šitas buvo įvestas, bet nežinau ar jis labai žiaurus, ar ne, nes buvo visokių kalbų, kad žmonės neturi pinigų, negalės turėti automobilio, ar dar kažką, bet iš tos pusės taip, blogai, bet labai gerai, kad pvz. Vilniuje skatinama nevažiuoti į centrą, na aš tai buvau labai už tai, kad buvo pakeltos parkavimo kainos miesto centre ir išdėliotos zonos. Taip, kartais kai man pačiai reikia būna tas toks, bet galvoju, aš tada važiuoju su autobusu. Niekada stengiuosi nelįst į centrą ir visada stengiuosi rinktis viešąjį transportu. Na šiuo sprendimu aš labai sutikau, nes kam tau ten grūstis ir nėra kur pastatyti ir centre kvėpuoji išmetamosioms dujom ir tas yra nereikalinga. Aš tai tokiais sprendimais džiaugiuosi.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

S: Čia ne tiek daug metų yra praėję, tai manau, kad nebuvo, per daug ekologiškesni, manau, kad labai panašaus. Dabar jie vis ekologiškesni darosi, bet tarkim, paėmus prieš kokius 5-10 metų, tai jie žymiai mažiau ekologiškesni, o mano laikais, tai 20 metų atgal. Nebuvo kažkas labai daroma, niekas per daug labai nekalbėjo, iš vis apie tą ekologiją, tai gyveno kas kaip norėjo, pirkto ką norėjo. Manau, jog neturėjo būti per daug ekologiškesni nei dabar.

M: Viso interviu metu sakei, kad yra blogai, kad ta tarša yra blogai. O kodėl tai kas vyksta yra blogai?

S: Nes labai daug gyvūnų miršta. Kaip tik žiūrėjau, vieną dokumentiką, tai su kiekviena serija apsiverkdavau vis, nes paprasčiausiai ledynai tirpsta ir nebeturi meškos ant ko vaikščioti ir gyventi, kiek mes daug gyvūnų išnaikinom, nes plečiam tas įmones, pogrupius, ką naudojam, tas pats palmių aliejus. Nu tokių istorijų yra žiauriai daug, ir supranti, kad viską daro žmonės ir tie žmonių veiksmai priveda prie to, kad nu tikrai nieko nėra, nu tas pats šiluma, nebėra žiemų, tirpsta ledynai, kyla vanduo. Viskas dėl to, kad žmonės neapgalvoja savo veiksmų ir daro kaip jiems atrodo, kaip jiems dabar yra gerai ir nepagalvoja kas bus toliau. Manau, kad viskas yra dėl žmonių kaltės, nepriima jie teisingų sprendimų ir nedaro gerų dalykų.

M: Koks Jūsų išsilavinimas?

S: Tarptautinis turizmo verslas, bakalauras

M: Ką jūs dirbate?

S: Turizmo agentūroje, rinkodaros specialistė.

M: Kokias maždaug vidutinės pajamos mėnesio?

S: Iki 1000 eur.

4. 2020 03 19 Kamilė, 28 metai, Vilnius - gyveno nuo vaikystės.

M: Kas yra klimato kaita ir kaip pasireiškia?

K: Klimato kaita yra šiuo atveju klimato šilimas dėl tikrų žalingų žmogaus veiksmų prieš gamtą. Pasireiškia, labai paprastai- buvo laikas, kai klimato atšilimas, buvo sukėlęs klimato atšalimą, kai mes turėjom labai keistus orus, būdavo šalčiau tuo metu, kai buvome įpratę gyventi žymiai šilčiau, daug kas sako, kad *covid* virusas yra klimato atšilimo sukeltas, bet aišku, kad taip nėra. Bet pasireiškia, visokiais keistais ir nebūdingais mūsų gyvenimui pokyčiais. Tai lygiai taip pat žiemos nebuvimas, vandens užterštumas, yra labai daug, net sunku viską išvardinti, bet klimato kaita mums duoda galimybę auginti augalus ar vaisius daržoves, kurių anksčiau niekas neįsivaizdavo, kad mes galėsime auginti, iš vienos pusės, iš kitos pusės- kaip girdėjau, kad kažkas sakė- jeigu jūs įsivaizduojat, kad auginsit bulves už 20 metų, tai labai klystate, tai vat ir klimato pokytis, kad keisis ne tik mūsų gyvenimas, net ir mūsų kultūra iš esmės, mūsų įpročiai turės keistis, mūsų žemės ūkis, daug kas keisis. mes dabar esame tik pradinėje stadijoje, kur aš atsimenu žiemas, kai eidama namo iš mokyklos klimdavau iki kelių sniego pusny, bet pvz. mano vaikai nežinia ar tai pamatys, tas mano klimato pokyčio patyrimas dar yra toks mažas palyginus su tuo, kas laukia mūsų ateityje, bet mes labai gerai galim įsivaizduoti, nes matom link ko viskas eina, tai eina ir link to, kad pas mus augs palmės, bet neturėsime bulvių ir sniego, ir panašiai, kaip pavyzdžiui Italai gyvensim.

M: Ar klimato kaita svarbi tau ir visai visuomenei? Kodėl?

K: Taip, nors iš pradžių atrodo, kad čia oi, gal visai faina tos žiemos neturėti ir panašiai, bet kaip ir minėjau, grėsia kai kurių gyvūnų rūšių išnykimas arba jų perėjimas į kitą geografinę vietą, kaip pavyzdžiui gausim visokių sergančių uodų ir panašiai, kurie šiuo metu Afrikoje ir kituose karštuose taškuose, prie ko mes nesame įpratę, tai mes turime susitaikyt su labai rimtais pokyčiais ir vat tas dalykas baugina. Jei pati negalvoji, jeigu galvoji kaip žmogus, kuris sako, kad klimatas visuomet šilo ir nėra čia nieko baisaus, tai taip, jis šilo, bet jis nešilo tokiais tempais ir taip staiga, kai viena žmonijos karta galės pamatyti labai žiauriai didelį ir žiauriai drastišką skirtumą, ko turbūt nėra anksčiau buvę praeityje. Tai vat, čia bus išbandymas žmonijai, nes ko gero, kai kurios pasaulio dalys, kurios dabar yra normaliai apgyvendintos, kuriose netgi turime žmonijos ir mokslo lopšius, jos taps nebegyvenimas, tokios kaip Italija, Graikija ir panašiai .

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. Numanai, kad pasikeis gyvenimo sąlygos ir kultūra. ką dar galite pridėti?

K: Gamta, vis daugiau „priešinsis“, bus daugiau stichinių nelaimių, kažkokių katastrofų, kataklizmų ir panašių dalykų. Galbūt labai tolimoje ateityje, tas kosmoso progresas bus žymiai svarbesnis ir žmonės ieškos kur galima rast žmonijai kitą vietą gyvenimui ir panašiai, nes jeigu taip toliau viskas vyks ir niekas nesikeis su klimato kaita, tai mano nuomone, šiek tiek gąsdinanti prognozė, dar greitai, bet žemė nebebus gyvenama, bet ne vien dėl to, kad čia gamtos galiojimo laikas baigsis,

bet pats žmogus bus padaręs tokių negrįžtamų procesų, kurie sugadins vietą, kurioje mes gyvenime negrįžtamai.

M:Kaip tavo nuomone Lietuva galimai paveikiama iš išorės klimato kaitos? Aš gal iš karto tikslinu klausimą, kad yra žmonių, kad Lietuva yra toj zonoj, kur ji mažai gali būti paveikta. Tarptautinėje arenoje bendrai.

K: Nesutinku, nes pažiūrėti į Astravo atominę elektrinę statymą, bet ji visiškai prie Lietuvos sienos ir mes negalime sakyti, kad mes esame visiškai užsiblokavę ir mums nieks negresia ir mums yra visiškai ramu gyventi, tai tikrai ne, mes esame labai priklausomi nuo kitų šalių, nuo aplinkinių šalių gyvenimo ir dalinamės viso pasaulio ritmu ir gyvenimu kai yra globalinis užterštumas, ir tu nori nenori į jį patenki, ir negali išvengti tokių dalykų, kurie yra globalūs. Jei visas pasaulis tempiasi, mes neturim vietos, kur galėtume pasislėpti ir užsiblokuot nuo visko. Lygiai taip pat tie visi požeminiai vandenys, požeminiai šaltiniai, kur tarkim yra užteršiamas vanduo ir gruntas, tai lygiai taip ta chemija ir ta tarša keliauja ir požeminiu gruntu, ji keliauja oru ir galų gale ozono sluoksnis, skylės, tai mes visą tą turi ir ta skylė nekerta virš vienos šalies ir panašiai. Mes esame su tuo labai susiję, visą tą turi, bet gal ne taip akivaizdžiai kaip kokia nors Kinija, kur vakare nosį pasikrapštęs gali juodą snarglį išsitraukt (*juokiamės*). Bet noriu pasakyti, kad ne taip akivaizdžiai, bet mes esame to dalis. Negalim nuo to pabėgti, deja. Tie kurie sako, kad čia mes čia gražiai tvarkingai gyvenam, tai čia kaip su ekologiniais ūkiais, kur aš išsižiojau, kai sužinojau, kad turėtum grynai ekologinį ūkį, jei net pats augini braškes, netreši jų chemikalais ar žmonių išmatomis, kas buvo paplitę anksčiau, nežinau kodėl, tai tu turi neturėti fabrikų aplink save milžinišku spinduliu, kur tada Lietuvoje yra tikrai ne daug tokių ūkių, kurie gali tikrai ekologiškai gerai auginti. Mes visi esam bent iš dalies paveikti taršos, blogų dalykų.

M: Klimato kaitos poveikis neaplenkė ir Lietuvos- šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

K: Tai kai žiūrim per 5 metus tuos kataklizmus, kai per Velykas buvo sniego ir ta žiema buvo pasislinkus, tai buvo galima tikėtis, kad tos žiemos slinksis(kalba apie tą idėją, kad persislinks žiema per 1 mėn., bet šie metai tikrai nustebino, nes nėra buvę metų, kad nebūtų sniego, nu sakytum buvo, bet jo tiek mažai, kad vėliau atsikėlęs, tu jo net nematai. Tai toks labai staigus pokytis šiais metais. jei paskutinius 5 metus žiūrėjom ir galvojom, lingavom, nu va, klimatas šyla, tai šie metai buvo kažkas tokio wow ir kai matom, kad šitas šiltas ir drėgnas oras atnešė labai daug visokių tokių virusinių dalykų, aš nekalbu apie koroną, aš kalbu apskritai, kad savo aplinkoje ir darbe, pastebėjau, kad žmonės visą laiką vaikšto apsisnargliavę, kosintys, kažkaip negerai besijaučiantys, tai vienas iš aiškinimų yra tas, kad šitoks oras yra puiki terpė vystyti visokiom bakterijom ir užkratom. Tai tą ir turime, didžiulį kiekį visokių keistų sirgimų.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

K: Tai čia yra kaip gyvenime, tai kokią informaciją tu laikai patikima ir kokia ne, tai jeigu tai yra kažkokios pasaulinės organizacijos ar nacionalinis transliuotojas, ar šalies media kanalai, tai tu pasitiki ta informacija, tiki, pasikliauji, tai net jie ir suklysta, tai jie po to tikslina dar ir panašiai, čia viskas yra ok. Aišku yra daug visokių perdėtų naujienų, bet aš nežinau, nes per daug tu pradedi pats kritiškai mąstyti ir vieną informaciją tu labiau įsisavina, kitą mažiau, bet čia turbūt priklauso nuo požiūrio taško į ką tu tiki, jeigu tu netiki problema ar kažkuo, lygiai taip pat, kaip korona virusas, tai čia yra žmonių, kuriems čia normalu, jiems visiškai neįdomu ką rekomenduoja LRT, nes jie leidžia priminimus, kaip elgtis, ką daryti. Tai lygiai taip čia, jeigu tu supranti apie ką kalbama ir domiesi tuo kažkiek, ne tik paviršutiniškai netyčia, skaitai ir tai yra interesų lauke, tai tu automatiškai kur tiesa, nu ta prasme, ne tiek kiek žinai, bet gali suvokti, kur yra išėjimas iš sveiko proto ribų, o kur ne, tai vat. Sakau, pasitikiu visais didžiaisiais medija, Lietuvos kanalais ir net jeigu jie kartais perdeda, tai tas perdavimas dažniausiai būna *klikbaitiniai* antraštėse, kad sudomintų, o po to būna normalu, tai bet koku atveju žinai tą informaciją, nereikia tik antraščių žiūrėti, nes antraštės dažnai būna wow (*juokiasi*).

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

K: Taip, kiekvienas žmogus, yra sakoma, kad pradėk nuo savęs, nuvalkiota frazė, bet ji labai gerai veikia, čia nepakeisi pasaulio per dieną, tu ir pats nepasikeisi ir aš pati turiu visokių dar kol kas blogų įpročių, aš tikrai tiek nesurūšiuoju, kiek aš galėčiau surūšiuot, nes aš ne viską žinau. Aš kartais net nežinau, kur kokią mest, nes tai popierius, nei tai plastikas, nei tai metalas ar dar kažkas. Bet kažkokiais žingsneliais mes kiekvienas taip, po truputį keičiam. Lygiai taip pat, kaip dėl šiaudelių plastiko vartojimo, varai į *makdonaldą* dabar, tu neimi šiaudelio, nes dabar pasiūlo šiaudelį ir sakai ne ačiū, nu normalu, tai šiaudelio vartojimas jau yra mažesnis. Sesuo padovanojo daugkartinį šiaudelį iš bambuko, tai labai gerai, jį galima naudoti. Nu tokie maži dalykai, bet jie ir sudaro turbūt visumą. Jeigu mes visi po truputį, kažką vis pabandytume pakeisti, labai neišėję iš komforto zonos, tai mes sukurtume labai didelį skirtumą, tai kiekvienas iš mūsų taip, jisai gali ir jis tas kas daro, tai prisideda prie to, kad šioje žemėje būtų geriau.

M: O kas dar gali?

K: Valstybės, verslas. Labiausiai turbūt verslas, nes kai turime šitą situaciją šiandien Lietuvoje, kur čia kur dar nebuvo viruso epidemijos Lietuvoje, tai mes turėjome kitą problemą, kur kas antrą dieną, nu tikrai kas antrą, nemeluojau, atsibudo aplinkosaugininkai po šitiek metų ir pradėjo pagauti po kažkokį užterštą upelį ir fabriką šalia jo, tai man įdomu, ką jie iki šiol veikė ir kaip dirbo. Tai verslas labai stipriai, ir valstybė labai stipriai, bet valstybė nelabai pasirūpina, aplinkosauga irgi labai rūpinasi

medžiokle, brakonieriaimas, kas yra žiauriai okay, viskas tvarkoj, bet kita sritis labai nukenčia, mes neturim švarių vandens telkinių beveik, tai kažkur yra ta spraga, kažkas turi rūpintis, bet pas mus tai nevyksta. Tai visu pirma verslas, turi būti atsakingas ir suprast visi tie š, kuriuos mes pagaminam ir jei išleidžiama į upę, tai nereiškia, kad jie nėra mūsų, jie vis tiek yra mūsų ir tada jau tampa visų mūsų kažkodėl, tai vat. Lygiai taip pat, valstybė turi rūpintis, bet valstybė kažkodėl labai *feilina*, tai aišku verslas, mes įpratę nuo sovietmečio, kad žiūri tik savo reikalų ir gerovės. Kad būtų visų gerovei, kažkaip tai, dar labai nedaug tokių įmonių, aš taip įsivaizduoju, mažančių. Jauni verslininkai, aš manau, bus tie, kurie stipriai pakeis požiūrį, į tai, kas yra verslas, kad kas yra atsakomybės mano, kaip verslininko, kaip mūsų, kaip įmonės. O kol kas mes turim tą problemą, kad kažkodėl mes atsakingų visai neturim, ta atsakomybė yra paliekama kaip gyventojui, tau kaip piliečiui, bet tau kaip įmonei, to nėra, tai dėl to gaila. Tikiuos greit pasikeis viskas.

M: Jau minėjai, kad bandai rūšiuoti, bet dar nelabai žinai apie rūšiavimą, kai kurių dalykų. Gal gali papasakot eiga, kaip tu rūšiuoji ir kodėl rūšiuoji?

K: Tiesą sakant, kodėl Lietuvoje yra svarbus, nežinau, nes žinau, kad ta prasme, mano name yra konteineris plastikui, popieriui vienas. Nu tai, kaip rūšiavimas, bet ir nerūšiavimas. Pačiai teko matyti, kad atvažiuoja konteineriai ir suverčia viską į vieną, tai irgi. Na gerai, skatinat žmones rūšiuot, bet iš kitos pusės, kas čia, kodėl, kodėl negali atvažiuoti dar vienas konteineris. Žodžiu, tas darbas, kad nesijaustum, kad iš tuščio į kiaurą pilstyti. O su rūšiavimu, mums trūksta švietimo šitu klausimu. Mes visi žinom, kas yra plastikinis buteliukas ir kur jį reikia mesti, ir nereikia šitos reklamos šiandien, mes žinom, kas yra popierius, kur jį mest, bet pavyzdžiui kažkokios skardinės, arba kažkokie net nežinau, dabar net niekas neišskyta, bet su draugais ginčijomės, kur mesti picos dėžę. Ji yra kartoninė, bet ten yra maisto likučių, tai pagal kažkokio ekologo aiškinimą, mes turim mes jį prie bendrų atliekų, ne prie popieriaus, nors aš visą gyvenimą mečiau prie popieriaus, nesvarbu, kad dar ten likučių yra. Aš visada perskalauju indus, bet tos dėžės neišplausi, riebalų prisigėrę ir tiek, o kažkaip trūksta labai tos bendros informacijos, kaip dar tiksliau ir tikslingiau galima rūšiuot. Vokietijoje, tai 16 konteinerių vien tik skirtingam stiklui (*vardina rūšis*), o čia tai. Galėtų dažniau informuot, kad ne tik rūšiuot, bet ir kaip tai daryt, nes mes dar nemokam.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Minėjai, jog nenaudoji šiaudelių. O ar yra dar kažkas, ko nesirenki?

K: Tai taip, puodelių turiu, aš dabar kažkaip nelabai, neperku išsinešimui, nes turiu namie aparatą, kaip yra pamėgę, negeriu mieste ar degalinėse, man dabar skaniau namie ir nematau problemų. Šiaip iš tų daugkartinių, (*klausia draugo*), gertuvės, indai, maisto dėžutės jo. Pakraunami elementai, šiaip iš tikrųjų anksčiau esu dirbusi, pas religingus žydus ir dėl jų religingumo, jie nenaudodavo paprastų puodelių, jie tik vienkartinius naudodavo ir jie pageidavo, kad nebūtų daugkartinių puodelių, tai po darbo tenais, aš supratau, Dieve, kokioje aš ekologijoje gyvenu, gyvenime palyginus su jais. Jiems

ten košer, dar kažkas ten, jie tik vienkartinį naudoja, aš įsivaizduoju, visus žydus pasižiūrėjus pasaulyje (juokiasi), kiek jų yra ne Izraelyje tų košer maistas, *by default*, tai va ten yra labai neblogas visų vienkartinį (juokiasi), nes jie neplauna, jiems neįdomu šitas dalykas, visiškai. Mes dar visai normaliai.

M: Kodėl tau atrodo svarbu rinktis daugiakartinius gaminius?

K: Kai kada padarė įtaką turbūt tie visi vaizdai iš vandenyno, kur grynai gyvūnų gaila vandens pasidarė, kur ten vėžliukai suaugę su plastiko liekanom ir kai pagalvoji, paskaičiuoji, kiek kainuoja, vienkartinis daiktas, kiek kainuoja daugkartinis daiktas, kur daugkartinis mielas, fainas ir išsirenki dizainą kokio nori, kad ir puodelis, kurį patogų laikyti rankoj po to tu jį prasiskalauji ir panašiai. Kas gal kartais nepatogu, kai reikia praskalauti, išsiplauti ir panašiai, kartais atrodo, kad va, išgėrei tą kavą ir išmetei, o čia su visais tirščiais tampaisi visą dieną. (Prisimena klausimą). Gali rinktis kokį nori. Ilgainiui, aš mėgstu daiktus, kurie yra ilgaamžiai ir stengiuosi keisti save į tą pusę, tai pabandyt pataisyti, o ne pirkti naujo. Tai vat, jei daiktas tau patinka ir nes mes šiaip esam labai vartotojiški, žiauriai. Tai man patinka ta idėja, kad galima pasistengti, kad ilgaamžiškesnius dalykus, ir pinigų sutaupysi, galėsi kažkam kitam išleisti ir pats geriau jausies, ir gamta geriau jausis, žodžiu viskas bus gerai.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

K: Kadangi ateityje su draugu statytis namą, jau apie saulės kolektorius labai stipriai šnekam, ir panašiai, juolab, kad tai neišvengiama ateitis. Ta prasme, jeigu tu to nepadarysi dabar, tai po to labai gailiesies. ir po to tai bus labai brangu, tai visiškai neapsimokės, absoliučiai. Taip bus padaryti, kad tie, kurie pataupė, tai bus paskui turės išleisti labai daug. Ir šiaip, žmogus taip sutvertas, kad žmogui patinka būt nepriklausomu ir būt pačiam sau valdovu. Jeigu tu gali, apsieiti be kuo daugiau kažkokių priklausomybių nuo kažko, tai yra žiauriai gerai, žiauriai fainai, juo labiau, kad jei tai atsinaujina. Tu gali tapti ir gamintoju tam tikra prasme, tai va. Iš šono pavyzdys, bet šitam covid viruso akivaizdoje, mokslininkai kuria kažkokius dalykus, jiems reikalingas super galingo kompiuteris ir mano draugas prisidėjo prie akcijos, kai savo kompiuterį paskolina mokslininkam ir savo kompiuterio galingumą, nes jis turi galingą kompiuterį, paskolina mokslininkam, kai jis tuo metu nesinaudoja juo, kad mokslininkai galėtų naudotis to kompiuterio galimybėmis, tai va, žiauriai fun idėja- tu nesinaudoji, bet kažkas kitas gali naudotis ir tai vat, panašiai su energija.

M: Kur perki maisto produktus?

K: Parduotuvėje. Aš iš turgaus kartą per metus. Aš nevaikštau į turgų, pas mane nėra turgaus. Aš nevaikštau į turgų. Iš ūkininkų nu super retai, porą kartų per metus nusiperku, nes nėra patogų, man patogiausia parduotuvėje.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

K: Aš neskatinu išvis nieko atsisakyti, nes kažko visiškai atsisakai, kažko labai trūksta, sąmoningumui didinti galima pasiimti mažiau kažkokio produkto, ta prasme, taip karvių *beždėjimas* yra vienas didžiausių ekologinių katastrofų pasaulyje, bet jeigu tų karvių būtų kažkiek mažiau, tai tų katastrofų būtų galima išvengti, nes jos tas dujas savo paleidžia, tai aš tai manau, kad tas didelis vartojimas, bet ne tai, kad mes valgome mėsą. Tai jeigu šiek tiek mažiau visi valgytų mėsos, viskas būtų gerai. Ir lygiai ta pati, ūkininkų produkcija, kuri vis labiau atsiduria parduotuvėse didžiausiose, tai aš manau, kad labai geras, jis šiek tiek konkuruoja su tuo, ką mes turim tiesiog parduotuvės lentynose, tai labai fainai, kad tarkim, žmonės, kurie turi didesnes pajamas, jie renkasi ūkininko produkciją, bet jie gali gauti ją prieinama lygiai kaip ir tą kitą, kuris ten guli sukapotas parduotuvės lentynoje, tas paprastas. Problemą matyčiau vieną, kad mes per daug išmetam, iš tikrųjų, per daug vartojam ir tiek, o visą kitą normalu. Reikia didinti kainas, ir taip didinti žmonių sąmoningumą. Tai pavyzdžiui, lietuvių gebėjimą gamintis maistą, nes pas mus iš principo, mūsų tėvai, jie turi ribotus, ypač tie, kas valgo mėsą, tai ir gamina mėsą, ir pavyzdžiui maistas be mėsos tai nėra maistas, tai manau reikia šviest labiau, ne tik tai, kad tik vakarienei mėsos *šmotą* suvalgyt, bet ir kitą.

M:Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

K: Aš čia būsiu labai ne ekologiška, bet man yra kažkoks psichologinis dalykas. Turėjau rūbų iš antrų rankų, *that's fine*, viskas tvarkoj, bet dabar jau renkuosi mažiau, negu kad, iš antrų rankų, aš tiesiog nesijaučiu gerai rinkdamasi, man kažkas yra psichologiškai, aš negaliu ir nenoriu rinktis iš antrų rankų, man nepatinka, man viskas atrodo negražu ir nefaina. Aš labai palaikau idėją, kam patinka, viskas tvarkoj, bet aš pati asmeniškai neturiu daug rūbų, kartais net norėčiau daugiau turėti, bet iš kitos pusės aš nemėgstu apsipirkti, iš kitos pusės, nemėgstu išlaidauti tiems rūbams, aš turiu tris parduotuves nueinu, kai jau tikrai reikia nusipirkti ko reikia, spintos tikrai nelūžta nuo rūbų, bet gyvenu su naujais rūbais, tai čia irgi ta tema, kad svarbiausia yra saikas ir nepersistengti, tada tu gali ką nori. Lygiai taip pat, kad jeigu visi pereinam prie *second hand*, tai tada labai daug žmonių liks be darbo, nes užsidarys daug parduotuvių ir panašiai, nu čia irgi toks kvailas dalykas, gal jau tada palaikykim balansą, visame kame, ir gal tda gamta per daug nenukentės, nes rūbų reikės pagaminti mažiau žymiai. Nu žodžiu. Aš tai taip galvoju.

(Intarpas dėl vaistų)

M: Koku transportu naudojate kasdien?

K: Mes važiuojam automobiliu, bet važiuojam kartu 1 mašinoj ir dar paspirtuką turim.

M: Ar kažkaip bandai sąmoningai sumažinti kuro sąnaudas, tam tikrose situacijose?

K: Taip taip, dėl to paspirtuką nusipirkom, kurio įkrovimas yra visiškai paprastas elektra, nebrangu, neteršiantis gamtos realiai stipriai, aš dabar laukiuosi, tai negaliu naudotis šiuo nuostabiu dalyku, bet kai pagimdysiu, tai norėsiu iš vis su vienaračiu lėkt, kur ant vieno rato važiuoji, žiauriai faina. Bet yra irgi, tarkim, mašinos atsisakyt negalėčiau, nes mes mėgstam kažkur nuvažiuot, aplankyti ir panašiai. Šiaip aš viešaisiais visokiais esu pasivažinėjęs visą savo gyvenimą. Man 28 metai, tik dabar turim mašiną su draugu. Visą gyvenimą buvau viešojo transporto vaikas, bet vėlgi aš matau labai daug problemų, su higienos palaikymu viešajam transporte, kas man labai nepatinka. Jei tas pats verslas šiuo atveju Vilniaus viešasis transportas nieko nesiima keisti, tai nieko naujo, tik kad žmonės visi važinėtu su viešuoju transportu, tai nereikia tikėtis, ieško galimybės kaip važiuoti su automobiliu savarankiškai, ar kitaip. Čia negalima kaltinti tiktais žmonėmis, nes sąlygos yra nu tikrai pakankamai menkos.

M: Kodėl reikia mažinti mašinų naudojimą?

K: Tai tarša visu pirma gal, miesto chaosas didelis, sveikatinimo klausimas lygiai taip, kaip pavyzdžiui daugiau judi, kai nesinaudoji automobiliu, tai tas reikalinga, kas ofisuose sėdi ir visai nejuda. Tai tas reikalinga, kad žmonės išimt iš mašinos, ypač, kai yra geros oro sąlygos tam. Kai yra šilta, kai nesninga.

M: Atrodo, kad turi balansą, ar jauti kaltę, jei žinai, kad pasielgei neekologiškai?

K: Jo, *biški* jaučiu. Nesakau, kad save čia daužau, kaip Greta verkiu ir panašiai, tikrai ne, bet nu suprantu, kad kodėl tu taip darai, ką tu čia darai, nu kodėl, kodėl reikėjo taip padaryti, čia gi ne į gerą. reikia jausti atsakomybę kažkokią.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

K: Aš susimąstau, ką galima daugiau padaryti, kad būtų tokio plastiko mažiau. Yra labai paprastų, bet *fainų* sprendimų, kad to plastiko būtų galima dar mažiau suvartoti, kur tos pačios mėsos pakuotės, pas mus pakuojami į plastikinius indelius, tai kodėl nebūtų galima pakuoti į popierių, gal popierių mišrainės nelabai supakuoti į popierių, bet mišrainę galima būtų padaryti į ten visokios pakuotės, kur tokios kaip *papje maše* iš popieriaus irgi indai gali būt. Kaip kiaušinių dėkliukai. Būtų galima pakuoti į tokius, kurie savaime suyrantys, bet aš susimąstau tiek, kiek man leidžia galimybės. Aš turiu kažkokių pamąstymų, kaip būtų galima tai padaryti, bet aš su tuo nedirbu, tų idėjų neparduodu, aš tiesiog kartais pagalvoju ir tiek, bet aš nieko negaliu pakeist, tai aš tiesiog sėdžiu ir laikiu, veiksmų tų, kurie yra atsakingi, kurie buvo išrinkti, kad kažką keistų ir generuotų idėjas ir pasiūlymus ir spręsti

šiuos dalykus, nes aš nesu technologė, kad šiuos dalykus įgyvendinti, nei aš kažkas. Aš galėčiau būt idėjų generatorius, man būtų fainai, bet aš šiuo atveju marketingo specialistė, nieko negaliu padaryti. Aš mąstau apie tai, bet tikiu, kad yra už mane protingesnių, kurie geriau žino, nors atrodo, kad tokių nėra.

M: Ko galėtum atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

K: Plastiko. Plastiko yra tikrai per daug. Oj, tikrai pilna. Aš ir turiu didžiausią šiukšliadėžę namuose skirtą plastikui ir ji vis tiek prisipildo greičiausiai. Jo yra tiek per daug, kad aš nežinau. Mes tiesiog turėtume kitaip gyventi. Vėlgi, sugrįžtam prie Vokietijos. Buvau ten porą mėnesių ir esu mačius kaip iš tikrųjų yra paprasta ir faina - aš labai mėgstu stiklinius butelius mineralinio ir kitų gėrimų, man labiau patinka negu plastikiniai. Ir ką ten daro žmonės- jie perka mineralinį dėžėm, bet jie perka stikliniuose buteliuose ir jie ištuština butelius ir ten pat palieka butelius ir pasiima naujus. Ir lygiai taip pat, išdezinfekuojami buteliai, perpilama atgal ir taip žmonės nenaudoja plastiko, o tuo tarpu pas mus, stiklo butelyje gėrimas realiai vos ne prabangos prekė, pas mus viskas yra plastike. Aš plastiko tikrai atsisakau, bet būkit malonūs, jūs kažką pasiūlykit.

M: Ar jauti, jog galėtumėte daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta?

K: Taip, reikalinga sąlyga tam, reikia daug laiko ir čia jau turbūt visuotinis skatinimas, o ne kažkokia. Aš galiu taip, įsivaizduoti, kad aš dabar čia darysiu daugiau, ir panašiai, visko atsisakyt, nu bet tada mano gyvenimas taptų visiškai kančia, nes Lietuvoje gyvenimas yra pritaikytas žmonėm, kurie visiškai ekologiškai ir fainai gyventi.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

K: Mano aplinkoje, visi vienaip ar kitaip bando prisidėti prie ekologijos. Visi stengiasi, gan ilgai rūšiuoja, tai jo, ir perka rūbus *second hand* ir labai gerai yra.

M: Kaip tu vertinti, jų elgesį, kiek supratau patenkinta esi, ar galėtum dar kažką pridėti prie jų įvertinimo?

K: Aš vertinu gerai, kada nors visi esam panašiam levelyje, tai negaliu nei pykti, nei gerbt. Nes visi priduoja tarą. Aš galiu paskatinti ir palaikyti tą idėją, iniciatyvą, kai susirenkam su draugais, ar gamini valgyt ir gėrimai, iš karto paruošti keli maišai kur ką dėti ir panašiai, nu galiu tik pasidžiaugt.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

K: Mes jo, dar niekas negyvena, bet taip.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją- rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

K: Kažkiek susišnekame, minimaliai, kiek tai būna aktualu, ten tarkim, žiniai pasižiūrėjus, ar sužinojus kažkokią naujieną, be abejo pasišnekam ir iškeliam šitą klausimą, tai čia aktualu.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

K: Iš dalies geras, bet iš kitos pusės, ar valstybė neturėtų pasiūlyti kažko mainais, tai tu negali žmonėm pasakyti, viskas nuo šiol mokėsit pakankamai didelį mokestį, bet tu nepasiūlai kažkokios alternatyvos. Buvo kažkoks siūlymas, kad padengt 1000 eur, kai tu perki elektromobilį, bet kas tas tūkstantis eurų, kai tu sumoki už automobilį 40000 eur. Ta prasme, kažkaip nori atimti, bet nenori duoti, tik nori kažko gauti, tai gali gauti ir gausi, nes žmogus neturi kur dėtis, jis duos, bet iš kitos pusės, tai ką čia kuri. Tai nori kad žmonės apskritai neturėtų su kuo važiuoti? Gal jam reikia jos, gal jis gyvena už miesto ir gyvena nepasiturinčiai ir negali sau leisti naujos mašinos. Lygiai taip pat negali sau leisti didžiulio taršos mokesčio. Nu tai, automobilis nėra prabangos prekė, automobilis pas mus yra kol kas įprasta prekė. Nu taip, ne skurdžių, bet ir neprabangos prekė, tai kažkaip ar daryti kažkokias didesnes nuolaidas, ar kažkaip kitaip skatinti, kažkas turi būt, nes nu turi būt, nes yra pakankamai nedaug žmonių, kurie sau gali leisti nusipirkti naujos kartos automobilį, kuris yra ten *supermega* netaršus ir žiauriai fainas ir panašiai. Tai mūsų visuomenė nėra tokia, nėra tokių dauguma tokių žmonių.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

K: Ne, nes mes taip gyvenom, tai išvis tokio žodžiu ekologija nežinojom. Man 28 metai, prieš 28 metus žmones apie laisvę šnekėjo ir galvojo kaip čia pragyvent už tuos 300 litus. tikrai nebuvo nieko panašaus apie ekologiją.

M: Koks tavo išsilavinimas?

K: Aukštasis universitetinis

M: Ką tu dirbi?

K: Marketingo specialistė

M: Kokios yra maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

K: Apie 1000 eur.

5. 2020 03 22 Aušra, 48 metų, Vilnius

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

A: Tai yra globalus atšilimas, kuri sąlygoja įvairius gamtos kataklizmas, pokyčius, nepageidaujamus reiškinius.

M: Ar klimato kaita svarbi problema Jums ir visai visuomenei. Kodėl?

A: Žinoma, todėl kad keičiasi klimatas, daugėja įvairių gamtinių kataklizmų, gresia potvyniai, įvairiausi karščiai, sausras, tai atsiliepia bet kam, žemės ūkiui, ekonomikai, gamtos stichijoms.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

A: Klimatas žemėje keitėsi, visą laiką keitėsi. Niekada nestovėjo vienoj vietoj, tie pokyčiai buvo pakankamai lėtai iki šiol, ir mes jų taip smarkiai nepastebėjome kaip iki šiol, dabar jie vyksta labai greitai, dabar per keletą metų pokyčiai labai akivaizdūs. Na, jeigu niekas nesikeis, tai labai prastą matau, tai vien tarša yra didžiulė, tiksniškos ekologijos bombos ir kalbant apie taršą, o kalbant apie įvairius ten CO₂ išmetimus, tai dar baisiau. Tai yra tirpstantys ledynai, keičiasi srovės vandenynuose, kurios įtakoja didžiulius klimato pasikeitimus. Ateitis nekokia tikrai.

M: Minėjote, kad tarša atsiranda, tiksinti bomba, o galite gal patikslinti, kuo tarša yra blogai, kad kiekis jos didelis?

A: Pirmiausia, mes kiekvienas galim tą taršą valgyti tiesiogine to žodžio prasme, kalbant apie plastiko panaudojimus. Kitas dalykas, gamtos žūtis, daugelio rūšių išnykimas dėl to, kad yra baisiai užteršti ir vandenynai ir žemė, žemės užkasamos. Tas nesuirimo dalykas, kad turi įtaką tokią, kad tos atliekos neįsigauna ir kaupiasi ir ekologija bus tokia, jeigu niekas nieko nedarys, tai po keliasdešimties metų žmonių sveikatai, jau nekalbu apie gyvūnus ir augaliją, tai žmonių sveikatai tai atsilies.

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

A: Na Lietuva geopolitinė padėtis yra tokia, tiksliau geografinė šiuo atveju, palanki palyginus, nes mes taip stipriai nejaučiame tos klimato kaitos, karštesnė vasara ten žiema be sniego, pietų šalys kenčia daug labiau, tai Lietuvos išorinės grėsmės dėl klimato kaitos, na itin žymių mes kažkokių nestebime, ten tarkim jei neskaitysim potvynių ar vis temperatūra pakilus šiek tiek, bet, na tarkim, gyvenimo kokybei, tai labai stipriai neatsiliepia, bent jau kol kas, bet dėl to, kad mes palankiai gyvenam,

M: Klimato kaitos poveikis neaplenkė ir Lietuvos- šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

A: Kaip aš vertinu, jeigu nuoširdžiai, tai aš vertinu labai gerai, bet tik dėl to, kad aš labai nemėgstu šalčio ir nepatinka sniegas (*juokiasi*), jei čia taip su humoru, man bendrai, tarkim žemės ūkiui, aš įsivaizduoju tai yra labai nepalanki, tai bendrąją prasme aš vertinu blogai, bet asmeniškai man visai patinka.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

A: Aš tai pasitikiu lietuvis žiniasklaida, šia prasme, nemanau, kad čia būtų Lietuvoj prasmė čia Lietuvoje slėpti kažką, jeigu kalbant apie taršos skandalus, net ir jie išlenda į dienos šviesą labai greitai, na aš pasitikiu žiniasklaida, kuri yra čia Lietuvoje

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

A: Taip, tai kiekvienas nuo savęs turėtų pradėti, ta įtaka bus minimali, bet jei vengs mažiau važiuoti į darbą automobiliu, persės į visuomeninį transportą, važiuos dviračiu, jeigu tai yra įmanoma. Jeigu žmogus gali sumažinti savo komforto zoną, tai tarkim jau 10 žmonių, tai jau 10 mažiau automobilių mieste, na ir tas pats rūšiavimas, turėtų griežčiau tą kontroliuoti atliekų rūšiavimą pas mus.

M: O kas dar atsakingas? Kiek suprantu iš tos kontrolės, tai kiek suprantu iš institucijų kažkas, ar galit įvardinti kas dar?

A: Čia Lietuvoje?

M: Gal apskritai kalbant, bet jei specifikuoti kas Lietuvoj, tai irgi būtų gerai.

A: Na tai pirmiausia, tai aplinkos ministerija ir jai pavaldžios įstaigos, kurių čia yra kompetencijoje, tai reguliuoti, be to manau, jog visos lietuviškos įstaigos ir institucijos, bet koku atveju derina savo veiksmus ir vadovaujasi visokiausiais ES reglamentais ir normatyvais, bei derina savo veiksmus su ES bendromis nuostatom.

M: Dabar pakalbėkime apie Jūsų kasdieninį gyvenimą. Ar rūšiuojate?

A: Taip

M: Kokiais būdais?

A: Mechanškai (juokiasi) į skirtingus maišus dedam.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

A: Taip, renkamės, dabar jau renkamės. Maišelius stengiamės rinktis daugkartinio naudojimo, šiaudeliai nenaudojam jau senokai išvis. Puodeliai, kartais tai būna neišvengiama, kai perki kavą kažkur, viešoj vietoj, kur tarkim stovi automatai, tu esi priverstas, jei nėra pasirinkimo, pirkti plastikinį puodelį.

M: O kodėl yra svarbu rinktis daugkartinius gaminius?

A: Daugkartiniai jie dažniausiai būna iš perdirbamų medžiagų pagaminti, nebūtinai daugkartiniai, jei tai yra iš perdirbamų medžiagų, tai yra jau mažesnis blogis, o daugkartiniai yra dėl to, kad neteršia tuo plastiku, kuris yra perdirbamas.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

A: Aš mieliai keisčiau, jei būtų galimybės, bet gyvenu daugiabutyje, gal saulės elektrinę galėčiau teoriškai, bet praktiškai nelabai įmanoma, aš tai už atsinaujinančius šaltinius esu.

M: Kur jūs perkate savo maisto produktus?

A: Prekybos centre, kartais turguje bet retai.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

A: Aš vertinu palankiai, nereikia brukti per prievartą, nes žmonėms visą laiką atsiranda priešingas efektas, jeigu pradės labai stipriai jį labai spausti ar daryti spaudimą, nevalgyti mėsos, tai jisai ją valgys, mes nevalgom mėsos, aš vertinu palankiai, bet visur reikia turėti saiką ir labai protingai tą skatinamą. Tai visai vyksta, tas mėsos nevalgymas yra pakankamas. Lygiai taip pat, skatina mesti rūkyti, visi skatina mesti rūkyti, bet yra labai daug rūkančių. Realiai aš pati rūkau, kuo mane labiau spaudžia, mes tuo labiau norim. Kartais gali būti atvirkštinis efektas.

M: Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

A: Priimtinas, priimtinas jeigu yra laikomasis higienų normų, tarkim, arba tai yra pažįstami žmonės, arba žinai, kad tie drabužiai buvo išdezininfekuoti, tai ta prasme taip.

M: Koku transportu naudojaties kasdien?

A: Šiaip aš ir automobiliu naudojuosi, ir viešuoju transportu ir dviračiu naudojuosi. Priklausomai nuo daug dalykų, nuo metų laiko, nuo oro, nuo koronos viruso, dabar į darbą važiuoju tik automobiliu, kitais metais, kai lauke nėra -20 šalčio, aš dažniausiai, dalį, kadangi toli dirbu iš tikrųjų, nuo namų, ir man pėsčiomis nelabai išeina, tai dalį, jeigu gražus oras, aš važiuoju, dalį, einu pėsčiomis, arba sėdu ant oranžinio dviračio, bet stengiuosi. Čia vėlgi, aš ko gero, ne tik dėl to, sąžiningai prisipažinsiu, nesinaudoju automobiliu, ne vien galvodama, kad neteršti, aišku ir apie galvojau, bet ir apie kitą dalyką, tai judėjimą, apie ten tam tikrą sportą, jei eini pėsčiomis 5 km, tu jau prasijudinti, yra įvairių dalykų. Nėra, kad aš nesinaudoju automobiliu, tik dėl to kad saugočiau gamtą, ta prasme stengiuosi neteršti, tas irgi yra, bet tik viena dalis, ne pagrindinė priežastis, ne vienintelė.

M: Ką dar galima pridėti, kas skatina rinktis ne mašiną, vienas iš dalykų, kaip supratau – sveikata. O kas dar?

A: Taip, pvz.: finansinis dalykas, tai man su automobiliu važiuoti per miestą centrą, kur aš turiu važiuoti, kur yra nuolatiniai kamščiai, man yra iš tikrųjų yra 3 kartus brangiau nei važiuoti su viešuoju transportu, tai finansinės tas dalykas irgi. Jei per dieną nepajusi, tai per mėnesį pajauti, kad 3 kartus brangesnės kelionės, vėlgi, čia ne pagrindinė.

M: Ar jaučiate kaltę, jei pasielgėte neekologiškai?

A: Tai kad aš nesielgiu ekologiškai. Aš turiu namie dukrą, kuri mane tarkuoja po kiekvieno maišelio kažko tai.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina

vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

A: Tai kad ir be šitų sprendimų susimąstai apie savo vartojimą. Aš sveikinu tokį vartojimą ir tokius sprendimus, kad keisti, faktas, kitas dalykas, kuo tai bus keičiama- kuo tas plastikas bus pakeistas. Ir čia vėlgi sudėtinė problema, jeigu tarkim, iššoks didelis popieriaus vartojimas, na, aš nežinau, aš ne specialistė ar mokslininkė, bet tų miškų kirtimas...reikia surast protingiausią aukso vidurį. Popierius aišku nėra taip blogai, bet vėlgi nu, tas klimato prasidėjo nuo amazonės miškų iškirtimo, medis greitai neužauga, mes protingai turim galvoti, kaip jį nukirsti ir kaip jį panaudoti, ne vien tik paleisti į taras ir pakuotes. Mano nuomone, būtų protingiausia ieškoti mokslinių sprendimų, kad ta medžiaga būtų galėtų būti sintetinė, bet perdirbama. Ne vien tik popierių naudot, bet ir sintetinį pluoštą, kuris yra lengvai perdirbamas ir nesėda į sąvartynus šimtmečiams.

M: Ar yra koks dalykas, ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

A: Tai tik kad aš turėčiau atsisakyti rūkymo

M: Kuris atrodo, kad jei aš atsisakyčiau, tai žemės planetai būtų geriau?

A: Tai kad čia vienintelis man likęs dalykas, kuris yra blogas, o visą kitą tai darau taip gerai ir nieko neteršiu. Jei man tektų atsisakyti automobilio, nu ką darysi, atsisakyčiau, išgyvenčiau. Buvo laikas, kai aš jo neturėjau.

M: Ar jaučiate, kad dar daugiau galėtumėte prisidėti prie rūpinimosi planeta, negu dabar darote?

A: Jeigu kažkas, nu dabar net į galvą nieks neateina, kuo konkrečiai galėčiau prisidėti. Jeigu kažkas pasiūlytų kažkokią idėją, tai tikrai apsvarstyčiau, manau, jog prisidėčiau, bet konkrečiai, galėčiau eiti, nežinau, miške galėčiau medžius pasodinti, kokius nors, kas nors talką suorganizuotų. Šiaip reikėtų konkrečiau, jeigu medžių sodinimas, tai aš sutinku.

M: Tarkim, medžių sodinimas. Kas sustabdo tarkim sodinti medžius?

A: Nėra iniciatyvos. Gali pats nueiti, nusipirkti sodinukų ir pamiškėje juos sodinti, ta prasme, turėtų būti kažkokia iniciatyva, turėtų kažkokia akcija, kas ta tave paskatintų ir tu pats negali susigalvojęs kažkur kažkokį krūmą nuvažiuoti ir pasodinti miške. Taip paprastai niekas nesielia.

M: Ar savo aplinkoje matote žmonių, kurie, takim rūšiuoja, perka drabužius iš antrų rankų, renkasi...

A: *(nutraukia klausimą)*. Oi taip, matau matau, kiekvieną dieną matau, iš tikrųjų gal aš burbule gyvenu, kur iš tikrųjų žmonėm rūpi iš tikrųjų ir manau, kad jaunimui, jaunai kartai labai rūpi, jie yra tie varikliai kurie skatina ir savo tėvus. Vyresni žmonės gal mažiausia amžius grupė, pensininkai,

jiems dėl įvairių priežasčių, jie gal galvoja kad čia jiems mažai liko ir yra kaip yra, kažkaip nežinau. Bet tarkim, mano amžiaus žmonės pakankamai, bent jau deklaruoja, kad jiems rūpi ekologija.

M: Kaip jūs vertinat dalyką, kad aplink jus yra tokių daug žmonių?

A: Kaip aš vertinu?

A: Tai gerai, kad jie taip mąsto, aš manau.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

A: Taip, bet čia vėlgi priklauso nuo labai daugelio dalykų, tarkim Lietuvoj visada buvo pakankama mada rūpintis ta ekologija. Na kažkaip, tarkim lyginti su vakarų valstybėmis, tokiomis industrinėmis, kaip Vokietija, Danija. Man yra tekę būtų Danijoje važiuoti per 100 km automobiliu ir ant lango stiklo nu nei vieno vabaliuko išsitrėškusio nėra. Lietuvoje tai nesuvokiama, nes pavažiavęs vasarą, tavo visas stiklas būna tų vabaliukų, ką tai reiškia, kad ten žemės ūkis yra tiek naudojantis cheminių medžiagų, kad nebeliko tiesiog vabzdžių, tai tarkim, Lietuvoje visą laiką mes didžiuojamės savo gamta, mes nebuvoje industrinė valstybė niekada ir mūsų toks mentalitetas yra kitoks nei kokio vokiečio ar dano. Jie didžiavosi kitais dalykais, o mes kažkaip, nu man taip susidarė toks įspūdis, kad mes tą savo gamtą labai mylim ir visais laikais mylėjom. Bet aš kažkaip nebematau....

(Išsikraudinėja telefonas, intarpas)

Vėlgi, priklauso nuo žmogaus išsilavinimo labai daug. Žmogaus gyvenamosios vietos. Didmiesčio gyventojas susiduria vis tiek susiduria su ta ekologija ir jos problemomis ir čia tos informacinės srautas yra gerokai didesnis. Tas kuris gyvena kaime, vieniemyje, jis nesusiduria pats tiesiogiai su ta tarša ir jis tos problemos nelaiko problema, ji jam nėra aktuali. Ji aktuali yra didmiesčio gyventojams, kuo jaunesnis, kuo labiau išsilavinęs, tuo jis labiau problemą vertina. Kad tai yra problema.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

A: Kažkaip dabar galvoju. Mano aplinkoje, tų sovietinių sprendimų jau niekas neatsimena, didžiosios gamyklos teršė gamtą, jau praktiškai nebeliko. Tokios pramonės Lietuvoje ir išskyrus, Achemas, Mažeikių naftas, taip keli dideli vienetai yra, bet tarkim, Vilniuje kažkokių didelių gamyklų kur Belmonte, ant Vilnelės kranto būtinai vat gyvenamas kvartalas, o gamykla stovėdavo, tai, tas buvo ir kaip bent jau vilniečius sovietiniais laikais, tai labai piktino, bet dabar tų gamyklų praktiškai nebeliko, kurios terštų. Ta tarša tokia nematoma, kad ir maža įmonė, nebūtinai maža, ta problema iš karto išlenda ir iš karto viešinama, bent jau mano aplinkoje žmonės reaguoja į tas problemas ir piktinasi.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

A: Geras, būdas, jeigu tas įstatymas yra labai gerai parengtas, išdiskutuotas su gerais ekonomistais ir mokslininkais. Aš nesu ekonomistė ir nežinau, kiek man teko susidurti, skaityti žiniasklaidoje, būtent apie šitą taršos mokestį, kuris labai stipriai buvo sukritikuoti, iš esmės tas taršos mokestis turėtų būti, bet ar jis buvo tinkamai pasirinktas būtent, kad jis būtų įvestas registruojant automobilį, tai čia turėtų atsakyti kažkokie ekspertai, aš nesu ekspertė, aš už tai kad mokėti už taršą, taršius automobilius, bet kaip tai padaryti, kad nenukentėtų, žemiausia kategorija vairuotojų, aš nežinau. Nemanau, kad nusipirkus naują automobilį, kokį nors labai neekologišką, kokį nusipirko Karbauskis ir praktiškai jis pagal tą savo automobilio taršą, sumokėjo vieną kartą. Jis ko gero terš daug labiau nei koks mažas senas automobilis. Tai vėlgi ar tai, reikia kažkokio optimaliausio sprendimo ieškot.

M: Aš kiek supratau iš jūsų pasisakymo, kad įstatymai yra geras būdas žmones daryti ekologiškesnius?

A: Kaip kitaip priversi, ta prasme, ta dalis žmonių arba net rūšiuoja šiukšles, bet jis kitoj vietoj nesilaiko, aš nežinau kito efektyvesnio būdo kaip jam kirst per kišenę, ką darysi jau, bet jau taip yra. Bet tu pradedi skaičiuot, kad tau neapsimoka, tai tu didelė žmonių daro, kad tai finansiškai jiems naudinga, o ne dėl to, kad jis labai baisiai myli gamtą. Tenka pripažinti bet taip yra.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

A: Nežinau, sunku pasakyti, nes mano vaikystėje daugelio dalykų nežinojome, tarkim apie tuos pačius sakykim maisto produktus, tai niekas tais laikais nežinojo, kad rūkyta dešra yra nesveika, kad ten visokie konservantai dedami nesveika, tas dešros nebuvo ir visi džiaugėsi jei rado jos nusipirkt, tos informacijos nebuvo, to žinojimo nebuvo. Tokio dalyko vaikystėje kaip ekologija negirdėjome. Bet tarkim jeigu galėdavo žmogus rinktis, tai visą laiką pirkdavo kokį nors sakykim natūralaus pluošto drabužį, vietoj sintetinio, nes jisai įsivaizdavo, kad tas sintetika yra nesveika. Kažkuria prasme jis stengėsi intuityviai gyventi sveikai, tiesiog tos informacijos nebuvo, tai man sunku vertinti ar jie buvo ekologiškesni, ar ne. Kažkaip kitaip buvo viskas buvo, kita informacija ir dabar neįsivaizduoju kaip palyginti šiuos dalykus. Kad ne šiukšlinti, pvz., taip, buvo skatinama sovietmečiu nešiukšlinti, bet ne dėl to, kad tai yra ekologiška, dėl to, kad tai yra negražu, nemandagu, visai kiti kriterijai buvo naudojami.

M: Koks jūsų išsilavinimas?

A: Aukštasis

M: Ką jūs dirbate?

A: Tarnautoja, valstybės tarnyba.

M: Kokios maždaug jūsų vidutinės pajamos?

A: Nenoriu sakyti, aukštesnės nei vidutinės sakykim taip.

6. 2020 03 24 Aistė, 22 metai, gyvenu Klaipėdoje. Atsikraustė į Klaipėdą prieš 3 metus iš Kauno.

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

A: Klimato kaita yra kažkokie pokyčiai mūsų gamtoje ir tie pokyčiai susiję su blogėjimu, tai kažkokiu metų laikų praradimas gamtoje, šiluma kylanti.

M: Kaip pasireiškia?

A: Čia kartu ir pasakiau.

M: Ar manote, jog klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visuomenei?

A: Aš manau, kad tai svarbi problema, galbūt tai nėra problema apie kurią mes galvojame kasdien, tai atrodo, kad nėra svarbumo problema, bet aš manau, kad turėtų būti.

M: Kodėl tai svarbi problema?

A: Tai tiesiogiai susiję su mūsų gyvenimu žemėje ir mūsų gyvenimo kokybe, ta prasme, visa mūsų aplinka.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

A: Tai aš manau, kad ji tikrai keisis ir keisis į kažkokią blogąją pusę ir aš manau, kad tai dabar keičiasi ir nemanau, kad galbūt greitu metu žemė perkais ir nežinau kažkas labai nutiks, bet aš manau, kad tai tikrai įmanoma yra ir tikrai nereikia sakyti, kad mums nieks nenukens ir mes gerai gyvename, ne, aš manau, kad tikrai kažkas blogėjimo linkme eina, bet mes apie tai daug nežinome.

M: Tu sakai, kad blogai, ką tu matai kaip blogai? Kas tas blogėjimas, kas blogai?

A: Aš tikrai nežinau, kokios yra pasekmės, tos kaitos, taip ten visas CO2 didėjimas ir viską kitą, bet tikrai nežinau kokią įtaką daro mums.

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

A: Aš manau, kad mes esame paveikti, kodėl mes turėtume būti nepaveikti, tarša yra kitų, kodėl ne. Taip, ką aš galiu pastebėti, tiesiog kaip žmogaus, kuris apie tai nieko nesupranta, tai yra kad kai mesėjome į mokyklą, mes turėjome metų laikus, paprasčiau, turėjome žiemą ir vasarą normalia, tai skyrėsi, o dabar mes to neturime, mes turime žiemą, kuri ateina kovo mėnesį kažkodėl kartais. Vasara taip pat, arba karšta arba šalta, nieko nesuprasi, tai aš manau, kad vien tik tokie elementarūs poreikiai, kuriuos mes galime matyti ir jausti, tai nežinau kodėl turėtų aplenkti Lietuvą. Neaplenks Lietuvos.

M: Klimato kaitos poveikis neaplenkė ir Lietuvos- šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

A: Nu aš manau, mes kaip ir senai neturėjom. Aš prisimenu metų laikų turėjom, tada kai turėjom žiemą, kai buvau mokykloj ir buvau mokykloj kokioj 7 klasėje, kas buvo prieš kokius, nežinau, kiek metų. Daugiau nei 5 metų. Tai va, o šnekant apie šiuos 5 metus. Labai sunku lygint, kai išsikraustai prie jūros, nes ten visada yra kitaip, ir ten yra šlapia viskas ir nieko ten nesuprasi. Bet ne, aš manau, kad tai blogėja, nes prisiminus praeitus metus, per kuriuos mes neturėjom žiemos labai daug, bet aš dar prisimenu gyvenau miške ir ėjau su batais visą laiką prisemdavau pilnus batus, bent kelias savaites ir galvojant apie šią žiemą, kai mes neturim jokios žiemos, tai aš manau, kad keičiasi ir keičiasi greitai ir nežinau kaip buvo praeitą vasarą, nebuvau visą vasarą Lietuvoj, bet visi sakė, kad buvo labai karšta čia, ir ką girdžiu toliau apie šitą vasarą bus dar karščiau tai manau, kad pokytis yra staigus pakankamai ir jisai yra ryškus ir toliau eina.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

A: Nežinau, ar laikau tokius duomenis patikimais, nes nelabai domiuosi, ir nelabai matau jų, bet aš visą laiką manau, kad informacija yra pateikiama. turi būti kažkiek tiesos ir nemanau, kad žmonės iš neturėjimo ką veikti ją pateikia. Dažniausiai pasitikiu informacija, kurią matau.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

A: Taip. Svarbiausia reikia pradėti nuo savęs.

M: O kas dar yra atsakingas už veiksmus, kovojant su klimato kaita?

A: Manau, kad valdžia, tai turėtų būtent įstatymus kurti, kurie mažintų tiek taršą, tiek visą mašinų naudojimą arba visokių gamyklų, nes yra tikrai šalių, kuriose žmonės naudoja viešąjį transportą, arba važinėja dviračiais, arba visą kitą. Manau, kad tai neatsitiko, kad pavieniai žmonės sugalvojo tai daryti.

M: Dabar apie savo kasdieninį gyvenimą pakalbėkime. Ar rūšiuoji?

A: Dažniau rūšiuoju būdama Kaune nei Klaipėdoje, Klaipėdoje rūšiuoju ne visada.

M: O gali gal papasakoti kokiais būdais tu Klaipėdoje šiuo metu rūšiuoji ir Kaune maždaug?

A: Visos šiukšlės atskiriamos, kas yra popierius, kas yra plastikas, kas yra metalas, kas yra stiklas, bet labai jeigu jau rūšiuoju, tai stengiuosi viską išplauti, kad nebūtų plastike, indelis jogurtui pusiau, nes kaip suprantu, tai irgi nėra geras rūšiavimas, bet mano rūšiavimas labiau prasidėjo nuo to, nuo mano vasaros Vokietijoje, kur buvau priversta rūšiuoti, nes jie nebūtų priėmę mano šiukšlių, tai manau, kad valdžia, šnekant apie praeitą klausimą, tai tikrai valdžia gali prisidėti kažkokiais būdais, arba būtent tokiais būdais kaip Vokietijos pavyzdžiu, kai, neturėjau ką daryti ir labai puikiai rūšiavau

M: Kaip sakei, tarkim Vokietijoje yra sistema rūšiuoti, o kodėl Lietuvoje tęsi rūšiavimą?

A: Tiesiog tai yra įprotis, ir nemanau, kad tai kažkoks sunkus dalykas, tikrai negalvoju, kad čia būtent dėl klimato kaitos, kodėl gi ne, tikrai nėra sunku, jeigu tai padeda, kodėl ne.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

A: Kaip kada ir kaip kur. Bet nemanau, kad dėl ekologinių priežasčių.

M: O dėl kokių priežasčių?

A: Dėl ekonominių. Nes tikrai nėra sunku nusinešti savo maišiuką į parduotuvę ir nemanau, kad kiekvieną kartą reikia pirkti maišiuką ten nuėjus. Lygiai taip pat, kavų ir vienkartinių puodelių, taip, jeigu geriau kažkur kavą, tai turiu savo termosą, dažniausiai. Galbūt tai ir dėl ekologinių priežasčių, bet tikrai tai nėra sunku, tai kodėl ne.

M:Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

A: Na tikrai, nelabai rūpi ir nelabai galvoju, ir nelabai darau kažką dėl to.

M: Kur tu perki savo maisto produktus?

A: Dažniausiai parduotuvėje.

M: Sakai dažniausiai, ar dar kažkur perki?

A: Nu, būna, kad kokie vaisiai būna iš tų žmonių, kurie prekiauja jais turgeliai, bet čia vienkartiniai momentai.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

A: Manau, kad tai yra labai geras dalykas ir pati labai norėčiau atsisakyti mėsos, bet aš manau, kad man turi būti labai daug informacijos ir aš manau, kad ta informacija yra, bet priklauso nuo kiekvieno žmogaus, ar jis nori tuo domėtis ir ar tikrai pasiryžęs tą daryti, nes aš manau, kad reikia labai reikia daryti atsakingai ir negali tiesiog nutraukti ir maitintis staiga kitaip, aš manau, kad manau, yra gerai, pozityvu, super, reikia tai daryti, bet reikia ir įsipareigoti tai daryti normaliai, o ne tiesiog atsisakyti.

M: Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

A: Visiškai priimtinas.

M: Kodėl?

A: Manau, kad galiu rasti dalykų, kurių kitokių negu galima rasti parduotuvėse ir nežinau kaip pasakyti, man smagu atrasti kažką tokiuose vietose, kur galima rasti kažką gražaus. Ne dėl kažkokių kitų dalykų.

M: Koku transportu naudojiesi kasdien?

A: Autobusu, ne kasdien, bet naudojuosi.

M: O šiaip pati vairuoji?

A: Neturiu ką vairuoti, tai dažniausiai nevairuoju. Bet labai dažnai esu kambariokės mašinoje.

M: Ar tu bandai kažkaip sąmoningai sumažinti kuro sąnaudas ir apie tai pamąstai, kad galėtum savo kuras sumažinti?

A: Ne. Kai vairuoju, tai džiaugiuosi, kad galiu vairuoti.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

A: Jo, tikrai, Aš manau, kad prieš kelis metus negalvojo, kad galima nedėti visko į maišelius parduotuvėse, o dabar tai tapo normalus dalykas ir viską dėti kartu. Ir nereikalingi tie maišeliai ir pakuotės, ir net kartais kai pamatai kažką supakuota, tai net prajuokina, nes supranti, kad nereikėjo to tikrai ir mane tai pačią priverčia labai tikrai atsisakyti nereikalingų dalykų, nes jie tikrai yra nereikalingi.

M: Ar galėtum kažko atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

A: *(Aiškinu klausimą)*. Jo, aš manau, kad tikrai galėčiau atsisakyti transporto labai labai daugelyje situacijų, nes gyvenant Klaipėdoje tikrai galiu visai nueiti realiai, tai važinėti nebūtina taip, manau, kad galėčiau, bet irgi tai nėra atsisakymas, aš manau. Transportas keliavimui vis tiek reikalingas, kasdienybėje tai taip.

M: Ar jauti kad galėtume prisidėti prie rūpinimosi?

A: Tikrai taip.

M: Kas stabdo būti aktyvesne ir labiau įsitraukusia?

A: Aš manau, kad tai nėra prioritetas ir yra kitų reikalų ir rutina, tai jeigu jūs į tai labai įsitraukęs, arba tai nėra įpročiai suformuoti, tai negalvoji. Aš manau, kad tai turėtų tapti hobis, skaitai, galvoji kaip tai daryti ir nuoširdžiai tą ir darai, bet apie tai reikia įsitraukti ir galvoti. O vis tiek, visi bėga ir visą kitą, darbai mokslai ir negalvoji apie tokius dalykus.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

A: Kad taip visiškai, tai tikrai nemanau. Aš manau, kad visi mano aplinkoje, nu ne visi, bet daugelis mano aplinkoje turi pakankamai gerus įpročius, bet tie įpročiai nėra suformuoti, kad pagerintų situaciją, o būtent todėl, kad jie yra įpročiai.

M: Ar norėtum aplink save matyti žmonių, kurie yra labai ekologiški?

A: Tai taip, tie žmonės paskatintų ir kitus žmones elgtis truputėlį kitaip.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

A: Taip, tikrai pritariu. Kaip pasakyti, tarkim mano mama, renkasi tam tikrus produktus ir tam tikrus skalbimo miltelius, ir visą kitą, aš nemanau, kad sugalvojau taip daryti, bet kadangi tai tiesiog tai yra įprasta, tai tęsi įprastinumą ir savo aplinkoj kurioj tu esi ir visą kitą. Tai prasideda nuo to, kad kažkas suformavo, būtent tam tikrą gyvenimo būdą, kurį jis tai palaiko.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

A: Aš nežinau, kad yra viena mergina, su kuria kartu lankėm mokyklą ir ji viešinas, bet aš tiesą pasakius netgi žiūrint jos *instagram* paskyrą ir praleidžiu tuos dalykus ir neskaitau.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

A:Manau, kad taip.

M: Kodėl?

A: Dėl to, kad tai įveda tam tikrą tvarką ir nemanau, kad ta tvarka yra bloga, ir jei yra kažkoks įstatymas, kuris pasako, kaip turi elgtis ir niekam nieko blogo nenutiks, kad atsisakem senų automobilių, tai tas pats su rūšiavimu, tai yra įpročiai, kad kažkokie pokyčiai, kurie nieko nepakeičia, nepakeičia gyvenimo svarbos, tai kodėl gi ne.

M: Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

A: Tikrai ne.

M: O kodėl?

A: Nes mažiau to reikėjo, mažiau apie tai šnekėjo ir nebuvo tokių didelių problemų..

M: Koks tavo išsilavinimas?

A: Šiuo metu mokausi universitete 3 kurse

M: Ar tu dirbi?

A: Taip, dirbu. Pareigos - projektų vadybininkė.

M: Kokios maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

A: 400 eur

7. 2020 03 24 Justina, 22 metai, Klaipėda. Gyveno Panevėžyje, atsikraustė į Klaipėdą dėl studijų.

M:Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

J: Klimato kaita yra tai, ką mes patys matom, vyksta pasaulyje visu oru, kai dienos, tampa trumpesnės, žiemos karštesnės, o jau žiūrint į žinias, į visas *National Geography*, matom kaip klimatas paveikė ledynus ir jūros lygį. Aš daug ko gal apie tai nežinau, žinau gal tik bendrą informaciją¹, bet manau, kad ji veikia su visa tarša automobiliai, fabrikai ir visą kitą kelia CO₂.

M: Kuo yra ta tarša blogai išskiriama į orą?

J: Kiek teko klausyti, ji kenkia mūsų žemės sferai, pavadinimų gal nelabai žinau, bet sutrumpina tą sluoksnį, kur saulės visas karštis patenka ir panašiai. kenkia gamtai ir mūsų pačių sveikatai.

M: Ar klimato kaita yra svarbi tau ir visai visuomenei? Kodėl?

J: Taip, nes mes visi prie to prisidedame, kas mažiau, kas daugiau, ir mūsų atsakomybė rūpintis žeme.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

J: Labai labai sunku taip pasakyti, kas sako, kad net nematom kaitos, tai žiūri labai trumpą intervalą gyvenimo. Žemė gyvena milijardus, net nežinau kaip pasakyti, nu tikrai daug daug metų prieš mūsų visas kartas, prieš kiek mes galim suvokti, tai tikrai pasikeitė nuo tada prieš tarkim 100, 200 metų. Bet daug gal, kažko nežinome. Tuo metu nebuvo tiriama kaip dabar, nes dabar mes matome problemą, bet į ateitį mes negrįšime ir nežinosi kaip iš tikrųjų tada buvo.

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta

J: Taip, žinoma. Aš niekad nebuvau mėgėjas šalčio ir žiemos, kad neturim sniego, kad mes anksčiau turėdavome kalnus, yra jau per šiuos ir praeitus metus labai pasireiškęs dalykas.

M: Minėjai, kad šiais metais neturėjom sniego. Šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

J: Tai gąsdinantis reikalas dėl to, kad prieš penkis metus, penki metai nėra didelis laiko tarpas įvertinti situacijos pokytį, ypač tokiam lygyje žemės klimatas, bet ką mes pamatėme per penkis metus, ką mes matėm per 2 ar 3 metus, tokius staigų pokytį, yra labai verta susirūpinti, kad reikia daryti viską ką galim, kad sutvarkyti ir užklijuoti žaizdą, bet jau atgal nesusigrąžinsim.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

J: Patikiu informaciją, kuri yra skleidžiama šaltinių, kurie yra žinomi, sferos patikimi, kuri turi savo *credibility*, patikimais tas žodis, ir žiniasklaida koronos atveju parodė, kad net ir patys žinomiausi laikraščiai ar medija, gali būti siekianti kažkokios panikos, dėmesio ir panašiai. Tai jau jais nepasitikėčiau, ką jie pasakytų ir kitais atvejais. Bet kas liečia mokslinius tyrimus ir visokius profesorius, kurie daugiau žino apie tai. va tokiais patikėčiau, o ne kažkokiu pasakymu ir panašiai.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

J: Individas gali prisidėti prie kaitos, judesio, palaikymo, bet vienas lauke ne karys, tai lygiai taip pat vieni, nes kas iš to, ką mes darysim, jei dar 500 žmonių nekreips dėmesio.

M: Kas yra atsakingas už veiksmus, kovojant su klimato kaita?

J: Kokia įstaiga?

M: Tai gali būti, tavo požiūriu, jei sakai, kad individas gali tik prisidėti, tai kas yra atsakingas?

J: Manau, kad vyriausybė turėtų daugiau skirti dėmesio sukelti *awareness*, supažindinti visuomenę su problema, galimais sprendimo būdais, paskui didieji verslai, didžiosios industrijos, kurios daro didžiausią taršą klimatui, turėtų imtis didelių projektų, kaip būti atsakingiems verslui. Tuomet ir žemyn, kiekvienas verslas turi prisidėti ir nežinau kaip kitur, bet pastebėjau iš savo verslo pusės, ir tendencija ir susirūpinimas. Verslai turi būti atsakingi ir imtis galimų priežasčių ir tai nėra vieno žmogaus darbas, o visos komandos

M: Dabar pakalbėkime apie jūsų kasdieninį gyvenimą. Ar rūšiuoji?

J: Rūšiauvau, bet dabar nerūšiuoju, būsiu atvira. Ką galiu išmetu į stiklą, kartoną, bet galėčiau daugiau.

M: Kodėl? Kas stabdo - sakei prieš tai rūšiauvau, o dabar ne?

J: Galėčiau kaltinti laiko stoką, bet tai tiesiog turėjau sistemą, ir šiame bute sistemos neturiu ir man tai labai daug daro įtakos.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

J: Žinoma.

M: Kodėl?

J: Tai, visada, kas liečia vandenį, vandens buteliukus, tai trys metai į plastikinius, ar stiklinius, bet patvarius buteliukus pilu arba iš didžiųjų vandens tiekėjų, 10 litrų butelių, arba iš krano, nes mūsų vanduo tikrai geriamas, o kas liečia šiaudelius, tai nenaudoju. Bet pas mus darbe buvo variantas, kad pakeitėm į tuos popierinius šiaudelius, bet tiesiog jie buvo nepraktiški, nes gaunasi, kad dar daugiau šiukšlių gaunasi, nes dažniau reikia juos kisti, išmesti, tai išvis jų atsisakėm.

M: O kas skatina turėti gertuvę, arba atsisakyt šiaudelių?

J: Tiesiog klausimas kam, aš paklausiu, kodėl tai daryčiau, kodėl to nedariau ir man tiesiog nėra reikalo taip daryti, tai dar vienas dalykas ką kasdienai turiu, yra plastikinių maišelių, vienkartinių atsisakymas, turiu savo daugkartinius net ir tiems vaisiam ir daržovėms, yra daug variantų kaip galima panaudoti daugkartinius maišelius.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

J: Taip, suprantu svarbą, bet neturiu galimybės pritaikyti to savo gyvenime, bet žinau, kad norėčiau. Saulės energiją, norėsiu savo namuose pritaikyti, galimybių yra labai daug ir labai įvairiomis kainomis, tai dabar yra didelė investicija.

M: Kur perki savo maisto produktus?

J: Parduotuvėje. Šiaip neperku, kambariokė perka.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

J: Aš pati nesu vegetarė ir veganė, bet pilnai pritariu atsakingam pasirinkimui. Kas liečia sveikatą, pirkti gaminius iš patikimų vietų, ne tik va, kad parduoda ir aš nusipirksiu, bet žinot iš kur atėjo ir panašiai. Atsisakymas jų, nėra visiems sveikatos principais galimas variantas, dėl to deja ne, bet kad kuo mažiau ir kaip sakoma vertint tai, ką turi. tai jeigu ir valgai tą mėsą, žinoma tas gyvūnų žudymas ir panašiai, bet žinot ir dėkot, ką turi svarbu.

M: Ar tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

J. Taip.

M: Kodėl renkiesi pirkti iš antrų rankų?

J: Nes labai daug drabužių, ir labai gerų drabužių ir net nedėvėtų drabužių, yra daug nenaudojamų. Pati žinau, kad yra nebenaudojami ir aš juos renkuosi arba atiduoti kažkam iš draugų, pažįstamų, kas žinau patiktų, norėtų nešioti, arba vežu namo, gal kam iš mano šeimos reikės, arba atiduodu į labdarą. Ir pati perku, dėl tų pačių, nes esu radusi daug gerų radinių. Aš skaitau rankas, kad ne tik pirkti, bet ir paimti iš kitų rankų, tarkim draugai, iš jų taip pat priimu.

M: Koku transportu naudojate kasdien?

J: Automobiliu.

M: Ar bandai sąmoningai sumažinti savo kuro sąnaudas?

J: Ne, iš tikrųjų, norėčiau sakyt taip, bet daug auto naudoju ir auto nėra ekologiškas, kuras - benzinas vis tiek. Nors sąnaudų neturi tiek daug, bet vis tiek automobilis taršus.

M: Ar jaučiate kaltę, jei pasielgėte neekologiškai?

J: Taip, yra toks nemalonus jausmas, kad galėjau ir galėčiau, ir kodėl taip padariau,

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

J: Aš ir jau taip susirūpinusi tuo vartojimu, tai kai pamatau, kad įmonės verslai ir vyriausybė, priima tokius sprendimus, tiesiog noriu jiems paploti, kad jie taip daro. Kad pradėdau galvoti, bet tai yra labai trumpalaikis sprendimo būdas, nes lygiai taip pat, kaip cigarečių kainų kėlimas, ar tai sumažino drastiškai kažkokius skaičius. Kas perka tas cigaretes, ne, tiesiog žmonės daugiau išleidžia ant cigarečių.

M: Ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

J: Tai greičiausiai automobilio, nes jo, manau, kad sunku bus, jeigu reiktų, tai atsisakyčiau bent jau benzinu ar dyzeliu varomo automobilio.

M: Ar jaučiate, jog galėtumėte daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta? Jei taip, kas jus stabdo būti aktyvesnė ir labiau įsitraukusia?

J: Žinoma. Kaip minėjau, mano asmeninės sistemos susidėliojimas, kaip ką daryti. Žinau, kad galiu rūšiuoti, bet reiktų priimti tą sprendimą, kad šiandien imu padarau ir padaryti ir atgaivinti tai savo gyvenime. Čia nėra didelis stabdis, puikiai suprantu.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų? Kaip vertini jų elgesį?

J: Turiu daug žmonių, kurie bent jau daro kažkiek. Na vertinu labai gerai, nes nuo to mažų pokyčių, kurie gali išaugti į didesnius ir dažnesnius, yra ta pradžia visuomenės.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

J: Taip, pritariu, ir manau, kad ši pandemija, karantinas privers žmones pagalvoti, ką jie daro ir kodėl jie daro. Matom per žinias, jog Venecija džiaugiasi švaria upe ir mato gyvybę joje. Jei turėtume daugiau tokių stebuklų, kur gamta pati susitvarko, tai bandysim mažiau teršti arba sumažinsime taršą. Manau, kad taip pavyktų daugeliui žmonių.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją- rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

J: Matau daug visokių *influencerių*, kur tikrai pasireiškę ties tuo, ir kas iš tikrųjų yra labai gerai, nes jie tikrai veikia daug žmonių ir ne tik savo šeimoje ir šalyje, bet jie gali tarptautiniu mastu pasiekti. O iš artimesnių, tai lygiai taip pat, žmonės, kurie nėra mano artimiausi, dėka tos socialios medijos, matau kaip jie pavyzdžiui į instagramą surūšiojo ar pasirinko ekologišką, arba iššaukia įmonę, kuri pamatė, kad nėra ekologiška, turiu čia mintyje savo vieną pažįstamą, kuri taip sprendžia. Jeigu žmonių į tai atkreips daugiau dėmesį ir padės patys dalintis, tai tiesiog.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

J: Tai kaip ir panašiai kaip su mokesčio įvedimais į produktus, tai yra vienas dalykas, kaip atkreipti jų dėmesį, bet ta bauda negali būt, kad įvedė baudą ir viskas, tai manau, turėtų būt toliau kalbama, kodėl, o ne tiesiog bausti žmones, kad jie daro kažką. Reikia keist jų norą daryt gerą, o ne baust už tai, kad daro blogą.

M: Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

J: Ne, nes per šiuos metus tarkim, 10 metų, žmonės tikrai pradėjo galvoti apie gamtos saugojimą, su vien ta saulės energiją, pritaikant žmogui, kasdieniam jo gyvenimui, tai pats jų suvokimas kaip jie gali prisidėti ir panašiai. Gal anksčiau naudodavo daugiau namų produkcijos, tai pvz. močiučių sodai ir panašiai. Gal ši industrija, kad žmogui greičiau būtų prieinamas produktas, gal ir suprastėjo, bet iš labiau matomųjų aspektų, tai pagerėjo.

M: Koks tavo išsilavinimas?

J: Šiuo metu bakalauro studijų (4 kursas)

M: Jei dirbi, kokios tavo pareigos?

J: Viešbučio administratorė

M: Kokios maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

J: 500 - 600 eur.

8. 2020 03 26 Renata, 48 metai, Kaunas

M: Kas yra klimato kaita ir kai ji pasireiškia?

R: Klimato kaita dabar visi matom, kad yra ir tirpsta ledynai ir ozono skylė, visi kiti dalykai, negeri dalykai ir va metų laikai pasikeitę, ryškesni anksčiau buvo, o dabar nenormalu, kaip sakau.

M: Ar manote, kad klimato kaita yra svarbi problema jums ir visai visuomenei?

R: Tikrai labai svarbi, todėl kad tai mūsų gyvenamoji vieta, mūsų pasaulis, mes turime juo rūpintis ir tas šiltnamio efektas, tos šiukšlės, tie visi dalykai, tiesiog yra labai svarbu. Turim dėl to rūšiuot. Man tai yra labai svarbu. Nes nebus tokio dalyko, kaip čia pasakyt.

M: Ta tarša, kuo ta tarša blogai Jums ar kitam žmogui, ar visai visuomenei?

R: Kaip blogai, nu tai, jeigu teršim savo gamtą, tai jei automatiškai yra blogai, viskas po *biški* ir va. Aš net nemoku pasakyt, aš tai stengiuosi dėl to rūšiovimo ten, tiesiog, nu matau, kad ir iš šiukšlių dėžės išimu, kad niekas nematyto, kad nematyto žmogus, kas ten nerūšiuoja, tai aš stengiuosi kažkaip taip padaryti taip, kad tiesiog. Man tai yra svarbu tiesiog.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

R:Manau, kad blogai. Jeigu mes nieko nedarysim, tai ir ypatingai nuo savęs nepradėsime po mažą žingsnelį, tai bus blogai. nes jeigu tie visi ledynai, tai pažiūrėk kas darosi, tai yra žiauru, manau, kad sunaikinsim ir nieko nebeliks. Jeigu viskas iš tikrųjų.

M: Kiek suprantu, kad viskas eina link kažkokio išnykimo?

R:Taip, taip

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

R: Manau, kad irgi pakankamai. Ta pati žiema, mes neturim žiemų, kokias mes turėdavom anksčiau, kai sausis, vasaris, kai būdavo speigai iki 20 laipsnių šalčio, nes dabar to nėra, nes sniego žiemą elementariausiai nebuvo, tai nu nežinau. Manau, kad pakankamai. Nėra to pas mus užterštumo, pvz.: kitose šalyse tos upės, ten iš viso. Tai kai žmonės važiuoja atostogauti, tai viena pusė miesto yra graži, o kita pusė - visiškos šiukšlės kurorte. Tai yra baisu. Pas mus gal taip nėra. Jeigu mes apie tai nekalbėsime, tai viskas perniek ir nueis.

M: Minėjot, kad neturėjom, kad šilta buvo šiais metais žiemą ir šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

R: Blogai, neigiamai, viskas. Mes ardom gamtą, mes kišamės. Mes, automatiškai nei gyvūnija, kenkiam patys sau, niekas nežiūri. Manau, kad tai labai svarbu, man tai yra labai svarbu ir tikrai turime pradėti nuo savęs. Kiek įmanoma, nors maži žingsneliai, bet aš manau, kad jie gali palikti. Jeigu kalbėti, daugiau daryti ir rodyti pavyzdį. Kai sako, apie tą pačią šiukšlę, ne mesk, o pakelk. Nereikia tų akcijų Darom, kad tai nebūtų kaip pasakyt, kad nebūtų patogų pakelt šiukšlę, tiesiog.

M: Šiuo metu visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

R: Manau, kad informacijos yra daug ir per žinias, žiniasklaidą, tie visi socialiniai tinklai. Kažkaip, kiek domiesi, kiek matai to ir tai tikrai yra, ten tas ir vis prisijungiu prie grupių, kažkaip tą, kad mažinti, kad tą klimatą, užterštumą, nu manau, kad užtenka ir patikima.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

R: Gali. Ką padarė, tai man tai yra pavyzdys iš tikrųjų, vieni sako vienaip, kiti sako kitaip, ta mergaitė, nežinau vardo pavardės, tiesiog labai daug tiki, eina ta linkme. Manau, kad yra pavyzdys.

M: Kas dar yra atsakingas už kovą?

R: Apart mūsų?

M: Taip

R: Tai valstybės. Tiesiog aš įsivaizduoju. Valdžios atstovai, kas daugiau. Jeigu mes esam mažojo grandis, tai viskas kas to aukščiau manau, kad yra labai, jie turi tuo rūpintis.

M: Apie jūsų kasdieninį gyvenimą pakalbėkim. Kiek supratau rūšiuojate ir aktyviai, kokias būdais, kaip maždaug rūšiuojate? Ir kodėl rūšiuojame?

R: Nu rūšiuoju, ne dėl to, kad yra mada, o dėl to, bet kad manau, kad kai suprantu, kad tos šiukšlės, ką galima perdirbti, kad tai būtų perdirbama. Kas visgi lieka išmesta, jos dulėja, ir tų šiukšlių tik daugėja. Tai vat, dėl to ir rūšiuoju. Aišku nerūšiuoju iki smulkmenų, kai kurie ten visai realiai neturi tų šiukšlių, nieko. Aš tai nesu tokia, bet jau kiek įmanoma, tai tikrai. Tai, o kaip rūšiuoju, tai stiklas, popierius, metalas plastmasė, tie visi dalykai, kiek įmanoma tai darau.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

R: Tikrai apie tai dabar galvoju. Šiaudeliai man nėra aktualus dalykas, ir ten realiai į kavinę kokią nuėjus jau ten atneša, tiesiog, kažkokį gėrimą su šiaudeliu ir kitą kartą norisi pasakyti, retai ten einu iš esmės, kur ką pamatai, kad jau pasakyti, kad man to nereikia. Pavyzdžiui kavos gėrimas, iš tikrųjų, kad pirkt tą daugkartinį puodelį, ar ne. Tiesiog nežinau, aš tai tikrai, kiek įmanoma, kad esu už tai, kad pavyzdžiui Lidl'as atsisakė tų maišelių, tai aišku tie popieriniai maišeliai nėra tokie tvirti, bet iš esmės aš eidama į parduotuvę praktiškai turiu visą laiką savo maišelį. Neturiu pasisiuvus, bet yra labai sveikintina, kai pavyzdžiui daržovių skiltyje, kad yra maišeliai nešami, moteris mačiau elementariausiai bananų kekę dėjosi į maišelį, ir sakau, ar jums tikrai to reikia. Jau ką pamatau, tai negaliu ne pasakyti. Pavyzdžiui, nuėjau į veterinariją ir man davė tablečių ir man deda į maišelį, ir sakau nu man nereikia, ta prasme, kiek įmanoma, tą mažinu. nu nežinau, kiek aš tą galiu pakeist bet tą mažinu

M: O kodėl jums atrodo, kad svarbu, kad jūs sumažinat, kažkokį kiekį, kodėl, iš kur ta motyvacija?

R: Todėl, kad mano pavyzdys gali užkrėsti kitus, ta prasme, tai ką aš darau, kad ką sistemingai darau, kad tai kiti pamatę irgi darys, nu nes aš tai sakau, man tai bet kokią situaciją, kiekvienas žmogus ką be darytų, jei jis pradėtų nuo savęs, tai jisai tikrai gali daug ką padaryti.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

R: Jeigu tai yra įmanoma, tas saulės energijos visus tuos, tai super, viskas yra ok. Už tai.

M: Tarkim, ar jūs pati stengiatės, bandote, kažkaip pasiekti alternatyvią energiją ar ne?

R: Aš asmeniškai, tai ne, man nėra to kažkaip daryti.

M: O kodėl, ar tai neateina į jūsų lauką tas dalykas?

R: Man kažkaip nežinau, gyvenant bute, aš nežinau kaip. Ir apie tai net nebuvo minčių.

M: Kur perkate savo maisto produktus?

R: Parduotuvėje dažniausiai. Aišku, kad būna, turguje, bet yra rečiau.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

R: Aš apie ir žinau, ir girdėjau, ir žmonės tai daro, bet kol kas man yra poreikis mėsai, aišku, kad jei kažkas būtų sukurta tokio, kad ta prasme, kad pakeistų, tai viskas būtų ok, bet šiai dienai, tai nežinau, ar tai tikrai eis iki tokio lygio, kad viskas bus taip pakeista. Tas pats pienas, taip gali būti ir kuo puikiau geriam, bet tarkim mėsa nežinau.

M: Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

R: Labai puikiai. Aišku dabar, tai tikrai mažiau vaikštau, nes tiesiog neturiu laiko, bet pavyzdžiui, man tai patikdavo, aš rasdavau tokių perliukų, kurių tarkim negaliu nusipirkt, ar ne, ir tai nėra bėda ir kuo puikiau rengdavau ir vaikai būdavo maži, ir puiku, aš pavyzdžiui nematau problemos. Daugiausiai tai yra kokybiški dalykai, kurių kaina ryškiai mažesnė, visokie dabar tokie mainai populiari moterų tarpe, atiduotuvės, parduotuvės, kurios tiesiog mainosi, keičiasi, atiduoda ir tai yra labai puiku.

M: Kokių transportu naudojate kasdien?

R: Automobiliu. Aišku, jei sugedo automobilis, tai visuomeniniu transportu, bet iš esmės savo automobiliu naudojuosi..

M: Ar sąmoningai bandot apie tai susimąstyt – mažinti kuro sąnaudas?

R: Kad realiai, dabar galvoju, šiuo metu man automobilis yra susisiekimo priemonė, jei dirbu Aleksote, tai man kaip ir patogiu nueiti ir tada važiuoti, bet dažnai tenka važiuoti į darbą visai kitam miesto gale, tai realiai užgaišti daugiau, net ne dvigubai, o žymiai daugiau su autobusais. Nu tikrai nepatogu.

M: Ar jaučiate kaltę, jei pasielgėte neekologiškai?

R: Ne, dėl šito tai tikrai ne. Aišku būna ten kažkokios dienos, tarkim diena be automobilio, tai tvarkoj, tada važiuoju, arba aš pavyzdžiui važiuoju visuomeniniu transportu, kai būna kažkokia šventė mieste, tiesiog nėra automobiliui vietos pasistatyti, tai tikrai renkuosi visuomeninį transportą, tai nereikia sukt galvos, kur čia pasistatyt, bet kaltės, tai tikrai nejaučiu.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

R: Aš tai už tai, kad jeigu žmonės perka tuos maišelius, tai tegul būna apmokestinami. Nes jis po to galvos, kam reikia jam to maišelio, kad reikia pasiimti daugkartinį, o ne pirkt. Aš tik už tai.

M: Ar apie savo įpročius pamąstote, kai tokius dalykus įveda?

R: Aš tai dažniausiai savo nešiuosi, nėra bėdos dėl šito ir dabar daugiau pamąstau, ar tikrai reikia to maišiuko, ar tikrai man jo reikia. Va tą tai tikrai permąstai ir daugiau permąstai, ir netgi kai dabar, tarkim bandelės, yra popierinis maišelis ir ta pusė ne popierinė, ir vėl tada klausimus, kaip tai pakeisti galima, kad nebūtų taip. Kaip tada, dėl rūšiavimo ir viso kito, kitiems žmonėms tai turbūt nekyla tokių problemų, nes jie tiesiog.

M: Ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

R: Kokius variantus galite pavardinti?

M: Kaip iš pavyzdžių, tai žmonės apmąsto tarkim, apie savo kasdieninį gyvenimą, ką jie dažnai naudoja ir kas gali būti atsisakyta, nu tarkim, jūs minėjote, kad pamąstyti, kad ar jums tikrai reikia vienkartinio mažesnio maišelio, tai vat kažkas tokio.

R: Aš sakau, kad imi keli pomidorus, ar daržoves, ir jau dabar jau neimi, nes įdedi į bendrą krepšiuką, bet kai kažkokių, nu gal galbūt visai neima, jeigu turėčiau tuos daugkartinius medžiaginius maišelius, vat va ta minti, galbūt tai gal dėl to, o daugiau tai neįsivaizduoju. Gal daugiau dar rūšiuot, nu aš pakankamai rūšiuoju, bet dar labiau ten išdėliot.

M: Ar jaučiate, jog galėtumėte daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta?

R: Galbūt jo.

M: O kas stabdo būti aktyvesne?

R: Gal dar kažkokių iniciatyvų daugiau iš išorės, kurios užkrėstų, sakyčiau. Tokie kaip darom, bet ką mes dar galim padaryt, ko mes nedarom.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų? Jei taip, papasakokite plačiau, kaip vertinate jų elgesį?

R: Taip, yra mano dukra, ji tai tikrai jau kiek žinau, tai labai rūšiuoja ir labai dėl stengiasi ir kokiam ten *facebooke* pasidalina, kaip keičia mūsų gyvenimus ir visą kitą. Mažoji, tai tikrai, o didžioji tai nežinau, sunku pasakyt, bet gal ne taip stipriai kaip mažoji.

M: Kaip vertinate, kad aplink jus yra toks žmogus, kur labai rūšiuoja ir rūpinasi ekologija?

R: Teigiamai, aš labai tuo džiaugiuosi.

M: O kodėl?

R: Todėl, kad tai mažas žingsnelis į priekį, nes tarkim, žmogus, kuris yra šalia manęs, galbūt vienur nerūšiuoja, bet jisai gal kažką pamato, kad aš taip darau, tai jis irgi tarkim tą patį butelį jau įdeda į kitą krepšį, ne į ten. Lygiai ta pati dukra, kai šalia yra jos tas žmogus, galbūt nedaro, ką ji daro, bet tas pavyzdys, žingsnelis po žingsnelio, ir jis taip darys. Tie žmonės, kurie mato, ką mes darom, kad jie automatiškai darys kaip mes. Kuo daugiau mes darysim šeimoj, tai tuo daugiau ir daugiau darysim išorėje ir taip keisim visą pasaulį.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

R: Manau, kad taip,

M: Kodėl?

R: Gairės, gal kažkokios, kad tai gali būti žingsnis į priekį.

M: Minėjote, kad tarkim dukra patarimais, ar postais, kurie pasako, kad tai teigiama rūpintis ekologija. Ar turite daugiau tokių žmonių, kurie dalinasi, ar reiškia savo nuomonę apie priimtus, vietinius, politinius, tarptautinius sprendimus?

R: Yra draugų, ir dar esu tokioj grupėj *zero waste*, ir iš tikrųjų tai ką ten randu, tai kiek įmanoma pasidalini, ir vat tos grupės yra, kad žmogų kitą gali pakviesti ir prisijungti, kad sakyti, kad žmogus pažiūrėtų, kaip tai vyksta, ką galima pakeisti iš tikrųjų.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

R: Su automobiliais, aš nežinau, manau, kad dėl finansų žmogus negali pirkti automobilių, kurie nėra tokie taršūs, tai vat čia yra problema. Aišku, kad tai yra skatinantis žingsnis. Aš nieko nesakau, bet žmonės negali pakeisti, nes jie negali, man taip atrodo.

M: Ar bendrai gali įstatymai paskatinti?

R: Aišku, kad taip.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

R: Dabar galvoju. Stiklinę tarą tai mes nešdavom atgal, ar buvo žmonės buvo ekologiškesni, manau, kad taip.

M: O kodėl taip manot, ar galit duot pavydžių?

R: Atsimenu, kad buvo tokios *sietkutės*, permatomos, tinklinės, su tokiomis eidavo į parduotuvę, ir tikrai jokių maišelių nepirkdavo. Dabar galvoju, ką dar. Kad tikrai nebuvo tokių dalykų, kiek įmanoma. Aš atsimenu, nuvažiavom į Taliną, kur ten maišelių galima pasiimti, tai čia stebuklas, plastikiniai maišeliai, o anksčiau nebuvo tų maišelių, tai ir nebuvo to poreikio.

M:Koks jūsų išsilavinimas?

R: Aukštesnysis

M: Ką jūs dirbate?

R: Draudimo kompanijoje, konsultantė

M: Kokios jūsų vidutinės pajamos per mėnesį?

R: 500-600 dabar

9. 2020 04 08 Miglė, Kaunas, 23 metai. Pasitikslinimas - visą gyvenimą gyveno Kaune

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

M: Tiesiog, mano supratimu, keičiasi pirmiausia orai, bet daugėja kataklizmų, visokiausių žemės drebėjimų, taifūnų ir panašiai. Kiek aš ten ne daug domėjausi, su tuo aišku susijusi ozono visą ta skylės didėjimas, ledynų tirpimai, kas sąlygoja vandenynų lygių kilimą, kai kurios šalys ar salos bus užpiltos ateityje. Ar pavyzdžių, drastiškėja orai, tarkim gali būti, kad po 20 metų Lietuvoje bus tik arba žiema, arba vasara. Bus tik metų laikai, nebus to pereinamojo laikotarpio. Labai viskas nusitempia. Vos ne šiltesni orai prasideda birželį, vasara nusitempia iki rugsėjo ir tos realios žiemos nelabai kaip ir yra, nu tai, bent jau mano supratimu toks yra dalykas. O kaita įtakojama visų freonų, gamyklos, automobiliai ir panašiai.

Mo: Ar klimato kaita yra svarbi tau ir visai visuomenei?

M: Aš manau, kad taip, tema yra aktuali, bet mano karta dar to nepajus, bet mūsų vaikai, tai jau tikrai pajus ir bus per vėlu, jei kažko kažkas šiais laikais nesiims.

Mo: O kodėl, svarbu, nu sakai, kad mums dar tik aktualu, bet šiaip kodėl svarbi šiaip problema, iš kur tas svarbumas kyla?

M: Pirmiausia reikia galvoti, kad aš bent mano požiūris į tai, kad mes nesame nei žemės šeimininkai, mes esame čia svečiai ir to pavyzdys parodė dabartinė situacija, kad žemė puikiai gyvens ir be mūsų, jeigu žmogaus ir nebūtų, o mes tik tai kenkia. Nes gyvūnas puikiai išgyventų. Aišku, tas klimato šiltėjimas ir kažkiek būtų, bet tai nebūtų toks drastiškas per tokį trumpą laiką.

Mo: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

M: Čia visos tos mintys, kad kokia ji buvo ir kokia bus, tai tiktai spekuliacijos yra, ir aš manau, kad kuo toliau, tuo labiau sąlygos švelniai baisės. Aš net nenustebčiau, kad jei valdžia būtų įvestu mokėjimus, mokesčius, už tarkim, už geriamą vandenį, ar tarkim už orą, nes panašu, kad prie to ir prieisim ir mano nuomone, ateityje, kad gali būti, kaip būna karščiai ir nėra to vandens, ir Afrikoje būna tos sausros labai didelės, tai nenustebčiau, kad būtų Europoje, na kad visi orai pasislinks nuo pusiaujo link vidutinių platumų, link šiaurės.

Mo: Supratau. Yra tokia teorija, kad Lietuvą klimato kaita aplenks, nors pasaulyje ji vyksta, bet Lietuva bus labai mažai paveikta arba visai nepaveikta. O tavo nuomone, ar Lietuva yra paveikta klimato kaitos iš išorės kitų valstybių veikimo ir kitų veiksmų?

M: Aš manau, kad taip. Na kad ir tas pavyzdys, Astravo elektrinė. Jeigu mes sakykim Ignaliną uždaram, ar uždarinėjam, bus vis tiek iš šono kažkokia įtaka kitos valstybės, bet kokiu atveju, nes kaimynai dideli. Tiek lenkai, tiek Baltarusija, Rusija. Iš Baltijos šalių būčiau linkusi abejoti, bet iš tų rytų šalių daugiau, tai manau, kad taip.

Mo: Šiaip klimato kaita neaplenkė Lietuvos ir buvo užfiksuota ta vidutinės žiemos temperatūra. Kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim lyginant su pastaraisiais 5 metais?

M: Aišku, kad labai drastiški pokyčiai, visi smerkia tos mergaitės, dabar nepamenu pasisakymų, tai taip, iš šono galvoju, kad taip, galbūt turėtų sakyti didesni lyderiai, šalių vadovai apie tai kalbėti, bet tai jeigu apie tai nekalba, kas daugiau kalbės. Iš tikrųjų iš vienos pusės. Aš manau, kad labai drastiški pokyčiai ir žmonės pagaliau turėtų atsimerkti ir galų gale visa šita viruso tendencija kas yra, pradės žmonės labiau atsimerkti ir matyt, nes galų gale uždarius didžiąją dalį Kinijos, Italijos, net iš kosmoso matės, kaip sumažėjo tie užterštumai ir taip toliau, tai labai daug ką įrodė, nu kad įmanoma, kad tai yra įmanoma, tiesiog nereikia visko drastiškai uždaryti, bet priimti sprendimus atitinkamus, o prie to tikrai neprisidėjo Trumpus su Amerika išstojo iš kažkokios konvencijos, kad jie nebiribotų tos taršos ten. Tų visų reikalavimų.

Mo: Dabar norėčiau pasiteirauti apie žiniasklaidą, kurią tu skaitai ar matai. Joje pateikiama nemažai statistinių duomenų, šiaip bendrai kalbu apie įvairią žiniasklaidą, tiek aplinkosaugų įžvalgų pilna, gal prieš tai buvo, gal dabar kitos temos, bet prieš porą mėnesių tai buvo labai aktualus klausimas. Ar tu laikai tokius duomenis patikimais ir kaip šiaip atsirenki informaciją, kuri tau atrodo patikima?

M: Jau ko ko, tai jau Lietuvos žiniasklaida tai tikrai nebūčiau linkus tikėt, iš tikrųjų, nes kiek matosi yra nemažai *fake news* vadinamų, tai aš daugiau atsirinkčiau šita tema, apie ekologiją užsienio straipsnius, pirmiausia, kad ir ne visai bulvariniai, bet tarkim NYT, Huffone post, kiek geresnis rezultatas, o šiaip tai visokie moksliniai straipsniai. Aš būčiau linkusi labiau remtis mokslininkų ir būtent moksliniais straipsniais šioje temoje, nes tikrai yra labai nemažai, galėčiau pasakyti daug, kas yra linkęs spekuliuoti temom, ir pagal save persidaro grafikus, žemėlapius ir realiai kalba tai, ko nėra arba labai stipriai perspaudžia.

Mo: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

M: Iš tikrųjų taip - iš vienos pusės, jei kiekvienas pradėtų nuo savęs, tai gal ir įmanoma, bet yra toks posakis, vienas lauke ne karys, tai sunkiai. Ta prasme, vienas žmogus sunkiai galės pūsti prieš vėjo malūnus ir su jais kovoti. Nu, bet, aišku, kiekvienas judėjimas prasideda nuo mažos grupės žmonių, ar nuo vieno žmogaus. Jei tas žmogus sugeba įtikinti nedidelę dalį žmonių, tada vieni per kitus, žmogus turi labai gerą iškalbą, charizmą ir taip toliau ir sugeba suburti, veikti žmones, tai gal tada ir įmanoma iš tos pusės. Tiek remiantis ir socialiniais tikslais, pasitelkus, tai galbūt, bet priklauso nuo pačio žmogaus, kuris tai pradėtų daryti.

Mo: O kas dar atsakingas už veiksmus?

M: Aš tai manau, šalių vadovai, nes ne veltui žmonės pastatė juos į tas pozicijas, aš nekalbu apie tas autoritarines, ar ten tuos visus Arabų šalis, kurie išsirenka iš kartų į kartas, nes patys žmonės nepastato į tas pozicijas nieko kito, bet pirmiausia galbūt būčiau linkusi sakyti taip, tai žmonės, kurie

išrinko, o paskui, kai žmonės tave išrenka, pastato į tą poziciją, ne tik prezidentą, bet apskritai visą vyriausybę, ir seimą ir t.t. Jeigu tave išrinko, tai tu būk malonus ir dirbk savo darbą, o ne ten kažką veik. Tai jei demokratiniu požiūriu kalbant, tai visu pirma valdžia išrinkta žmonių ir automatiškai prezidentas, kiek jis ten gali veikti kažką.

Mo: Dabar pakalbėkime apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu rūšiuoji?

M: Taip.

Mo: Ar gali patikslinti, kaip tu rūšiuoji ir kokiais būdais?

M: Aišku, šiuo metu yra nelabai galimybių, nes kiti pažįstami, gyvena tokiuose namuose, kurie turi atskirus kontenerius, sakykim, namuose, išsyrūšiuoja ir tada veža į specialius, kur išrūšiuoja. Ką mes pagrinde rūšiuojam tai popierių, plastiką, metalą ir depozitas atskirai.

Mo: Kodėl tau atrodo svarbu rūšiuoti?

M: Nežinau, kaip čia dabar reiktų apibūdinti, bet kas darosi pasaulyje, viskas tas pats sueina į klimatą, klimato atšilimą, klimato kaitą ir t.t. Jeigu kiekvienas šiukšlina ir sako, kad čia reikia tvarkos, čia reikia švaros, čia reikia nešiukšlinti, čia reikia rūšiuoti, bet nerūšiuoja, tai kas iš to, kad tu šneki, reikia pirmiausia pradėti nuo savęs. O jei kiekvienas nori tvarkingos, švarios aplinkos, tai reikia pradėti nuo savęs ir ten savo aplinką tvarkyti.

Mo: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

M: Galiu pasakyti, kad šiaudelių visai nenaudoju, apskritai, net nėra poreikio išvis. Dėl vienkartinių, tai jei juos ir panaudojam, tai sakykim, vėl reikia rūšiuoti. Bet vis tiek ir tų indelių nusiperki ir sakykim, ar ten stiklą, ar tarą, juos galima rūšiuoti švarius, tai aišku juos praplauni, pravalai ir tada juos perrūšiuoji, lygiai tas pats su vienkartiniais indais. O tie visi plastikiniai maišeliai, tai pas mus nėra taip, kad sakykim, nusiperki, parsineši ir išmeti, tai aš juos būčiau linkus vadintis daugkartiniais, lygiai taip pat iš popieriaus, kaip ir plastikiniai, nes jie pas mus naudojami daugiau nei 1, 2, ar 3 kartus, bet lygiai taip pat mes turim tų medžiaginių maišelių, tų krepšių vadinamų.

Mo: Sakei turite tų daugkartinių maišelių, o kodėl nusprendėte juos turėti, ar įsigyti, kodėl atrodo svarbus jų naudojimas?

M :Iš tikrųjų, galiu pasakyti, kad galbūt buvo daugiau ne tai kad apgalvojus, bet nelabai sąmoningas sprendimas. Nu tiesiog, natūraliai gavosi. Aišku, pavyzdžiui, LIDL pavyzdžiu, baigėsi plastikiniai maišeliai namuose, tai su kuo daugiau parsinešti, tai automatiškai ima tuos iš popieriaus, nes daugiau nėra iš ko rinktis. Tai vat, iš kitos pusės, gavosi toks postūmis iš prekybos tinklų, nors kiek pastebėjau, tik LIDL dabar siūlo tik popieriaus. Maxima, koks Rimi, tai dar turi tų plastikinių, tai dar tikrai turi. Nors savitarnos kasose yra daugiau popieriaus maišelių.

Mo:Gera, supratau. Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius?

M: Man tai yra labai svarbu. Aišku, kaip aš sakau, eiliniam, vidutinės klasės žmogui, tai sakykim gal yra sunkiau prieinamos ir tos saulės baterijos, ir taip toliau. Bent iš pradžių, įrengimai, pirkimai ir toliau. Bet esu skaičius, kad apskaičiuota, kad ilguoju laikotarpiu tai atsiperka. Tai kai, pagalvoji, tai jei per brangu, tai žmogau, susidaryk taupymo planą, susitaukyk tam ir tada įsirenk. Bet aš manau, kad taip, tai yra svarbu. Nafta nėra galų gale begalinė, vis tiek kažkada ji baigsis. Aišku, ji gali baigtis po 20 metų, gali baigtis po milijardo metų, bet dėl žemės viso to tausojimo apskritai, tai aš būčiau labai už visus šiuos atsinaujinančius išteklius.

Mo: Kur perki savo maisto produktus?

M: Iš tikrųjų sakyčiau tas dvi - prekybos centrai ir tie vadinami turgeliai, kur ūkininkai parduoda.

Mo: Kiek suprantu, apylygiai naudoji juos abu, tiek prekybos centrus, tiek turgelius.

M: Taip

Mo: O tarkim, kodėl turgelį renkiesi, kodėl renkiesi naudotis turgeliu vietoj prekybos centro?

M: Pirmas dalykas, sakyčiau, dėl kainų. Nors aišku, kai kurie produktai kainuoja gal net brangiau nei prekybos centruose, bet galų gale ar daržovės, ar vaisiai yra švieži, lietuviški, galų gale, braškės lietuviškos, kai prasideda uogų sezonas. Sakyčiau iš mano tėvų atėjęs dalykas, aš pati sakykim. Sakykim, žalia mėsa, skerdiena. Mano nuomone, tai yra patikimiau gal pirkti iš ūkininkų.. Nebūčiau linkus, pavyzdžiui, ten maltos mėsos kokioj Maximoj pirkti. Lidl galbūt taip, bet čia žmogus pasirenka, bet dėl patikimumo, kokybės neabejoju, irgi.

Mo: Paminėjai mėsai, kaip tik tai. Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

M: Aš tai manau, kad žmogui tos [mėsos], nežinau, kaip kiti medikai mano, bet mano nuomone, kažkiek žmogaus organizmui raudonos mėsos reikia, bet kokiu atveju, dėl geležies ir taip toliau, nes aš turiu ne visai asmeninį pavyzdį, bet iš pažįstamų žmonių rato, kur žmogus visiškai atsisakęs, buvo visiškai veganas ir manė, kad tai labai puiku, bet jos išvaizda ir sveikata pasakė visiškai priešingai, tai tiesiog aš manyčiau, galima taip, skatinti, bet nereikia žmonėm prieiti prie kraštutinumų, nes visame kame yra ribos. Pavyzdžiui, iš savo asmeninės ką galėčiau pasakyti, mėsa yra kažkiek vartojama, aš sakykim, žvėriena, stirniena, nu aš negaliu. Lygiai tas pats kiti žmonės visai negali jokios mėsos valgyt, tai man yra tas su žvėriena, nu aš negaliu ir viskas. Valgai stirniena, tai įsivaizduoji miške stovintį bembį, nu tai kažkas iš tos serijos. Bet sakau, yra žmonių tokių, kurie negali visai jokios mėsos absoliučiai, tai kažkokie pakaitalai turi būti. Bet yra žmonių su sveika psichologija, sveiku mąstymu ir yra tų radikalų, kurie krenta, plyšta, kad jie čia teisūs ir viskas. Yra teisūs ir tie ir tie, tiesiog nereikia prieiti prie kraštutinumų.

Mo: Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

M: Aš tai manau, kad priimtinas, aš nesu prieš. Aišku, yra tam tikrų drabužių ir dalykų, kurių, dėl sakykim, higienos sumetimais, nereiktų pirkti iš antrų rankų, bet kodėl ne.

Mo: Jei renkiesi, iš antrų rankų drabužių, kodėl tu renkiesi, tarkim, kokia motyvacija pirkti iš antrų rankų drabužius?

M: Dėl manęs tai galima sakyti ekologija, arba pamatai, kad tau rūbas tinka patinka ir sakykim, tokio prekybos centruose jau nėra, ar dar nėra, ar nebus, kažkokio stiliaus, ar kažkokių madų tendencijų. Nu pavyzdžiui, chalatas, kuris buvo madoj sovietiniais laikais, tokie vasariniai, ploni. Nu sakykim, jų tik dabar atsirado vienoje parduotuvėje, kitur aš nemačiau. Ir būna, *second handuose*, ar žmonės, kurie pardavinėja yra, ir bus toks būtų pavyzdys. Sakykim, kur vienur nėra, tu gali surasti būtent ten.

Mo: Koku transportu naudojate kasdien?

M: Kadangi neturiu savo automobilio, tai šiaip viešuoju, bet kadangi darbas sąlyginai arti, tai dažniausiai pėsčiomis. Kiek įmanoma, stengiuosi eiti pėsčiomis. Kai jau nelabai įmanoma, tai kol kas su viešuoju.

Mo: Tai kiek suprantu, mašinos nelabai daug vairuoji ?

M: Ne.

Mo: O jeigu keliauji toliau viena ar su draugais, ar kažkaip bandai sąmoningai sumažinti kuro sąnaudas? Ar mąstai apie tai?

M: Taip tai, žinoma. Lygiai tas pats, kai lankiau vairavimo pamokas, mus taip pat mokė apie ekologišką kuro naudojimą, tiek vairuojant prie mažesnio greičiau, renkantis mažesnes apsukas. Taip, faktas, jeigu yra kelių žmonių grupė, kad nevažiuoti su dviem mašinom, kai mes puikiai sutelpame į vieną, kad ir toks va pavyzdį.

Mo: Ar jauti kaltę, jei kažkaip pasielgei neekologiškai?

M: Taip

Mo: O kodėl?

M: Gal sakyčiau toks sąžinės balsas pradeda šnekėti, nes žmogus vis tiek stengiasi būti ir sąžiningas, tiek su savim, tiek su kitais, tai tiesiog stengiasi kad būtų geriau daryti. Aišku būna, kad ne nuo tavęs priklauso. Būna įvairių situacijų, tai kai nuo tavęs priklauso, ir padarai ne taip gerai kaip galėtum, tai tada toks būna, galėjau ir daugiau pasistengti, galėjau padaryti ir kitaip.

Mo: Supratau. Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

M: Pirmiausia, ne tiek tie visi sprendimai, bet kiek ta visa informacija sakykim socialiniuose tinkluose, ką matai tuose pačiuose prekybos centruose, nu tai faktas, pasiimi vieną bananą, kivį ar obuolį, tai vietoj trijų maišelių, tu pasiimi vieną, ir kažką daugiau susidedi. Nu tiesiog mažinti to plastiko. Nu, o jei atsiranda daugiau, tai naudoji daugiau kartų.

Mo: Ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

M: Čia turi omeny, iš plastiko ar apskritai?

Mo: Apskritai, iš savo pusės, ką tu manai, ko galėtum atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau, neapribosiu kažkokiais dalykais.

M: Sakyčiau gal pirmiausia atsižvelgti į tą greitąją madą, ne kiek iš savo pusės, nes aš ir taip ten sąlyginai retai, bet kad ir kitus paskatinti, ne greitosios mados naudoti rūbus, iš Zaros pavyzdžiui, bet rinktis ekologiškus audinius, būtent aprangos. Būtent *second hand* iš rūbų pusės. rečiau pirkti ar visai nepirkti natūralios odos gaminių ir jeigu tai yra neįmanoma, kuo mažiau, kuo rečiau. Aišku, stengtis rūšiuoti dar daugiau, iš tos pusės.

Mo: Supratau. Ar jauti kad gali prisidėti daugiau prie rūpinimo aplinkosauga?

M: Daugiau gal iš tos pusės sakyčiau informacijos tokio kitokio pateikimo, nes vis tiek - aš jaučiu iš savo pusės, kad skelbiama ta pati žinutė, nu taip negalima. Kažkokiais kitokiais, pavyzdžiui kaip buvo sakykim tokia reklama, kaip reikia nešti į depozitą, buvo visos tos reklamos, kas labai stipriai pagerino perdirbimą ir labai labai padažnėjo. Gal iš tos pusės, gal reikėtų pridėti į tą depozito sąrašą daugiau plastiko, tiek metalo, stiklo sakykim, pavyzdžių alkoholinio gėrimo sakykim vyno, tai daugiau gal iš tos pusės daugiau - paskatinti, bet aišku nuo manęs vienos čia aišku nepasikeis, čia reikia užsiimti, kas dirba su projektais, kurti ir šitas iniciatyvas skatinti.

Mo: Ar jaučiate, jog galėtumėte daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta? Jei taip, kas jus stabdo būti aktyvesniu ir labiau įsitraukusiu?

M: Taip

Mo: Ir kaip tu vertini jų elgesį iš savo pusės?

M: Tikrai kad teigiamai, nes ir skatinu, nes, mano nuomone, tai yra geras pavyzdys kaip žmogus turėtų elgtis.

Mo: O kodėl tai yra geras pavyzdys?

M: Nes nu, vis tiek, žmonės tie, kurie šneka, bet nieko nedaro, nu tai aš manau. Tie žmonės, kurie rūšiuoja, stengiasi, nori šiek tiek geresnės ateities. Nu kad ir pavyzdžiui, savo vaikam ir anūkam. Nori kažko prisidėti. Gal kažko negali daug padaryti, nes nuo jų nepriklauso, ar nėra galimybių, bent jau prisidėti tuo rūšiovimu, ar važinėti kuo daugiau dviračiu, ar kur tik įmanoma eiti pėsčiomis.

Mo: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

M: Aš manau, kad taip. Turėtų būti kažkoks nelabai bendrinis, gal konkretesnis, bet kad būtų pritaikomas šaliai, ar regionui planas, bruožais ar punktais, šiek tiek konkrečiai apibrėžtas, kad būtų lengviau sekti, bet manau, kad taip.

Mo: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

M: Aš gal daugiau turiu apie rūšiavimą, iš artimiausios aplinkos.

Mo: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

M: Aš manau, kad kai kuriuos ir privers, bet iš principo, manau, reikia skatinti žmones dar vienu mokesčiu užversti ir kažkokiais draudimais, bet iš kitos pusės, kai kurių žmonių tu kitaip ir nepriversi kažko daryti, tai šitas dalykas yra dvi medaliai pusės.

Mo: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

M: Manau, kad ne.

Mo: O kodėl?

M: Manau, kad dabar labiau. Būčiau linkusi pasakyti, kad dabar daugiau, nes vis tiek tokia tendencija, gal dabar ta ekologija atėjo labiau į madą, galbūt taip galima sakyti,

Mo: Koks tavo išsilavinimas?

M:Aukštasis universitetinis

Mo:Jei dirbi, kokios tavo pareigos?

M:Analitikė - samdoma darbuotoja

Mo:Kokios maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

M:Vidutinė

10. 2020 04 08 Brigita, 22 metai, gyvenu Vilniuje šiuo metu. Bet esu Šiurpės rajono.

Nuo studijų pradžios, tai yra 4 metai.

M:Tai tada pradėkime. Kas yra klimato kaita, tavo supratimu, ir kaip ji pasireiškia?

B:Klimato kaita, mano supratimu, yra globali krizė, kurią reikia kuo greičiau spręsti. Spręsti kolektyviai. Tai nėra tik mūsų valstybės pareiga, Tai yra ir visų pasaulio valstybių pareiga.

Ypatingai labiau ekonomiškai išsivysčiusių šalių, kadangi jos gali turėti resursų. Ir imtis efektyvesnių priemonių kovoti su šia problema. Taip pat, aišku, dažniausiai šitos šalys yra didžiausios teršėjos, tai yra jų gamyklos ir panašiai, daugiausia išskiria anglies dvideginio, kuris sukuria šiltnamio efektą, kuris ir sukelia klimato kaitą.

Tai klimato kaita, tai yra problema, bet svarbiausia, aš ją suvokiu, kaip problemą, kurią galima spręsti. Ir reikia. Ir problemų, kurią sukelia anglies dvideginio dujos, ir aiškus kiti ir aiškus

faktorius, kuris sukelia šitą problemą. Ne šiaip kažkoks tai mitas ar kažkokia tai dezinformacija, ar kažkokia visiškai neegzistuojanti problema, kaip daugelis bando sakyti. Tai va. Ir... Koks kitas klausimas bus?

M:Kaip ji pasireiškia? Kaip tu matai, kaip ji pasireiškia?

B:Šiaip, nežinau. Mokslininkai sako, kad šiltėjimas, pavyzdžiui, pavasario ar žiemos. Žiemos galbūt, nes žiemą Lietuvoje, tarkime, visi galėjo pamatyti, kad neturėjom sniego. Ir tas neturėjimas sniego žiemą ar, tiesiog, šilta žiema, atrodo toks visiškai akivaizdus akvizaidus įrodymas, kad klimatas šyla. Nors nežinau, ar tai galima indikuoti, kaip tikrai tikrai tuo rezultatu klimato kaitos, nes kaip suprantu, tai klimato kaita yra toks ilgas procesas, bet nežinau. Jeigu kartais norisi galvoti, kad, va, tikrai turbūt šiltesnis klimatas, šiltesnė žiema, tai yra jau tas pasireiškimas klimato kaitos. Šiltesni metų laikai ir panašiai.

M:Supratau. Ar manai, kad klimato kaita yra svarbi tau ir visai visuomenei?

B:Ar manau, kad klimato kaita yra svarbi kam? Man?

M:Tau ir visai visuomenei.

B:Man klimato kaita yra svarbus dalykas, kadangi man svarbi gamta. Aš gamtą laikau ne tik kažkokia priemone ar kažkokiu tai resursų šaltiniu, kad visuomenė galėtų geriau gyventi, kad žmogus galėtų gyventi. Bet aš gamtą matau kaip, aš palaikau tą ekocentrinį požiūrį, kad gamta tai yra ne tik mums priklausanti, ne tik mums žmonėms, bet ir visai augalijai, ir gyvūnijai, gyvai gamtai, kuri gyvena planetoje. Tai jo, vėl pamiršau klausimą. Man svarbi, o ar visuomenei svarbi, galiu pasakyti, kad jaunai kartai, aš tikiu, yra svarbi, o vyresni žmonės nepasakyčiau, kad jiems nėra svarbi, bet galbūt tas liberalus diskursas, nes kažkaip dažniausiai girdima iš liberalų vakaruose, Europos Sąjungoje, kad tai yra problema ir, kad reikia kovoti, bet egzistuoja tas toks labiau liberalus diskursas. Globali tokia, globali nu globalus, ta prasme, sprendimo priėmimas. Ir tai labiau iš liberalios perspektyvos. Aš tikiu, kad vyresnio amžiaus žmonės Lietuvoje turi tokį labai artimą ryšį, ypač, tie, kurie gyvena regionuose, su gamta. Ir jie tikrai gyvena gamtoje ir jie jaučia tokį labai artimą ryšį. Ir galbūt per tą reiškiasi ir jų meilė jai, ir noras puoselėti gamtą, ir tuo pačiu ir tas susirūpinimas r klimato kaita, kuri yra viena iš aplinkosaugos problemų.

M:Supratau. Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps per nelyg karšta gyventi žmonės, o kiti sako, kad iš esmės niekas nesikeitė per milijoną ar milijardą metų ir taip ir bus. O kokią tu matai ekologinę planetos ateitį?

B: Šiaip labai įdomu metu darai tyrimą, kadangi dabar žiūrint į šitą pandemijos situaciją, labai negatyvios tokios mintys ir apie klimato kaitos klausimą pradeda kilti. Atrodo, kad tarsi dabar jau nuo šiol visą planetą, nu kadangi dabar tokia ta pandemija yra toks globalus reiškinys, kaip ir klimato kaita, tuo šitie dalykai panašūs. Dabar atrodo, kad ir klimato kaita bus toksai ar tai nuolat, ne tai, kad pasireiškiantis, bet toks gąsdinantis dalykas. Ir kadangi, nu nežinau, tas pesimizmas, kurį

pasėjo ta pandemija, kažkaip verčia manyti, kad ne geryn eis, o blogyn, jeigu nebus imamasi griežtesnių priemonių. Kol kas, tai taip lėtokai kažkaip iš Europos sąjungos bandoma imtis iniciatyvos, bet tiek JAV, tiek kitos šalys, ypač gal dabar sveikatos apsaugos problemos ir pandemijos dalykai užgoš netgi šią problemą, tai kažkaip darau prielaidą, kad šiltės, nes tiesiog nebus imamasi veiksmų ir dėl to, kad tiesiog imantis veiksmų, nu kiek teko girdėti, tas kiekis anglies dvideginio nesumažėja labai greitai. Ir tiesiog labai vėlai pasireiškia tie gerėjantys požymiai.

M:O gal galėtum dar patikslinti. Sakei atrodo, kad gąsdinantis ir kažkoks blogėjimas gal tu galėtum kažkaip įvardinti, kas atrodo laibiausia gąsdina, kas atrodo, kas tas yra blogai mums ar visai žemei?

B:Jeigu planeta pradės šiltėti, ar ne?

M:Nu tarkim visa ta ateitis. Sakai, kad jauti pesimizmą. Tai, va, kaip tas gal pesimizmas kokiais vaizdiniais ar reiškiniiais tau atrodo, gali pasireikšti?

B:Tai greičiausiai, vat, net ir po šios žiemos tas toksai disbalansas jautėsi. Šalims ypač, kurios turi keturis metų laikus, žmonėms, kurie yra užaugę su tais pasikeitimais, kaip temperatūrų ir su tais pasikeitimais gamtos ir, galbūt, ypač ir žmonės, kurie augę yra, čia irgi svarbu. Gamtoje regionuose, ne miestuose, jie yra labai labai, kaip čia pasakyti, labai susiję ar priklausomi nuo gamtos sąlygų ir labai jaučia tą gamtą. Tai toks disbalansas jaučiasi. Gąsdina tas disbalansas, tarkime nesulaukti žiemos metu sniego, jausti tokį, tarsi, tai tiesiog sukuria tokį disbalansą. Nežinau, ar supranti mane. Tokį kažkokį tai nestabilumą atrodo, tarsi viskas nestrukturuota, ne savo vietose, kadangi gamta nesikeičia. Arba pradeda medžių lapai žydėti, jau pumpurai atsirasti per anksti nei turėjo. Tai toks tarsi net tvarka, atrodo, gamtoje ir ta netvarka kažkiek gąsdina, nėra tos harmonijos gamtoje ir todėl žmogus galbūt sąmonėj ir gyvenime tas ir gali gąsdinti.

Kiti dalykai, tai galbūt Lietuvos tai dar neliečia, bet, aišku, kad blogėjanti situacija ir šiltėjantis klimatas nulemia ir tas stichijas, gamtos sąlygas blogėjančias. Tai ir jų grėsmė kažkiek dar galbūt gali būti gąsdinančiu faktoriumi. Ir dar galbūt tie ekologiniai, ar kaip jie vadinasi, klimato migrantai, galbūt, ateityje regionuose, kuriuos labiau paliečia klimato kaita, atsiradusių problemų ir vėl tas, nežinau, aš manau, kad ypač žmonėms, kurie gal prieš emigrantų priėmimą šalyje yra, tai jiems, vėlgi, šitas dalykas gali būti tokiu gąsdinančiu faktoriumi ar tokį nepasitenkinimą, rūpestį keliančiu dalyku.

M:Aha, supratau. Vat, paminėjai, kad stichijos dar Lietuvos kaip ir neveikia. Ir greičiausiai nenusimato, kad paveiks, bet kai kurie sako, kad Lietuvą ta klimato kaita kaip ir apeis ir paveiks labai mažai. O kiek, tavo nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės? Kokiu lygmeniu ji gali būti paveikta klimato kaitos?

B:Kokiu lygmeniu? Nu tai gal tuo. nežinau, mes kaip Eurpos sąjungos šalis įsipareigojom įsileisti tuos emigrantus, tai gal tuo socialiniu lygmeniu ir panašiai, na, ta prasme, galbūt jeigu tektų priglauti žmones iš valstybės lėšų. Šiuo lygmeniu. Nežinau, kaip įvardinti jį, bet gal tos atsakomybės kažkokios iš labiau paveiktų šalių rūpesčius lygmeniu. Kokiu dar?

M:Šiaip, bendrai, žinai, gali mąstyti. Ne tai, kad žinai, kažkokiais aspektais, bet bendrai Lietuva, tarkim, dedant į globalaus pasaulio, žinai, mastą. Kiek jos teritorija, tarkim, gal taip įvardinant tiksliau, bus paveikta klimato kaitos.

B:Gamta tiesiogiai, nežvelgiant į valsybės dalykus, kalbi apie gamtą?

M:Jo, jo. Mūsų teritorija.

B:Nu tai gal greičiausiai dėl tų metų laikų ir žmonių, kurie jaučia sentimentą kažkokį sulaukti Kalėdų su sniegu. Šiaip, žmonės dažnai, aš tikiu, maišo klimato kaitą su aplinkos tarša. Nes klimato kaita tai toks, nežinau, gali patvirtinti, turbūt, kad yra grynai procesas, kurį nulemia CO2 dujos ir kitos, gal ten metano. O šiaip, daug kas turbūt pasakytų, kad oro tarša kenkia žmogaus sveikatai ir panašiai. Aš nežinau, kiek klimato kaita kenkia tiesiogiai žmogaus sveikatai. Bet jo, greičiausiai dar galima kalbėti ir apie žemės ūkį. Tai gal netgi ir ekonominiu lygmeniu paveiktą Lietuvą. Jo, žemės ūkiui dar irgi svarbu. Pasėliams, nežinau. Tam, kas priklauso nuo gamtos sąlygų, tai tikrai.

M:Supratau. Kaip ir pati minėjai, mūsų, šiaip, temperatūrų kaita buvo labai ryški šią žiemą. Yra fiksuota aukščiausia vidutinė žiemos temperatūra šiais metais. Kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

B:Kiek procentų pakilo šiemet?

M:Tiesiog, buvo užfiksuota aukščiausia vidutinė temperatūra, tai man atrodo ar 2 laipsniais, ar 1. Kažkas tokio buvo užfiksuota. Tai kaip tu vertini tuos staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

B:Šiaip, įdomu būtų sužinoti ar nuosekliai kilo temperatūra, ar ne. Jei kilo nuosekliai, tai tas labai gąšina. Čia tiesiog žinių trūkumas, bet manau, kad ir nežinant nuosekliai ar ne, tas faktas, kad štai, šiemet buvo aukščiausia temperatūra užfiksuota, jis gąsdinantis yra. Visada tie, žinai, rekordai tie užfiksuoti aukščiausi ar žemiausi, duomenys jie visada kažkokį tai byloja apie kažkokią tai nežinau, nu, riziką ar svarbą, tai šitas faktas gąsdina ir tikiu, kad visuomenei sukelia didesnę nerimą. Jeigu aš, kaip visuomenės dalis, taip pat manau, kad jo, yra ko nerimauti. Aš manau, kad čia yra labai labai aiškus ženklas, kad problema egzistuoja.

Kažkas bando sakyti, kad tiesiog nuo Saulės ten spinduliuotės ar panašiai, ar dėl to, kad tiesiog pasaulis, kad tiesiog, tipo, per visą žmonijos ir žemės erą labai stipriai keitėsi temperatūra.

Nepriklausomai nuo dvideginio išsiskyrimo. Bet toks aiškus ir greitas šuolis kažkaip neįtikina. Nu neįtikina tie argumentai, kad nieko bendro čia su tuo neturi išmetamosios dujos.

M:Supratau. Šiuo metu, nu gal ne šiuo metu, bet prieš 3 mėnesius, prieš prasidedant koronai, šiaip, žiniasklaidos kanaluose buvo labai daug kalbama apie klimato kaitą ir buvo pateikiami įvairūs statistiniai duomenys. aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Tai ar laikai tokius duomenis patikimais? Toks pirmas klausimas. Ir kaip tu bendrai atsirenki informaciją apie klimato kaitą iš savo pusės?

B:Atsiprašau, o kokie duomenys, kad egzistuoja problema, ar ne?

M: Jo, pateikiami statistiniai duomenys ir visokios aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Nu šiaip, bendrai yra kalbama, rašomi straipsniai buvo. Ir neapribojant tiesiog Lietuvos. Tai kaip dažnai laikai tokius duomenis patikimais? Ir kaip atsirenki informaciją?

B:Taip. Žiniasklaida, šiaip, kiek teko matyti, tai įtraukti tikrai yra ir iš akademinės pusės žmonės, išmanantys šitą problemą, apskritai netgi ir geologai, ar žmonės, kurie dirba su grynai geografija ar besikeičiančia temperatūra ar panašiai. Nežinau, kaip vadinasi jų specialybė. Tai yra specialistai. Tai visada norisi tikėti specialistais. Ir manau, kad ir visuomenė tą darydama galbūt ir siekia patraukti, dažnai siekia įtikinti žmones, nes kuomet kalba specialistai, kaip ir daktarai šiandien kalba apie viruso grėsmę, tai specialistai, kurie kalba apie besikeičiančią temperatūrą, ją nulemiančius faktorius, kylančią grėsmę norisi tikėti. Tai jo, aš tikiu žiniasklaida. Aišku jaučiasi toksai tarsi labai stiprus ar tai, fragmentacija, ar tai toksai ne vieningas toksai diskursas, kai klimato kaitos. Kai yra daug informacijos ir jinai taip pasklidusi ir taip šiek tiek sunku susigaudyti kas yra tiesa ir kas ne. Bet greičiausiai renkiesi patikimus šaltinius savo nuožiūra, galbūt populiariausius žiniasklaidos kanalus, galbūt žinomus ir autoritetingus žurnalistus, kurie rengia konferencijas. Tokius kaip Jakilaitis, Tapinas ir panašiai. Kaip aš renkuosi informaciją, tai tiesiog, nežinau. Yra daugybė. Galbūt norisi kartais ir užsienio literatūros paskaityti. Irgi patikimų autorių kažkokias tai įžvalgas. Kadangi Europos sąjunga imasi iniciatyvos. Ji irgi labai teikia ir šviečia šiuo klausimu. Tai ir kanalai iš Europos sąjungos. Tai šitaip.

M:Supratau. Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

Nu čia vėlgi, norisi sakyti, kad gali, bet kaip ir nesikeičia, kai tas individas padarys daug. Individas gali padaryti, individas yra visuomenės dalis ir faktas, kad visuomenė, nevyriausybės organizacijos ir peticijos, kaip viena iš priemonių visuomenei reikšis savo kažkokius tai, nežinau, norus ir pageidavimus. Dėl pakeitimų įstatymų, panašiai. Tai taip. Bet vėlgi, vėlgi, kažkaip faktas, kad pati valdžia turėtų priimti atsakomybę ir imtis iniciatyvos. O taip, individas ir žmonių grupė gali paskatinti ir pagreitinti tuos procesus. Kas liečia žmogų, jis gali rūšiuoti, gali... Bet rūšiavimas ir kiti dalykai irgi labiau susiję netiesiogiai su klimato kaita, bent jau mano požiūriu. Tai individas gali būti naudingas tuo, kad jisai nuolatos domisi šiuo klausimu ir yra pilietiškai ir aktyvus politiškai, kiek jisai gali būti svarbus. Ir tiek gali gal prisidėti prie pokyčio šioj srity.

M:Supratau. Prieš tai tu minėjai, kad valstybės, kurios ekonomiškai yra stiprios turi imtis veiksmų kovojant ir dabar paminėjai valdžią. Ar dar kažką išskirtum papildomai, kas yra atsakingas už veiksmus, kovojant su klimato kaita?

B:Tai norisi galvoti apie savo šalies valdžią, bet taip pat ir Europos sąjunga yra kitas lygmuo. Tai Europos sąjunga šiandien rodo puikų pavyzdį, tai Europos sąjunga įvardinčiau kaip vieną iš darinių, kuris atsakingas už tai. Ir, žinoma, kitas valstybes ar sąjungas. Tai tai yra globalus reiškinys ir atsakingi yra visi.

M:Supratau. Dabar apie tavo kasdieninį gyvenimą pakalbėkim. Ar tu rūšiuoji?

B: Ar aš rūšiuuju? Pradėjau rūšiuoti, nerūšiuuju visų atliekų skirtingai. Rūšiuuju atskirai maisto atliekas ir šiukšles. Bet šitas dalykas yra įdomus tuom, kad rūšiuoti kaip ir atsiranda toksai, nežinau, noras priimti atsakomybę ir prisidėti, ir tiesiog rūšiuodamas, manau, jautiesi kažkuo prisidedantis prie to tos problemos sprendimo. Bet galimybių tą daryti, atrodo, kaip ir mažoka. Norisi gauti daugiau informacijos. Kiek žinau žalias taškas, man atrodo, teikia, gamina, specialias dėžes rūšiavimui, bet kažkaip nežinau. Tos komunikacijos man atrodo pritrūko jau. Yra ta mintis, noras rūšiuoti, bet taip kažkaip neskubi imti ir daryti to. Bet link to jau einama.

M:Supratau.

B:Atsisakiau mėsos, kadangi, kažkaip pagalvojau, kad ūkininkavimas prisideda prie dykumėjimo žemės ir taip pat tos metano išskiriamos dujos irgi prisideda prie klimato kaitos. Tai čia vienas toksai irgi dalykas, kurį kaip individas pradėjau daryti. Manydama, kad galiu skleisti kažkokią tai, nežinau, ar tai žinią, kad tą galima daryti ir jeigu tą darai, galbūt, prisidedi prie kovos su klimato kaita.

M:Dar po to apie mėsą šiek tiek pakalbėsim plačiau galbūt. Ir kitas klausimas, Europos sąjunga iki 2021 m. atsisakys ar planuoja atsisakyti, nežinau, kaip dabar pasikoregavo tie planai, vienkartinio plastiko naudojimo: ir šiaudelių, maišelių ir puodelių, Tie, kurie yra labiausiai teršiantys gamtą, nes yra neperdirbami arba šiaip išmetami. Jais nesirūpinama. Ar tu renkiesi daugkartinio naudojimo gaminius?

B:Aš tai pasakyčiau, aš renkuosi. Turiu, nu taip, turiu daugkartinių šiaudelių, tas yra gerai. Kokie čia dar yra tie gaminiai? Nepasakyčiau, kad aš labai renkuosi, nes kažkaip lyg ir nėra tų sąlygų labai didelių. Pavyzdžiui, kiek žinau, Lenkijoje jau yra pilstomas šampūnas. Pilstomas dušo želė ir pilstomi higienos priemonės. Lietuvoje to nėra, nes ir tu nuolatos perki tas tūbeles, žinai, kuriose būna šampūno. Jas naudoji. Po kokių dviejų savaitių išmeti ir kaupiasi šiukšlės ir jų daug. Tai aš rinkčiausi, kiek įmanoma, bet kol kas pasiūlos kaip ir labai didelės nepasakyčiau, kad yra. Maišelį irgi naudoju daugkartinį. Ir tiek. Ir nieko daugiau. Kavai puodelis taip pat.

M:O norėjau paklausti, sakei turi, įvardinai šiaudelius ir maišelius, maišelį naudoji daugkartinio. O kodėl? Kas tave labiausiai paskatino juos įsigyti ar turėti ir naudoti?

B: Tai kas juos paskatino naudoti... Tai pirma, kaupiasi nuolatos šiukšlės namuose, kai naudoji daugkartinį maišelį, tų šiukšlių namuose yra mažiau. Kitas dalykas, nueidamas į gamtą gali pamatyti besimėtančius maišelius ir kažkaip taip pat prideda. Žinoma, pirma pradėti nuo savęs ir tai nereikia, kad upėse atsirastų, tai yra nebebus jau daugiau šiukšlių, bet naudodamas tą maišelį pradėti tikėti tuo, kad galbūt ir kiti naudos daugkartinį maišelį matydamas tave parduotuvėje su medžiaginiu. Ir tų maišų ir maišelių nebebus gamtoje. Tai tokie kažkokie akivaizdūs pavyzdžiai ir problemos kažkaip ir skatina tą daryti. Noras ir neturėti savo aplinkoje šiukšlių ir noras nematyti tų šiukšlių gamtoje. Ir kitur. Ir taip pat plastiko naudojimą apriboti. Bet apie tai daug informacijos kaip ir nežinau. Kiek tas pats gaminimas plastikinių maišelių kenkia gamtai.

M: Supratau. Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius, tarkim, saulės, vėjo ar vandens energija?

B: Taip, tai kiek man rūpi, man greičiausiai kaip gyventojai, kuri turi mokėti už komunalinius mokesčius rūpėtų, kad tą energiją ji elektra ar panašiai energiją, kurią išgauna tos įvairios energetikos priemonės, kad ji nebūtų labai brangi. Bet, taip pat, norint gyventi švarioj aplinkoj, kurioje nėra kažkokių tai nuodingų medžiagų ar išgauna tą energiją, kuri neprisideda prie klimato kaitos, norisi palaikyti ją. Tas atsinaujinančių energijos šaltinių kažkoks vaizdinys, bent jau mano galvoje, yra tas toks švaros, kažkoks, išsigelbėjimo tokio žmonijos ar tokio nežinau, tokio tyrumo, kažkoks tai vaizdinys. Tai norisi palaikyti atsinaujinančius energijos šaltinius, ir tai atrodo taip pat labai modernus dalykas. Tai irgi norisi vertinti kaip modernų, kaip švarų kažkokį tai dalyką. Tas labai labai atrodo, kad labai sudėtinga, nes daug investicijų reikia. Tai kažkaip nesitiki, kad tas šalyje atsirastų greitai. Bet po truputį.

M: Supratau, Kur tu perki savo maisto produktus?

B: Visada didžiuosiuose prekybos centruose. Tai Iki, Maxima. Į turgus kažkaip nelabai, nevaikštau.

M: Aha. Supratau. Kaip prieš tai minėjai, esi atsisakiusi mėsos, gyvulinės kilmės... Mėsos tu tikrai atsisakiusi. Ar visos gyvulinės, dar tikrai pasitikslinsiu, nu kaip ir veganė esi tapusi?

B: Ne. Tikrai mėsos, žuvį valgau. Ir pieno produktus valgau ir kiaušinius taip pat.

M: Tai va šitos tendencijos, vegetarizmo ir veganizmo, šiaip, pastaruoju metu yra labai stiprios, nes tu kaip minėjai, tai yra labai taršu ir skatinama, kad žmonės rinktųsi arba saikingai, arba visai atsisakytų. Tai kaip tu vertini tą patį skatinimą žmonėms kažkaip susirūpinti savo mėsos valgymo įpročiais?

B: Kaip vertinu skatinimą iš tų žmonių, kurie nevalgo, nevalgyti mėsos? Skatinimą kaip aš vertinu? Mano aplinkoje daug kas valgo mėsą. Ir nu žinia, kad taip, galbūt, mėsosje tikrai yra gerų ir žmogui medžiagų. Geležies, baltymų ir kitų dalykų. Dažnai žmonės linkę sakyti, kad žmogaus sveikatą palaiko šitos medžiagos ir nevalgant mėsos ta sveikata gali sutrikti ir taip toliau. Tai kažkaip kol kas, taip, yra populiari nustoti atsisakyti mėsos, bet valgančiųjų tą mėsą yra labai daug. Tai tų

požiūrių nesinori grūsti žmonėms, nuostatų savo. Norisi, žinoma, pagrįsti savo pasirinkimą nevalgyti mėsos ir tą pagrindimą žmonėms leisti žinoti, kodėl tu jos nevalgai ir jiems pasakyti, kokie yra argumentai prieš mėsos valgymą. Tai bet tą skatinimą, tai nežinau, aš nelaikau jį kažkokiu tai, nežinau, galbūt labai būtinu dalyku. Tiesiog, taip jei žinai daugiau nei kiti žmonės, žinai, kodėl ta mėsa yra blogai valgyti, tu turi pasidalinti tą informacija. Ir dalinimasis informacija visad yra gerai. Šviesti žmones šiuo klausimu yra gerai. Bet versti juos ar bandyti įdiegti jiems tą mintį, tai ne. Galbūt ne. Nereikėtų to daryti.

M:Ar tau yra priimtinas drabužių, avalynės ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

B:Nelabai. Ne. Nedarau to. Yra Vinted, bet, tiesiog, tas galbūt laiko truputėlį reikalauja. Jeigu žmonės yra labiau užsiėmę ar nenori ten daug daug laiko investuoti į paieškas drabužių ar panašiai, tai tas nelabai. Kai galėsiu sau leisti galbūt daugiau panaršyti internete ar ieškoti drabužių ir stengtis, kad tie drabužiai būtų nei iš greitosios mados, tai tada gal ir darysiu tai, nes... Bet kol kas nelabai.

M:Supratau. Kokiu tu transportu naudojiesi kasdien?

B:Dabar jokių, nes neišeinu iš namų.

M:Iki to, tarkim, sakykim iki to. Dabar sunku naudotis tuo viešuoju.

B:Šiaip, patinka dviračiai. Ypač tie dviračiai mieste. Aišku, tie oranžiniai dviračiai mieste. Šiaip ir viešasis transportas yra gerai. Taip, viešuoju transportu visai dažnai. Nevažinėju automobiliu, neturiu net teisių. Ir netgi savo pasirinkimą neturėti ir nesilaikyti teisių, laikau tiesiog, kaip paskatą ir kitiems žmonėms nesinaudoti savo asmeniu transportu, važinėti viešuoju, nes tai ir padeda kamščius mažinti ir taršą aplinkoje. Tai jo, eiti, važiuoti dviračiu ir viešuoju transportu naudotis. Nors nėra labai malonus viešasis transportas Lietuvoj. Kažkaip daug būna, nežinau, kažkaip dažnai grūstis ir daug žmonių ir kai kuris transportas neatnaujintas. Seni troleibusai ir autobusai. Tai tas apsunkina šiek tiek. Ir tokį sudaro neigiamą kažkokį tai nusistatymą prieš viešąjį transportą. Tarsi tai būtų kažkokios, nežinau, žemesnės kastos žmonių transporto priemonė. Čia žiauru, bet jo.

M:Supratau. Ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai?

B:Jo, jeigu numetu šiukšlę, nors nemetu šiukšlės, bet jeigu ji nukrenta, nu negalėčiau paimti ir palikti jos gulinčios. Tai jausčiau kaltę, jeigu pradėčiau valgyti mėsą. Jausčiau kaltę, jo, jaučiu.

M:O kas labiausiai tos kaltės, tarkim, tu jauti kaltę, bet ar kažkaip bandai racionalizuoti, kodėl tu tą kaltę jauti?

B:Taip, nes pradedi manyti, kad darai tiesioginę žalą gamtai. Tiesiog tie, tos nuotraukos, kurios dažnai, nežinau, pamatai viešojoje erdvėj, kaip gyvūnui įstringa šiaudelis ten kūno dalyse arba kaip nežinau, kaip tiesiog augalai negali augti dėl besimėtančių šiukšlių ir taip toliau. Tai tokie vaizdiniai

pasireiškia labai realūs ir akivaizdūs. Ir tiesiog nenori gyventi tokioj planetoj. Ir kenkti tiems patiems gyvūnams, kurie negali apsiginti, nes jie gyvūnai.

M:Supratau. Mokslininkai teigia, tu šiaip pati paminėjai, kad klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių ir dažniau tai išskiriamas perteklinis plastikas, maisto švaistymas ir daiktų pirkimas, kurie po to veda link kitų veiksmų, didesnių, kurie mūsų klimato kaitą šildo gan aktyviai. Tai Lietuvoj šiaip įvedė tą, įsipareigojo, kad vienkartinį plastikinių maišelių atsisakys, Rimi skatino vartoti daugiakartinius tuos maišelius. Siūlo juos prie kiekvienų tu sveriamų produktų. Ir šiaip, užsienyje planuojami įvesti pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

B: Kaip skatinantis yra keisti vartojimą. Bet kaip tokie sprendimai prisideda prie mano...Priverčia susimąstyti apie savo vartojimą? Nu tai faktas, kad tai veikia, kaip kažkokia paskatinamoji priemonė. Ir, vat, šitas gal pavyzdys ir nurodo, parodo, kad iš tikrųjų ta iniciatyva iš valdžios ar iš kitų šalių, pavyzdžiai ar panašiai, jie labai svarbūs yra, nes jie veikia kaip tokia, nežinau, kažkokios naujos tvarkos įdiegimo, tarsi, priemonė. Ir kai tu matai, kad galbūt atsirado nauja norma ar atsirado naujos taisyklės, ar kažkokie tai dalykai, kurie patvirtina tavo jau ir buvusį nusistatymą, kad reikia mažinti gal daiktų kiekį ar šiukšlių kiekį, ar maišelių nebevartoti tiek daug, ar vartoti tuos daugiakartinius. Tai tiesiog, tai patvirtina ir tavo, jeigu tu galvoji apie tai. Tavo kažkokį tai nusistatymą, kad reikia keisti savo gyvenimo būdą. O tiem, kas negalvoja, turėtų būti kaip skatinamoji priemonė, pavyzdys ir...

M:Supratau. Tu minėjai, kad atsisakei mėsos dėl ekologijos. Ar tu galėtum atsisakyti dar kažko savo gyvenime, kad Žemės planetai būtų geriau?

B:Ar galėčiau atsisakyti?

M:Ar dar kažko kito galėtum atsisakyti?

B:Tai nevalgau mėsos, galbūt galėčiau atsisakyti ir pieno produktų dėl šių priežasčių. Kiaušinių, žuvies. Tai maisto galėčiau atsisakyti. Rūšiuoti pradėti taip, kaip pridera. Tai yra rūšiuoti atliekas: plastiką, stiklą ir panašiai. Atskirai visiškai ir tvarkingai. Ką dar daryti? Tai galėčiau, aš manau, kad galėčiau. Konkrečių pavyzdžių daugiau gal ir nepateiksiu. Dalyvauti gal šiukšlių rinkimo akcijose.

M:Ar jauti, kad galėtum daugiau prisidėti apskritai prie rūpinimosi planeta?

B: Ar galėčiau prisidėti? Taip. Tai dalyvauti tose, ten yra, „River clean-up Lietuva“ ar pavasarį vykstantis, pamiršau, kaip vadinasi tas projektas pavasarį vykstantis. Darom. Visada yra toksai kažkoks tai noras savaitgalį skirti būtent kažkurios vietos tvarkymui, tai medžių sodinimas, nežinau, miškų atsodinimas irgi atrodo nuostabu. Tai turbūt tiek.

M: O kas stabdo įsitraukti į tas veiklas, kurias paminėjai? Kas labiausiai stabdo tave įsitraukti ir būti aktyvesnei?

B: Kas stabdo? Galbūt, nežinau, pavyzdys galbūt yra kol kas pakankamai nedidelis ratas žmonių tą darančių, tokie entuziastai gamtos, galbūt toksai bandos jausmas apima. Tiksliau, kai bandos nėra, tai ir nėra to jausmo, tai tas taptų tokia, nežinau, kažkokia intensyvesnė veikla, daugiau žmonių įsitrauktų, norėtųsi eiti, Galbūt baimė būti nesuprastam. Ne, tai gal vat šitie dalykai, kad nežinau, atrodo tarsi žmonės neina ir galbūt ir tu neisi, neturėtum eiti. At jeigu eina tam tikra dalis žmonių, tai yra kam už tave pasirūpinti tais dalykais. Tai gal paliksi juos kitiems.

M: Jau kaip ir einam į pabaigą, jau kaip ir liko keli klausimai. Ar matai savo aplinkoje žmonių, kurie elgiasi ar palaiko ekologišką gyvenimo būdą, tai rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, tarkim, o ne automobiliu, panašiai kaip tu ir drabužius perka iš antrų rankų?

B: Ar matau pavyzdžių tokių, ar ne?

M: Jo, ar savo aplinkoje turi tokių žmonių?

B: Savo gal nelabai daug, bet seku ten tokias organizacijas kaip „Fridays for future“ ir žaliosios politikos institutas. Pažįstu žmonių iš ten, kurie labai entuziastingai yra nusiteikę, kurie netik bado patys daryti tai, bet ir skleisti žinią ir skatinti kitus. Ir iniciatyvas visokias organizuoja. Nežinau, tai nėra galbūt mano rato žmonės, jie kažkiek pažįstami, bet iš savo rato žmonių galbūt ne ypatingai. Bet iš to rato, kurį seku, socialinėse medijose, tai aš matau pavyzdžių ir jie pakankamai motyvuojantys.

M: O tu norėtum matyt savo aplinkoj daugiau žmonių, kurie stengtųsi, darytų ir elgtųsi panašiai, kaip tu ar geriau net?

B: Šiaip, nuoširdžiai sakant, jo. Norėtųsi kartais. Kartais galvoji, kad, vat, galbūt tavo tas, šiaip iš tokių savanaudiškų paskatų, mąstant, tai kartais įdomu būti kitokiu, atsisakyti mėsos, ir būti tokiu, tarsi, ambasadoriumi šitos problemos ir tą prarandi, kai visi pradeda daryti tą patį. Bet kita vertus, pagalvoji ir apie savo vertybes ir tai, kas tau svarbu ir norėtųsi matyti visuomenę kitokią. Ir matyti jos mobilizaciją tam tikru klausimu. Tai yra toks dvilypis jausmas, tai atsakyti vienareikšmiškai pakankamai gal ir sunku, bet taip, tiek kiek tave, jeigu žvelgiant iš savanaudiškų paskatų, veikia, pavyzdžiui transportų spūstys ir taip toliau, tu norėtum, kad visuomenė keistųsi, naudotųsi viešuoju transportu, keistų savo įpročius, nebebūtų šiukšlių, kurios tave veikia neigiamai aplinkui. Arba nebebūtų tų spūsčių, kurios tavo asmeniškai gyvenimą irgi veikia. Vis dėlto, žmogus galbūt visgi mąsto ir iš savo perspektyvos. Vis tiek negyveni mąstydamas apie globalias problemas nuolatos, nes tas būtų truputėlį keista. Turi savo gyvenimą, savo kasdienybę. Savo žmonių, draugų ratą, mąstai apie savo ateitį. Galbūt dėl to per savo prizmę mąstydamas galvoji apie tuos dalykus.

M:Supratau. Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar tu pritari tam, kad žemės išsaugojimui turi būti suformuotas tam tikras teisingo gyvenimo būdo kažkoks formatas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

B:Formatas. Nu taip, aš tikiu, kad žmonėms labai reikia pospyrio, reikia kažkokių gairių, bet sudėtinga pasakyti, nežinau, vis tiek, skirtingos ideologijos, ir kad ir kaip bebūtų demokratinėj sistemoj, partijos priima sprendimus, ir dažniausiai tarp skirtingų partijų, kurios atstovauja skirtingas ideologijas vyrauja tam tikra konfrontacija. Ir netgi tam tikrus aplinkosaugos klausimus. Skirtingos partijos skirtingai formuotą tą visą *frame-work* 'q, tą visą, kaip tu sakai, gaires, ar taisykles ar kažkokį tai nurodymą, kaip reiktų keisti tą gyvenimo būdą. Keisti vertybes ir taip toliau. Jis turėtų būti, bet aš netikiu, kad jis toks atsiras. Kažkaip nesitiki.

M :Tu minėjai, kad turi, labai daug seki tokių ir institucijų, ir judėjimų per savo socialines medijas, kurie komentuoja apie ekologinius kažkokius pokyčius, klimato kaitos pokyčius, imasi iniciatyvų, O ar tu savo aplinkoje matai žmonių, kurie dalinasi, *postina* kažką, tarkim, socialinėse medijose ir šiaip, bendrai kalba apie priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus, susijusius su klimato kaita?

B:Apie draugų aplinką ar kolegų?

M:Tokie kur kasdienybėj suka tave, tai gal draugai, kolegos, šeimos nariai.

B:Kaip ir taip, bet tas vėlgi, jo, gal ir taip. Bet tas vėlgi susiję labiau su tada jau su artima aplinka. Su, pavyzdžiui, jeigu tas žmogus gyvena miestelyje, tai jis galbūt gali kelti nuotrauką iš... To miestelio nuotrauką, kuriame galbūt kažkurioj to miesto vietoj jis galbūt pamatė šiukšlių krūvą išmėtytą. Tai tokio lygmens galbūt būtų. Bet labai tokių kažkokių tai dalinimosi informacija svarbia, tokio intensyvaus kažkokio labai nedaug,

M:Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas yra sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manai, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

B:Labai geras, bet dėl to konkretaus įstatymo, tai kartais atrodo, kad įstatymai priimami tik tam,kad gautume varnelę iš aukštesnių institucijų, galbūt iš Europos sąjungos. Ir jie nėra aiškiai pasveriami. Tai norėtųsi tų tokių racionalių ir tokių veiksmingų įstatymų. Ir kažkaip manau, kad jie tikrai yra svarbūs ir jie tikrai yra turintys įtaką. Norisi tikėti, kad visuomenę šiek tiek galbūt reiktų disciplinuoti, bent jau pradžioje, kol tas įprotis ar kol tos kažkokios tai vertybės ar bent jau įprotis ar suvokimas šiek tiek galbūt pasikeis. Nes greičiausiai jei yra kažkas draudžiama ir kas liečia žmonių kišenę, pavyzdžiui, automobilių taršos mokestis, pilietis norės išsiaiškinti, kodėl atsirado toks mokestis taršos. Vat, štai, galbūt teršti iš tikrųjų yra blogai. Aš nežinojau to, galbūt, aš jau sužinojau, kad vyrauja tokia problema tik iš to, kad aš turiu daugiau sumokėti pinigų tik už tą naują taršos mokestį. Tai gerai tie įstatymai.

M:Supratau. Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

B:Sunku pasakyti, nes aš esu iš mažo miestelio, ne miesto. Ir dabar persikėliau į miestą.

M:Yra įdomu, kaip tu savo vaikystėj, tarkim, matei, ane? Ar žmonės buvo ekologiškesni ir kaip tu po to gal net pajautei tą skirtumą tarp Vilniaus ir savo gyvenamosios vietos?

Taip, nežinau kiek savo darbe paliesi tą specifiką. Žmonių, galbūt, gyvenančių ar užaugusių gamtoje ir tų, kurie gyvena mieste, bet labai jaučiasi žmogaus mieste toks susvetimėjimas, turiu omeny su gamta, nėra to tokio artimo ryšio. Tarsi žmogus, gyvenantis mieste, nematytų besikeičiančio metų laiko ir to, kaip keičiasi gamta. Bent jau man, gyvenant mieste, aš nebepastebiu tiek gamtos, kad ji būtų matoma ir, kad aš jausčiau tą artimą ryšį su ja. Atrodo, tarsi žmogui, gyvenančiam mieste, nebūtų svarbu kertami medžiai ar matyti, kad medis yra nuvirtęs. O gyvendamas gamtoje, tu tiesiog jauti tą visą augaliją ir tai atrodo, kad viskas aplink tave yra gyva, nes taip ir yra. Ir kad tu esi gamtos dalis. Ir gyveni drauge su gamta, o ne virš jos, tarsi ji tau tarnautų. Toks dalykas yra ir gyvenant... Anksčiau man atrodė, gyvenant ypač galbūt gamtoje, kad žmonės galbūt labiau susirūpinę yra gamta. Nes kai gyveni gamtoje, vis tiek labiau rūpiniesi ja. Ir daugiau laiko praleidi. Ir mieste nesijaučia to. Mieste atrodo, kad žmonės apskritai nekreipia dėmesio į gamtą, nes jos yra mažiau kur kas.

M: Kokį išsilavinimą turi?

B:Bakalauro nebaigtą.

M:Ar tu dirbi?

B:Taip.

M:Tai gal gali patikslinti savo kaip ir specialybę? Ką, maždaug, dirbi?

B:Seime dirbu. Seimo nario patarėja.

M:Kokios maždaug tavo vidutinės pajamos per mėnesį?

B:Tai gal vidutinės.

11. 2020 04 09 Vincentas, 21 metai, Vilnius. Gyveno Vilniuje visą gyvenimą

M: Kas klimato kaita ir kaip apsireiškia?

V: Kaip pasireiškia, tai manyčiau, tai keičiasi daugiamečiai procesai, susiję su klimato, bet nebūtinai pasireiškia orais, tam tikrais orų pokyčiais. Nu tai jo, kažkokie daugiamečiai klimato procesai keičiasi ir anomalijos prasideda ir nereguliarūs visokie orų reiškiniai tampa normalūs, tarkim, Lietuvoje.

M: Ar manai, jog klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visuomenei?

V: Kol kas bent jau nelabai man svarbi, nes dar manęs taip nepalietė ryškiai ir tikriausiai Lietuvos visuomenės taip ryškiai nepalietė, kad taip jau būtų susimąstyta, kad čia jau labai blogai, bet kitose šalyse galima matyti, kad kitose šalyse tas aspektas yra svarbus ir yra paplitęs tarp žmonių yra.

M: O ką tu manai, kokios Lietuvoje yra svarbios problemos visuomenei ir tau?

V: Nu tai dabar tai korona virusas. Šiaip tai nežinau, gal mažos pajamos, gyvenimo lygio kylimas ir kažkokių ten visuomeniškumo trūkumas tarp gyventojų, pilietinės visuomenės nebuvimas arba buvimas bet labai mažos, tai mano nuomone didesnės problemos Lietuvoje nei klimato kaita šiandien.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

V: Geras klausimas. Tai nežinau, aš manau, kad žemė turi mechanizmų sunormalizuoti tą temperatūros kylimą ar mažėjimą, esu skaitęs kažkur, tai kad jei labai kyla žemės temperatūra, prasideda daug miškų gaisrų ir tada temperatūra pakilę, bet susidaręs tas CO2 kažkoku stebuklingu būdu sumažina tą temperatūrą, tai nežinau, aš tikriausiai ekologinė ateitis bus visą laiką tokia banguota su kažkais kylimais ir mažėjimais, tai skaičiuojant tą patį klimato atšilimą ir žmonių veiklą, visur

M: Kai kurie sako, kad klimato kaita Lietuvą aplenks ir kad ji labai mažai paveiki ir pats minėjai, kad klimato kaita nelabai mūsų veikia. Bet jei susidaro tokia situacija, kad klimato kaita blogės kitose šalyse, kiek Lietuva bus paveikta to pablogėjimo kitose šalyse?

V: Tai čia šiaip jau tokių yra labai daug kintamųjų, ne tik dėl klimato kaitos, bet tie klimato kaitos sukelti padariniai kitose šalyse tikriausiai atsilieptų visai Lietuvoje tiek ekonomiškai, tiek politiškai, ten būtų galima spekuliuoti, kad tarkim kokia Pietų Europa taptų negyvenama ir žmonės turėtų keltis kažkur šiauriau, tai ateitų į Lietuvą gyvent, tai kažkas tokio, bet aš nesutikčiau, kad tos Lietuvos nepaveiks ta klimato kaita. Skačiau straipsniuose, kad po 30 metų Lietuvoje bus kaip Balkanuose, o Balkanai bus pusdykumės, tai čia blogiausiu variante žinai, tai tokie atvejai pasitvirtinti, tai paveiktų Lietuvą.

M: Tiesa. Tu šiaip mes pajautėme ir šiai metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Ir žiūrint į šį poveikį, kad pas mus buvo šilta ir nebuvo sniego, tai kaip tu vertinti per 5 metus, kaip tu matai tą pokytį, kaip buvo prieš penkis metus ir kaip dabar yra, kaip tu vertini tą pokytį?

V: Nu tai va kaip tu paminėjai, dėl to sniego ir žiemos nebuvimas tikros, tai geriausias įrodymas, kad kažkas vyksta. Aš manau, kad tokių žiemų santykinai šiltų buvo ir prieš tai, bet tiesiog, kad tai pasikartoja dažnai per 5 metus, įrodo tą tendenciją, kad keičiasi orai Lietuvoje ir pasaulyje.

M: Yra tokių žmonių Lietuvoje, kurie aktyviai sako, kad klimato kaita yra labai reikšminga ir reikia imtis visų priemonių, kad su ja mes kovotume, tai kaip tu vertinti tokius žmones?

V: Aš vertinu teigiamai iš principo, bet gal žinai, kad kovoti vien tik už kovojimą, nu kaip čia pasakyt, kad atkreipti visuomenės dėmesį į šią problemą yra gerai ką jie daro, bet trūksta konstruktyvių argumentų ir to pačio politikų nuomonės prieš visuomenėje dominuojančios visuomenės nuomonę,

kad nu pateiktų faktus ir pasiūlytų kažkokių konstruktyvių sprendimų, kad kiekvienas iš mūsų, Lietuvos valia, kad pakeistume tą situaciją, tai aš to pasigendu iš tų aktyvių žmonių.

M: Prieš tai minėjai, kad skaitei straipsnių apie prognozę, kas gali įvykti Lietuvoje ir šiaip iki koronos buvo nemažai straipsnių žiniasklaidoje, aptariančių įvairius įvykius, apžvalgas ir t.t. Ar laikai tokius duomenis patikimus ir kaip atsirenki informaciją, kas tau patikima, o kas ne patikimo yra?

V: Tai daug tų straipsnių iš tikrųjų yra. Žinai, didžioji daugumą jų yra spėjimai ir tų spėjimų amplitudė yra labai plati ir su tom pasekmėm, kurios varijuoja nuo minimalių iki katastrofiškų, kad ten blogiausiu atveju užpiltų Lietuvą pusiau jei ištirtų visi ledynai, tai nežinau, aš laikyčiausi kažkokio vidurkio visų tų straipsnių, o dėl patikimumo, tai neturiu kažkokio kriterijaus vieno, kad va šitu pasitikiu, imu visą visumą kiek patenka tų prognozių į mano akiratį ir tada sakau vedu bendrą vidurkį ir taip susidarau bendrą ateities vaizdinį, kurio būtų galima laukti.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

V: Vienas ne, ta prasme, jei jis vienas kažką darytų, tai nieko nuo to nepasikeistų, bet jeigu daug individų susigalvotų, kad reikia kažką daryti, tai pokytis kažkoks bus ir dar tikriausiai svarbu nuo to individo, svarbos visuomenei ir užimamų pareigų visuomenėje žinai.

M: O jei be individo, kas dar atsakingas kovojant už klimato kaitą?

V: Vat ne individas, o kažkokie individų susibūrimai, organizacijos, kur tokie turėtų didžiausios įtakos, o jeigu konkrečiai kalbant tai įmonių vadovai, didžiųjų žinai gamybinio transporto. Aišku tada, valdžios nariai, parlamentarai, prezidentai ir pilietinių organizacijų nariai, kurie kovoja už žaliąjį judėjimą, bet kad įsijungtų daugiau žmonių ratas, tada pasikeistų tikrai kažkas iš tikrųjų.

M: Dabar pakalbėkime apie tavo. Ar tu rūšiuoji?

V: Mhm. Stengiuosi taip, bet ne visada išeina.

M: Jei rūšiuoji, tai gali gal pasakyti, ką maždaug rūšiuoji, ir jie nepavyksta, tai kodėl nepavyksta?

V: Nu tai, turiu namie prie šiukšliadėžės skirtą vietą buitinėms atliekoms, popieriniams ir plastikiniams ir susidedu viską į atskiras maišelius ir išnešus į tam tikras šiukšliadėžes, bet nepavyksta, kai būna visokie jogurtų indeliai, kur turi tą folijos viršų, kur reikia nuplėšt, tai elementariai tingisi viską nuvalyti, nes žinai, pagal visas rekomendacijas reikia išvalyti tą visą jogurto indelį, kad jis būtų tinkamai surūšiuoti, tai kai tingisi, meti su viskuo, kas yra ten. arba pavyzdžiai, kur tas metalinis dalykas, tai kartais net nežinai kur jį mes, ar į plastiką, ar į stiklą, tai va.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo - vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

V: Stengiuosi taip, bet nu irgi visą laiką pavyksta. Jei einu į parduotuvę, tai stengiuosi imti tą medžiaginį maišelį, bet žinai, būna problema parduotuvėj, kai reikia dėti bulves kokias, kur nešvarios,

jos suteps tą tavo maišelį, tai nori nenori, imi tą vienkartinį plastikinį maišelį bulvių, šiaudelių tai visai neimi, o ant puodelių tas dangtelis tai vis tiek imi, nes labai nepatogu be jo, o jie labai teršia, o bet pats plastikinis puodelis kavai nei šioks nei toks

M: O kodėl svarbu bent tą maišelį pasiimt į parduotuvę?

V: Viena priežastis tai kad, jei prisirenki plastikinių maišelių, tai pilna jų namie mėtosi jų, čia iš tos pragmatinės priežasties, o iš ekologinės pusės, tai jei sumažėtų paklausa jų, ne daug kas imtų tuos maišelius, tai jų nustotų tiek siūlyti primigtynai ir jei nustotų tiek siūlyti, tai sumažėtų tų maišelių gamyba ir tada mažiau mėtųsi tų vienkartinį maišelių.

M: Supratau. Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

V: Nu, kaip čia. Aišku iš atsinaujinančių šaltinių būtų geriau ta elektros energija, bet jina santykinai yra brangesnė, kai moki už elektrą. Jei būtų daugiau tos energijos, tai kiltų elektros energija manyčiau. Bent kol kas tos technologijos nėra išsivysčiusios. Bet kažkiek tikriausiai nu reikia, reikia surast toki viduriuką, kad kuo daugiau išplėst kad tų šaltinių atsirastų, bet ne tiek, kad elektros kaina pakiltų nežmoniškais tempais buitiniams vartotojams,

M: Kur perki savo maisto produktus?

V: Maxima, Iki - didžiuosiuose prekybos centruose.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

V: Nu Žinai, kad visiškai atsisakyti mėsos visai, tai aš nesutikčiau, bet kad galima būtų sumažinti tos mėsos vartojimą, tai kodėl gi ne, sveikiau būtų net pačiam žmogui tos mėsos valgyt. Bent jau lietuviams kurie įpratę valgyt.

M: Kiek tau priimtinas drabužių pirkimas iš antrų rankų?

V: Normaliai, normaliai priimtinas.

M: Ar perki pats iš *second hand*, ar *vinted*?

V: Jo, būna atvejų. Kartais būna geresni drabužiai negu iš visų šitų h and m, paprastų parduotuvėje.

M: Kiek suprantu, tai kad geresni drabužiai, o dar kažkas skatina pasižiūrėti drabužius iš antrų rankų, kažkokia dar yra kita motyvacija, kas atrodo o, pasižiūrėsiu antrų rankų drabužių?

V: Šia priežastis būtų pagrindinė.

M: Kokių transportu naudojiesi kasdien?

V: Viešuoju, autobusais ir troleibusais ir dažniausiai.

M: O tu pats vairuoji?

V: Ne

M: Ar tu kai pasielgi neekologiškai ir sąmoningai supranti, kad pasielgi neekologiškai, ar tu jauti kaltę?

V: Būna momentinis sąmonės balsas, kad išmetei popieriuką kažkur, bet negraūžiu savęs labai daug.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

V: Kadangi mano interneto burbule yra žaliai orientuotų žmonių, kurie ir taip rašo apie tai, tai nepaisant tų sprendimų apmokestins maišelius, tai kažkiek daro įtakos mano įtakos vartojimui, tų visų vienkartinį plastikinių pakuočių, tai jei prideda tokius sprendimus, kad apmokestintų, tai nu pakeistų dar labiau, kad mažiau vartočiau.

M: Ar yra kažkas tavo gyvenime, ko galėtum atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

V: Čia sunkus klausimas, kažko gal ir taip, bet taip konkrečiai nepasakysiu.

M: Tarkim, pamąstyk apie savo kasdienybę kažką ir ar yra kažkas iškyla, kažkoks objektas, ar įprotis, kuris atrodo, kad yra netinkamas, kad žemės planetai būtų geriau, tai atrodo, kad jei jo atsisakyčiau, tai pagerinčiau situaciją.

V: Nu gal tokių mažų įpročių visuma - tai gal nepatingėt rūšiuoti, tai daugiau laiko aukotum šiek tiek daugiau ir tuos visus vienkartinį plastikinius keist į daugkartinį būtų galima, bet man toks - reikia visą laiką rūpintis, ne toks patogus kaip tas plastikinis ir nežinau, tokie tikriausiai pagrindiniai, bent jau stengtis sumažinti.

M: Ar jauti, kad gali prisidėti daugiau prie rūpinimosi ekologija, aplinkosauga?

V: Nu taip, manau, kad galėčiau.

M: O kas tave stabdo, tavo manymu, būti labiau įsitraukusiu?

V: Tinginystė, laiko neturėjimas. Nu ta prasme esu susikoncentravęs esu į kitokius dalykus. Ir Lietuvoje tai nepagavę dar pagreičio, kad būtų „kieta“. Dar nėra tos kritinės masės žmonių, kad tave įtrauktų ir būtų populiariu tai daryti.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

V: Nu tokių fanatikų gal ir nėra, bet žinai, kiek pažįstu žmonių, tai jie stengiasi bent minimaliai daryti.

M: Kaip tu vertini tą jų elgesį, kad bent minimaliai, kaip toj pozicijoje tu jautiesi?

V: Tai bent daug kas minimaliai tokio kažko daro, tai manau, teigiamai atsiliepia bent kažkur visai tai ekologijos pusiausvyrai.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

V: Uch, sunkus klausimas. Kažkokio universalaus recepto nėra, kuris turėtų būti pritaikytas. Tikriausiai receptas skirtųsi žmonėms gyvenantiems skirtingose vietose, nes tarkim, priemonės, kurios veiktų Lietuvoje, nebūtinai veiktų kažkur Indijoje, ar kitose salose. Tai jeigu tokį reiktų sukurti, tai turėtų būti atsižvelgta į daug aplinkybių gyvenamosios vietos ir ypač tradicijų.

M: Kaip dažnai tu savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

V: Kažkokio tokio, kad kategoriškai pasisakytų, tai aš nepažįstu, bet kalbant su savo draugais ar pažįstamais, tai išeina iš pokalbio temos, tai išeina, kad jie palaiko visą tai ir žinai, norėtų prisidėti ar daro kažkokių dalykus, kurie sumažintų taršą.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

V: Geras klausimas. Nu, žinai, gali kažkiek padėti, bet tas padėjimas tikriausiai santykinai mažas, o šitas įstatymas dėl automobilių taršos mokesčio iš Europos Sąjungos direktyvų, jei neklystu. Jei dauguma Lietuvoje važinėja su senom mašinom, kurios labai teršia, tai tas sprendimas yra nelabai vykęs, nes jie gal neturi elementariai pinigų nusipirkti geresnę mašiną, kuri teršia mažiau.

M: Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

V: Tikriausiai ne

M: Kodėl taip manai?

V: Tai tikriausiai pasikeitė supratimas apie tą ekologiją ir kaip kasdienis elgesys gali pakeisti bent kažkiek taršos sumažinimą ir labai abejočiau, ar mano vaikystėje buvo šitų šiukšliadėžių, kur galima rūšiuoti. Gal ir buvo, bet neįstrigo mintyje.

M: Koks tavo išsilavinimas?

V: Vidurinis tikriausiai, ir dar studijuoja. Nebaigtas aukštasis.

M: Ar tu dirbi?

V: Nedirbu

M: Kokios tavo vidutinės pajamos per mėnesį?

V: iki 100 eur.

12. 2020 04 09 Jūratė, 48 metai, Klaipėda

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

J: Klimato kaita tai yra klimato atšilimas, pirmiausia. Aš atsimenu, kai buvau maža, kokios buvo žiemos ir mano vaikai buvo maži, kokios buvo žiemos, kai dar galėdavo lipt ant kalno ir su rogutėmis čiuoži. Dabar kokie 7-8 metai nėra tikrų žiemų. Pas mus yra tik pavasaris, vasara ir ruduo. Tai va, matau, kad yra klimato atšilimas. Tiesiog klimato pasikeitimas.

M: Tai kiek aš suprantu, jūs suprantant klimato kaitą kaip tam tikrų sezonų išnykimą, stiprių ribų išnykimą?

J: Taip, tokių stiprių, griežtų, kaip čia, nu kur tikrai galima suprasti kur yra žiema, kur yra ruduo, vasara, pavasaris, tai nebėra tokių manau, ir aišku tas temperatūros kilimas.

M: Ar manote, jog klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visuomenei?

J: Manau, kad tai yra svarbu.

M: Kodėl?

J: Todėl, kad tas kas buvo nusistovėję daugelį metų, tas keičiasi. Sakykim, atsiranda tie patys uodai dabar Lietuvoje, kurie gali platinti maliariją. Atsiranda tokios ligos, kurių anksčiau pas mus nebūdavo ir mes būdavom labai ramūs. Galų gale, šnekama, kad keisis augmenija. Tai manau, kad tai nėra labai gerai, tos ligos yra labai prastai. Mes nesame pripratę, mes nemokėsime gydytis ir pas mus bus naujas šokas.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

J: Ta prasme, kad žemė apskritai perkais, tai gal aš nepasakyčiau taip. Aš sakyčiau, kad yra kažkoks tai periodiškumas, kai būna labai labai karšta, po to būna labai labai šalta, ledynmetis ar dar kažkas. Nemanau, kad žemė visai sudegs, nebent tai bus už labai labai daug metų, kada ten saulė sprogs ir saulė įtrauks tą žemę.

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

J: Manau, kad ji yra paveikta, nes jau dabar tai matau, kaip ir sakiau su tais maliarijos uodais, tikrai, niekas prieš 30-40 metų net negalvojo, kad bus tokių uodų, kurie užkrės tokiom ligom, kurios būdavo tik Afrikoje ar ten kur labai labai karšta. Manau, kad Lietuva yra pasaulio dalis, mes nesame uždara valstybė, mes nesame atsiskyrę nuo pasaulio, tai mus taip pat veiks kaip ir visą pasaulį.

M: Prieš tai minėjote, kad nepalyginsi, kokios žiemos anksčiau būdavo, prieš kokius 8 metus nematėt tokių žiemų, kokios buvo prieš tai, ir šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

J: Aš nemanau, kad tai yra labai gerai, kaip ir sakau, dėl to, kad tai ir augmenijai ir sakykim parazitai, kurie nesusąla, ir mes turim prie naujo dalyko taikytis, prie naujų iššūkių turim taikytis. Galų gale

paprastčiausiai, žiema teikia džiaugsmo. Kaip pasakyti, žmogus kitaip pailsi, kitoks metų laikas, kitaip atsipalaiduoja. Žiema yra kritiškai svarbi. Kai yra balta, tai žmogui labai gerai, gerai žmogų veikia. Čia mano nuomone, kad nuo viso to yra geriau.

M: Iki šios susidariusios situacijos, iki koronos viruso, žiniasklaidoje buvo visai nemažai pranešimų. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

J: Jei tai yra ne *facebook* naujiena, jei tai yra žiniasklaidoje ir per žinias, jeigu tai yra per Lietuvos žiniasklaidą, ne geltonieji puslapiai, nu gana normaliai priimu ir aš sutinku, kad taip gali būti, nu aš neneigiu. Viskas normaliai, jeigu tai nėra tos visokios svarstyklinės naujienos - ten kur kažkas parašė *facebook* ir tada visi kalba. Va šitom netikiu. O tom rimtom, kur ne geltonoji spauda, per rimtą kanalą, tai visada pasiklausau ir priimu taip, kaip yra - aš neneigiu to.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

J: Kažkiek taip.

M: O jeigu jis kažkiek, kas dar atsakingas už kovą su klimato kaita?

J: Sakyčiau, kad labai daug turėtų šnekėti valstybės, valstybių vadovai, verslininkai, tie kurie, sakykim koncernai, kur ne tie, kur paskutinis sraigtelis žmogus įtakoja, o tie dideli koncernai, tai vat šitie turėtų šnekėtis, galu gale valstybės turėtų kažką daryti, skirti dėmesio tai klimato kaitai. Sakykim, tų išmetamųjų dujų filtrus, kažką turėtų galvot.

M: Dabar pakalbėkime apie jūsų kasdieninį gyvenimą. Ar Jūs rūšiuojate?

J: Taip

M: O gal galite patikslinti, kaip tai darot?

J: Ta prasme, turim atskirą stiklui, atskirą konteinerį popieriui ir atskirą konteinerį, kur yra buitinės atliekos ir dar turim konteineriuką, kur galima mesti organines atliekas, kur jos supūna, persidirba ir po to kaip žemė, galima naudot.

M: O kodėl Jums atrodo svarbu rūšiuoti?

J: Man atrodo svarbu, nes po to tą galima perdirbti ir žymiai mažiau sugaišti dar kažkokiam žmogui, dar kažkokiai organizacijai, nes jau tu turi surūšiuoti ką gali perdirbti. Tiesiog, kad švariau ir, kad padėti tam tolimesniam perdirbimui - darbo vietos, gamyklos, kad mes kuo greičiau susirūšiuotume tas atliekas ir perdirbtume.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

J: Dabar taip.

M: O kodėl svarbu jums rinktis daugkartinius gaminius?

J: Tiesiog, kad neteršt, kad kuo mažiau būtų tų atliekų.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

J: Aš tai visu 100 % už atsinaujinančią energiją, jei tik būtų prieinama ir lengvai prieinama, ir labai greit galėtų pasikeisti, tai tikrai už.

M: Kur perkate savo maisto produktus?

J: Visur - ir prekybos centruose, ir turgeliuose ūkininkų ir mažuose parduotuvėse.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

J: Aš tai sakyčiau, kad čia yra peržengtos ribos, nes kuo toliau gydytojų ir mokslininkų sako, kad mes tikrai pritaikyti gyvulinį maistą valgyti, aš sakyčiau, kad mėsą reikia atsakingai rinktis, bet ją reikia valgyti.

M: Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

J: Man yra priimtinas, normaliai į tą žiūriu.

M: O jei jūs pati renkatės pirkti, jei turit galimybę?

J: Taip, kai kada ir nusiperku, jeigu pamatau ir reikia, tai pagalvoju, kodėl gi ne, tai taip.

M: Koku transportu naudojate kasdien?

J: Iš tikrųjų dažniausiai mašina, nes man iki darbo yra 25 km ir aš kitaip neturiu kaip nuvažiuot. Ir patogumas ir laiko atžvilgiu geriau.

M: Ar kažkaip bandote sąmoningai sumažinti kuro sąnaudas, jei yra proga?

J: Taip, iš tikrųjų - nevažinėju bet kur ir bet kada. Gana normaliai, ta prasme, žiūriu, kad be reikalo važinėti.

M: O kodėl, tarkim, matot, kad gali nevažiuot, tai kas jus labiausiai skatina tos mašinos nenaudot?

J: Turbūt kuras, kad be reikalo nenaudot.

M: Ar jaučiate kaltę, kai žinot, kad pasielgėte neekologiškai?

J: Kartai taip, būna.

M: O gal galite patikslinti, kokiais atvejais, ar kas tą kaltės jausmą labiausiai sukelia?

J: Būna, kad vieną kavą nusiperki, po to kitoj parduotuvėje kitą indelį, tai vieną išmetei, o kitu atveju bereikalingas vienkartinis maišiukų ėmimas ir tiesiog, kam tie maišeliai, jei galiu ir neimti.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinių plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai

mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

J: Šiaip taip priverčia susimąstyti, nes dabar apskritai dabar žiūriu, ar reikia to maišelio, ar imti. Šiaip manau, kad tas kalbėjimas apie plastikinius maišelius, įpakavimus, labai veikia žmones. Žmonės tikrai galvoja, ar tikrai reikia to maišelio, ar tikrai reikia kiekvieną prekę galų gale dėti į kiekvieną maišelį. Tikrai galvoja.

M: Kuo savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

J: Tų pačių vienkartinį plastikinių indų, galėčiau drąsiai atsisakyti, man jų galėtų nebūt.

M: Ar jaučiate, kad galėtumėte daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta?

J: Ką daugiau, net nežinau, iš tikrųjų, stengiuosi, kad nenaudoti. Iš tikrųjų, kad žmonės pradėjo galvoti apie tuos plastikinius indus, maišelius, galų gale važinėjimą bet kur ir bet kada.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų? Jei taip, papasakokite plačiau, kaip vertinate jų elgesį?

J: Tikrai taip, matau.

M: O kaip vertinate jų elgesį savo požiūriu?

J: Labai šauniai. Žinau, net kad yra tokių, kurie eina pajūriu ir renka šiukšles - bendradarbiai dalyvauja „Švari Baltija“ ir jie ten vasarą šeštadieniais eidavo ir rinkdavo. Šaunuoliai, tikrai į tai gerai žiūriu.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

J: Manau, kad taip.

M: O kodėl jums taip atrodo?

J: Jei nuo mažens suformuosi tą vaikui, tai jis nuo mažens taip ir darys ir savo vaikams tą įskiepyt. Nu sakykim Azijos šalyse, jiems norma gyventi virš upės, visas šiukšles ten mesti, jiems tai yra norma. Jeigu vaikas tai nuo pat mažens mato, jam tai nėra įskiepijama, nėra sakoma, ta prasme jis tai mato, kaip normą, o tai turėtų būti ne norma. Tai reikia šnekėti, mokytį, tai tikrai manau, kad tai reikėtų daryti,

M: Kiek jūs savo aplinkoje matote tokių žmonių, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją- rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

J: Žinokit, matau. Sakau, mes ir darbe diskutuojam, yra tų žmonių aplinkoje.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

J: Tas mokestis, ne visai atitinka, tą sakykim taršos mokestis, jei ten pasigilinus į to įstatymo esmę. Manau, kad tas taršos mokestis turėtų būti, bet kažkaip kitaip turėtų - jei įveda kažkokį taršos mokestį, tai turi būti ir skatinimo mokestis.. Tai kaip buvo, kad lietuviai galėjo pirkti kompiuterį, susigražinti dalį pajamų mokesčio ir mes tada šokom į pirmas vietas kompiuteriuose, internete. Tai šioje vietoje, vien taršos mokesčio, nemanau, kad jis atneš kažką, kad rinksis ekologiškesnes mašinas. Ne visai iki galo atidirbtas mokestis.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

J:Manau, kad taip. Dėl to, kad tiesiog, kalbant apie maistą, nebuvo tiek daug priedų, tai viskas buvo labai natūralu. Ir jei maistą augindavo savo, tai irgi nepridėdavo tiek visokių priedų. Nebuvo tiek trąšų, chemikalų, viskas buvo natūraliai - užaugintos daržovės, užaugintas tas pats gyvulys, tarkim tos kiaulės, nebūdavo kaip dabar ant to kombikormo užauginta, tokie maistai. Ir ta pati kiaulė, ta pati višta augdavo, jinai augdavo ilgai, nebūdavo, kad per tris mėnesius užauga. Galų gale, kaime jie galėdavo išeiti į lauką, dar kažkur. Tikrai būdavo ekologiškiau.

M:Koks jūsų išsilavinimas?

J:Aukštasis

M:Ką dirbate?

Buhalterė

M:Kokio maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

J: Iki 900 eur

13. 2020 03 09 Rimas, 25 metai, Vilnius. Visą gyvenimą gyveno Vilniuje

M:Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

R: Klimato kaita yra tam tikri klimato pokyčiai, kurie nueina nuo normų ir tos normos gali būti sezoninės fluktuacijos, gali būti metinės arba dar didesniu požiūriu, bet bendrai sakant, nukrypimai nuo standartų ir normų. Nežinau, kaip dar išsiplėsti.

M:Gal tiesiog plačiau galėtum, sakai, nuokryptai kažkokie pasireiškia, gal galėtum pasakyti porą pavyzdžių, kas tavo nuomone yra nuokryptai?

R: Tai turbūt labiausiai aiškiausias visuomenei pastebimas, tai temperatūrų pokyčiai, dar jei nenubėgant prie kitų parametrų, tai temperatūrų pokyčiai tiek į minusą, tiek į plusą ir taip susiję su sezonų susitraukimu, pastebim labai žiemos nebuvimas, tai vieno sezono iš vis susitraukimas ir paliekant iš keturių į tris sezonus, tai čia toks žmonėms, visuomenei labiausiai matomas ir rūpimas dalykas. Bet ties tuo nesibaigia klimato kaita - yra tokie tolimesni dalykai, kaip ledynų tirpimas, kas skatina vidutinį vandens lygio kylimą. Taip pat kritulių fenomenas, kuris gali pasireikšti tiek padažnėjimu, tiek nebuvimu kritulių, kas sukeltų sausras. Hm. Galvoju, kas dar, tokie esminiai dalykai būtų.

M: Šiaip jau pakanka iš esmės

R: Tai čia pagrindiniai, labiausiai matomi

M: Ar manote, jog klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visuomenei?

R: Ta prasme, iš kurios čia pusės. Jei žvelgiant, iš mano perspektyvos, tai man klimato kaita yra svarbi, o antras klausimas, gal ne visiškai man aiški, tai man reikia atsakyti, kaip aš manau, ar visuomenei yra svarbi, ar kaip?

M: Taip, kaip tu matai iš savo pusės, ar visuomenei rūpi šita problema?

R: Ai ok, supratau. Čia irgi labai sunku atsakyti, jei yra atsakymas taip arba ne.

M: Galiu apsaityti, kad šitam tyrime nėra teisingo atsakymo, jei nuramins, tiesiog tavo požiūriu tavo matymu, nes gali būti visiškai radikali nuomonė

R: Bet čia aš turiu omeny, kad nėra atsakymo nei taip nei ne, nes labai labai priklauso nuo geografinės vietos, nuo ekonominio lygio, nuo žmogaus nuotaikos, jei taip žiūrint - vieną dieną gali būti žmogui svarbi klimato kaita, kitą dieną ne, nuo jo pačio savijautos gali priklausyti. Šiaip labai įvairiai, aš norėčiau tikėti, kad pokytis yra į gerąją pusę, kad kuo toliau tai tuo visiems kažkiek yra labiau svarbiau klimato kaita, o taip tai sakau, labai labai priklauso nuo daugybės faktorių - vieniems tai svarbu, kitiems ne, o kokia procentinė išraiška, tai neįmanoma turbūt pasakyt be tyrimo.

M: Na tyrimai labai svyruoja labai svyruoja ir labai keičiasi greitai, bet tarkim, tau, sakei, kad tai yra svarbi problema, o kodėl tau tai yra svarbi problema?

R: Hm, nu turbūt. Geras klausimas. Todėl kad rūpi man ne tik mano kažkokie vidiniai mano dalykai ir išgyvenimai, bet ir pati aplinka, nes vis tiek žmogus turi kažkokį santykį su aplinka tai matau, kad individas turėtų stengtis ta linkme, kad į blogąją pusę nesikeistų, nes mes nu kaip ir gyvename liečiame kvėpuojame oru ir tada taip vadinama ta oro pokyčiais, o klimato kaitomis, manau dėl tokių priežasčių ir reiktų susirūpinti, jeigu kažkokie pokyčiai neigiami vyksta.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

R: Ateitį. Žiūrint, galima sukonkretinti, kas yra ateitis, koku mes periodu kalbame?

M: Na, tarkim, aš galėčiau gal apsaityti 50 metų į priekį, arba šimtas metų, kur atrodo tiesiog žiūrint iš šitos perspektyvos vyksta dabar, kaip matai kokiais tempais tavo požiūriu keičiasi, kokia gali būti tie pokyčiai ateityje nusimato žemę perspektyva, žinai, gal, nebūtinai gal būti kokie vaizdiniai, gal kokia emocija?

R: Jo, supratau. Mhm. Aš iš karto pagalvojau, kad labai į tokią tolimą ateitį, bet jeigu taip žiūrint standartiškai, žiūrima šimtas metų ir yra sudaromi šimto metų kreivės, tarkim tempe kreivės ir numatomi tie optimistiniai, pesimistiniai scenarijai, kurie duoda pavyzdžius, kad jeigu nebus susirūpinama klimato kaita, tai ten išaugs temperatūrą keliais laipsniais, jeigu bus kažkiek

susirūpinama, tai išaugs vienu laipsniu ir aš manau, kad tarp tų tokių, tarp grynai optimistinio ir pesimistinio variantų, tai gal galbūt per patį vidurį bus, tai tas kas prognozuojama, kad jeigu paimtume tyrimus ir prognozes, tai kaip iš tiesų bus, tai bus per vidurį, ne pačiuose ekstremumuose, nei bus labai blogai, nei labai, gerai, tai per vidurį sakyčiau.

M: Supratau. Kai kurie sako, kad iš esmės nelabai veikia Lietuvos ir aplenks kažkaip Lietuvą ta klimato kaita, kaip tu manai, kiek Lietuva, koku lygmeniu gali būti paveikta klimato kaitos?

R: Šiaip kai kurie sako taip, nu tai jo, tai jaučiu tokių žmonių grupę, kurie irgi turi kraštutinius nusistatymus tokius, bet nu ne, aš manau, kad jie neteisūs. Lietuva, jei žiūrint į geografinę padėtį, tai Lietuva nėra prie pat, neturi daug salų, yra nedidelis ruožas, kuris yra prie pat vandenyno jūros, kad jei įvyktų klimato kaita, tai vandenynas pakiltų ir labiausiai paveiktų tos sienos ruožus, kurie yra arčiausiai vandenyno, nes vanduo sukiltų ir apsemtų sausumą. Tai va tokiu geografinės platumos požiūriu, Lietuva nėra pačia blogiausioje vietoje, bet nepaisant to vis tiek visi tie temperatūriniai pokyčiai, kritulių pokyčiai manau, kad ir Lietuvą paveiks. Galim tiesiog pastebėti net ir, pavyzdžiui, vandenyno srovių pokyčiai kai kurios šiltosios srovės susilpnėjo, kai kurios sustiprėjo ir tokius pokyčius lygiai taip pati Lietuvoje jaučiame, tai nu tikrai Lietuva nėra užsidengus, tą patį pakartoti, kad mes esame, mūsų kraštas paveikiamas, toks irgi įsijungęs socialinis įtikinėjimo požiūris, kad čia klimato kaita vyksta ir visiems ji vyksta ir aš, ten kur aš gyvenu, Lietuvėlėje, neįvyks, įvyks viskas kas yra už sienos, nes ta prasme blogi dalykai vyks dideliame žmonių skaičiui, tai jeigu aš nieko nedarysiu, ir nieko nepakeisiu, tai nieko nepasijaus, tai toks fenomenas įsijungia ir keičia mūsų mąstymą.

M: Kaip pats minėjai, žiemą šiais metais buvo tokia įdomesnė ir tas iš esmės mes taip ir turbūt pajautėm klimato kaita, savo sniego neturėjimu, temperatūra aukščiausia užfiksuota žiemos vidutinė, kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su 5 metais prieš?

R: Nu tu pati paminėjai, kad rekordai buvo užfiksuoti šilumos, *(tikslinasi per koki laikotarpį)*. Dabar čia toks diskusinis klausimas, atsekt bandau, apsvarstyti, ar va tas žiemos nebuvimas yra natūralus temperatūrų svyravimas, kuris vyksta kas 30 metų ir kas daugiau, dėl saulės spinduliuotės pokyčio, dėl kitų faktorių, kurie yra natūralūs fenomenai, ar čia galim įvardinti kaip klimato kaitos padarinį ir na negaliu net atsakyti, nes čia reiktų kažkokius tyrimus mokslinius perskaityt, kad atsakyti į tokį klausimą.

M: Kiek pastebėjau facebook, dirbi su meteorologija?

R: Aš pats nedirbu. Man teko studijuoti, bet šiuo metu jokių ryšių nebeturiu.

M: Bet turi kažkokius pagrindus

R: Taip, šioje srityje minimalius pagrindus turiu

M: Tai šiaip žiniasklaidoje, prieš koronos virusą visose žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

R: Nu kadangi aš, nu jei prakalbome apie mūsų *backgroundą*, tai jeigu aš matau kažkokius tyrimus, duomenis iš žmonių dėstytojų, kurie yra iš mano VU katedros, Gamtos mokslų, tai jau aš tokių duomenų iš karto, ar net pasisakymų ar FB ir panašiai, nebekvestionuoju. O šiaip turbūt natūraliai atmetu kažkokius tai *facebook* pasisakymus, naujienų laikraščių tinklaraščių pasisakymus, kurie nenumeta jokių šaltinių, tai tokiais nepasikliauju.

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

R: Taip, tai viskas nuo individo ir prasideda. tada vienas individas, tada kitas individas ir viskas susideda į tai, nes nu kaip ir individas vienas iš tų objektų, kuris sukėlė klimato kaitą, tai jis ir gali pristabdyti, atsisakydamas kažkokių savo vartotojiškų poreikių.

M: O kas šiaip dar atsakingas už veiksmus, kovojant su klimato kaita ar padarinių mažinimu?

R: Ta prasme čia apie institucijas klausi?

M: Nu šiaip bendrai, nes gali būti ar kažkokia grupė, ar įstaiga ar, institucijos, ką tu matai kaip pagrindinius, kurie turėtų jausti atsakomybę už tai, už kovą?

R: Šiaip turėtų ir galėtų ir turėtų jausti kiekvienas asmuo, kiekvienas pilietis, kuris savo veiksmais prisideda prie tos blogosios klimato kaitos, bet šiaip tai, yra juk įvairios institucijos, pasirašomos sutartys, tarpvyriausybės, tarp kontinentinės ir visokie susitarimo aktai, kurie yra labai kvesteniuojama, nes tikrai ten būna labai labai būna toks atvejas surašoma, susitariama, priima, tie susitarimai nėra vykdomi, nu ten gaunasi kaip, nežinau, *feikinė* biurokratija, tiesiog nu susirenka tokie atsakingi atseit žmonės, susirašo, pridedu parašų ir ties tuos pasibaigia, tos institucijos ir tie susitarimai turėtų veikti, bet ar jie veikia, tai labai kvestionuočiau tokį dalyką.

M: Tai dabar galima pakalbėti apie kasdieninį gyvenimą jau nuo tų tokių aukštesnių dalykų, kaip sakoma. Ar tu pats rūšiuoji?

R: Jo, rūšiuoju.

M: O gal galėtum patikslinti, kokiais būdais rūšiuoji, maždaug kokių būdu maždaug kaip?

R: Nu tai turbūt, šiaip, nėra daug tų būdų. Trys skirtingų spalvų konteineriai, esantys tarp daugiabučių, tai ten išsimetu pagal paskirtį. Nors ir tai, nežinau, man atrodo juos, šiukšliavežė sumeta į vieną krūvą, tai nesu tikras, bet man tiesiog nesunku atrūšiuot ir paskirstyt ten keletą sekundžių ar minučių, tokiu būdu rūšiuoju. Nu galvoju, man rodos ties tuos ir užsibaigia. Toliau jau kitas tas rūšiavimas nežinau. Turbūt dar nelabai įsišaknijęs ir jau labai priverstinis. Nors aš galvoju, man labai į mintis atėjo *McDonaldo* šiaudeliai, tai čia ne prie rūšiavimo, nepriskirsime prie rūšiavimo, čia jau labiau visiškai atsisakymas žalingo produkto, kai jau nebeduoda to šiaudelių.

M: Apie tuos šiaudelius dar bus toks užsiminimas, bet norėjau pasitikslinti, kodėl tau atrodo svarbu rūšiuoti?

R: Nu turbūt du dalykai yra, yra kažkokia, yra toks įsitikinimas, kad tas rūšiavimas prisideda prie ekonomiškesnio šiukšlių perdirbimo, pervežimo ir rekonstravimo, jei galima taip pavadinti ir kitas dalykas, man atrodo, yra ir toks, socialinis konstruktas, kad nu vat, pamačiau kaip kiti žmonės daro ir aš atkartojau tą veiksmą, aš irgi tada noriu rūšiuoti, nes rūšiavimas visur: ir reklamose, ir tarp kitų žmonių tiesiogiai kalbant yra asocijuojamas su kažkokiais teigiamais dalykais, tai jo, dvi perspektyvos tokios pagrindinės.

M: Vat kalbant apie šiaudelius, ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo-vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

R: Dabar galvoju, nu jo, pavyzdžiui, stengiuosi nepirkti, ar iš vis yra, nu ar yra, nu jo yra paprasti maišeliai parduotuvėje, bet ne. turiu kelis maišelius kurie nežinau, ne plastikiniai, o tokie medžiaginiai, tai aš juos panaudoju.

M: O kas paskatino juos panaudoti, tarkim, rinktis juos, vietoj tų parduotuvėjų, kurie yra plastikiniai?

R: Na aš norėčiau, kad kažkoks asmeninis sąmoningas, bet tai nebūtų tiesa ir galbūt labiau vėlgi įtaka iš aplinkos, man rodos juos kažkuriuo momentu pradėjo labai reklamuoti ir, tai manau, kad čia toks pagrindinis, pirminis pastūmėjimas, o po to pats bandai sąmoningai apmąstyti, čia jo, kam man naudot plastikinius maišelius, jeigu jie kenkia aplinkai, ir dar prisižiūri visokių video, kur banginiai ir kita vandens gyvūnija įstrigusi tarp maišelių, tai irgi beabejo paveikia.

M:Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

R: Čia gan toks sudėtingas klausimas, dėl to, kad niekaip tiesiogiai be tos energijos. Norėjau sakyti, kad nesu susijęs, bet visgi mes kiekvienas naudojame tą energiją ir aš galvoju kiek tai svarbu. Turbūt labiau svarbu yra tai, kokia yra kaina pateikiamo energijos šaltinio. Tai nu jo, gal irgi vartotojiškas požiūris man reikia energijos šaltinio ir man reikia, kad jis būtų pigesnis, jeigu jis yra labiau taršus, tai čia va irgi tada labai ta kreivę reiktų nusipiešti ir būtų sunku įsivertinti, kiek svarbu man yra kaina ir kiek svarbu yra aplinkos tarša. Tarkim jeigu būtų atsinaujinantis energijos šaltinis kažkoks pakeistas ir tarkim jo kaina gerokai išaugtų, tai man būtų svarbiau turėti tą pigesnę energijos šaltinį. Nors aišku tie atsinaujinantys irgi to požiūrio kampo, kad būtinai atsinaujinantis energijos šaltinis yra būtinai brangesnis, kas nėra tiesa tai, nebūtinai jisai brangesnis turi būti.

M: O kur tu perki savo maisto produktus?

R: Tiesiog parduotuvėje? IKI, Maxima?

M: Taip, kiek suprantu, didžiuosiuose prekybos centruose ane?

R: Taip, taip

M: O dar kažkur perki?

R: Ne, realiai, ne. nebent čia nesiskaito, jeigu iš draugo nusiperku medaus, kuris atveža iš sodo, bet čia toks vienetiniai atvejai.

M: Na, čia irgi skaitos

R: Nu okay, tai čia toks retas, tai gal galima priskaityt tą draugą kaip ūkininką

M: Aha, okay. Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

R: Ai šitą aš visiškai, tai kurie yra - mėsos gaminiai, ar veganiški gaminiai yra labiau taršūs pagaminti?

M: Nu šiaip mėsos industrija ji labiausiai teršia, dėl to, kad karvių išskiriamas metanas yra šiaip 2-tas man atrodo dujos, pagal teršamumą viso pasaulio. Tai šiaip jo priskiriamos, kad tarši gyvūnų auginimo ta industrija ir šiaip tada prasideda gyvūnų teisės, o dėl veganų, čia gal toks, *off the record* labiau, bet dėl sojos tai laukai iš tikrųjų, nu dar kyla klausimas, kiek sojos auginimas yra geras gamtai, va čia toks dar toks *tricky* klausimas. Bet pačios mėsos atsisakymas, šiaip mėsos aišku didesniais žymiai kiekiais yra sunaudojama negu tos pačios sojos ir šiaip jo, teršimas metano dujos labai skaido ozoną ir kai šyla labai spartina greitai šilimą pačioje žemės, tai vat.

R: Tai grįžtant į klausimą, koks būtų klausimas?

M: Kaip tu skatini mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis jų atsisakyti ekologijos tikslams?

R: Hm, nu turbūt niekaip nevertinu, nes turiu kažkokių žinių ir aš jei bandyčiau kažkaip atsakyt į šitą klausimą, tai ji būtų visiškai neparemtas jokiais tyrimais. Būtų paremtas grynai tavo šitu per minutę susakytu dviejų pusių palyginumu, tai nu turbūt neturiu atsakymo.

M: Okay okay, supratau. Kiek tau yra priimtinas drabužių pirkimas iš antrų rankų?

R: Tarkim, pirkimas skaitosi, perdėvėtų parduotuvėse?

M: Second, vinted, internetinės, bet būna, kad dalinasi draugai vienas tarp kito, ne pardavimo tikslams, bet tiesiog atiduoda neatiduoda? Kad ne naujus drabužius

R: Tai vat tas pastarasis atvejis, kurio man netenka naudotis, kad iš draugų pasiimti drabužius, bet jis man labai fainas, ir jis taip sumažina tą mūsų vartotojišką mentalitetą ir šaunu, kad galbūt nebūtinai reikia pirkti, kad galima paimti iš kito žmogaus tą daiktą ir vartoti antrą kartą. O jeigu apie asmeniškai, tai nu man, aš pats dažnai apsiperku padėvėtų drabužių parduotuvėse, tai, nu aš už, bet aš galvoju apie save, kad man vienas iš pagrindinių dar dalykų aspektų, dėl ko aš tuos nešiotus drabužius perku, tai turbūt dėl to, kad jų kaina mažesnė ir dėl to, kad tiesiog jų yra mažiau - nu tai, kad kitas žmogus praeinantis, kad jis tų rūbų neturės, tas individualumas, man yra svarbus. Jo, na iš kokios *humanos*

nueisiu, nusipirksiu kažkokį džemperį ir jis bus toks mano džemperis, kitas žmogus jo galimai neturės, jeigu lyginant su kokiais akropoliais, ar kitom didelėms parduotuvėm, kur žmonės, nu kur yra daug vienodų drabužių, paprasčiau sakant.

M: Koku transportu naudojiesi kasdien?

R: Kasdien. Tiek automobiliu, tiek autobusu. Nu šiaip priklauso nuo dienų, šios dvi transporto priemonės populiariausios.

M: O ar tu bandai sąmoningai sumažinti savo kuro sąnaudas?

R: Ne. Ne, atvirkščiai, pastaruoju metu didinau kuro sąnaudos, darydamas tam tikras modifikacijas, tai jo.

M: O tarkim, sakei dabar didini, kodėl tarkim, didini tas kuro sąnaudas dabar?

R: Nu paprasčiausiai atsakant, kad automobilis greičiau įsibėgėtų, tai čia toks labiau, nežinau, pramoga - hobis. Jo, toks dalykas.

M: Supratau. Ar tu jauti kaltę, jeigu pasielgi kažkaip neekologiškai ir tu žinai, kad pasielgi neekologiškai?

R: Mhm. Nu gerai, tarkim, išmesti šiukšlę, ar čia irgi skaitosi prie šito klausimo kaip vienas iš dalykų? Kaip neekologiškas?

M: Nu jo, šiaip skaitosi, aš vertinčiau kaip skaitosi

R: Okay, tai nu pavyzdžiui dabar tokių atvejų niekados nebūna, bet anksčiau nežinau, paauglystėj, tarkim, nematai savo matymo spindulyje šiukšliadėžės, nu ir išmeti šiukšlę, tai tikrai atsimenu tą tokį po išmetimo toks gėdos jausmas, kur tu nori pabėgti nuo savo veiksmo, o dabar galvoju apie didesnius dalykus, hm, galvoju kokį dalyką aš darau,

M: Nebūtinai jis turi būt, nesakau, kad būtinai kažkas turi būti, tiesiog jeigu kažkas šauna į galvą, gali galvot, bet jei ne, tai

R: Kad grynai sąmoningai, tai ne, nedarau

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

R: Aš manau, kad tai veikia, nes keičia kainos priaugį, manau, kad keičia tą vartoseną, taip kaip jie nori, kad nori, kad aš kaip individas imčiau ir mažiau pasirinkčiau tos įpakavimus, kurie yra brangesni, tai jo, manau, kad tai tikrai skatina vartoti tas kitus įpakavimo būdus.

M: Ko savo gyvenime galėtumėte atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

R: Kad aš atsisakyčiau ir planetai būtų geriau?

M: Aha, ar yra kažkoks toks dalykas?

R: Hm, toks jo, geras klausimas. Kažkiek ir filosofinis, nes nu, gali būti smulkmena, gali būti didelis daiktas, tarkim, automobilio atsisakymas mano minėto, kuris tikrai tam tikru požiūriu netgi daug labai sumažintų taršos, nes nebūtų automobilio, nebūtų kas skleistų emisijas, taršą. Bet tai gali būti ir labai mažas dalykas, aš dabar bandau žvalgyti po kambarį, ir ką aš matau, ko aš galėjau atsisakyti, kas padėtų giros skardinė, aš galėjau jos šiandien nepirkti ir būčiau išvengęs dabar šiukšlės, kuri turės būti nunešta, ir surūšiuota ir po to perdirbta, kad ir koks likimas jos būtų. Čia toks turbūt pasakymas, kad kiekvienas iš mūsų - ne tik aš- bet kiekvienas iš mūsų turime tokių daiktų ir nebūtinai apsiriboti ties kažkokius vienu daiktu, galbūt tarp mūsų kasdieninio gyvenimo, kuris susideda iš va tokių skirtingų vartotojiškų dalykų.

M: Ar tu jauti, kad gali daugiau prisidėti prie rūpinimosi aplinka?

R: Jo, žinoma, manau, kad jo.

M: O kas stabdo?

R: Stabdo turbūt, bandau sugrupuoti, kas stabdo labiausiai. Nu gerai, jeigu ne ranguojant, tai kažkoks grynai pinigai stabdo, tarkim, jeigu kažkokie produktai yra labiau ekologiški, bet tačiau yra brangesni, tai aš linkęs mažiau juos vartoti, pirkti, grynai ekonominis požiūris, šiaip nežinau, tiesiog tas galbūt tingėjimas faktorius, kažkoks tas veiksmas kuris skatintų taršos sumažinimą reikalauja kažkokių pastangų ar mano laiko, galbūt tai stabdo. Galbūt taip ir yra.

M: Okay, supratau. Ar matai savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

R: Matau, tai aš matau pilną, tai socialinėje erdvėje pilną žmonių, kurie vaizduoja, galbūt tai nėra jų tas tikras gyvenimo būdas, bet jei bent jau bando. O jei iš draugų, pažįstamų pusės, tai

M: Aha, gal iš tos pusės, tai draugai, kolegos gali būti

R: Okay, visokie kolegos. Tai jų yra, bet aš nepasakyčiau, kad itin daug.

M: O norėtum matyt tokių daugiau žmonių aplink save?

R: Jo, aš manau, kad taip, laikantis mano požiūrio, kad kiekvienas iš mūsų turi prisidėti stengtis, tai būtų smagu

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

R: Galbūt ne, man čia labiau asociacijos kad su paprasto žmogaus kaip aš ir tu, kuris nežinau, kiekvieną dieną valgo, dirba ir eina į darbą, tiesiog gyvena, įprastą gyvenimą, tai aš manau, kad reikėtų ne nuo tokio žmogaus pradėti, o nuo kažkokių tai didesnių institucijų, ar nuo šalies valdovų, valdytojų, kurie tarkim galėtų atsisakyti brangiai eksplotuojamų energijos šaltinių, tarkim , nežinau pavyzdys būtų JAV, kuri galėtų atsisakyti iškastinio kuro ir tai man atrodo į tokius dalykus, kad tokie

dalykai galėtų padaryti didesnę *įtaką*, nuo to kokių dalykų ir reiktų pradėti, o ne nuo gyvenimo būdo. Nebent kažkaip gyvenimo būdą klaidingai supratau iš tavo klausimo.

M: Ne, šiaip visai manau, kad gerai supratai, tiesiog jo, tas būtų labiau „teisingo gyvenimo būdas“, kad yra kažkokios taisyklės, kurias kiekvienas žmogus pritaikęs, galėtų būti ekologiškas, bet šiaip manau, kad tavo atsakymas tą ir atsakė, mano manymu, jei nori, gali kažką pridėti.

R: Dar nu pridėdant, nu turbūt sunku būtų įrodyti ar kažkaip paskatinti, kad kiekvienas žmogus asmeninis įsikišimas prevencijas irgi prisidės prie klimato kaitos sumažinimo, tai vat galbūt reiktų didesnius pokyčius parodyti iš kažkokių didesnių institucijų, okay vat, didelė įmonė sumažina savo emisijas ir tada jau nuo to žmogus efektyviau ir labiau noriai pridės keisti savo kažkokį gyvenimą, kuris skatintų ekologiją

M:Aha. Supratau. Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją- rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

R: Tai koks klausimas buvo?

M: Kaip dažnai tu matai savo aplinkoje tokių žmonių?

R: Hm, turbūt ne taip ir dažnai, nes dažniausia jeigu aš pamatysiu kažkokį ar tavo minėtą moksleivių r studentų meetingą prieš klimato kaitą tai turbūt, joje nedaug sutikčiau ir galėčiau išvardinti pažįstamų žmonių. Labiau mano aplinkoje yra žmonės, kurie yra labiau stebėtojai negu jie patys iniciatoriai būtų ar eitų pasisakyt garsiai dėl kažko. Nedaug.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

R: Nu šiaip, iš psichologijos pusės bausmės nenurodo, bausmės nenurodo kaip reikia tinkamai elgtis ir čia turbūt, čia vienas iš pagrindinių minusų yra, bet nu įstatymai irgi gali būti geri, jeigu jie neturi kažkokių spragų, tas minėtas automobilių taršos mokestis, aš galvoju, čia reiktų ilgalaikio tyrimo, kuris atskleistų, ar įvedus taršos mokestį, ar iš tikrųjų sumažėtų taršių automobilių ir sumažėjo tarša skleidžiama iš jų, o taip atsakyti, tai irgi vienareikšmiškai negaliu - tikrai įstatymų galima pasiekti ir gerų pokyčių, bet tuo pačiu nemažai įstatymų yra tokie neveiksnūs.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

R: Tikrai ne.

M: O kodėl taip manai?

R: Visuomenės švietimas, turbūt, kažkaip galvoju apie savo tėvus, tai vis tiek jaučiasi skirtumas, kad įgaudo kažką rūšiuoti, kažko atsisakyti ir atsakant klausimą, kodėl, kaip minėjau, tas visuomenės švietimas, kuris ateina didžiąją dalim ir iš televizijos, iš interneto, iš kažkokių laidų, gali būti, net ir

paprastos laidos, banalios, bet kurios skatinančios, ir kalbančios apie šitą problemą ir manau, kad tai buvo didžiausia, viena iš tokių įtakos veiksnių, kurie paskatintų aplinką keistis.

M: Supratau. Koks tavo išsilavinimas?

R: Universitetinis aukštasis

M: Ką tu dirbi?

R: Bankui

M: Kokios maždaug vidutinės tavo pajamos?

R: Aplink 800 eur

14. 2020 04 10 Gediminas, 24 metai, Vilnius.

M: Kas tavo nuomone yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

G: Aš manau, kad klimato kaita yra dvejopa: viena yra natūrali, tai ką mes vadinam, metų laikais, taip kaip mes suprantam buvusius ledynmečius, taip toliau ir panašiai. Kur viskas natūraliai kinta, dėl kažkokių dalykų, kurių aš nelabai galiu pakomentuoti, tai yra žmogaus įtakojama arba greitinama, jeigu taip galima išsireikšti. Klimato kaita, kuri ko gero atsiranda dėl daugelio priežasčių, bet pagrindinė iš jų, tai yra dujos arba cheminiai elementai, patenkantys į mūsų, kaip čia dabar vadinasi, atmosferą.

M: Ar gal galėtum dar patikslinti, kai sakei yra ta natūrali klimato kaita, ir ta sukeliamą žmonių, gal tu galėtum patikslinti, kaip pasireiškia žmonių sukeliamą klimato kaitą, kokiais požymiais mes ją galėtume pamatyti?

G: Dabar aš tikrai nežinau cheminių elementų, kurie daugiausiai daro įtaką, bet vienas iš jų yra CO₂, tada yra metanas, man atrodo, ir dar kitokios dujos, kurios iš esmės, kurios lieka mūsų atmosferoje ir neleidžia mūsų žemei atšalti, kurios laiko tą šilumą, kuri daugiausiai ateina iš esmės. Taip palaipsniui ta šiluma didėja ir dar negerų dalykų: tai nuo šylančių ledynų, kurie tirpsta ir mes turim visokius potvynius tam tikrų vietų, arba visų žemynų sausėjimą, sakysim, pavyzdžiui kas dabar darosi Kalifornijoje, tie visi miškų degimai ir panašiai.

M: Ar manai, kad klimato kaita yra svarbi problema tau ir visuomenei?

G: Na aš manau, kad tai sudėtinga problema, nes ji visada yra ne itin matoma, nuo jos kiekvieną dieną neskauda, ypač, jei tu negyveni vienoje iš tų šalių, kurios stipriai paveiktos. Pavyzdžiui, jeigu, kažkada skaičiau straipsnį, kaip Majamis, Amerikos, vienas didesnių miestų ir visa Florida skęsta būtent dėl tų tirpstančių ledynų, todėl pas juos natūraliai mažėja virš jūros lygio metrai ir panašiai, tai gyvenant Lietuvoje, tai mes pakankamai mažai susiduriame. Sakysim, mes daugiau nuogirdomis kalbam kaip mūsų tėvai užaugo sniegynuose, kaip ėjo į mokyklą kilometrų per sniegus ir dabar mes dabar pamatom, nežinau, per Kalėdas sniego. Tai man atrodo tas susirūpinimas klimato priklauso nuo to, kiek esi arti jos ir kiek tu esi arti gyvenamosios vietos, kurią kažkas tikrai veikia. Man asmeniškai ji tikrai galvos nekamuoja, bet mane galbūt neramina tokie, kitokie požymiai, per ką pasireiškia pati

klimato kaita, tai pavyzdžiui smogas, kuris atsiranda po truputėlį. Smogas ir kurį kartais galima kartais akivaizdžiai matyti, užuosti ir jausti ir tada tu supranti, kad vienas iš sudedamųjų dalių tai klimato kaitai būtent ir yra tie mūsų išmetami cheminiai elementai, kurie atsiranda tiek iš pramonės, tiek iš kasdieninio naudojimo, tiek iš šiukšlių perdirbimo ir panašiai.

M: Kai kurie sako, kad klimato kaita aplenks Lietuvą ir Lietuva bus labai mažai paveikta arba visai nepaveikta. Tai tu minėjai, kad smogas Vilniuje atsiranda ir tu net gali jį pajaut, bet kiek tu manai apskritai Lietuva gali būti paveikta klimato kaitos iš išorės?

G: Nu, čia irgi tas poveiki irgi tas poveikis yra platus žodis ir sąvoka. Tai paveikti galima labai tiesiogiai, kai tu pradedi skęsti, aš kiek suprantu, Lietuvai tokios didelės galimybės tam nėra, nes mes negyvenama prie vandenyno ir mes turim tik mažą ruoželį jūros, bet kitą vertus, mus gali paveikti ir netiesiogiai: kaip per tą pačią koroną, jeigu, nežinau, valstybę staiga labai stipriai paveikia tai, tai nukenčia viso pasaulio ekonomika, mes negalima gauti kažkokių ir panašiai. man atrodo mums yra svarbu kalbėti, kiek mes prisidedam arba neprisidedam prie to, prie pasaulio tolimesnės ateities, ką mes darom, kad tą ateitį kažkaip pagerint arba bent jau atitolinti, jeigu tai įmanoma tą klimato kaitą.

M: Iš esmės Lietuva patenka į labai mažos rizikos zoną, kuri gali būti paveikta klimato kaitos, bet šiais metais mes turėjom užfiksuotą aukščiausią žiemos vidutinę temperatūrą. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

G: Nu čia vėlgi, turbūt labai reikia neblogo išsilavinimo visame kame, kad labai gerai suprasti, nes šiaip pakankamai nemažai informacijos, bent jau viešojoje erdvėje yra labai skirtingos ir tai vertinama labai skirtingai, nes tikrai nesidomiu kiekvieną dieną tuo, bet kartais jeigu prabėgom pažiūriu, tai apie pavyzdžiui, apie Kaliforniją užsiminiau, arba tą pačią Australiją masiniai miškai įvyko - vieni sako, kad tai yra dėl klimato kaitos ir kad ten tiesiog neįmanoma ir pradeda viskas degti labai labai lengvai, kiti suranda kažkokią statistiką, kad tai natūraliai vyksta kas trisdešimt, ar keturiasdešimt metų ir tada esi šiek pasimetęs ir ne iki galo ir pats susidėti, tai dėl ko čia visgi taip atsitiko. Tai Lietuvoje, jo tas jaučiasi, ypač šią žiemą, kurios praktiškai nebuvo ir apskritai, ji tokia keista, nežinau, praeitą savaitę sniego, o to sniego iš esmės visiškai nebuvo, tai tokie rimtesni dalykai, kuriuos tu pastebi, bet vėlgi, tai nėra tas dalykas, kuris tave pernelyg, kažkaip stipriai išmuštų, pasnigo, tu pasižiūrėjai, kažką pasikomentavai sau, bet tai nėra tas dalykas, dėl kurio tu būtum, nu dėl kurio tavo gyvenimas būtų nesutrukdytas. Tai pavyzdžiui kaip dėl šito viruso, tai čia toks labai dviprasmiškas dalykas ir šiaip manau, žinai, kai atėjo į valdžią valstiečiai žalieji, aš kažkaip įsivaizdavau, kad ta partija vis tiek kažkokią tą tradicinę liniją turėtų laikyt ir daug labai kalbėti apie padarinius gamtai ir panašiai, kaip Vokietijos tradicinių partijų, bet aš kažkaip to visiškai nematau, tai man šiek tiek keista ir dar man atrodo pastebėti galima ir gamtoje kaip ta klimato kaita pasireiškia, ne tik sniegais ir panašiai, bet ir sutrikusiais žydėjimais medžių arba gėlių, kurie staiga pasidaro du kartus per metus, o ne vieną kartą būdavo kaip vaikystėj. Ir prisimenu praeitais ar už praeitais metais kaip tas pats kaštonas žydėjo du

kartus čia pavasarį ir prieš žiemą. Tai buvo labai keista ir turbūt daug padarinių yra ir gyvūnų pasaulyje, bet čia jau aš labai esu toli nuo to, nes tu mieste tu su tuo labai dažnai nesusiduri, tai va.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią tu matai planetos ekologinę ateitį?

G: Čia labai sunkus klausimas, nes mes turbūt kalbame ne apie vienerius metus, o apie dešimtmečius, o gal net ir ilgiau. Tiesą pasakius, aš nesu uždavęs sau tokio klausimo galvoje, kaip aš įsivaizduočiau ir kas bus. Ko gero, visi tie dalykai, kurie yra susiję su klimato kaita, kalbu apie katastrofas ir panašiai, tai jie teoriškai turėtų dažnėti, tie patys cunamiai yra ir gali būti sukelti dėl plokščių judėjimo, bet gali būti sukelti arba dalinai jų dydžiai bent jų dydžiai paveikti sakysim to atšilimo. Tai pat, gaisrai, kurių tikrai nemažėja ir mes praktiškai kiekvienais metais matom, kaip dega nežinau, Kalifornija, Australija Pietų Amerika ir panašiai. Ir turbūt kartais net matome ir pas save neringoje ir prie nidos kažkur tai girdim kažkokie dalykai vyskta. Tai va, aš manau, kad viskas vyks iš lėto, jeigu žmonija nesugebės atsisakyti tam tikrų dalykų. Ar aš matau, kad žmonija labai staiga galėtų pereiti prie kažkokių tvarsnių būtų vėjo energija, saulės energija ir panašiai, mažinti kažkokį išmetimą, labai staigiai ne, bet kitą vertus mes turim populiarėjančias elektrines, elektrą varomas mašinas, automobilius, dar kitus dalykus, bet manau, kad naftos ir kitos ekonomikos pramonės labai stipriai gali, nebus labai stipriai ir lengvai palenkiamos ir tas turėtų tęstis, ypač kai galvojam, aš dabar nesu tikras dėl skaičių, bet jeigu neklystu, didžiausią tų kenksmingų dujų dalį išmeta pramonės gigantai ir sakysim didelės korporacijos ir fabrikai ir tą ką pavyzdžiui mus skatina daryti valdžia ten rūšiuoti ir panašiai, nors tų rūšiavimų postų dar vis trūksta, taromatų ir kiti dalykai, tai jie labai mažai prisideda prie esminio pokyčio. Tu kaip individas gali nuspręsti, kad pakankamai nemažai savo laiko atiduodi, sakysim, kažkokiam bendram tikslui, kuris yra labai labai toli, bet iš esmės tas rezultatų nelabai stipriai gali parodyti. Mano galva, tai čia reiktų į skaičius aišku pasižiūrėti.

M: Prieš tai minėjai, kad nelabai, tarkim, žiūri apie klimato kaitą ir ekologiją tų straipsnių, bet iš esmės dar prieš koronos virusą, žiniasklaidoje buvo gan plačiai kalbama apie klimato kaitą, čia neapsiriboja ne tik Lietuvą, bet ir kalbant apie tokius žymesnius tarptautinius žiniasklaidos kanalus, tai Ar laikai tokius duomenis patikimais?

G: Patikima informacija. Aš manau, kad mano didžioji klimato kaitos, apie šitą temą kalbant konkrečiai, informacijos dalis turbūt ateina iš dokumentikų, kurios natūraliai laikomos šiek tiek patikimomis, tai čia visokie *National Geographic*, *Blue Planet* ir aišku, nu šiaip daugiausiai skaitau, tai į užsienio portalus žiūriu, ne į akademinę literatūrą - BBC, CNN, Guardian, ir kiti panašūs, Financial Times gal mažiau liečia - kartais būna susijusių dalykų. Tai va, tokia pagrindinė. Bet iš esmės, ir lietuvišką žiniasklaidą galiu daug prisižiūrėt ir ten dauguma būna verstiniai straipsniai, dabar suvokiama taip mūsų žiniasklaida. Tai va tokie pagrindiniai.

M: Prieš tai sakei, kad individas gali daryt, rūšiuot, bet to pokyčio gali mažai jaustis prieš didžiąsias pramones, bet apskritai manai, kad individas gali kovot prieš klimato kaitą?

G: Individas kaip vienetą ko gero negali. Jeigu mes kalbam apie valstybę arba kaip ES, tai aš jau tuo tikėčiau. Man atrodo Lietuva viena yra daugiausiai išrūšiuojančių valstybių ar Europoje ar pasaulyje. Tu gal žinosi, patikslinsi. Tai man atrodo, tie dalykai vyksta kažkiek, sakykim, žmogaus arba piliečio lygmenyje, bet aš visgi manyčiau, kad tas prisilietimas galbūt nesustabdytų tą klimato kaitą, kas iš esmės turėtų būti pats pagrindinis tikslas, bet kažkokį tai planą, kaip mes atsisakom tam tikrų sakysim būdų pramonės šakose ir, na, savo kasdieniniam gyvenime kaip mes ją norim sustabdyti, manau, kad tas individo gestas yra gražus, bet jis vargai gali ką gali padėti visgi. Galbūt tik tai sulėtinti patį procesą, bet vėlgi, aš čia pernelyg daug neišmanau, tai va. Bet iš to ką dabar esu susidaręs vaizdą, tai tiek.

M: Lietuva buvo pirma Europos Sąjungoje. Disproporcija dėl šalių dydžių ir ką mes skaitom rūšiavimu, nes pas mus perdirbimą užskaitė kaip rūšiavimą beveik kaip 100 %, bet daug kas prikišinėjo, kad pas mus tas rūšiavimas vyksta dėl to, kad mes dėl ekonominės padėties, tarkim, „The Economist“

G: Na, nesvarbu dėl ko, tą rūšiavimą irgi kažkaip reikia skatinti, kaip ir skatinami tenais - jeigu tu sau ant stogo pasidedi tą saulės energijos rinkėją, man rodo ten irgi yra kažkokios nuolaidos tau. Turbūt, kad žmogus labai nesavanaudiškai dažniausiai pats neveikia, jam reikia kažkokį saldainį duot.

M: Dabar kalbėkime apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu pats rūšiuoji?

G: Nepilnai, bet jo. Nepilnai, tai turiu omeny, nu tai tas geras tikras rūšiavimas, jis yra pakankamai rūšiavimas yra sunkus darbas. Tu negali ten mesti nuo picos dėžių į kartoną ir tikėtis, kad čia viskas yra gerai. Iš esmės tai turi būti labai švari tara. Ką aš sakau nepilnai - jeigu ten vandens buteliukas, tai jo, aš nešiu į taromatą arba į plastiką išmesiu, bet jeigu tai yra kažkoks tai indelis nuo jogurto, tai aš jo nebeplaunu ir metu į tas bendras atliekas. Tiesiog suprasdamas, iš esmės, kad norint iš rūšiuoti pakankamai, net ne pakankamai, o tinkamai, tai nes man atrodo, jeigu tu tą nešvarų indelį išmesi, tai potencialiai sugadini visą savo ten tą šiukšlių maišą ir panašiai, ne viskas ten išsilieja, tai jis pakankamai yra laikui imlus dalykas.

M: Kodėl tu manai, kad yra svarbus bent minimalius, nu sakai, kad nepilnai rūšiuoji, bet stengiesi rūšiuoti, kodėl manai, tai yra svarbu?

G: Manau, kad man tai nieko nekainuoja, tai yra darau tą pratimą, kuris man neturi kaštų. Mes visada renkamės tarp naudos ir kaštų, tai kai tu turi paprastą buteliuką, kurį tau visiškai nereikia išmesti į vieną konteinerį ar į kitą, tai nevalgo daug papildomo laiko ir energijos ir suprantant tą, kad yra protingesnis dalykas iš bendro pasaulio pasaulio vaizdo. Tai va.

M: Supratau. ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo - vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar tu renkiesi daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

G: Jo, aš šiaip apskritai turbūt vengiu ten pirkti tą bereikšmį plastiką, ten tie šiaudeliai, maišelius aš turiu drobinus. Aišku, jei pamiršti juos įsidėti ar panašiai, tai tada jau tenka pirkti, apskritai tą iniciatyvą aš palaikau, ji man kažkaip didelio skirtumo neduoda, ar aš kavinėje gersiu plastikinį šiaudelį ar metalinį, man kažkaip nelabai kažką keičia. Ir čia turbūt įdomus fenomenas, kai tau duoda dalyką, tai jis atrodo labai fainas, bet jei kavinėj, tą dabar pastebėjau, kai kavinėj pradeda klausti, ar tau tikrai jo reikia. Tu gali jį pasiimti tą plastikinį šiaudelį, bet ar tikrai jo tau reikia, tai tada žmonės dažniausiai neima, nes jie lyg ir yra sugėdinami. Tai jo, toks visai įdomus sprendimo būdas.

M: Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

G: Nu, čia toks klausimas, nežinau, jeigu aš pirkčiau mašiną, tai aš turbūt galvočiau labiau apie elektrinę, bet turbūt ne tik todėl, kad ji kažkokios taršos neišmeta, tai apskritai mano galva praktiškesnis dalykas tiek kaštais, apie tai kalbant jos išlaikymas, tiek apskritai kalbant apie malonumą ją vairuoti ir taip toliau, bet aš nevairuoju. Tik šiaip svarstau. Tai, man aišku, iš esmės svarbiausia, kad ta elektra sugeneruojama būtų ir man tiesą pasakius nėra labai didelio skirtumo iš kur ateina, bet jei reikia rinktis, tarp vieno ar kito, jeigu darom prielaidą, kad tai gyvenimo kokybės nepakeičia, tai aišku, renkiesi tai, kas yra švariau sakysim. Būtų turbūt įdomu svarstyti tokį klausimą, kad jeigu reiktų rinktis elektrą, kuri yra išgaunama tik iš vėjo ar saulės energijos, bet ji kainuotų dvidešimt procentų daugiau kiekvieną mėnesį, tada nežinau, reiktų pagalvoti, kur būtų tas limitas, kada esu pasiryžęs mokėti, o kada nesu. Tai čia taip svarstau taip aš

M: Kur tu perki savo maisto produktus?

G: Tai įprastuose tuose chainuose (grandinėse), dažniausiai kas yra arčiausia - arčiau daugiausiai pirkdavau dažniausiai Maxima, o dabar arčiausiai manę yra Rimi.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

G: Jo, aš šitą dabar čia labai gerai priminei būtent apie karves, labai daug tos taršos iš jų išeina. Aš šiaip nesu nei vegetaras nei veganas, bet apskritai į mėsą žiūriu, kad tai yra ne kiekvienos dienos produktas ir galima dažnai be jo apsieiti, tai jeigu kažkokie kiaušiniai ar panašiai, tai stengiesi pirkti laisvai auginamų vištų, tai ir su mėsa, būtų kad panašiai būtų. Aš manyčiau, kad mėsos apskritai mūsų gyvenime galėtų būti šiek tiek mažiau, bet aš nesu labai linkęs ir stipriai būčiau visiškai pasiryžęs to dėl to klimato kaitos arba kažkokių kitokių priežasčių. Aš manau, kad pirmiausiai bent jau reiktų galvoti ir ko siekti, tai kad to maisto, kuris yra pas mus kiekvieną dieną parduotuvėje ir panašiai, kad jo liktų ir būtų išmetama kiek įmanoma mažiau, nes tai reiškia, kad mes iš esmės to maisto neatiduodam, kam galbūt jo iš tikrųjų reikia, bet ir turim pramonę, kuri yra labai žalinga klimatui ir apskritai ir visam pasauliui ir jo tos pramonės turim kažkokį perteklių.

M: Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

G: Čia aš nežinau, jeigu klausimas apie klimato kaitą, tai aš nežinau, kiek čia yra dėl to, kiek aš stipriai mąstyčiau pirkdamas, kad dabar aš neparemsiu kažkurios parduotuvės ir sakysim fabrikai *in the long term* dirbs ir mažiau išmes, bet čia šiaip tiesiog labiau yra išugdytas dalykas - kai buvo vaikystėj, nu tai priklauso nuo tavo tėvų, kokios ekonominė situacija ir panašiai, tai man atrodo šiaip racionaliau daugeliu atveju, nu gal ne daugeliu atveju, bet tikrai dažnai pasižiūrėti, ar nėra pigesnės ir geresnės alternatyvos jau naudoto daikto, tiesiog taip, nes aš nelabai matau prasmės kai kuriems dalykams, pavyzdžiui, knygas perku ne visada panaudotas, bet irgi nežiūriu į tai pernelyg rimtai

M: Bet jei bendrai žiūrint, tai tave motyvuoja tas finansinis aspektas, kad gali iš esmės geros kokybės daiktą gauti už žymiai mažesnę kainą

G: Turbūt taip, pirminis toks dalykas, bet tiesą pasakius, aš ne visą laiką manau, kad tai yra tik ekonominis dalykas labai paprastas, bet kartais specialiai ieškai to daikto su kažkokia istorija, nežinau kiek tai skamba kvailai ir panašiai, ir šiaip manau, kad tai yra stipriai įtakojama pačios mados, kuri paskutiniu metu bent jau, kokį penkmetį, išaukštino tuos naudotus daiktus, kaip labai madingus ir vertus dėmesio ir panašiai. Vėlgi, manau, kad tavo teiginys, kad greičiausiai, kad tai ekonominis dalykas, tai manau, kad taip, nes manau, kad tai buvo tiesiog išugdytą vaikystėj ir tiek.

M: Prieš tai minėjai, kad nevairuoji, bet gal galėtum patikslinti, koku transportu tu naudojiesi kasdien?

G: Tai aš dažniausiai naudojuosi viešuoju transportu - autobusai Vilniuje ir dar turiu dviratį, tai dviratį naudoju rečiau, bet kai būna pakankamai geras oras tai keičiu vienašį į dviratį.

M: Mhm. Supratau. Ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai ir tu žinai, kad pasielgi neekologiškai?

G: Priklauso kiek - nes labai daug kas yra neekologiška iš esmės. Jei aš numečiau šiukšlę ir jo nepakėliau, tai jo, aš labai prastai jaučiuosi, nes tai yra tam tikri supratimo gyvenimo kartu su kitais tokie momentai, tai yra visuomenėj kažkokioj, kad kažkam nemalonu dėl to ir suprantant tą žalą, kad tas popieriukas gulės ten šimtą metų ir galbūt kažkam bloga nuo to. Bet jeigu aš perku mėsos gabalą Rimi ar kitoj parduotuvėj, kas irgi turi potencialiai neigiamą poveikį, tai tuomet aš tikrai blogai nesijaučiu. Tai čia priklauso nuo kokio dydžio ir kokioj skaleje matuojam tuos dalykus.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

G: Patys sprendimai turbūt gal nelabai kiek, nes man nėra didelio skirtumo, ar aš turiu sumokėti dešimt ar penkiolika, nes tai yra pakankamai maža suma, bet pagalvoji po pusės prisidavęs tas taras ir gauni penkis eurus, nemanau, kad tai kažką labai keičia. Čia toks labiau formalumas sakysim. Kaip ir prieš tai minėjau, kad dažniausiai naudoju ekologiškus maišelius ir panašius dalykus, kurie pakeistų. Ir šiaip parduotuvėj jei perku 1 obuolį, tai jo nedėsiu tiesiog į plastiką. Kažkaip man neracionalu atrodo ir atrodo labai didelis perteklius. Tiesiog apskritai vengiu daiktų ir to plastiko pertekliaus natūraliai, bet kažkokie sakysim draudimai, tai aišku, jei LIDL neturi plastikinių maišelių ir tu neišsisuksi - neturėdamas pirksti popierinį ir panašiai. Bet tarkim, jeigu, konkrečiai kalbant apie taros kainas ar plastiko kainas, dabartiniam mano gyvenimo laikotarpyje galvojant apie tas pajamas, kurias aš turiu, tai man jokio skirtumo nedaro. Tai yra per maža bausmė, kad aš pakeisčiau savo veiksmą. Nes aš dabar galvoju, pavyzdžiui, apie tokią situaciją, pietų metų ar pusryčių ir aš einu salotas įpakuotas ir man reikia sumokėti papildomai ten dvidešimt ar trisdešimt centų, ką mačiau, kad tuos mokesčius pradėjo taikyti kai kurie restoranai ar panašiai. Tai lyginant su bendra maisto verte, kurią aš perku, tai yra per maža suma man asmeniškai. galbūt kažkam kitam jo, bet man įtakos nedaro.

M: Ar yra kažkoks dalykas, ar tai gali būti daiktas, ar kažkoks įprotis ar panašiai, ko galėtum atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

G: Geras klausimas labai. Aš manau, kad galėčiau tokių mažų dalykų, apskritai manau, kad galėčiau mažinti savo naudojimąsi viešuoju transportu, kas jau iš principo nėra blogas sprendimas juo naudotis, nes tai yra daug žmonių važiuoja vienu metu, o ne visi atskirai savo mašinom, bet dar galbūt tą pamažinti ir dažniau rinktis ar tą patį dviratį, ar eiti pėškom į darbą ir iš darbo, sakysim. Ir manau, kad galėčiau pamažinti tokių visokių menkniekių, kurie būna pavyzdžiui, kai sakau, kad turiu tuos *resuable* maišelius, bet ko neturiu ir ko nelabai mėgčiau, tai yra tas daugkartinis puodelis, kurį nešamės į kavines, kai imam išsinešti kavą. Aš tą labai retai darau, visą laiką stengiuosi gerti vietoj, bet kartais būna tokių situaciją, tai vat galbūt apie galėčiau pagalvoti, bet tai stipriai keistų mano kavos įprotį ir kavos kokybę. Tai galbūt visiškai atsisakyti kažkokių produktų, kuriuos tu imi išsinešti vien dėl fakto, kad tu pasėdėsi 5 min *outside*, vietoj to, kad vietoj išgersi. Tokių vat, sakysim, kažkokio plastiko, kuris skirtas greitam naudojimui - vienakartinis, šią minutę išgėrei, o kitą minutę nenaudoji

M: O bendrai žvelgiant, ar tu jauti, kad galėtum daugiau prisidėti prie rūpinimosi ekologija?

G: Aš manau, kad taip ir manau, kad kiekvienas galėtų daugiau padaryti, bet visgi mano išvada pačiam sau, kad tas prisidėjimas būtų labai marginalus, nes jis nedarytų to labai didelės įtakos bendram katile. Na, pavyzdžiui, aš dabar galvoju - aš sunaudosiu per ateinančius savo 10 metų, nežinau, šimtu puodelių ar dviem šimtais puodelių mažiau, kas sakykim, būtų realesnis skaičius, tai labai daug įtakos nepakeistų. Jeigu aš, vėlgi, vairuočiau benzininę mašiną, tai jau visai didelis skirtumas tarp elektrinės ir panašiai. Kadangi aš nesu labai jau toks didelis pramonininkas ar panašiai,

tai mano dalykai tokie pakankamai maži. Be abejo, jei būtų kažkoks, paprastesnį rūšiavimo metodas, kuris leistų mesti ne visiškai pilnai išvalytas prekes ir tu jas galėtum rūšiuoti ne itin kreipiant dėmesį į visokias smulkmenas panašiai, tai aš mielai tikrai tą daryčiau. Bet kol tos taisyklės yra pakankamai griežtos ir visuomenei trūksta pakankamai informacijos, kaip reikia tą daryti ir tu supranti, kad tavo išrūšiuotos atliekos patenka į tą patį konteinerį, kur viskas yra maišoma ir tada irgi šiek tiek tos prasmės dingsta.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

G: Aš manau, kad yra labai daug tų žmonių, kurie vienoj savo gyvenimo srityje yra labai ekologiški, pavyzdžiui, aš turėjau anksčiau vieną butioką, kuris labai stipriai mėgdavo rūšiuoti, nu ta prasme, nu kaip sakiau - viską išsiplaudavo ir netgi šiek tiek tie mane buvo paskatinę, kažkurį laiką tą dariau. Bet kitą vertus, tas pats žmogus gali visą laiką nueiti į kavinę ir visą laiką prašyti kad jam padarytų į plastikinį puodelį, o ne keramikinį, manau, kad daugelis žmonių taip ir elgiasi, kad jie kažkur labai stipriai, sakysim, žiūri ir keičia ten savo automobilius, bet tuo pačiu kitoj srityje leidžia sau šiek tiek dėl tam tikrų savo įpročių. Tai ką iš esmės minėjau - kai kurie dalykai, kad tu pakeistum savo kažkokį pomėgį ir taip toliau. Tai man atrodo, kad bent jau mano aplinkoje yra didžioji dalis yra tokie dalinai, kurie kažką daro, bet ir kažko ir nedaro.

M: Nu tarkim, jie gal ir, apsibrėžiant, ir nepilnai ekologiški žmonės, bet jie sakykim stengiasi, kaip tas faktas, kad jie tave supa, kaip tu jautiesi dėl to, kokias emocijas, gal taip įvardinsiu, sukelia?

G: Man tiesą pasakius, man nei labai šilta, nei labai šalta. Man faina, kad jie tą daro. Kad jie pasiryžę tą daryti, man tas patinka, bet aš neįsitraukiu stipraus, nežinau, jausmo. man tas netrukdo, aš visą laiką suprantu, kad žmogus gali turėti kitą pasirinkimą ir galbūt paprašyti manęs, jei esu svečiuose ar panašiai, tai man atrodo yra visiškai natūralu ir visiškai gerai. Kas galbūt priešingai veikia, kai matai, kad žmogus labai bjauriai elgiasi - palieka šiukšles, čia nebūtinai tie artimi žmonės, bet esant viešoj vietoj, matai, kad palieka, tai yra toks priešingas jausmas. Tai man atrodo, kad šitoj temoj ta neigiamai emociją gerokai sunkiau sukelti negu teigiamą, kas yra toksai pakankamai paradoksas tam tikra prasme

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

G: Principe, teisingas gyvenimo būdas ta sąvoka yra netinkama, bet čia gal mano labiau visokie filosofiniai pasvarstymai. Aš manau, kad tvariai ateičiai sukurti, kur mes norim, nežinau, išsaugoti tam tikrus gyvūnų rūšis, savo vandenyno ateitį, apskritai, kažkokį saugumą žemėje, tai beabejo, kad tam tikras taisyklės reikia priimti ir jos turi būti visuotinos, nes kitaip mes čia nelabai pakeisim. bet

jeigu mes tai įvardijam konkrečiai kaip teisingu gyvenimo būdu, tai manau, kad tai nėra, apie ką žmogus pirmiausia turėtų galvoti. turbūt gal šiek tiek svarbesnių dalykų, amno galva, jei žiūrim į labiau trumpalaikį laikotarpį.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

G: Iš savo artimos aplinkos, kad kažkas turėtų tokią stiprią nuomonę, tai pakankamai retai. Yra porą kartų buvę, va tas pats kambariokas, buvo kalbinamas LRT, nes jis darė reportažą, kaip namie galima susikurti labai fainą rūšiavimo sistemą. Tai buvo vienetinis atvejis. Lietuvos politikų, nežinau, nesu labai stipriai politiškas, nepaisant to, kad magistro laispnį TSPMI turiu ir nelabai domiuosi kiekvieną dieną, man nelabai tas įdomu. Bet man atrodo, kad šiek tiek per mažai kalbos yra, ypač galvojant, kokia partija turi poziciją pas mus Seima. Tai tas šiek tiek mane stebina, bet galbūt ir pirmaisiais mėnesiais ir buvo galima tikėtis, kai pamatėm, kas ten per žmonės yra. Šiaip galvočiau Lietuvos mastu keliami skirtingai klausimai, atsižvelgiant, kokiam rajone mes esame, nes Vilnius pavyzdžiui galėtų žymiai geriau susitvarkyti su savo rūšiavimo punktais, kurių priklausomai nuo to, kaip toli tu gyveni, nuo tų konteinerių, kur galima rūšiuoti, tau pasidaro apsimoku arba labai neapsimoku rūšiuoti ir reikia eiti 10 min, tai tą galima permąstyti. Man atrodo aplinkosaugos ministerija paskutiniaisiais metais keičia tuos šiferinius stogus, kas man atrodo, šiek tiek prisideda, bet jų dar senamiestyje gali matyti ir tam pačiame užupyje, kuriam aš gyvenu jų tikrai nemažai ir jie man akis bado gan stipriai. Ir tada aišku jau vyriausybėse tokie sprendimai, apskritai, ko mes siekiam, kokią mes pramonę vystom ir kaip, kokią energiją ją finansuoja. Ar mes galbūt prisiimam, nežinau, brangesnę elektrą ir perkam, sakysim, kiek įmanoma kiekiais iš kažkokių gamintojų, kurie ją sugeneruoja, ar nežinau, perkam iš Baltarusijos, nes ten yra pati pigiausia elektra. Tai va tokie dalykai turi būti. Man atrodo, apskritai, jei kalbam apie tai, kaip prieš tai klausei apie ateitį, ko tu prieš tai klausei, tai be tų valstybinių susitarimų greičiausiai tiek Europos sąjungos ribose, tiek didžiųjų pasaulio susitikimuose, visi G7, G9, turėtų tam tikrus susitarimus daryti ir jų laikytis, nes jie svarbiausia. Nes Amerika yra keli kartus dideliais kiekiais pažeidus anglies dvideginio emisijas.

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

G: Gal gali patikslinti, kokio dydžio tie mokesčiai buvo, gal tu žinai, ar ne Morta?

M: Tiksliai neprisimenu, bet žinau, kad ten ar ten 20 % daugiau gaunasi, jei įsigyji tą naudotą automobilį, bet neturiu skaičių prie savęs?

G: Jeigu dvidešimt procentų, tai čia visai toks stiprus dalykas, nes man atrodo, kad valstybė veikia dviem būdais, ypač kai kalbam apie tokius būdus, kuriais norim pakeisti žmonių pasirinkimus - vienas

yra apie kurį užsiminėm, tas libertarinis paternalizmas, kai aš tau siūlau rinktis šiaudelį, žinodamas, kad po to pasiūlymo tu greičiausiai nebesirinksi, tai iš esmės yra tie visokie *check box*, kuriuos reikia atžymėti - tai pavyzdys, kai tu padarai nepatogu žmogui pamatyti tą daiktą, jį pasiimti kažkokia nepatogią situaciją sukurti, kas yra labai plačiai naudojama parduotuvėse ir mokyklose ir kitas būdas - arba padaryti brangiau, arba kažkaip bausti tuos žmones, kurie nusižengia kažkam. Man atrodo, kai paskutiniu metu, kai ten Klaipėdoje buvo didžiulis skandalas dėl to, kad pylė tas atliekas į marias, tai man atrodo, kad tokie dalykai turėtų būti labai stipriai baudžiami, todėl kad tai ne tik didelė apgavystė didelė, bet ir labai didelė žala, netgi vietinei ekonomikai - žvejams, ir kitiems žmonėms, kuriuos gali tai paveikti potencialiai. Kalbant apie mašinas konkrečiai, jei tai tikrai apie 20 proc, kokio proto ribose, ką mes laikom daug išskiriančių automobilių - ar tai gali būti laikomas naujas automobilis iš salono, tai tuomet nelabai *makes sense*, bet jei tai yra tos mašinos, kurios važiuoja juodais dūmais ir už kurių malonu važiuoti ir šalia būti, tai jo, manau, kodėl gi ne, tai vienas veiksmingesnių būdų. Na ir prieš tai minėjau, kad jei norim, kad žmonės rūšiuotų, tai reikia duoti saldainį, o jei nenorim, kad kažko darytų, tai reikia kartais duoti švelniai per galvą. Tai jo, mano tokia nuomonė. Beabejo, kuo didesnis gavimas per galvą, tuo mažiau norisi to dalyko - tiesiog neapsimoku pasidaro. Čia geras pavyzdys, ką prieš tai minėjom, apie tą tarą - jei ten yra 10 centų, o žmogus uždirba 3000 per mėnesį, tai jam nieko nereikia, tiesiog. Bet jei tu perki mašiną ir jei perki seną, o senas mašinas perka ir eina technines su jomis mažiau pasiturintys žmonės, ir tu jiems dar dedi papildomą mokestį, tai jiems pasidaro neapsimoku. Galbūt jie šiek tiek daugiau painvestavę, nusipirks naujesnį ir būtent mažiau žalos darančią.

M: Paskutinis klausimas - ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

G: Ir taip ir ne. Nes vėlgi, į kurias gyvenimo sritis žiūrėsi, ar mano tėvai skaičiavo kokiais maišeliais, kuriais eina apsiprikti ir šiaudeliu, kuriuos naudoja per kažkokį baliuką, tai tikrai to nebuvo, absoliučiai. Ar jie mažiau vartojo, dėl tų pačių ekonominių sąlygų ar technologinių galimybių, tai natūraliai taip, nes nežinau, ar nebuvo tiek daug tų automobilių, ar nebuvo galimybių skraidyti, kiekvieną savaitgalį jei yra norų, nebuvo dar kažkokių malonumų. Jie turbūt vartojo ir klimato kaitą skatino mažiau bendrojo sumoj, bet ar jie stengėsi daryti mažiau, manau, kad ne, bet turbūt tas trendas, kurį tu minėjai, veganizmas ir kitus dalykus, jis atsirado pakankamai neseniai, bent jau Lietuvoje. Nežinau, kokių 10-15 metų skaičiuot atgal, žmonės apie tai negalvojo ir net nebuvo poreikio apie tai labai stipriai galvoti.

M: Koks tavo išsilavinimas?

G: Magistras (universitetinis aukštasis)

M: Ką tu dirbi?

G: Vadovaujančios pareigos banke

M: Kokios tavo vidutinės pajamos per mėnesį?

G:1800 eur

15. 2020 04 10 Evelina, 20 metų, Vilnius. Vienerius gyvena Vilniuje, studijuoja - Anglijoje

M: kas tavo manymu yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

E: Wow. Aš klimato kaitą matau kaip vieną iš didžiausių problemų šiuo metu. O jinai na atsiradusi dėl visiškai nekontroliuojamo žmonių vartotojiškumą ir jokių uždedamų didelių mokesčių didžiulėms kompanijoms, korporacijoms, kurios visiškai neetiškai vykdo savo verslu, nežiūri kokią taršą kelia, ta prasme nereguliavimą verslų ir mūsų pačių tokį neatsižvelgimą per didelį į vartotojiškumą - nuėjus į RIMI, kiekvieną savo avokadą dėti į plastikinį maišelį. Tai aš matau, kad iš to kyla klimato kaita, nes nespėjama viso to perdaryti ir sutvarkyti tas visas šiukšles.

M: Gal galėtum patikslinti, kaip pasireiškia klimato kaita. Supratau iš ko kyla, tai iš žmonių veiklos, o kaip pasireiškia?

E: Kur aš matau kaip pasireiškia, tai vasaros darosi šiltesnės, o žiemos irgi šiltesnės. O kitur tas žiemos yra ir jos darosi dar šaltesnės, tiesiog toks atsiranda nestabilumas gal gamtoje visu pirmu. O daugiau tai yra kažkokie mokslininkų tyrimai, kurie daugiau aiškina dalykus, bet aš tai matau tokį paprastesnį

M: Minėjai, kad čia yra labai svarbi problema tau pačia ir visuomenei turėtų būti labai svarbi problema, o gal gali paaiškinti kodėl tau atrodo, kad tai yra labai svarbi problema?

E: Nu man atrodo visu pirma, kad mes visur aplinkuje labai dažnai matome, kiek su visom ten Gretom Thunberg ir panašiai, kad yra tas didelis PR, kad dabar tai didelė problema, taip kai bandai išgalvoti, kodėl tau atrodo didelė problema - kalbama, kad tai yra didžiulė bėda ir gal dar dėl to, kad medijose pastoviai matom, kad atsitiko, kad tas ir anas atsitiko dėl klimato kaitos, arba koks Trump'as pasakė, kad nėra klimato kaitos ir o j jis labai neteisingas. Tai man daugiausiai iš socialinių tinklų, žiniasklaidos ir medijos. Ne dėl to, kad mane tiesiogiai paveikia, nes aš to tiesioginio poveikio aš nematau.

M: Aha. Supratau. Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

E: Kol kas matau nekokią, nes kiek aš žinau, tai labai sparčiai nyksta ozono sluoksnis ir dabar jį reikia atkurti ir reikia mažinti visas tas apsukas, jeigu norim, kad visi laikytųsi, kad visi mes neišmirtume nuo tų ten nuodingų visų spindulių. Tai, man atrodo, kad kuo greičiau susiimti ir daryti, nes nors atrodo, kad tos problemos nėra, nes aš jos nematau, tai nereiškia, kad iš tikrųjų jos nėra ir gal nežinau, mūsų senelių ar tėvų kartą ne taip paveiks tiksliai, bet mano kartą ir tavo ir mūsų vaikų, tai labai aiškiai paveiks klimato kaita, kad mes negalėtume net į lauką išeiti be baimės. Tai aš matau tokią apokaliptinę ateitį, jeigu nebus imamasi jokių priemonių

M: Supratau. Tu pati minėjai, kad tu pati nelabai jauti tos klimato kaitos įtakos tokios tiesioginės, apart orų ir iš tikrųjų sako, kad klimato kaita aplenks Lietuvą ir nepasireikš

klimato kaita - arba visai nepaveikta arba paveikta mažai. Kaip tu manai, kiek Lietuva gali būti paveikta klimato kaitos apskritai?

E: Aš manau, kad globaliam pasaulyje visiškai nesvarbu ar ji tiesiogiai paveiks, ar nu ta prasme, kad klimato kaita yra didžiulis per visą pasaulį apimantis dalykas, tai jis bet kokius atveju apims ir Lietuvą, nes kažkokia ekonominiai ryšiai su kitom šalim, ar dar tai kažkas atsilieps, nu to jo, manau, kad paveiks. Dėl tų tiksliau kažkokių fizinių pokyčių, nu aš negaliu pasakyti, nes neskaičiau jokių tyrimų, tiesiog va taip, darau prielaidą, kad turėtų paveikt.

M: Iš esmės, klimato kaita, minėjai pastebėjai per orus, kad pas mus žiemos šiltesnės ir vasaros žymiai karštesnės, tai šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

E: Tai aš manau, kad visa ta tarša ir viskas tiesiog kaupiasi ore ir vieną dieną sprogs ta stipriai ir nieks dar nėra stabdoma ir nebūtinai, ką mes Lietuvoje veikiam atsiliepia, bet tiesiog visam pasaulyje, čia tiesiog yra pasaulį apjungianti problema, nes vien dėl to, kad Lietuva imsis kažkokių priemonių, nereiškia kad mes būsim apsaugoti nuo klimato kaitos, nes gali ateiti tos taršos iki mūsų, dėl to, kad ten viskas oras juda. Tai, nežinau, man atrodo, pamiršau koks klausimas buvo pačioje pradžioje?

M: Aha, tai kokius staigius mūsų orų temperatūrose, kaip tu lygini su pastaraisiais 5 metais, kas vyko pas mus?

E: Mhm. Vat kas pirmas šauna į galvą, tai kad per Kalėdas nebuvo sniego ir buvo, gal ir praeitais metais nebuvo, praeitais metais manęs nebuvo per Kalėdas (*klausia tėčio, ar praeitais metais buvo sniego per Kalėdas*). Tėtis irgi nežino. Tai aš atsimenu, kad anksčiau būdavo sniego ir būdavo kalnai sniego ir rogutėm čiuožinėdavai nuo kalnelio ir jusdavai visus keturis sezonus aiškiai. O dabar tai, pratęstas toks ruduo. Ir tas pokytis per 5 metus yra pastebimas, jaučiamas, net neatlikus kažkokių tyrimų.

M: Minėjai, kad esi mažius mokslininkų tyrimų, tai vat iki koronos viruso žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikai tokius duomenis patikimais?

E: Nu tai nežinau, kad koks Vakarų ekspresas rašo, tai tikriausiai nepatikėčiau, bet jeigu koks News Scientist, tai tiesiog laikas nuo laiko pažiūri, koks universitetas, kartais *pagoogleini* patį žmogų, kuris ten tą tyrimą skelbia, nes taip, kartais yra per daug eskaluojama arba dabar ten ta pati korona, dabar ten rašoma, kad į Italiją, Venecijoje sugrįžo delfinai, bet daugiau pasižiūrėjus ir pamatai, kad yra netiesa. Tai svarbu patikrinti informaciją, nes gali ploti katučių, nes o j koks didžiulis pokytis visiems, žinai, likim namuose ir negriaukim gyvosios gamtos, bet pamatai, kad dar ne toks didelis tas skirtumas

M: Tavo požiūriu, ar individas gali kovoti su klimato kaita?

E: Taip, dėl to, kad labai svarbu pradėti nuo savęs, manau, kad geri tie visi *zero waste* judėjimai ir panašiai, bet kol multimilijonierinės korporacijos nieko nesiims ir kol joms nebus didelių reguliacijų ir kažkokių didesnių mokesčių už nu aš tą taršą, visus teršalus, kol nebus į tai rimčiau žiūrima, tol tikrai niekas nesikeis, nes ką gali individas versus didžiuliai verslai. Tai kai buvo tas Klaipėdos skandalas ne per seniausiais, tai puikus pavyzdys, kaip žiniasklaida paeskalavo, tada buvo vėl lyg ir nuleista ir taip ir neaišku, ar gavo didžiulių baudų, ar atsiras kažkokių reguliacijų Lietuvoje ten įstatymiškai, nes man tai atrodo, kad ne.

M: Dabar pakalbėkime apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu rūšiuoji?

E: Taip

M: Gal galėtum trumpai papasakoti, kaip tu tai darai?

E: Taip, tai Vilniuje turiu šiukšlių dėžę, nu turėjau, nes dabar išsikrausčiau iš to buto, bet buvo trys dėžutės ir skirtingose buvo popierius, plastikas ir stiklas. Ir mes turėdavom, kadangi mūsų šiukšlių konteineriai bendram kieme tik bendroms atliekoms, tai mums reikėdavo kartą mėnesį sukrauti savo šiukšles skirtingas ir nunešti iki Tauro kalno, ir tenais išskirstyti palei dalykus. Tai va, o Šiauliuose turim tris ar keturis skirtingus konteinerius, ketvirtas dar žalias toks.

M: O kodėl tau atrodo svarbu rūšiuoti?

E: Dėl to, kad tiesiog yra paprastas, žmogiškas dalykas. Prieš metus Londone gyvenau, tai tenais net maišai turėjo būti peršviečiami, nes kitaip gali gauti didžiulę baudą, jeigu nesimato, kas ten tavo šiukšlėse ir jeigu tu sumaišai, kur mest, tai toks įprotis išsivystė, ir atrodė, kad reikalinga ir tai nėra labai sudėtinga. Jeigu tu pats absoliučiai nerūšiuoji, tai kaip tu gali rodyti pirštais į kažkokią didžiulę įmonę ir prašyti ją daryti to paties.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar tu renkiesi daugkartinio naudojimo gaminius?

E: Ne - turiu ten tuos tote bags (medžiaginius maišelius), kur apsipirkinėju. O šiaip, iš pradžių buvo kažkaip ne cool, jeigu kažkokią kavą perki ar kažką prašyti į tavo daugkartinį termosą, bet kaip tik dabar pilką iš savo brolio tą daugkartinį termosą, tai į jį prašydavau, kad tą popierinių. Ir dar visą laiką pasakydavau kokiam Caffeine labai pikta koki komentarą, jeigu netyčia būnant viduj, padarydavo į plastikinį puodelį, o ne į stiklinį ir visą laiką tos baristos atsiprašydavo.

M: Sakei, kad sakai ir komentarus ir tote bag'us turi, tai kodėl tau atrodo svarbu rinktis tuos daugkartinius produktus vietoj vienkartinių, o ypač pasakyti, nebijoti išreikšti tos kritikos/pastabos, kuri primintų, kad galima rinktis daugiakartinius vietoj to, kad vienkartinį naudoti?

E: Tai man atrodo, kad jeigu bet kokioje problemoje, jeigu tu esi tiesiog by-standeris ir tiesiog gal ir darai kažkaip pats geriau. Reikia imtis to tokio aktyvumo, jeigu tu nesakai, tai čia tas pats kas palaikyt

problema. Tai man atrodo reikia nesigėdyt ir pasakyt ir padaryt, tai man atrodo, dėl to svarbu, kad jei tau atrodo svarbus dalykas, tai tu už jį ir pasisakai.

M: Supratau. Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

E: O dieve man labai svarbus. Aš tėvus dar buvau kalbinus kažkada keisti ten saulės baterijas prie namų, nes kaip tik dabar buvo galima gauti paramą kažkokią, bet aišku, tai yra labai brangus dalykas, tai žodžiu, liko mano pasvajojimas ir iš vis nerealistišką iš tikrųjų, nes kalbant apie visos valstybės atsinaujinančią energetiką, tai man atrodo kaip tik energetikos ministras kaip tik apie tai labai daug kalbėjo, bet nelabai ten sekasi, keik aš žinau, bet jei būtų kažkokia partiją, ar kandidatai, kurie labiau pasisakytų už žaliąją energetiką, tai aš visom keturioms balsuočiau palaikyčiau ir panašiai.

M: Kur tu perki savo maisto produktus?

E: Halės turguje ir LIDL dažniausiai, arba šalia savo namų Iki Express.

M: Iš esmės prekybos centruose ir turguje?

E: Taip.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

E: Absoliučiai teigiamai, bet kartais yra sudėtinga, ypač Lietuvoje, sau pačiam, ypač būnant studentu padaryt finansiškai, pavyzdžiui, kai studijavau Anglijoje tai mėsa ir mėsos pakaitalai turėdavo realiai tokią pačią kainą ir tu gali rinktis, bet kai Lietuvoje nėra rinkos konkuruojančios, kažkokių vegetariškų ar veganiškų produktų, tai yra labai sudėtinga kažkaip pakeisti, surasti tas pakaitalus, kad būtų kainos prieinamos ir surast prekybos centre arčiau savęs. Bet koku atveju palaikau bent atsakingesnę mėsos rinkimąsi, tai jo. Iš kažkokių smulkesnių. Nu bent jau vištų kiaušinius, stengiamės pirkti laisvai laikomų, tai 0 ir 1 ten kur etiškiau kažkaip būna užauginta

M: Ar tau yra priimtina pirkti drabužius, aksesuarus pirkimas iš antrų rankų?

E: Taip, tikrai taip.

M: O kodėl tau atrodo svarbu ar patinka pirkti iš antrų rankų?

E: Svarbu dėl to, kad palaikai tvarią madą. Visu pirma tą palaikai, o dabar apskritai stengiausi neiti į visokius Hm ir kitokius dalykus, kur didžiulės įmonės išnaudot trečiojo pasaulio vaikus, bet vis tiek gaunasi, kad nusi į hm, nes labai greitai tau kažko reikia ir ten bus ir kaina visai gera ir panašiai, bet tiesiog stengiuosi tokius įpročius keisti ir man abosluičiai atrodo geriau pirkti dalykus iš antrų rankų dėl to, kad jie bus ir fainesni ir kitas tokių greičiausiai neturės ir geresnės kokybės gali rasti ir tiesiog palaikai etiškesnį būdą.

M: Koku transportu tu naudojiesi kasdien?

E: Pėsčiom, dviračiu ar autobusu, nes nevairuoju

M: Ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai?

E: Nu esu šiaip plastiką įmetus ne į tą rūšiavimo tikrai vietą, tai dabar tai pas tėvus gyvenu, tai ir pipirų esu gavus nuo tėvų ir šiaip pats negerai pasijauti, tai vėl pradedi tvarkingai rūšiuot. Nes ne visą laiką neišsėina, nes kartais labai labai tingisi, tai tikrai jaučiu kaltę. Netgi nemalonu kažką pirkti, nes pagalvoji šitie viščiukų broileriai buvo kaip nors užauginti ar geri, arba, kiek šitas faršas išleido CO₂ į orą, tai taip, tikrai taip.

M: Tu pati minėjai, kad žmonių veikla iš esmės sukelia klimato kaitą ir Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

E: Tai šiaip, aš visą laiką ir taip stengiuosi nedėti į maišelius. Tiek iš manęs kažkas pasityčioja, ypač mama, nes sako, kad kaip čia nešvaru, reikia įsidėti į maišelius, kas daro pomidorus tiesiog taip, bet aš ir tai taip dedu, ir jeigu būtų toksai mokestis, tai aš netgi džiaugčiausi dėl to, kad nu šiaip privengiant plastiko, rinka reguliuosis taip, kad atsakingiau rinktųsi tą plastiką, nes tu pamatęs plus 10 ar plus 15, ar ne 5 ct pamatęs tą kainą šiek tiek sustosi ir pagalvosi, nežinau, prieš imdamas. Ir dar bet koku atveju ir būtų galima juos išrūšiuot ir atsiimti kaip tarą. O kas liečia tą maišelių mažinimą, nes kartais į tą *zero waste* grupes ir panašiai buvo įkėlę, kaip mato kad *rimekuose* vis dar tiek pat žiauriai ir dar daugiau maišelių palikta. Tiesiog būna skambios antraštės ir pasireklamavimas, kad o j kokie mes faini ir ekologiški, ar kažkokie ten, bet tai yra toli nuo realybės, tai tas man atrodo turėtų būti griežčiau kontroliuojama, žiūrima, stebima, kad nebūtų galima daryti tokių teiginių ir jų nesilaikyt

M: Ko tu savo gyvenime galėtum atsisakyti, kad planetai būtų geriau?

E: Nu man atrodo, kad valgant mėsą aš jaučiu visą laiką didelę kaltę kam aš ją valgau, nu bet blemba kartais taip skanu, vasarą kokį šašlyką arba dešrelių, net dabar mes su tėčiu sėdim mašinoj ir galvojam su tėčiu, kaip mes grįšim namo ir ant laužo dešrelių išsikepsim. Nors aš žinau, kiek negeria yra valgyt mėsą ir šiaip, nu bet tas mėsos atsisakymas man atrodo. O dėl tokių realistiškesnių, tai greitosios mados atsisakymas, stengtis daugiau naudotis viešuoju transportu, ką aš ir šiaip neretai darau. Nežinau, rinktis ne tik savo maistą atsakingai, bet ir augintinių maistą, mažuosius vietinius verslus paremti mažinant tą taršą kai keliauja maistas ar tai dar kažkas per didžiulius atstumus ir išskiria visokių teršalų į orą. Tai tokie dalykai.

M: Ar tu apskritai manai, kad galėtum daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta - nebūtinai kažko atsisakant, bet daugiau darant?

E: Tikrai taip. Jeigu nuvažiuočiau į mišką, galėčiau parinkt šiukšles, bet aš to nedarau.

M: O kas stabdo?

E: Nežinau, toks ne *cool*, kad į mišką varai pasivaikščiot ir šiaip nėra tokio įpročio ar kažko tai. Vis daugiau draugų ir pažįstamų taip daro, tai kai išvažiuoju piknikaut, arba šiaip pasivaikščiot po miškus, tai pasiima tokį maišą ir renka maišas ir man atrodo labai fainai ir gerai, bet aš neturiu tokio įpročio, bet ir ne per dažniausiai į miškus iš tikrųjų nevažiuoju, bet keliaujant reikia išmokyti net ir paprastus dalykus daryti, kur tu tikrai didelio pokyčio nepadarysi, bet čia jau ugdo tavo vertybes, kad ne tik pasakei, kad tau svarbu, bet ir iš tikrųjų taip ir elgiesi.

M: Supratau. Minėjai, kad draugų turi, nu bando - važiuoja į miškus, renka šiukšles, o tu šiaip savo aplinkoje matai daug žmonių, kurie ekologiški gan yra?

E: Vilniuje tai tikrai daug, Vilniuje apskritai, kai šuns *kakučius* surinkinėju lauke, nemažai žmonių yra užsipuolę, kad va tu žinai, kad jie suyrantys, bet jie palieka mikro plastiką žemėje, ir aš sakau, taip žinau, Lietuvoje dar neradau kitokių ir jie sako bet žinai mes siunčiamės iš Vokietijos ir jie tokie ir tokie. Kai kurie ultra yra, bet tai yra tik į gerą pusę, nes kuo daugiau kalbama ir daroma, tai tikrai aplinkoje, aplinkai save daug matau ir tas net šiek tiek ir įkvepia, nes jeigu man papasakoja, kad mes važiuojame į mišką ir surinkom šiukšles, tai aš galvoju, o visai fainai gal ir man taip reiktų padaryti.

M: Supratau. Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

E: Manau, kad taip, nes mes tiesiog nesusimąstom absoliučiai ir tik dabar kai pradedama apie tai kalbėti, pasimato, ant kiek yra nesusimąstoma ir kai kalbama apie ekologiją, tai matosi, kad mes esame suformavę ganėtinai neigiamus įpročius, nu kurie yra tikrai yra gan tingūs ir patogūs, bet jie tikrai motulės žemė nepadėkoja, ir tas visas socialinėse medijos, tiek realiam gyvenime matomas pokytis ir formavimas yra tik į gerą ir vieną dieną tai gal neatrodys kažkas keisto, bet tai bus toks normalus įprotis ir nebus į tave skersuojama ir gal žiūrės į tuos, kurie į tūkstančius maišelių dalykus, kad kodėl tu patingėjai ir esi vos ne purvinas žmogus, kad susidėjai daržoves atskirai. Kai tokie dalykai išnyks, man atrodo bus geriau.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

E: Dažnai. Mano nemažai draugų įsitraukę į „Fridays for Future“, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Ką čia dabar dar atsimenu iš tokio labiau aktyvizmo pusės - tiesiog matau, kad parašo postus arba *pasharina* kažkokius postus apie ekologiją, tai tik tiek, bet tokio kad aš pati eičiau ar prisijungčiau prie tokio kaip „Fridays for Future“ aktyvizmo nebuvo, nors matau, tai kartais toks yra tarpas tarp to, ką matai ir kaip yra iš tikrųjų

M: Supratau. Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

E: Čia greičiausiai nuskambėsiu kaip socialistė, bet man tai atrodo, kad taip. Nes aš nematau jokio absoliučiai kito būdo kaip tik taip reguliacijos tiek individams, tiek įmonėms, dar kartą reikia pabrėžti, kad įmonėms irgi reikia reguliacijų, kad ir kiek automobiliai išmeta, bet daug išmeta įvairios gamyklos ir industrija. Tai aš esu už tokius mokesčius.

M: Supratau. Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

E: Jie buvo natūraliai ekologiškesni, nes neturėjo tiesiog tiek plastikinių dalykų aplink save, bet aš manau, kad jei jie būtų turėję tokias pačias galimybes kokias mes turim, tai nemanau, kad jie būtų mažiau vartotojiškesni, negu čia tiesiog prigimtis yra tokia, kad va patogu. Tai tiesiog laiko skirtumas, bet vertybių kažkokių ar supratimo išauginų vertybių.

M: Koks tavo išsilavinimas?

E: Kol kas aukštasis universitetinis

M: Ar tu dirbi?

E: Nedirbau

M: Kokios maždaug vidutinės pajamos per mėnesį?

E: 500 eur

16. 2020 04 16 Kristijonas, 26 metai. Esu iš Vilniaus

M: Ar tu Vilnietis, ar tu atsikraustei kažkuriuo momentu į Vilnių?

K: Aš esu Vilnietis, bet esu tas žmogus, kuris vaikystėj nemažai laiko kaime daug laiko leido. Tai, kaip pasakyti, aš vasaromis taip *socialiai* neleidau laiko mieste, ten kažkur nesibastydavau, netrindavau betono, taip sakant, o vasaras leisdavau pas senelius kaime.

M: Okei. Supratau. Tai nebūsi betono vaikas tada. Tai irgi labai gerai.

K: Nu jo. Toks. Aš taip save laikau, tai toks 50/50, taip sakant, nes nevadinu savęs tikru miestiečiu ir nesijaučiu iki galo gerai mieste.

M: Okei, supratau. Tai galima pradėti tada nuo klausimų. Kas tavo manymu yra klimato kaita?

K: Klimato kaita. Kad labai daug tokių... Toks didelis informacijos krūvis toks krenta, nes kiek pats matai, tada, kai viešai aptariama, tą terminą, tai atrodo politika. Politikavimas. Iš dalies kažkaip, kas baisiausia, tai filosofškai pasižiūrėjęs, kad atrodo toksai dalykas, kaip gamta, gamtoje vykstantys procesai, kurie yra, nu, priklausomi nuo žmogaus veiklos. Tam tikri. Taip aš, jei apibendrinčiau. Nežinau, aišku.

M: Jo, viskas ok. Tai norėčiau pasitikslinti. Kaip tu manai, kaip pasireiškia ta klimato kaita, kuri žmonių veiklos yra sukelta, minėjai?

K:Nu pavyzdžiui, ta kylanti temperatūra vidutinė. Gal ir nedaug ten tų laipsnių, bet sakykim. Oro tarša. Toks labai ryškus dalykas, sakyčiau. Oro tarša. Ypatingai dabartiniam pasaulio kontekste. Labai gražus buvo pavyzdys, kur ten Kinijoje, berods, visa ta gamyba sustojo ir oras... Oras susitaisė ten oro tarša. Kas daugiau? Sakykim, medžiagų toks eikvojimas. Bet čia toks bendrai, tokia kolektyvinės sąmonės problema, tokiu valstybiniu mastu. Čia žiūrint, aišku, kiekviena kultūra turi savo požiūrį į tai, bet, sakykim, ten tas vartotojiškumas, daiktų naudojimas, ten daug kartų. Tie vienkartiniai dalykai, nežinau. Ten, kad ir gali nuo tokio lygmens žiūrėt, nuo drabužio, indo iki tų pačių ten netgi aplinkos, mūsų gyvenamos, automobilių ir taip toliau. Kur tie patys ten pramoninkai, atrodo, gamina daiktus, tam, kad tu išmestum ir darsyk nusipirktum iš jų. Nu daug tokių atrodo dalykų tarpusavy susijusių. Tai va,

M:Supratau. Ar tu manai, kad klimato kaita yra svarbi problema tau ir visai visuomenei?

K:Aš manau, kad nei man, nei visuomenei. Nu kaip. Aš manau, kad ką galima būtų padaryti, iš karto man kyla mintis, kodėl man tai turėtų būti svarbu. Svarbu būtų tai man, kad aš galėčiau kažką pakeisti, bet aš galėčiau tikrai pakeisti išrinkdamas tam tikrus politikus, kurie turi tikrai galios ir jie galėtų atlikti tam tikrus manevrus. Aš taip manau. O pats, nu, pats okei. Aš kiek aš galiu būt sąmoningas, tiek aš savo aplinkoje, savo darže, savo bute, aš maksimaliai turėčiau būti sąmoningas. Tiek dar. Jo.

M:Supratau. Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta žmonėms gyventi. Kiti sako, kad iš esmės, svyravimai vyko, bet jie nebuvo tokie žymūs ir sąlygos Žemėje išliks tokios pačios visą laiką. O kokią tu matai ekologinę planetos ateitį?

K: Jeigu mes nieko nedarysim, tai tikrai. Aš esu kažkur irgi matęs tą prognozę, kad neužilgo čia net, ar ten 30, ar ten 30 - 70 metų tarpsnyje, ten kai gali atsitikti kažkaip ten. Ta temperatūra baisiai užkilt, ten vandens lygiai pakilti. Tai baisu. Jeigu taip būtų. Tai jo, aš... Jeigu žmonija nedarys nieko, tai bus blogai. Manau.

M:Supratau. Yra tokių įsitikinusių žmonių, kurie sako, kad Lietuvą klimato kaita aplenks ir jos visai nepaveiks. O kiek tu manai Lietuva bus paveikta, ar yra paveikta, klimato kaitos poveikio?

Aš tai manau čia lygiai taip pat... Čia tie patys žmonės, kurie sakė, kad korona virusas aplenks Lietuvą. Tai kažkaip šitoj vietoj... Labai yra pozityvioji pusė, tai kad, vat, norisi šitą kontekstą lyginti su virusu šiuo. Tai kad iš dalies, nu, tai ir tie žmonės, kurie tai sakė, tai jie turėtų pasijausti taip, kad Lietuva yra pasaulio dalis. Ir mes esam visi jo gyventojai, pasaulio šio, ir visi esam atsakingi už savo aplinką. Tai Lietuvą, dar grįžtant prie tiesioginio to klausimo, tai aš manau, kad Lietuvą paveiks. Nu vienaip ar kitaip. Aš nesu ten mokslininkas ekspertas, nu bet, sakykim, šią žiemą nebuvo sniego beveik normaliai. Tai ženklai tam tikri yra, atrodo, kažkokie, kad nu vat, kad klimatas keičiasi.

M:Supratau. Kaip tik paminėjai, kad mes sniego neturėjom. Tai šiais metais buvo užfiksuota aukščiausia žiemos vidutinė temperatūra. Tai kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim lyginant su pastaraisiais penkiais metais?

K:Nu tai šią žiemą ypatingai jaučiu tą. Nu būtent tas, kad dar praeitom kažkaip būdavo. Toks asmeninis palyginimas, kur vienas bičiulis nusipirko slides ir sakė, nu va, gal dar kartu čia norėsi pabandyti ar dar kažką. Bet nu taip ir nepavyko mums iščiuožti taip kažkaip. Būna dar ir vaikystę kažkokią ten prisimeni. Žiema, kaip žiema. Ir tie metų laikai visi ryškūs, skirtingi, o dabar taip. Aišku, čia visa tai reikėtų lyginti. Nu mokslininkų darbas, kur turėtų būti dirbamas. Kur yra lyginami daug daug metų duomenys. Ten prognozės pašomos ir manau, kad čia ne vien tik temperatūros lygiai. Turėtų būti dar daugiau tų rodiklių tam tikrų.

M: Iki koronos viruso, iš esmės, žiniasklaidoj buvo labai daug apie klimato kaitą kalbama. Tiek užsienio, tiek Lietuvos žiniasklaidoje. Įvairūs statistiniai duomenys, kurie net kartais sau prieštaraudavo pateikiami. Ir aplinkosaugos įvykių apžvalgos įvairios labai. Tai kokius tu duomenis laikai patikimais ir kaip tu atsirenki bendrai informaciją?

K:Nu tai žinai, žiniasklaida skaityt, nu ten, sakykim, jeigu tu atsiverti kokį nors ten, tarkim, pavyzdžiui, 15 min. straipsnį ir tu matai, kad ten yra kažkokio žurnalisto su nepateiktais šaltiniais pateiktas *clickbaitinis*, diskusinis straipsnis, tai aš nu tu netiki. Kitiškai žiūri. Jeigu va taip pateikti normalūs šaltiniai, gerą reputaciją turintys mokslininkai, nuorodos į mokslininkus tam tikrus, tai yra okei. Pats asmeniškai, jeigu taip dar irgi atvirai. Aišku, aš čia dabar paįsau, bet aš ta tema pernelyg nesidomiu, jeigu taip. Nu va taip, kad vau aš čia būčiau užsikrėtęs ir... Taip, tu kartais pamatai, bet aš gal taip seku... Tą, ką prieš tai pasakiau, tai aš tokių bendrine prasme, kaip aš žiūriu informaciją. Tai, kaip aš ieškočiau ir jei ieškočiau ir žiūrėčiau tą informaciją, taip sakau. Tai jo.

M:Supratau. Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

K:Ne. Aš prieš tai sakiau, kad tai yra dideli politiniai susitarimai. Tiesiog, tai turi didžiausią įtaką ir didžiausią galią. Ta prasme, aš vienas nepadarysiu. Nebent, aš nežinau, nebent aš tapčiau galbūt tokia figūra, kaip ta Greta, kuri šneka. Bet irgi, ta prasme, kartais, kaip dabar dar rodo. Pačios paskutinės, ji tapo tokia figūra, kuri iš dalies ta komunikacija tokia ir rado dar tokių kitų pozicijų, opozicijų, kur viešųjų ryšių žaidimai viešumoj. Aišku, tai yra gerai, tai naudinga, kad ta tema keliama į viršų. Tai yra šnekama. Bet aš manau, didžiausia galia čia yra politikoj. Politikai turi galią, didžiųjų valstybių galvos. Ir čia viskas jų rankose.

M:Aha, supratau, Dabar pakalbėkime apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu pats rūšiuoji?

K:Taip.

M:Aha, gal galėtum papasakoti, kaip rūšiuoji?

K:Okei, tai turiu 3 konteineriukus, 3 šiukšliadėžes. Tai yra plastikas... Okei, nu dabar jau bendrai ten, kur plastikas, popierius eina į vieną. Ir tada bendras buitinių atliekų. Ten kur eina atliekos. O daugiau, tai aišku stiklas šalia. Taip. Ir po to, į atskirus konteinerius.

M:O kodėl tu manai, kad svarbu yra rūšiuoti?

K:Nu kaip, tas galutinis, ta prasme, tie kas išrenka šiukšles, tai galų gale jie gali tą produktą antrą kartą perdirbti, jeigu tu ten, sakykim, kokį plastiką išveži ir, nu, antrą kartą naudojamos tos medžiagos. Tai mane tai žavi, nes ta prasme, tas daiktas, kurį tu panaudoji, tarsi dar vieną gyvenimą dar gali gyventi, o ne ten kažkur į bendrą nukeliauja, ir ten galų gale dar kažkam reikia papildomai dirbti, ten atskirinėti šiukšles, perrūšiuot darsykį. Tai, kas daugiau? Plius, ... dalykas tu pradedi tai daryti, tu pats pradedi biškį galvoti, kiek tu suvartoji, toks, nu bent jau man, tai maždaug o vau, kiek aš plastiko per savaitę... Kažkaip atrodo, dalinai prie tokio sąmoningumo prisideda tas rūšiavimas.

M:Supratau. Europos sąjunga iki 2021 metų atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo, tai šiaudelių, puodelių ir maišelių. Ar tu renkiesi daugiakartinio naudojimo daiktus?

K:Jo. Jo, tas kas liečia maišelius, čia būtent, kai bakalauro studijos buvau *erasmusui* į Vokietiją, tai žiūriu man tas įstrigo, pas juos toj kultūroj. Medžiaginiai maišeliai žiauriai ir jie dar gražūs buvo ir tų įvairių ten parsivežiau ir visada naudoju. Kažkaip, retu tokiu atveju tenka nusipirkti, labai ten kažkoku išimtinio būdu. Pamišti, ne... Ekspromtu atsirandi parduotuvėje ir tau, nu va, reikia maišiuko ir tada dar pykti ant savęs. A, reikėjo čia... Jo. Nu toks

M:Kiek tau rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius, tarkim, saulės ar vėjo energiją?

K:Man tai atrodo aktualu. Pats esu architektas. Tai mane žiauriai domina visi šitie energetiniai resursai. Kuo tai gerai? Nes man tai dar šiek tiek asocijuojasi, kur nu sakykim gali individualiai žmonės kontroliuoti ir reguliuotis savo tą energijos kiekį ir gali pasirinkti tai, ką jie naudoja. Ne kažkoku centralizuotu būdu. Aišku, yra tų sprendimų, kur kitos šalys galbūt daro, kai yra centralizuoti tie atsinaujinantys ištekliai, tai tas irgi yra gerai. Nežinau. Nu turbūt tiek. Klausimas, man rodos, toks trumpas buvo.

M:Gavau atsakymą. Kur tu perki savo maisto produktus?

K:Nu, aišku, parduotuvėj. Turbūt nereikia atsakyti tiksliau, kokioj? Sakykim, jo. Parduotuvėj, turguj. Būna iš ūkininkų, kur būna bagažinės atsidarę ten. Tai jo. Man labai patinka turguj. Su žmogumo pabendrauju, kuris, sakykim, augina vištas ir ten tuos kiaušinius pardavinėja. tas faina.

M:Kalbant apie vištas. Veganizmas, vegetarizmas - pastaruoju metu labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Tai kaip tu vertini skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba išvis jų atsisakyti ekologijos tikslais?

K:Ta prasme, čia klausimas tame, kaip aš vertinu tuos žmones, kurie atsisako mėsos vardan..

M:Tarkim, jo. Iš esmės, kaip tą tokį skatinimą, žinai, nes būna iš esmės, žinai, iš pačių vegetarų, veganų būna ne tai, kad, žinai ten, per prievartą jie bando, bet sako, kad jeigu jūs bent jau rinksitės bent jau atsakingai gaminius, jūs prisidėsit jau prie ekologijos labai stipriai, jūs labai pagelbėsit planetai. Arba sako, jie bandysit ten tos mėsos visai atsisakyti, tai dar ten didesnis poveikis. Tokį labiau žinai tokį ne tai, bet tokį realiai tokį pozityvų, žinai, skatinimą.

K:Tai gerai. Aš manau, kad tai yra gerai. Gerai. Jeigu sveikata tam žmogui leidžia tai daryt. Ta prasme, jis sąmoningai galės savo maisto racioną pasidaryti tokį be mėsos ir jam užteks maisto medžiagų ir visų vitaminų, tai tvarkoj. Aš palaikau tai. Nors aš pats, asmeniškai aš, taip kartais pabandau, be mėsos pagyvent, nu bet tiesiog taip yra, man reikia tų vitaminų, man ir skanu, ir patinka, tai kažkaip. Bet šituo atveju, kažkaip jo, paskutiniaisiais gyvenimo metais valgau mažiau mėsos. Ir jeigu valgau mėsą, tai ją renkuosi, jo, labai atsakingiau. Ne bet kokį mėsos šmotą ar dešrelių ten prisiperki ir valgai, o kažką tokio, kur tu žinai iš kur ateina.

M:Kiek tau yra priimtinas drabužių pirkimas iš antrų rankų? Drabužiai, aksesuarai ar avalynė.

K:Oi, labai už šitą.

M:O gal galėtum paaiškinti, kodėl? Tarkim, kodėl tu renkiesi iš antrų rankų pirkti?

K:Visų pirma, tai yra pigiau. Ir tu gali, galbūt, net savo mėgiamą, gražų rūbą nusipirkti už pigiau. Kita vertus, tu ir pats gali, nu, tą patį daryti. Dalintis. Ir tu neišmeti to rūbo, nes tas rūbas, ten sakykim, kokia medvilnė. Tu ten tai medvilnei, kiek žinau, kad ten kokius marškinėlius pasigaminti žiauriai daug vandens reikia sunaudoti, kai ten ta medvilnė apdirbama. Tai sakykim, o tu pavyzdžiui, išmeti kažkur. Tai tas, nu, tu eikvoji tą resursą. Tai iš dalies neišmesdamas, o pasidalindamas arba nešiodamas jau turi kažką, tuos kelis rūbelius, tai ir gerai, kol tu nunešiosi. Ir taip pasaugai tą gamtą, resursus, sakykim, taip.

M:Supratau. Kokiu tu transportu naudojiesi kasdien?

K:Arba pėščiomis, arba dviračiu, arba viešuoju transportu.

M:Ar tu pats vairuoji, šiaip?

K:Jo, vairuoju.

M:Aha, tai jeigu tu vairuoji ir naudojiesi mašina, ar tu sąmoningai bandai kažkaip sumažinti kuro sąnaudas?

K:Aš ne tiek daug vairuoju, kad, nu ta prasme, pats automobilio neturiu. Karts nuo karto ten kokios darbinės išvykos ar ten dar kažkokie išvažiavimai, tai tas. Nu okei, tai tas kuro sąnaudų saugojimas, tai tu ten neviršiji greičio, nedidini apsukų, tai tokie metodai, gal kažkaip. Tiek, kiek aš žinau. Daugiau nežinau. Kuro galbūt dar pasirinkimas galbūt čia turėtų įtakos, kažkoks ten biokurai, tapi toliau, bet aš ant tiek negyvenu su automobiliu, kad žinočiau.

M:Okei, supratau, Ar tu jauti kaltę, jei tu žinai, kad pasielgei ne ekologiškai?

K: Tu, pavyzdžiui, cigaretės nuorūka numečiau, neturėdamas, kur numest? Jo, jaučiu žiauriai šitą. Būtent šitais atvejais. Kur rūkai cigaretę ir neturiu, kur jos numest, sakykim. Ar ten pro balkoną kokį, tai jo.

M: Supratau, Mokslininkai teigia, kad klimato kaita yra iš esmės sukelta žmonių veiklos, tu pats tai minėjai. Dažniausia, tai išskiriamas perteklinis konsiumerizmas, švaistymas bereikalingas. Tiek maisto, tiek daiktų įvairių, kuriuos tu perki nuolatos. Kaip irgi tu pats čia minėjai. Ir Lietuvoje lidlas įsipareigojo atsisakyti vienkartinį maišelių plastikinių, o Rimi skatina labai rinktis tuos daugkartinius maišelius, pridėtus prie sveriamų produktų. Ir užsienyje dar planuojami pridėtiniai mokesčiai produktams, kurie yra supakuoti plastike. Kiek tokie sprendimai tave priverčia susimąstyti apie savo pačio vartojimą?

K: Nežinau, niekada apie tai kažkaip ir negalvojau. Nes nu, šiaip, šituo atveju, aš toks retrospektyviais žvilgsniais į save, tu prisimeni savo tėvus. Tėvai, sakykim, ten kokia mama, kuri verda uogienes. Tai mama verda uogienes, jinai neperka stiklainiukų kiekvienais metais. Ji naudoja tuos pačius stiklainiukus. Arba jeigu arba panaudoja dar ten, sakykim, nuo kokio pamidorų padažo, ten kur buvo, nuima ten etiketę. Atrodo ten toks tvarus gyvenimas to stiklainiuko. Tai ar tai mane... Nu gal. Nu aišku, kai žmogus, sakykim, tas susimokėjimas kažkieno, jisai nu jeigu tu žiūri *biškį* savo finansus, tu žiūri už ką tu moki, tai ir galvosi, bet tai jo, okei. Taip tiesiai šviesiai atsakius, jo, turi įtakos.

M: Supratau. Ko savo gyvenime galėtum atsisakyti, kad Žemės planetai būtų geriau?

K: Nežinau. Ko atsisakyti?

M: Nebūtina tai gali, ta prasme, tai gali būti kažkoks įprotis ar daiktas. Ar kažkoks naudojimas kažkokio dalyko. Gal tu, žinai, visai nejauti, kad turi kažko atsisakyti.

K: Ne, tai aš kažkaip nejaučiu to. Ta prasme, kad man atrodo, pakankamai aš nedarau žalos tiek, kiek kažko... nežinau. Rūkyt gal? Bet ir tai, dabar karantinas, jaučiuosi metęs rūkyt, nes nerūkau kiek? Mėnesį.

M: Supratau. Ar tu jauti, kad galėtum bendrai prisidėti daugiau prie rūpinimosi ekologija?

K: Žinai, kiek... Tas prisidėjimas, kad šnekėti su kuo daugiau žmonių, man atrodo, toks kur tiesiog diskutuot ir visiems kartu, ir visuomenėj. Jo.

M: O kas stabdo, tarkim, užsiimti tom diskusijom ar kalbėt daugiau?

K: Nežinau, niekas, Dabar karantinas. Nežinau.

M: O tarkim iki karantino?

K: Bent jau savo aplinkoj, manęs niekas nestabdo. Dažnai su kolegom, draugais tenka pašnekėt ta tema. Kaip kas ką daro. Tokiam žemiškam lygmeny, jo, ta tema nėra svetima. Ar išvis ten tau nežinoma.

M: Aha, supratau. Tu paminėjai, kad savo aplinkoje turi diskusijų apie tai. O šiaip, bendrai, ar tu turi savo aplinkoje, kiek tu maždaug gal turi tų žmonių aplinkoje savo, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą, tai renkasi važiuot, tarkim, dviračiu, kaip tu, o ne automobiliu ar ten drabužius perka iš antrų rankų?

K: Oi, tai šiaip, nu sakykim, darbe kolegos, kiek aš turiu jų, 3 - 4. Tada grupės, kuriose groju, irgi 2. Ta prasme, aš nesakau, kad jie daro visus tuos, kuriuos išvardinai dalykus, bet jie, nu prižiūri, jie rūšiuoja. Kai kurie ten drabužius perka iš antrų rankų. Toks, ta prasme, jie apie tai galvoja, Kai kurie, jo, yra ir mitybos tokių fanatikų, kur visiškai taip prisižiūri ir tau papasakoja dalykų. Nu taip vat.

M: Supratau. Kaip tu jautiesi, kad aplink tave yra tokie žmonės?

K: Gerai, džiugu. Džiugu, kai bendraminčiai aplinkui. Ir pats pasimokai iš jų, kas fainiausia. Pats kitą kartą pamokai gal kažko sužinojęs. Tai tas faina.

M: Okei. Supratau. Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas, kaip teisingas gyvenimo būdas. Tai ar tu pritari tam, kad Žemės išsaugojimui reikalingas tam tikro teisingo gyvenimo būdo suformavimas, kuriuo galėtų žmogus remtis?

K: Nu, aš jau sakiau tą dalyką, kad aš nemanau, kad čia, vat, užteks žmonių sąmoningumo, kad išgelbėti visą planetą. Taip, faina, kad žmonės taip daro, bet aš manau, kad jie turi pilną teisę rinktis ką ir kaip daryt jiems reikia. Tiesiog.

M: Supratau. Kaip tu dažnai savo aplinkoje matai žmones, kurie reiškia nuomonę apie ekologiją, apie rūšiavimą, įvairius protestus, pavyzdžiui, buvo „Fridays for future“ buvo gan aktyviai įsivažiavęs ir apie tai buvo kalbėta, ar priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

K: Čia buvo klausimas kaip dažnai aš tai matau.

M: Kaip dažnai, jo, savo aplinkoje tu matai.

K: Nu, sakykim, okei. Jeigu taip paimti dažnumą įvadinant, tai gal kartą - du kartus į savaitę gal? Ta informacija nu ta ir kažkaip vienokia ar kitokia forma tu susiduri, pasiekia tave. Ar žiniasklaida, ar kažkas papasakoja, ar pasiekia, ten kokiam, nežinau, facebook'e tau išmeta news feed'as. Nu kažkaip taip. Toks pojūtis, kažkaip. Ar ten, nežinau, kokioj ten televizijos laidoj kas nors ten kalbinamas yra ir būna pasakomi ten kažkokie dalykai. Nu, sakyčiau taip.

M: Okei. Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas yra sumažinti taršių automobilių naudojimą. Tai kaip tu manai, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

K: Tai aš manau, kad gerai. Ta prasme, sakykim, jo. Šitas būdas yra geras. Tas politinis veiksmas ir, kaip ir minėjau, kai žmogus, jisai susimoka, man atrodo, jisai ir pagalvoja. Manau, gerai.

M: Minėjai, kad mama daro uogienes ir deda į panaudotus stiklainiukus. Kaip tu manai, ar bendrai vaikystėje tavo žmonės buvo ekologiškesni?

K: Ne, nebuvo bendrai ekologiškesni jie, sakyčiau. Nu, kiek aš prisimenu. Nes kažkodėl aš atsimenu tokią prisiminimą dar vieną iš, sakykim, kai buvau vaikas. Tai būdavo, vat, mokykloj kažkaip toks, vat, vaikų tarpe, kad eina, suvalgo ten kokį šokoladuką ir tą popierėlį numeta ant žemės. Tiesiog. Be jokių skrupulų. Ir atsimenu, man būdavo vau, kaip taip gali būt? Čia jau mano auklėjimas lindo kažkaip. Kodėl taip žmonės daro? Ir yra buvę situacijų, kur čia jau buvo, kad tu pasakai ten, bet tave ten apšaukia, ką tu ten durnas? Ką tu čia man aiškini? Aišku, paskui reikėdavo susikaupti, aišku, kad tą pasakyt. Bet jo, tai vykdavo, kažkaip tas šiukšlinimas yra įsiminęs. Kas daugiau? Ir jo, kažkaip atrodo, kad anksčiau žmonės apie tai garsiai nešnekėdavo. Tiesiog.

M: Supratau. Tai kaip ir pagrindinias klausimynas jau baigtas. Tai dabar demografinis. Kokį išsilavinimą tu turi?

K: Magistrinį

M: Ką tu dirbi?

K: Esu architektas.

M: Kokios tavo, maždaug, vidutinės pajamos per mėnesį yra?

K: 1200 eur

17. Edvinas, 41 metai, Vilnius - grubiai apie 16 metų gyvena Vilniuje

M: Kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

E: Klimato kaita tai manau vėlgi, įsivaizduoju, yra natūrali klimato kaita, kuri dėl žemės pačios vykstančių veiksnių per tūkstantmečius vykstanti, o kitas žmogaus įtakota veikla, kiek įtakoja žmogaus veiksniai tą klimato kaitą, jei reikia konkrečiau tai vat fabrikų veikla, kūrenimai, bombų sproginimai, ką aš manau, kas turėtų labai įtakoti, kas ne vienšinama, bet ten visi branduoliniai bandymai, vienas didesnių mano nuomone įtakų negu iš kaminų ar automobilių. Vėlgi, kaip kalba, miškų kirtimai, gyvūlių auginimas, kiek tenka domėtis, nes domiuosi šitais dalykais.

M: O gal galėtum patikslinti, kaip pasireiškia per tą žmonių sukeltą veiklą, nes pasakei, kad vykdomi sprogdinimai ir taip toliau, bet kaip mes tą klimato kaitą galim pamatyti ar tu manai matoma žmonijai pačiai?

E: Matymo būdu, toks konkretus pavyzdys, Rumšiškėse sniego daugiau nei mieste, pas mus pavyzdžiui trasoj, kur yra šiluminės trasos eina, ten sniego nėra, tai vat tokie mikro skirtumai, bet kai didelis, milijoninis ir per visą miestą eina, tai temperatūrų skirtumai natūraliai gaunasi, tai čia toks iš šitos aplinkos. Jeigu tu apie tai kalbi

M: Ar tu manai, klimato kaita yra svarbi problema Jums ir visuomenei?

E: Manau, kad svarbi visai visuomenei, nes aš tokios nuomonės, kad viskas po truputį, po truputį ir atsitinka visos katastrofos ir panašiai, tai galų gale automobiliai meta šviną, mes uostom tai čia mūsų

sveikata. Galbūt ne iš karto, bet per tam tikrą laiką, tai vėlgi šiluma šildo žemę, nuostoliai ir panašiai, tai galbūt kažkokie gyvūnai negali gyventi ir po truputį viskas kaupiasi ir įvyksta visi dalykai, kaip ir su rūkymu tai rūkai, ir po kažkurio laiko, bet daug metų, tas tave nužudo.

M: Kai kurie sako, kad žemė perkais ir taps pernelyg karšta gyventi žmonėms. Kiti – kad keletą milijonų ar milijardų metų sąlygos žemėje bus tokios pat kaip iki šiol. O kokią jūs matote planetos ekologinę ateitį?

E: Aš nedrįstu spėlioti, nes pati žemė yra nenusipėjama ir kaip sako mums gali iškrėsti bet kokių kaip pasakyt dalykų, galbūt ne mums susijęs, gal su kokiais meteoritais, kas visai neįtakos šito dalyko, ir aš tikiu, kad žemė pati valosi, su tais visais urganais ir sakysim, jeigu mes iškertam miškus, negauna žemė tam tikro deguonies, atsitinka kitur pokyčiai, mes kasam anglis, vežam į kitą vietą didžiuliais plotais, ir keičiasi žemės centrai ir bombų sprogdinimai gali įtakoti žemės centro pasisukimus ir kuo tai baigsis, čia daug teorijų yra ir čia galima spėlioti ir sudėti viską į vieną, bet tikrai nenoriu spėliot.

M: Kai kurie žmonės skeptiškai sako, kad klimato kaita Lietuvą aplenks ir jos nepaveiks, ir tiesiog kaip buvo pas mus taip ir bus. O kiek tavo nuomone Lietuva bus ar yra paveikta klimato kaitos, kurią tu įvardinai kaip žmonių sukeltos veiklos?

E: Tai mes paveikti esam jau ir taip, tai įvardijant ir tą Černobylio atominę elektrinę, kur Švedijoje užfiksuoti ir Norvegijoje kaimai uždaryti, tai mes esam vienas kaip pasaulis, o tas kas šneka, tai manau, šiek tiek trūksta išsilavinimo ir domėjimosi tais dalykai, tik norėjimas gal atitolinti tai. O sakau, kiek esu domėjęsis, Karibų salos, Maldyvų salos, mokslininkų įrodyta, kad smėlis iš Afrikos suneštas, per tūkstančius kilometrų, tai žinai, čia viskas yra ant tiek globalu, čia žmogus tik neišpręsęs tik gali taip pasakyti.

M: Iš tikrųjų, mes kaip ir esam paveikti, ir šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

E: Manau, kad pastarieji penki metai, tai kadangi žmonija jau tą problemą įsivardijo ir daro sprendimus, vėlgi, kažkada tai ateis, turiu omeny, kad mes persiorientuosim į tą žalią energiją, bet čia jau yra pasekmės, ne tik jau penkių metų, bet tai ir daug metų, sakau, ir katilinės kūrenamos, ir automobiliai kiekvieną dieną išvažiuoja į gatves, tai greičiausiai mes matom jau pasekmes jau šitų penkių metų laikotarpį sunku palyginti, nes jau tie penki metai visi jau šitie procesai jau vyksta, jau žemės kaitos ir ne tik pas mus atšilimai, bet Indijoje jau užliejami plotai yra, ko nebuvo daryti, teko žiūrėti konferenciją šitą kur dėl klimato kaitą, kur rinko medžiagą ir aplink pasaulį važiavo, kur vyksta pokyčiai ir kas vyko, tai vyksta šitie dalykai jau dabar

M: Iki koronos viruso, žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais? Kaip Jūs atsirenkate informaciją?

E: Tai minėjau žiūriu Discoverį nemažai, tai vienas iš tokių objektyviausių kanalų, nes žinios vėlgi žurnalistiką mano nuomone nėra labai patikima. Žmonės, kurie yra žinomesni, kurie tuose dalykuose dalyvauja, man šiek tiek daugiau pasitikėjimo kelia negu tarkim nežinomi atstovai

M: Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

E: Manau, kad taip.

M: O yra dar kažkas kitas atsakingas už veiksmus, kovojant su klimato kaita?

E: Toliau manau, kad visa kita priklauso žemės natūraliems veiksams, tie žemės drebėjimai, meteoritai, ko mes nepakeisim, bet ką galim pakeisti, tai mes turėtume keisti. Keičiam gal iš lėto, kaip sakau ta žalia energija, tiek buityje galima, bet tai turi būti globalūs dalykai pradedant nuo tų maišelių, tai ne nuo žmogaus vieno ar kito, bet sprendimai turi būti priimti valstybiniu lygiu, nes tų žmonių - nes jei aš vienas tik naudosisi ekologiškus maišelius ar medžiaginius, nu tai aš nieko nepakeisiu principu

M: Dabar galim pakalbėti apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu rūšiuoji?

E: Aš kiek įmanoma rūšiuoju, taip

M: O gal galėtum patikslinti, nes sakai, kiek įmanoma, tai kokiais būdais tu rūšiuoji ir kodėl atrodo svarbu rūšiuoti?

E: Kadangi neturiu rūšiavimų konteinerių, tai negaliu daryti to tikslinio rūšiavimo, bet sakysim, dirbu baldų gamybos srityje nuo seniai, tai plėvelės atskirai renkam žmogus atvažiuoja paimti, taip buvo seniau, kol buvo galimybė, dabar to dalyko neturiu. Kitas dalykas yra lieka medžiagos, tai kurias stengiuosi panaudoti antriniam panaudojimui, tai nemesti, tai lieka kartonai nuo pakavimo juos naudoju grindų pasitiesimui, kitų baldų pakabimui, kad būtų galima kažkur panaudoti šitus dalykus vėlgi. Tos šiukšlės vežu į *ekoline*, kur jie rūšiuoja, deda keičia, kur jie išsirūšiuoja pagal medžiagas, tai sakysim tokiu būdu.

M: O kodėl tau atrodo svarbu darytis šitus veiksmus, nes kiek supratau, tai ir darbe taikot rūšiavimą, ir namuose taikai rūšiavimą, kodėl tau atrodo svarbu, kad kuo galima daugiau rūšiuojama būtų?

E: Tai vis tiek žemėje yra resursai, kurie yra pagal tai kas vyksta, ką matome, tai jie senka, kaip ir apie naftą kalbant, bet apie viską kalbant - žmonių kiekis yra didžiulis žemėje, tai manau, kad ne rūšiuojant, mes išseksim galų gale vėl reiks tuos šiukšlynus ardyti, juos išrinkti ir vėl rūšiuoti, tai jei mes tą darysim dabar, tai mes pažengsim žingsniu į priekį. Kitas dalykas antrinio panaudojimo mes jau kažkiek sutaupom, kad ta medžiaga kaip sakoma niekas iš niekur neatsiranda ir nedingsta, tai vėl kiek įmanoma ją panaudoti, tai mes taupom kažkokias lėšas, o lėšas reikia uždirbti, tai irgi energiją reikia iš kažkur turi gauti jas, turiu omeny, kas uždirbant. Viskas iš mažų dalykų, kaip sakant susideda

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo- vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius? Kodėl?

E: Kartais renkuosi, bet stengiuosi pereiti ant tų daugkartinio naudojimo puodelių ir naudoju ir savim praktiškai nešiojuosi visą laiką, aišku ne visada panaudoju, sąžiningai sakau, bet turiu tuos dalykus, stengiuosi taip daryti

M: O kodėl atrodo svarbu tą puodelį bent jau prisimeni panaudoti ir išvengti to galimo plastiko?

E: Nesupratau, galėtum pakartoti.

M: Kodėl svarbu stengtis rinktis tą daugkartinį produktą vietoj vienkartinio?

E: Nu tai vėl, tai kad puodelį sukurti ten jį kažkoks fabrikas, sakysim, kurena krosnis, leidžia energiją, vėl kažkur tai atliekos lieka ir plastika kepančią ir šilumą išsiskiria ir mes tą metam ir vėl aišku, kad antriniam panaudojimui darysim, pats puodelis medžio dalis, tai kertamas medis ir panašiai, tai jei mes išgėrėm namuose, galim pasidaryti, galim darbe pasidaryti, tai tokiu atveju, per daug kartų susideda ta ekologija

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

E: Man svarbu, aš tuo domiuosi, galbūt dar nepasiekiau, bet tuo domiuosi, stebiu kas vyksta aplinkoje, pas draugus, pas kolegas, kaip naudojami, kokios jų savybės. Dabar butą išsinuomavom su hidroterminiu šildymu, tai irgi matau, kaip skiriasi tas dalykas ir kokio sąnaudos ir finansiškai ir pats įpratimas, ką duoda, dar nežinau kokį poveikį daro gamtai tas hidroterminis, nes neaišku, gal mes atimam tą šilumą iš žemės, tai čia irgi kaip bus su daug perėjusių žmonių, bet nu, mokslininkai šiai dienai kalba, kad mes neturim padaryt žalos pagal jų poreikį, kitas dalykas vėlgi - jei mes naudojame šilumą iš hidrotermikos, tai mums nereikia katilinių, tai katilinės vėlgi savo didžiulius nuostolius irgi padaro, nes mes senamiestyje gyvenom, iš miesto katilinės ateina šiltas vanduo, pas mus dar viena katilinė yra, kuri pašildo dar kartą jį, tai mes tik tada jį naudojame, tai mes du kartus šildoma, du kartai energijos nuostoliai. Tai kažkas nerealaus, visi šitie dalykai man nesuprantami, kodėl dar žmonėms iki šiol leidžiama daryt

M: Kur tu perki savo maisto produktus?

E: Pagrindinai turgus ir dalinai prekybos centruose

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

E: Aš pats išbandžiau vegetarizmą, sakysim ir metus laiko ir būtent maitinausi veganiškai, gal pusę metų taip įvardinant, tai pats savo kailiu išbandžiau, kaip savijauta, tai mes turėtume naudoti maksimaliai, nu kiek įmanoma mažiau gyvulinės kilmės, tai aišku įtakotų mūsų sveikatą, bet mūsų klimatinėms sąlygom ir plius, mes per kelias kartas naudojome, tai mes turim labai atsakingai atsisakinėti to, labai stipriai domėtis tuo, kad galėtume visiškai nenaudoti, o šiai dienai, manau

drastiškai neįmanoma būtų, bet manau gilintis, kuo tai galima pakeisti, nes tikrai yra medžiagų, kuo tai galima pakeisti, ateityje gali ir būtų galima atsisakyti visiškai.

M: Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

E: Man yra priimtinas.

M: O kodėl būna priimtinas, jeigu perki drabužį?

E: Kadangi aš palaikau tą ekologijos idėją, tą antrinio panaudojimo, tai vien tai mane, sakysim ir skatina.

M: Koku transportu naudojiesi kasdien?

E: Naudojosi nuosavu automobiliu dyzeliniu

M: Ar bandai kažkaip sąmoningai mažinti kuro sąnaudas, jeigu gali pagal situaciją?

E: Aš atsižvelgiau į tai pirkdamas automobilį, kad jis būtų kumatūra galinga, kad jis maksimaliai būtų pagal jo visus parametrus ir būtų maksimaliai ekologiškas.

M: Ar jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai ir žinai, kad pasielgi neekologiškai?

E: Taip

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl įsipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

E: Priverčia - stengiuosi naudoti, bet nesu įsitikinęs, kad tai yra teisingas sprendimas pakeisti plastiką į popierių, nes vėlgi popierius irgi yra medis.

(Intarpas, nes atėjo žmogus)

M: Ko savo gyvenime galėtum atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

E: Nu čia toks, reikia giliai pamąstyti, aš manau, kad esame bendruomenės dalis, todėl tie sprendimai turėtų būtų priimami tiek valstybiniu lygiu ir jų laikyčiausi taip, tai jeigu bus priimami rūšiavimo konteineriai, tai aš rūšiuosiu, jei bus priimami ekologiški maišeliai, tai aš tada tokios nuomonės, kad drastiškai nepakeisi nieko, bet turi būti komforto, kurio vis tiek visi esam pririšti, tai aš būčiau tokios nuomonės, kad maksimaliai kiek galima bus, kiek bendruomenė ir valstybiniu lygiu darys, tol laikysiuosi.

M: Bendrai, atsižvelgus į tai, kad jeigu būtų tokia bendruomenė, tai manai, ar galėtum daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta - ar jauti, kad kažką galėtum padaryt, kad prie planetos gerovės prisidėtum?

E: Manau, kad taip

M: O kas stabdo labiausiai, nes kiek aš supratau tai gal trūksta iniciatyvos iš valstybės, tai vienas iš tokių dalykų, o kas dar galėtų stabdyt labiausiai?

E: Tai vėlgi, sakau, mes turim savo rutiną, tam tikrus įpročius, kurie suformuoti tam tikra kultūra, tie dalykai kasdien verčia judėti tam tikru ratu ir mes kaip sakoma, jei norim kažką keisti, tai mes turim jungtis irgi jungtis prie grupės, kurie užsiima šita veikla ir kurie kažką tai daro - didelių organizacijų, tada mes galim daugiau bendrai paėmus sprendimų daryti. Tai vat, jeigu nuspręstum daryti tą, tai būtų tokiu tikslingiausia keliu eiti.

M: Ar matai savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą - rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų?

E: Matau - galbūt ne visiškai taip, kad žinai žaliai, bet kad aplinka ieško tam tikrų sprendimų, tai taip.

M: Kaip tave verčia jaustis, kad aplink tave yra tokių žmonių?

E: Nu kadangi suprantam, kad tas atšilimas nu dalinai kova už ilgalaikį sprendimą, nes jautiesi gerai, nes tai geras sprendimas sakykim

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

E: Taip, pritariu

M: O gal galėtum patikslinti kodėl?

E: Todėl, kad vartojimas, patys sakysim gamintojai, gal ne gamintojai, gal labiau marketingines priemones skatinti žmogų vartoti, vėlgi teko girdėti techniką, kad ten įmontuoja čipus, kiek ji galėtų veikti, kad automobiliai veiktų 5 metus ten paskaičiuoti, tai manau, kad šitie dalykai yra marketinginės priemonės, kurios verčia žmogų vartoti ir ką reiškia, tai ir daugiau atliekų ir šiukšlių ir panašiai, tai mes į tą kultūrą įsiliejame dalinai, bet bendrai būtų sprendžiama, kad viskas turi tarnauti ilgalaikiai ir vat kaip sakai, ta kultūra atsirastų bendro vartojimo, tai manau būtų visiems, nes vaikai auga, jie perima mūsų tradicijas, tai jeigu jie matytų nuo jaunų dienų tą ekologiją, rūšiavimą, tai jie kitaip nesuprastų, tai vat mes turim pradėt nuo vaikų švietimo, auklėjimo ir savo pavyzdžio.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

E: Na tai yra tokių žmonių, tai viena iš jų tai Radvilė Morkūnaitė, kuri Seimo narė, kuri yra stipriai už ekologiją kovoją, o artimesnėje aplinkoje, tais amžiais sprendimais, kažkiek tai po truputį,

M: Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

E: Taip manau, kaip ir sakiau, tai turi būti sprendžiama valstybiniu lygiu, tai manau vienas iš tų sprendimų ir yra to mokesčio įvedimas, kitas dalykas, kadangi pasitikėti tais žmonėmis, kurie dirba tą darbą ir priima sprendimus, tai mano nuomone šitas sprendimas yra tinkamas

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

E: Manau, kad taip, nes vienareikšmiškai neturėjom tų techninių galimybių tokių, daugiau praleisdavom laiko lauke ir su stalo žaidimais ar lauko, tai mes ekologiškesni jau tuo būdavom, nes vėlgi, jeigu mes žaidžiam lauke, tai mes elektros nedeginam, net ir mažiau šiukšlinam taip

M: Koks tavo išsilavinimas?

E: Aukštasis

M: Ko tavo darbas?

E: Tai esu kaip įmonės savininkas. Vadovas

M: Kokios maždaug tavo pajamos per mėnesį?

E: Vidutinės

18. 2020 04 16 Sandra, 36 metai, Vilnius. Atsikraustė į Vilnių prieš 17 metų

M: Kas yra klimato kaita?

S: Klimato kaita yra tai, kas keičiasi šiuo metu yra kitaip negu buvo anksčiau.

M: Gal galėtum patikslinti, kaip pasireiškia klimato kaita?

S: Greičiausiai klimato kaita pasireiškia šiltėjimu, šiuo atveju. Tai reiškia, kad šiltėja oras ir tirpsta visi ledynai, tai tuom pagrinde tikriausiai

M: Ar manai, kad klimato kaita svarbi tau ir visai visuomenei?

S: Kaip, plačiau prasme nežinau, manau, kad asmeniškai mūsų šiuo metu neliečia, bet ilgainiui tikriausiai visus palies, jei tirps ledynai ir kils vandens lygis, tai tikėtina, kad gali visiems mums turėti įtakos. Jeigu turės įtakos Olandijai, kuri viena tikriausiai žemiausių valstybės, ji yra žemiau jūros lygio ir ją ten sems, tai mes kaip europiečiai, turėtume jausti dėl to blogai. Turėtume padėti vieni kitiems.

M: O jeigu klimato klimato kaita dabar mūsų neliečia ir nėra pati sakykim aktualiausia tema, tai ką tu galėtum išskirti, kas tu manai mūsų visuomenėje, mūsų Lietuvos visuomenei, yra svarbios problemos?

S: Su klimatu susijusios, taip?

M: Nebūtinai, nes sakei, kad klimatas realiai mūsų nelabai liečia, tai šiaip bendrai kokios problemos išskiriamos mūsų visuomenėje?

S: Nu aš tai galvoju, kad Lietuvoj viena pagrindinių tai yra alkoholizmas, kuris žlugdo ir jau ir pagyvenusius žmones ir veda į depresiją, savižudybes. Tai man atrodo, kad čia yra viena pagrindinių problemų, nu ir aišku tarša, tai yra tarša ne tik ta kurią matom, bet ir ta kuri nematoma, nes Lietuvoje kažkaip labai formaliai žiūrima į tą taršą. Tik tai, kas yra matoma yra tarša, bet realybėje tai tarša yra

ne tai, kas matoma, o tai prisideda prie bendro pasaulyje, kaitos klimatos, tai vat tokios dvi pagrindinės problemos. Aišku, yra visokių mažų, švietimas, medicina, bet tokios, kurios labai manymu, pagrindinė yra alkoholizmas Lietuvoje, tai viena pagrindinių, ir iš to sekančių problemų.

M: Kai kurie sako, jog Lietuvą klimato kaita, kuri vyksta pasaulyje, aplenks ir Lietuva bus mažai arba visai nepaveikta. Kiek Jūsų nuomone, Lietuva yra paveiki klimato kaitos iš išorės?

S: Aš tai galvoju, kad mes kaip žmonės, aišku mažai turim įtakos planetos ir saulės aktyvumui, nes nuo saulės aktyvumo pas mus priklauso, kaip čia pas mus bus šilčiau, šalčiau ir t.t. Tai visą laiką buvo šiltėjimai, šaltėjimai ir tai dažniausiai įtakoją saulės aktyvumas. Mes buvom labai įdomioj paskaitoj su Gunaru Kakaru, tai jisai ten labai įdomių dalykų pasakė ir vis dėl to jis galvoja, kad žmogus turi įtakos, tai kas vyksta, nors, aišku, saulės aktyvumas turi didžiąją ir lemiamą pokytį, tai jeigu mes per artimiausius metus negalėsime padėti sustabdyti viso šito šiltėjimo, tai visą kas pas mus yra, dabar mes kaip ir einam į pakylimą, tai bus labai staigus kryptis ir mes išnyksime kaip žemė. Nu aišku, milijonų metų perspektyvų, tai nėra šiandien ar rytoj, bet aš tai - kadangi mes žmonės gyvename toje žemėje labai trumpai, nu man atrodo, tai ar mes tikrai tokią įtaką galima padaryti didžiulę žemei, tai nežinau. Nu taip viskas turi ir taip ir ne, gal aš laikyčiausi žmogaus kaip asmenybės - jisai turi būti atsakingas prieš save, mes nenorima, kad mūsų šeima gyventų kažkokioj netvarkingoj aplinkoj arba užterštoj aplinkoj - jeigu mes pradėtume nuo savęs, kaip nuo šeimos, kaip nuo institucijos, tai viskas kitaip rūtuliotųsi, bet mes viską permetam kitiems - kažkas turi, kažką padaryti. Tai kažkas nieko nepadarys, mes turim pradėti nuo savęs - ar ten perkais, ar ne, manau, kad čia ne mūsų įtaka.

M: Yra skeptikų, kad klimato kaita Lietuvą aplenks ir jos nepaveiks ir mums nereikia dėl to visai rūpintis, o kiek tu manai Lietuva gali būti paveikta, ne esamuoj gal laiku, bet bendrai kiek gali būti paveikta klimato kaitos?

S: Tai mes dabar gyvenime tokiame ypatingame pandemijos laike ir vat kažkas galvodavo, kad įvykiai įvykstantys kažkur mūsų neliečia, pradžia to, kas vyksta įvyko Kinijoje. Buvo už tūkstančių kilometrų, bet ar tai mūsų nepalietė, bet lygiai taip pat su klimato pokyčiais, jeigu labai kardinaliai pasikeis, ištirps ledynai ir pavyzdžiui Olandija pradės grimzti, tai ar tikri mūsų nepalies. Tai čia dabar viskas per daug globalu, kad galėtų mūsų nepaliesi. Nu gal kokios babytės kaime ir nepalies, bet šiaip mąstančių žmonių ir gyvenančių socialinį gyvenimą, manau, kad visus palies

M: Iš esmės, vienas toks pastebimų faktorių, kad esame paliesi - aišku, dar nėra visiškai pagrįsta, bet šiais metais užfiksuotos aukščiausios žiemos vidutinės temperatūros. Kaip vertinate tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais?

S: Tai vat labai diskutavom šita tema, irgi buvo tokia žiemos aktualija ir vaikų mokykloje buvo tai labai kalbama ir aptariama, bet mes mano mama 70 virš metų ir mes kalbėjom, ar tikrai tu tokių neprisimeni tokio, sako, nu skaičiais tai tikrai neprisimenu, bet kai įvyko sausiai įvyko Lietuvoje ir buvo labai šilta žiema ir net matosi tuose įvykiuose, kad nėra sniego, šlapia ir tokia šlapdriba. Kad

buvo, mes matėm tokias banguojančias žiemas, mes jautėm patys. Paskui 97-98 metai, kai buvo labai gili žiema, tai ar tos žiemos pas mus į Lietuvą negrįš, bet kas vyko šiais metais, tai keistai, nes mes nebuvom gal taip tiesiogiai pajautę, nes dar devyniasdešimtais metais man buvo šeši metai, negalėjau dar išgyventi ir pajauti. Viskas kažkaip yra susiję, bet ar tikrai mes tokie esam galingi, kad galėtume pakeisti - man atrodo, kad tai labiau nuo saulės aktyvumo, o ne nuo to. Žodžiu, tai daug sudedamųjų dalių ir pasakyti, ar taip, ar kitaip, tai negalėčiau.

M: Iki koronos viruso, žiniasklaidos kanaluose yra kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

S: Nu, labai iš vis visą informaciją, kurį yra skelbiama, aš žiūriu labai skeptiškai, ypatingai Lietuvoje, nes Lietuvoje išsirenka kažkokių šaukinių ir paskui juos taip eskaluoja be faktų patvirtinimo. Aš vis tiek dažniausiai žiūriu ir CNN ir BBC, man įdomu. Tai nereiškia, kad aš sėdžiu ir žiūriu, bet jei kažkoks įvykis įvyksta, arba kažkas svarbaus ir pirmiau pasitikrinu, ką kalba pasaulyje, nes Lietuva labai paviršutiniškai lozungais kalba ir aišku skaitau - aš skaitau daug, man įdomu aš, gal ne tiek daug kiek norėčiau, bet man įdomu, ką kalba mokslininkai, man įdomu kokie jų pasvarstymai. Yra visokių nuomonių, tai mes lankomos paskaitose, tai nėra, kad visiškai mūsų neliečia ir neįdomu. Mums įdomu, bet grynai tokių šaltinių, kuriuos aš žiūriu, negalėčiau įvardinti, tai yra visuma

M: Prieš tai minėjai, kad reikia iš esmės jausti atsakomybę prieš save darant kažkokių veiksmus, ar gali individas kovoti su klimato kaita?

S: Aš manau, kad taip. Visa yra visuma. Visu pirma mes galime kovoti su tarša, tai yra vizualia ir ne vizualia, paskui aišku viskas išsirutulioja į klimato kaitą. Vartojime, visuose savo pakuotėse ir buteliuose, tai čia yra smulkmena iš tikro, bet tai yra didelė, ką mes galime padaryti, aš nesakau, bet mes stengiamės galvoti ir rūšiuoti jeigu galima ir pavyzdžiui neišmesti maisto. Dabar gyvename truputėlį ne senamiestį, bet kai gyvenom senamiestį, tai mes nešdavom savo vakarienę, kurie gyveno gatvėje, nes tai dalimi prisideda prie to.

M: Iš esmės, individas gali prisidėti bent minimaliais veiksmais, o kas dar yra atsakingas už veiksmus prieš klimato kaitą?

S: Aišku politikai, aišku vyriausybės. Jeigu mūsų vyriausybės neapsimestų, kad dirba su klimato kaitos klausimais, tai man atrodo priimtų labai teigiamų sprendimų, pavyzdžiui, kodėl neparemti elektromobilių verslų, pardavimų, o kodėl reikia drausti kažką ir visiškai atiminti tas mašinas, tai kas jie sumokės tą tūkstantį eurų, už tai kad jis parduos seną automobilį, tai vis tiek nusipirks seną, kodėl nesubsidijuoti elektromobilio, tai žmonės, kurie gali išleisti pinigų sako kad nedaug, bet įdomu statistiką, jeigu nusiperka naujų automobilių apie penkis tūkstančius, nežinau nei vienos statistikos, bet lyg tai šiais metais tiek yra nupirkta, tai kodėl pavyzdžiui neparemti tų, kurie perka naujus automobilius, kad jie pirktų elektromobilius, pavyzdžiui, PVM grąžinti ar dar ten kažkaip. Mes čia

tokių pasvarstymų esame kalbėję, nes tai kas duodama, kad tu atsisakysi savo taršaus automobilio, tai niekaip nepadedą klimato kaitai, nes tas žmogus, kuris atiduoda visiškai savo nugyventą automobilį, tai jis greičiausiai neturi pinigų nusipirkti, bet jis už tuos pinigus, gal dasidės gal ne, bet jis nusipirks lygiai tokį patį taršų. Tai nu tokiais vyriausybė kovoja labai silpnais metodais.

M: Dabar pakalbėkime apie tavo kasdieninį gyvenimą. Kiek supratau rūšiuojat jūs, gal galėtum trumpai patikslinti, kaip rūšiuojat?

S: Nu mes kad labai rūšiuoti tai ne, nes neturim tų kontenerių, bet pavyzdžiui, mes popierių atskiriam nuo to, ką išmetam, nes turim tėvus kaime, kur galima - jiems reikalingas popierius pečių kūrenti, tai tikrai visus dokumentus, kuriuos spausdinam ir vaikų likusius piešinius, mes viską išvežam, tikrai neišmetam. Maistą stengiamės suvartoti, kad nebūtų atliekų ir kad nereiktų išmesti, man atrodo labai svarbi dalis, nes kuo mes mažiau kursim to maisto, nu ten gyvūlių auginsim, tai tos taršos mažiau irgi bus. Tai vat, tai stengiamės, kad nebūtų atliekų, jei lieka to maisto, tai nešdavom benamiam, tai žodžiu kažkaip bandydavom, kad nemest į šiukšlyną, o plastiko maišeliai visi ir taip toliau stengiamės tris kartus panaudoti, jeigu įmanoma, kad nebūtų taip, kad parnešei citriną ir viskas. Ir mes rengiam renginius šitoj temoj pernai metais, mes siūlėme nusinerti krepšį sau, kad būtų daugiakartinis ir būtų įmanoma eiti į prekybos centrą, atsisakyti plastiko maišo. Yra tokia pasaulinė mezgimo viešumoje diena, tai va mes priklausom pasaulinei mezgėjai asociacijai ir organizuojam botanikos sode mezgimo viešumoje dieną - praėjais metais buvo daug žmonių ir šiais metais vaiko klasėje, remėjai parėmė mus medžiagam ir mano vaiko klasėje, trečiokai bandė nusinerti krepšį, bet atėjo korona ir mes nepabaigėm savo projekto, bet mes jį pabaigsim. Tai va mano čia asmeninė investicija, tai jeigu kiekvienas padarytų tiek, tai man atrodo būtų labai gerai.

M: Minėjai, kad krepšius kaip tik, kuriuos galima daug kartų naudoti, tai ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo - vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugiakartinio naudojimo gaminius

S: Neturim jokių šiaudelių, turim šuniuką, tai negalim atsisakyt maišelių, kai mes einam į lauką, tai faktas, bet stengiamės pirkti, kad būtų suyrantys greičiau, o jokių plastikinių puodelių, lėkštelių, šiaukštelių, mes neturim namuose, nes šeimoje gyvenant nereikia.

M: O kodėl atrodo svarbu nenaudot vienkartinio gaminio, nes atrodo, kad kartais labai lengva, atrodo vieną kartą panaudoji ir išmeti, o kas neleidžia?

S: Dabar tokia mintis, tai mes iš tikrųjų labai daug gamtoje praleidžiam laiko, nu taip yra - turint vaikus jiems reikia kažkur išsikrauti, gyvenant centre ir aš mačiau kiek tų šiukšlių yra aplinkuj, centre gyvenant dieną yra tvarkoj, o vakare daugėja ir matai skraidančias lėkštes. Nu tai nėra normalu. Nu kitas dalykas, gyvenant šeimoje, nematau prasmės naudot tų vienkartinių indų, nes tu turi stiklines, lėkštes, puodelius ir nėra prasmės. Man kartais sako, kad yra paprasčiau pavyzdžiui pikniką, išmeti ir viskas. Tai ir popierines galima nusinešti ir jos tada suirs. Nu vis tiek galvoji. Nežinau, man negražu

gamtoj matyti išmėtytus tuos visus plastikinius puodelius, nes tai labai rėkia. Tau gražu mišką matyti, bet atėjęs į jį šiukšlini - tai yra nesusivedantys du klausimai, kodėl tu nori tvarkos, o pats to nedarai, tai mes pasirinkom daryti

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į

atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

S: Vat mes dabar gyvenam bute, kuriame yra geoterminis šildymas, tai aš galiu pasakyti, kad geresnio dalyko nesu mačiusi, nes mes gyvenom senamiestyje, kur buvo visada atidaryti langai, nes buvo taip karšta, kad nebuvo įmanoma gyvent, mes žinojom, kad mus kieme neužšaldavo kiemas, ta prasme, sniego nebūdavo, alyva gruodį žydėdavo, tai buvo visiškai nu tokie nuostoliai, tai nuostoliai žmogui ir tos įmonės nekalbu, bet lygiai taip pat prisideda prie kaitos, jei kiemas šyla šitaip, tai viskas keičiasi aplinkuj, keičiasi mikro klimato mūsų miesto, senamiesčio, tai mes temperatūra senamiestyje didesnė, tai realiai gali prisidėti prie pasaulio - mažom dalimi tikriausiai taip, bet iš esmės nekeičia, bet mes matėm tą beprasmybę, tai dabar gyvename bute, kur yra geoterminis šildymas - mes nejaučiam šildymo, ta prasme, nėra nei šilta, nei karšta, mes jaučiam komfortą ir mes nemokam daug pinigų, senamiestyje mokėdavom apie 60 eur, tai mes už elektrą tik mokam, tai mes neturim to plus šešiasdešimt. elektros mokestis panašus kaip senamiestyje. Šitie šeimininkai, iš kurių dabar nuomojamės butą, investavo, kad po to nereiktų mokėt. Manau, kad sprendimai ilguoju laikotarpiu atsiperka ne tik žmogui, bet ir gamtai. Šitas esamas pastatas nešildo lauko, jis šildo tik šitą erdvę. Tai pat, remontuojamam senamiesčio bute, atsisakėme centrinio šildymo ir izoliuojame savo butą, tam kad nešildyt lauko. Aišku, tai yra ir finansinė nauda, bet tau nereikia atidarytų langų ir nereikia matyti, kaip alyva pražįsta gruodį.

M: Supratau. Kur perkate savo maisto produktus?

S: Dažniausiai turguje, dėl to, kad labai norim palaikyti vietinį augintoją, aišku nežinau, kiek tas vietinis aišku, jeigu mangai yra gruodį, bet vis tiek kažkaip atrodo - bet tie žmonės yra vietiniai ir galbūt jie uždirbdami tuos pinigus..ir dalinai, didžiuosiuose prekybos centruose. Stengiamės, kad būtų arti namų, kad nereiktų kažkur. Senamiestyje buvo paprasčiau, čia reikia važiuoti, senamiestyje tai buvo labai paprasta.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

S: Aš nesu tiek stipri, kad galėčiau atsisakyti mėsos, mhm, mes augom kitaip. Tai tikriausiai didele dalimi susideda taip kaip tu augai, tai mano šeimoje mėsa buvo produktas numeris vienas, o visą kitą papildai. Tai mūsų namuose, mes stengiamės, kad mėsa būtų numeris du, nu kad daržovės būtų pirmas dalykas, o mėsa tik akd būtų priedas prie daržovių. Ta prasme, jei valgom vakarienę, tai būna kelių rūšių salotos ir vienos rūšies mėsa. Tai žodžiu, bet mes be mėsos sudėtinga, aišku Gudeliauskaiai, bet

dėl pačios taršos negalėčiau atsisakyti mėsos, nes man yra tiesiog skani, bet čia mano tokia asmeninė, bet pavyzdžiui mano jaunesnis vaikas mažai valgo mėsos ir praktiškai jos nevalgo. Jeigu gali rinktis kažką be mėsos, tai jis renkasi be mėsos. Mes jam duodam laisvę, leidžiam tokias galimybes, ar jis svarsto apie tai kaip ekologiją, tai ne, tai yra jo asmeninis pasirinkimas ir aš manau, kad visi veganizmai, vegetarizmai, turėtų būti žmogaus pasirinkimas, ir jis turi jaustis komfortiškai toje būsenoje, kurioje jis yra, o ne priverstinai, nes abejoju ar galima, nu gal galima viską prisiversti, bet ar reikia, nežinau.

M: Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

S: Nu aš nemyliu šito dalyko, bet mūsų namuose tai nėra priimtina, bet mes keičiamės drabužiais, tai pavyzdžiui savo išaugtus drabužius aš duodu draugų vaikams, lygiai taip pat, draugų vaikai duoda išaugtus drabužius mums, nes tai yra natūralu ir kai gimė pirmas vaikas, ojai ne, bet kažkaip suaugi kaip žmogus ir priimi tai natūraliai ir tada atrodo, kad ne ne, o taip. Tai šiai dienai mes neperkam *second handuose*, bet mes keičiamės

M: O kodėl atrodo parankus keistis tais drabužiais?

S: Nežinau, ar tai paranku, bet tiesiog nu vaikai nesudėvi tiek drabužių, kiek mes jų turim, net atrodo tiek neperki, bet vis tiek jų kažkaip yra. Tai gaila juos išmest, nes supranti, kiek reikia darbo jį padaryt, kad jį pagaminti, vis tiek galvoju apie tai, kiek dažų sunaudota, o medvilnė iš vis yra vienas taršiausių dalykų, tai galvoji apie tai. Ar kiekvieną kartą tiesiogiai, tai ne, bet tikriausiai reikėjo 1 kartą išklaust informacijos, kad kažkur pasamonej būtų ir tiesiog natūraliai gaunasi, kad keistis yra geriau negu pirkti naują, nes tie drabužiai nėra tokie sudėvėti. Kitas dalykas, kad aplinkuj yra keitimosi, tai yra labai įprasta. Kam pirkti sniegines kelnės už šimtą daugiau eurų, kai tu gali keistis ir tos snieginėms kelnėms nieko daug neatsitiks, jos vis tiek bus praktiškai naujos.

M: Koku transportu naudojate kasdien?

S: Automobiliu, bet šiuo metu važiuoju vieną kartą į savaitę į prekybos centrą [dėl korona viruso], o senamiestyje, tai mes vaikščiojom, paspirtukais važinėjo, bet paspirtukas tokia kasdieninė transporto priemonė, nes mano studija yra maždaug 20 min kelio nuo pėsčiom, tai jeigu paspirtuku kokios 7-8 min, tai mes judėdavom paspirtuku, nes vaikams labai patogiu į būrelius nuvažiuoti. Mano darbas ir vaikų mokykla yra šalia, tai paspirtuku. Bet automobilis priemonė yra neatsiejama, nes yra du vaikai ir vis ten plaukimai ir tu negali vaiko išleisti po baseino šlapio.

M: O kodėl atrodo gerai rinktis paspirtuką, nes aš supratau, kad patogiu visai, bet ar yra dar kažkokių priežasčių?

S: Tai mes turim ne elektrinius, o paprastus paspirtukus visi šeimos nariai ir žodžiu paprastą paspirtuką rinkomės, kad nukratytų užpakalį, kad padarytume kažkokio darbo, nes mano darbas labai sėdimas yra ir aš žinau, kad reikia judesio, kad pagreitinti, kad būtų galima greičiau grįžti namo, tai tada tas paspirtukas, bet vis tiek tu judi, nes dirba raumenys ir tai svarbu judėti.

M: Ar jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai ir žinai, kad pasielgei neekologiškai?

S: Nu jo, ypatingai pavyzdžiui su dažnais visokiais, su skalbimo priemonėmis, tai paskutiniu metu, kai labai daug laiko praleidžiam namuose ir skalbiam, kiek aš parnešu tos chemijos ir kiek jos išleidžiama ir dar dabar kažkaip pasijautė kiek rankšluosčius, tie visi pūkeliai, nu pati mašina yra užsiteršus nuo tų pūkelių ir kiek jų išėjo ir aš galvoju kad jų tikriausiai neišvalys. Čia toks „Grigeo“ toks labai susiję, nes ten labai aiškiai parodė, kaip tos visos mikrodalelės keičia ir ką jos daro ir tai žodžiu, tokius svarstymų yra, šiaip labai kur aš nenaudoju cheminių medžiagų valymui, nes naudoju sodą, druską, actą ir eterinius aliejus, nes mūsų vaikas turi autoimuninę ligą ir mes galvojame kad nu galvojame. Bet kažkaip, su skalbimo priemonėmis, aš dar nepriėjau, aš esu bandžiusi visokių dalykų, bet aš dar neradau tos tokios geriausios, kad man būtų komfortiška išskalbt ir man būtų malonu, tai žodžiu, bet aš apie tai galvoju. Čia tokia mintis man svarbiausia.

M: Pati minėjai, kad yra klimato kaita, kurios mes negalim paveikti visai, nes priklauso nuo saulės spinduliuotės, bet yra klimato kaita sukelta žmonių veiklos ir pati minėjai, kad konsiumerizmas perteklinis, maisto švaistymas, pabrėžei, kad stengiatės neišmesti ir atiduodat benamiams

S: Tai žinoma, aš pavyzdžiui, jeigu neturiu, arba nepakankamai turiu krepšių dabar šitam pandemijos laike mes nu maisto suvartojama daugiau, nes vis tiek išeidavome anksčiau pavalgyt į miestą, ir nu, mokslai, buvo kitaip, dabar didesnę kiekį tu parsineši maisto. Ir aš parsivežiau kelis krepšius ir man trūksta, tai aš perku popierinį maišą, neperku plastikinio, nes tą popierinį maišą aš paskui galiu panaudoti, nu aš mezgu ir sudedu ten nedabaigtus gaminius, pasidedu baigtus, man labai patogiu transportuoti, aš galiu padėti tą maišelį, man estetiškai ir atrodo ir neteršia aplinkos, ne man plastikas gadina vaizdą. teršia tą aplinką, toks triukšmas nuo to plastiko maišų. Ar mane asmeniškai paveiks, tai aš ir šiaip stengiuosi nepirkti supakuotų produktų, aš nematau prasmės kodėl kiekvieną apelsiną reikia sukišt į plastiką, tai mes pirkdami turguje ir išvengiam šitų dalykų ir neturim tiek šiukšlių, nes pavyzdžiui, aš galiu grybus galiu nusipirkti maišelyje, o ne penkiuose plastikuose, tai čia tik pavyzdys, bet daug tokių dalykų. Nesuprantu, kam sūrį pirkti penkiuose plastikiniuose supakuotą, nu aš nematau prasmės, negi mes nebemokam pjaustyti.

M: Ar yra kažkoks dalykas, galėtum atsisakyti, jog žemės planetai būtų geriau?

S: Nu tai kad tikriausiai to skalbimo kažkaip, aš dar surasiu kažkaip būdą atsisakyti, nes šiaip galvojame. Nu aišku, galėtume ir daugiau kažko atsisakyti. Kas tikrai, aš įpratus gyventi komfortiškai, kad mes gyvenam tokiam laike, kai mes galim gyventi komfortiškai, galim valgyt ką norim ir daryti ką norim, bet tas ką norim nereiškia kenkti kitiems, nu ką noriu tokiam proto lygmenyje. Tai aš alternatyva atsisakyti vis dėl to cheminių skalbiklių ir aš link to einu ir greičiausiai prie to prieisiu. Automobilio atsisakyti aš negaliu, iš karto sakau. Bet, kai mano vaikai užaugs, kad mes galėtume turėti tik vieną automobilį, nes šiuo metu mes turim du, tik kai mano vaikai užaugs, aš tikiuosi kad

turėsim tik vieną, o jeigu turėsi, tai elektromobilį, aš labai noriu, kad sekantis mano automobilis būtų automobilis, gal hibridas, bet gal bus

M: O bendrai žvelgiant, ne tai, kad atsisakant kažko, ar save ribojant, ar tu jauti, kad tu gali daugiau prisidėti prie rūpinimosi planeta kažkaip?

S: Aš tai labai noriu va to prisidėti, kuo aš dabar šiais metais buvo su vaikais, va ta krepšį nusinerti, Pavyzdžiui, aš atėjau papasakoti vaikams, kodėl apskritai tą idėją, tai kai kurie labai sąmoningai matosi, kad supranta ir suvokia, o kitiems tai buvo stebuklas. Jie pavyzdžiui, net negalėjo patikėti, kad Majamyje išmesta šiukšlė žudo žuvis, jie įsivaizdavo, kad mes kenkiam vietiškai, bet nesuvokia to masto, kai mes žiūrėjom *National Geographic* tą filmuką, tai jie buvo išsižioję, aišku, tai yra trečiokai. Mūsų apskritai švietimo sistema, kurią aš matau iš vidaus, nes vienas vaikas trečiokas, kitas šeštokas, mane ji truputėlį šokiruoja, nes jie nuleidžia įstatymus iš viršaus ir bando ten kažkaip. Bet reikėtų iš vidaus, reikėtų ateit pas vaiką ir jam paaiškinti, pavyzdžiui, kodėl čipsus valgyti yra blogai, ne kažkaip švietiejiškai, ne kažkokiais draudimais, bet jiems paaiškinti, kaip atsiranda jie, koks tai yra kelias ir kokios pasekmės išeina. Apie tą pačią taršą, kai atėjau į klasę ir papasakojau jiems, tai daug kam žandikauliai atvipo - aš manau, kad jie girdi tą informaciją iš viršaus, kad negalima, kad nereikia, bet jie nežino esmės, priežasčių. Mes apie tuos pačius siūlus, kadangi pati mezgu, aš turiu išeiti į žmones, man reikia kalbos, veiklos ir norėjau, kad tas išėjimas būtų socialinė veikla, pavyzdžiui kažkas ten benamiam gyvūnam padeda, o aš norėčiau padėti vaikam, tarkim mezgimas, labai skatina motoriką ir taip toliau ir su jais labai faina bendraut, nes jie visą laiką pilni energijos ir tokio entuziazmo viską keisti, daryti ir jiems įdomu. Dar turiu tokį, kad savo gyvenime aš darau ką noriu, o labai dažnai gyvenime vaikam yra nuleidžiama daryti, tai ką reikia. Tai ateinu su ta mintim, kad aš baigiau statybos inžineriją, aš labai rimtą mokslą baigus, galėčiau labai kažką daryti, kaip kažkada visi norėjau, bet mano kelias ne toks, man patinka daryti, tai ką darau, ir aš pasirinkau tai, tai vat aš noriu tiems vaikam, kurie dar yra tik besiformuojantys, kad jie žinotų, kad yra keliai, ne tik tai ką nori tėvai, ne tik ką sako, ką mokykla sako ir tada tau pasiseks. Ne, tau tada pasiseks, kai žinosi koks yra tavo kelias - gali išbandyt ir vieną kelią ir kitą, tik tada kai tu žinosi, kad tau čia yra gerai, tai toks kelias bus tada geras. Žodžiu, pradedant siūlais mezgimu, baigiant bendrai, aš kalbėdama vaikam sakau atiduokit savo maikutę sesei broliui ar dar kažkam, nes žiūrėkit kaip ją sunku pagamint ir tas naujas užrašas ant maikutės niekaip neįtakos nešiojimo, jūs turit komfortiškai jaustis, būti nenuogas, neprakaituoti, estetiškai atrodyti, bet penkiasdešimta su užrašu maikutė jus nuo to išgelbės. Tai to sąmoningumo, aš norėčiau, kad būtų skleidžiama pradžioj, nuo vaikų, nes jie toliau gali augti, žinodami pradinę informaciją. Mokytojai turi išdėstyti medžiagą, todėl negali skirti tam laiko, tai mes va tokie savanoriai ir turim skleisti žinią,

M: Ar savo aplinkoje tu matai žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą ar elgiasi panašiai kaip tu, bet yra ekologiški?

S: Nu dauguma, iš tų kuriuos aš pažįstu, galvoja, tai ką daro ir tikrai pavyzdžiui, nu kaime, Rumšiškėse mano sesė ir mama gyvena, tai matau, kad yra ir konteineriai ir kompastavimas ir jie iš tikro šventai to laikosi to ir aš matau, kaip žmonės keičiasi. Mano mama niekada nebuvo tas žmogus, kuris labai mėgo teršti, ji visą laiką galvodavo man, vaikui neleisdavo išmesti popierėlio, nu visą laiką buvo ta prasme, gal labiau kultūra, ne drausmė. Nu negali, savo šiukšlių - tai parsiveždavau visus popierėlius kišenėje ir dabar tarp kitko visus vežuosi kišenėse. Tai žodžiu, buvo visda. Ir savo aplinkoje aš matau, bet aš matau plačiąją prasme, kuri yra mieste, aš matau labai daug ir negatyvo - mes eidavom su Benu į parką ir mes matydavom, tai kai savo vaikui labai bandai kažką pasiūlyt nemest popierėlio ar paimti šiukšlę nuo žemės, kuri yra numesta, nu čia labai smulkiai kalbu, bet kaip nuo tų smulkių pradedi savo šeimoje, tai išauga į didesnius. Aš tikiu, kad jei mano vaikas kažkuris bus fabriko vadovas, tai jis tokių dalykų kaip grigeo neprileis, nes jis žinos iš principo. Niekada tas pinigais neduos tiek naudos, kaip gali duoti pačio kultūra. Nu aš taip tikiuosi. Tai mes eidavom ir rinkdavom kitų šiukšles ir parke matai kaip sėdi šeima ir jie prisišiukšlina, ir mes po to einam rinkti, nu tai tokį apmaudą jauti, nes tokie patys žmonės kaip tu, bet kažkaip elgiasi. Bet plačiąją prasme matau daug taršos - matau kaip šeima turi tris automobilius: vieną šventinį, kitą darbinį, kitą dar. Nematau esmės, ypatingai prasmės.

M: Tai vat kad noriu pasitikslinti - nu tu sakai tarša ir aišku, kad yra blogai tarša, bet gal galėtum patikslinti, ką tą taršą mums daro, kuo yra blogai, nes kartais sunku įvardint, bet gal?

S: Nu sakau, tarša, kuria aš dabar labai susidomėjus - skalbinių, tai aišku cheminė medžiaga filtrais išvaloma, mes turim šeimoj lazerių specialistų ir net sako, kad ten su lazeriais valo, nežinau ar Lietuvoje, jis Vokietijoje dirba, bet kažkaip išvalomos tos cheminės medžiagos, bet tos smulkios dalelės, ar audinio/rankšluosčio pūkeliai, jie kai tu jų daug išskalbi daug, čia ne aš viena, iš viso čia, tai jie gi iškeldina kur - iškeldina į upes, kur žuvys, tu perki tas žuvis - ta tarša grįžta tau pačiam. Tu pagauni tą žuvį, kuri yra modifikavusi nuo tavo chemijos ir pūkelių, ir tu ją suvalgai ir tu save tarša. Čia ta smulkiąją prasme, bet tarkim tie vaistai, kurie patenka su šlapimu į vandenį ir kurie tikrai neišvalomi, visokie hormonai, tai jie tikrai neišvalomi - viskas patenka į vandenį, iš vandens tam pačiam žmogui, žuviai, medžiui bet kam.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

S: Teisinga tai yra visu pirma, teisinga yra visu pirma ne aklai sekti, teisinga proto ribose, viskas kas yra radikalų, gali pakenkti, nes mes galvodami, kad kažką labai išgelbėsime, ir nu pavyzdžiui, mano vaikas naudoja autoimuninės sistemą slopinančius vaistus ir pavyzdžiui tų vaistų pakuočių negalima išmesti, nes vaistas yra gyvas ir jeigu jį paskleisi gamtoje, tai jis nebus veiksnus, tai aš pavyzdžiui galvočiau, kad visiškai nepakenkti niekam, tai mes turėtume atsisakyti to vaisto, bet tai būtų kardinalu

mano vaikui ir aš tikrai to nenorėčiau padaryti. Jeigu aš tikrai galvočiau, kad jo sukūrimas visam pasauliui kainavo labai daug ne tik finansine prasme, bet ir ekologine prasme, nes kad jį išbandyti nukentėjo ir gyvūnai, ir aišku jo ištekęs visur, tai nu yra labai daug tokių kraštutinių, mes turėtume proto ribose - to ko nereikia atsisakyti, bet tai kas gali padėti mums kaip žmonėms, mes vis tiek turim tai naudoti, mes negalima atsisakyti insulino, kuris lygiai taip pat ten daugybę žmonių vartoja ir jis keliauja į mūsų visus vandenius, nu labai tokių labai kraštutinių ir aš galvoju, reikia galvoti asmeniškai ir reikia stengtis padaryti, tiek kiek tu gali, reikia plačiąją prasme domėtis ir skiepyti tiems jauniems žmonėms, bet jie netgi gamintų ir kurdami kaip saugiau, kaip teisingiau, kaip mažiau taršiai, bet atsisakyti, mes neturim

M: Kaip dažnai tu savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

S: Iš tikrųjų visada tai aptariam. Aš turiu draugę, kuri mokosi kinų kalbos ir ji ten būna Kinijoje ir matė kaip ten žmonės reaguoja į visą tą taršą, sujudimą ir mes čia labai diskutavom, tai iš tikrųjų paskutiniai kažkokie vatokie susitikimai, kurie buvo, tai jie buvo paliesti tos temos. Pavyzdžiui, mes turim tokius draugus, iš Kauno, kurie sako, kad fabrikai keičia klimatą, o aš jiems sakau, va aš čia buvau paskaitoj, tai nėra susiformavusi nuomonė, bet tai yra vienas iš požiūrių ir ką tu manai į tai ir tada jis susimąstė, nu ką, važiuosim į Molėtus ir pasikalbėsime su Baumentu ???, aptarti šitus reikalus. Žmonės iš tikro domisi, mano aplinkoje domisi ir tikrai svarsto ir galvoja, ką galėtų pakeisti, kad būtų kitaip ir tikrai nėra tokių abejingų.

M: Prieš tai sukritikavai, kad buvo įvestas tas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas sumažinti taršių automobilių naudojimą, minėjai, kad ne taip veikia, bet bendrai žvelgiant, ar įstatymai yra geras būdas skatinti žmones būti ekologiškesniais?

S: Aš tai jo, galvoju, kad valstybė turi pridėti pastangų, nes žmonės vieni yra sąmoningi, kiti yra mažiau sąmoningi - kiti žiūri savo darželio ir kažkaip negalvoja plačiąją prasme, bet žmonės visada atsiremia į tuos finansus - nu jeigu žmogus tikrai nori pirkti Lārborginį, tai jis tikrai nepagalvos ar jam ten pirkti elektromobilį, ar lamborginį, jis pirs ką nori. Bet jei žmogus galvoja apie finansus, tai jam tikrai bus labai svarbu - jeigu sakysi jam, kad jeigu pirs naują automobilį, kuris yra visiškai netaršus. Aišku jį sukurti buvo bekiek apterštas pasaulis, bet nu, sąlyginai jis nebetarš, tai mes tau kompensuosim trečdalį sumos, tai tikrai daug žmonių pasvarstytų ir tikrai labai daug atsirastų žmonių, kurie gali taip padaryti. Nes iš vis galvoju, kad žmonės turi pinigų, bet kažkaip mes lietuviai įpratę neleisti, taupyti kažkam ko nėra, tai vat, manau, kad atlaisvintų tų pinigų, kurių realiai yra, o žmonės taupo tam, ko nėra arba nežino kam, bet važinėja su taršiu automobiliu, kenkia labai stipriai ir pats sau ir aplinkai, tai aš manau, kad vyriausybė tikrai prisidėtų, bet gal ne iš tos pusės prieina, bet galbūt neturi finansinių galimybių. Bet vėlgi, manau, valstybėje pinigų yra, tik ne taip skirstomi jie.

M: Prieš tai irgi minėjai, kad tavo mama buvo pavyzdys, kaip nešiukšlinti, saugoti gamtą, bet apskritai žvelgiant, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesnis?

S: Manau, kad labai ne, dėl to, kad esu prisiklausius - esu jauniausia, tai su manim bendravo kaip su suaugusia, ir aš girdėjau tas visas kalbas ir prisiminimus, ir prisiminimus apie mano tėtį, kurio aš niekad nemačiau, kad čia tik dalis, kad tarybiniais laikais neišvažinėdavo kuro, bet norma buvo kuro ir nuo normos kuro, priklausydavo išmokami pinigai, tai jie išleisdavo tą kurą į griovį, nes reikėdavo atvažiuoti tą bazę jau be kuro, nuo nuvažiuotų kilometrų priklausydavo tavo alga, arba pavyzdžiui, mes eidavom į laukus, tai ten šalia buvo amoniako bačkos ir net dabar prisimenu amoniako kvapą, o ką reiškia bačkos - tai reiškia, kad liedavo ant laukų, ant pasėlių, ant kažko, šiaip amoniakas toksinė medžiaga, kvaila, kad net tokie dalykai buvo. Dabar praėję dvidešimt metų ir prieš kelis metus važiauvom, tai ten dar neauga žolė, ten nieks neauga. Tai tik stovėjo tos bačkos, gal net tikėtina, kad ten nieks nieko nepylė, bet tą kvapą net dabar prisimenu, Kitas dalykas, laidodavo tualetų turinį po žeme, kieme, kasdavo duobes ir ten laidodavo, tai iš vis tragiškai baisu, tai čia va. Mano sesė tik dabar panaikino tualetą, kai aš atvažiauvau ir pasakiau, kad tikrai bus baudos ir tikrai atvažiuos kas nors patikrins ir bus tikrai didelės baudos, nes jiems atrodo, kad čia nieko tokio, kad nu ta prasme, vaikštai lauke ir nueini į lauko tualetą, nu nematau prasmės, nu čia tokia tarša. Nu kad ir kas, kad ten betonuota, bet vis tiek viskas išeina lauk ir tada pasodinta daržovė už dviejų metrų kokia yra.

M:Koks tavo išsilavinimas?

S:Universitetinis aukštasis

M:Ką tu dirbi?

S:Mezgėja, bet mano išsilavinimas statybos inžinierė

Kokios vidutinės pajamos per mėnesį?

S:1000 eur

19. 2020 04 16 Mantas, 47 metai, Vilnius

M: Jūsų nuomone, kas yra klimato kaita ir kaip ji pasireiškia?

M:Klimato kaita turbūt yra nu bent dviejų rūšių- žmonių sukelta ir dėl pačios, kaip čia pasakyt, ilgalaikių pokyčių ekologinių, saulės aktyvumo ir panašių dalykų. Aišku, mus domina žmogaus sukelta, būtent kad dėl poros šimtų metų industrializacijos jau žmogaus kaita pradeda keisti klimatą, tai aš taip suprantu.

M: Gal galėtumėt tada duot pavyzdžių, kaip pasireiškia ta žmogaus sukelta klimato kaita, kaip mes ją galime apčiuopti, matyti, suprasti?

M: Hm, taip, na kai aš buvau dar visai mokykloje, tai buvo tada kalbama apie ozonos skylės, kurios atsirado ir tai buvo konkretus tikslas, nes ozoną mažina freonai, dujos, kurios buvo naudojamos areozoliuose, šaldytuvuose ir panašiai ir tuomet buvo imtasis tarptautiniu mastu priemonių, kad tų cheminių junginių naudojimą eliminuoti iš tų rūšių ir tos ozono skylės sumažėjo, tai čia labai

konkretus pavyzdys, kai žmogaus veiksmai veikia tiek į vieną pusę padidino skyles, o paskui gali vėl jas sumažinti. Miškų kirtimas, kuris padidina eroziją. Beje, iš tikrųjų senas dalykas, ta prasme, kad ir tose pačiose JAV ir Anglijoje vienu metu prasidėjęs, kai vienu momentu buvo iškirsti miškai ir staiga padidėjo dirvos erozija, nes nebėra kas sulaiko dirvožemį ir daug dirvos nunešame į upes ir t.t. ir vėlgi keičiasi peizažas. Pavyzdžių yra daugybę ir ne visi yra iš pastorojo laiko ir labai suaktyvėjo per paskutinius pusantro šimto metų, dėl industrializacijos, bet tokių pvz.: yra daug, tai tie miškai yra senovinis dalykas, kai kuriais atvejais matome, kaip peizažas pasikeitė arba viduržemio jūros kraštuose buvo iškirsti miškai ir staiga dirvos pasidaro nebedirbamos, nes nunešamas derlingasis sluoksnis. Yra ir baisesnių pavyzdžių, netgi civilizacijos, greičiau miestų, sunyko, nes pačių savo veiksmiais pakeitė klimatą. Vyksta nuolat, bet tas procesas sukūrė kognityvinį efektą, kad labai daug labai tarpusavyje, labai didelio masto procesų, kurie gali padaryti neatšaukiamus pasikeitimus

M: Ar manote, jog klimato kaita yra svarbi problema jums ir visai visuomenei?

M: Na, man svarbi tiek, kiek ji svarbi visuomenei ir plačiau žmonijai. Ji manęs tiesiogiai nepaliečia, nes toks urbanistinis gyventojas, ta prasme, jeigu prasidės pokyčiai, kurie visai visuomenei pradės grėsti, na pvz., dėl klimato kaitos tos Golfo srovė ir pasisuks kita linkme ir neatneš šilto oro ir Lietuvoje klimatas staigiai dėl to atšals. Tai aišku tai palies ir mane ir specifiniai manęs ne, neliečia. Tikrai kartu, kiek visą visuomenę.

M: Supratau. Kai kurie sako, kad žemės perkais ir taps neįmanoma gyventi o kiti sako, kad tie pokyčiai vyko visą laiką ir kaip buvot minėjęs pats kad natūralūs pokyčiai ir kažkokių staigių pokyčių žmonijai išgyventi neįvyks. O kokią jūs įsivaizduojat ekologinę planetos ateitį?

M: Hmm, na va, aš nemanau, kad tai ką dabar mes išgyvenam yra tik ilgalaikiai natūralūs klimato pokyčiai, iš tikrųjų manau, kad ta antropogeninė, žmogaus sukelta klimato kaita TIKRAI turi poveikį ir mes tai matome, kiek pavojinga, tai irgi. Tai kaip tas pavyzdys su freonais - priima naujas technologijas sustabdyti žalingą poveikį klimatui. Aš manau, kad iš tikrųjų, mes kylantiems klimato kaitos pavojams mes matysime technologinių sprendimų (dar gerai perklausyt). Aš labiau tikėčiau naujomis technologijomis, kurios tą pašalina pvz ten anglies deginimo poveikį gaminti, arba pakeičia vidaus degimo variklius pakeičia elektrinius ir panašiai, negu kad tokio ribojimo ir sakykim ten kas kelionių, vartojimų mažinimo, tos priemonės jos iš tikrųjų neveikia, nes užtenka vienos valstybės, vienos ekonomikos, kuri nepaklūsta taisyklėm ir tuomet pasakyti tada visi kiti pralaimėtojai, tokia žlunganti sistema, todėl visi tarptautiniai susitarimai, kaip Kioto susitarimas, jie yra labai trapūs ir jie taip sukurti, taip, kad jie nelabai gali veikti. Labiau tikėčiau paieška ir investavimą į technologinius pokyčius, kurie padarytų tas teršiančias technologijas pasenusiomis, kaip kažkada tas freonų intensyvus naudojimas buvo padarytas nereikalingu tiesiog. Aš manau, kad grėsmė yra, bet mes turime resursų mokslininkų, surasti receptų, kaip iš tos grėsmės išeiti ir aišku problemų bus, dabar matome ir dabar, kaip.. gerai, gal čia ne tiek klimato kaitos padiktuotas, taip sakant, problema, korona

virusas kiek globalizacijos tam tikro laipsnio, bet yra panašių problemų, kurios susiję su klimato kaita, bet matome. Sakau, kad problemų bus, bet mes surasim būdą jas stabilizuoti, normalizuoti ir išlaikyti tą balansą, kuris reikalingas žmonėms išlikti.

M: Yra įsitikinusių, kad Lietuvą visiškai aplenks ir Lietuva bus visai nepaveikta arba bus mažai paveikta, nes šiaip yra mažoje rizikos zonoje, sakykim, įvardinta Lietuvos teritorija klimato kaitos atžvilgiu. Kiek Jūsų nuomone Lietuva bus paveikta klimato kaitos? Jūs minėjot Golfo srovę, kad jei ji pasikreips būsim paveikti, bet bendrai kiek visų kitų pokyčių gali būti paveikta teritorija?

M: Hm, galbūt. Na kaip čia pasakyti, palyginus su salomis, kurios, jei pakils truputį vanduo ir viskas jų nebėra teritorijos, tai Lietuva yra kur kas labiau apsauga, bet yra daugybių dalykų, kurie yra nenumatomi, nenumatomų pasekmių, kurios gali kilti, ta prasme, pvz, vandens stygius kur nors toliau į pietus ar rytus gali paveikti mūsų upių ištakas ir baseinus. Arba vandens vartojimo ritmo pasikeitimas, gali iš mūsų skatinti kepinėti?? didžiąsias upes ir sukelti ekologinės katastrofas. nebūtinai Lietuvoje mažiau lis, bet jeigu Baltarusija pradės staiga tvenkti upes dėl to, kad jiems trūks vandens, tai galim susidurti su didžiule problema dėl to. Po to jau kaip domino efektas, bet turbūt Lietuvai labiausiai gresia ne tiek tiesioginės, bet netiesioginės pasekmės, ta prasme, jeigu šylantis klimatas Afrikoje, Azijoje, sukels milžiniškas migracijos bangas, tai aišku paleis Lietuvą ir kova dėl resursų gali būti labiau užaštrėjusi, jei ankstesnės migracijos bangos Lietuvą aplenkė, tai gali būti, kad ateit tokio masto bangos, kad net didysis tautų kraustymasis atrodys kaip vaikų žaidimas, tai čia būtų pasekmės pasekmės paliečia, bet reikia matyti kompleksiskai, kad ne tik dėl to, kad Lietuvoje klimatas atšals ar atšils, gali mus paveikti, bet gali paveikti antriniai efektai, tai matau, kad tos grėsmės tikrai yra.

M: Iš esmės buvo užfiksuota Lietuvoje kiek matuojama ir ji siejama su klimato kaitos poveikiu, kad tai kilo iš klimato kaitos atšilimo bendro. Tai kaip jūs tokius vertinate staigius pokyčius tarkim lyginant su 5 metais atgal, kas vyko ir kas vyksta dabar?

M: Šitoje vietoje aš būčiau toks atsargesnis, nes tas matavimas yra palyginus labai nesenas, tai kai pasižiūrime giliau į istoriją, kai 17 amžiuje buvo tas mažasis ledynmetis Europoje, prieš tai buvo laikai, kai atrodo, kad buvo žymiai šiltesnis klimatas, gal ne toks kaip dabar, vėlgi tie, dabartiniai svyravimai, tie pikai, iššokantys jos gali pakeisti metai priešingų pikų ir panašių dalykų. Čia turbūt reikia žodžiu sulaukus vieno rekordinių metų nereikia manyti, kad visi kiti metai bus tokie rekordiniai ir kaip tik turbūt jei galima vieną dalyką patikimai sakyti iš viso to mokslo apie klimato kaitą, tai kad jis reiškia žymiai didesnę nestabilumą tokių nusistovėjusių klimato taisyklių ir modelių suyrima. Kitą žiemą mes galim turėti rekordiškai šaltą pavyzdžiui ir tai irgi bus to paties proceso rezultatas. Tai vėlgi kaip žmogus, kuriam mokslas ne svetimas būčiau linkęs palaukti ir pamatyti visą kuo tai baigsis prieš darant išvadas. Prieš sodinant palmes, dar palaukčiau.

M: Aha. Supratau. Norėčiau sakyti šiuo metu, bet iki koronos viruso pandemijos žiniasklaidoje buvo gan daug kalbama apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs statistiniai duomenys, aplinkosaugos įvykių apžvalgos. Ar laikote tokius duomenis patikimais?

M: Arba didžiuosius naujienų portalus BBC ir tada einu ieškoti šaltinio, kažkokio tikslesnio, kur daugiau parašyta ir taip pat mėgstu tokį žurnalą „Nature“ per naujienlaiškius, kas pranešama. Kas ten patraukia akį, tada ir giliau žiūriu, bet aišku nebūdamas specialistas, pasikliauju pripažintais, autoritetingais šaltiniais, kurie atsioja informacija ir neskleidžia *fake news*. bet jei kažkokia naujiena sudomina, eini į šaltinį, ir jeigu ten eini į „Nature“ tai jau eidamas žinai, kad nebus sąmokslų teorijos blogas kažkoks, tai jau yra patikrinta informacija. Tai va tokiu būdu.

M: Supratau. Apskritai žvelgiant, ar individas gali kovoti su klimato kaita?

M: Hm, na tada kai individo elgesys atitinka masinę tendenciją. Arba kaip *influenceris*, keičiantis kitų elgesį arba kaip tendencijos išraiška, ta prasme, jeigu vienas žmogus kovos, tai bus lašas didžiuliam vandenyne, bet jeigu tai atsiranda dešimtimis tūkstančių ir tai tampa trendu, kuris galų gale keičia ir elgesio taisykles, tai man atrodo vėlgi, viskas prasideda nuo ankstyvųjų adopterių naujo elgesio, kurie dažnai būna laikomi ekstcentrikais, nelabai tokiais šiek tiek pamišusiais. Arba ekologiškas maistas, jis dabar tapęs taisykle, ta prasme. jeigu du kartus brangiau, tai esi linkęs pirkti ekologišką maistą, bet vienu metu ta orientacija ekologiško maisto buvo suprantama kaip toks gal ne kenksmingas, bet ganėtinai beprotiškas, ekscentriškas poveikis. Ir va ilgainiui, tai plėtėsi, įtraukta aišku nedidelė bendruomenė, paskui atsiranda kažkokių autoritetingų asmenų, į kuriuos žiūri didesnė visuomenės dalis, jie tą įprotį dar labiau išplečia ir galiausia tai tampa tam tikrai norma, tai aš su ekologiško elgesio įpročiais irgi manau taip. O problema atsiranda kai yra konfliktas su na kitomis žmogaus gyvenimo vertybėmis. Jei renkiesi pirkti ekologišką steiką, ar ne ekologišką, tai vis tiek nusiperki steiką, ta prasme jį vis tiek gauni, bet jeigu dėl ekologinių sumetimų reikėtų atsisakyti kelionių į Ispaniją ir judėjimo apskritai po pasaulį už savo valstybės ribų, tai būtų jau būtų sunkus toksai *trade off*, kompromisas. ir aš manau, kad tai sunkiai gali tapti visuomeniniu įpročiu - sėdėti namuose ir važiuoti atostogų tik į Palangą. Tai čia vėlgi galvojant apie ekologinio elgesio modelius, tai man atrodo, kad ir yra silpnoji jų vieta, kad Greta reikalauja neįmanomų dalykų dažnai - atsisakyti vartojimo, kurio ji beje pati neatsisako. tai sakant. Ji vis tiek keliauja į kitą pasaulio kraštą, kad jūs nekeliautumėt, tai vat čia, kalbant apie tą individą, kaip jie priimtų tausojančio individo taisykles, reikia matyti, kad yra nusistovėjusios tam tikros vartojimo modeliai, tikslai, malonumai, taisyklės, kurios atsisakyti būtų labai sunku, reikia galvoti, kaip tų pačių tikslų pasiekti ekologiškiau, labiau tausojant, o kaip iš viso juos uždrausti - tai va čia yra skirtumas racionalaus, sumanaus ekologiškumo ir radikalaus, ir kartais fanatiško, kuris kaip religinis labiau atrodo tikėjimas.

M: Supratau. Jeigu individas iš esmės vienas nelabai ką gali padaryt, tai kas dar yra atsakingas už veiksmus kovojant su klimato kaita?

M: Valstybės aišku ir čia vėl tam tikras konstruktas, vienu vertus valstybės turi resursų matyti toliau negu individas ir tam tikrą pareigą pasirūpinti ilgalaikiu tvarumu aplinkos, kur jos piliečiai gyvena ir dirba, veikia. Kitą vertus, demokratijose atsiranda tas dalykas, kad tarsi vyriausybės turėtų atspindėti piliečius - bet jei piliečiai nusiteikę anti-ekologiškai, nusiteikę, sako, kad leiskite gyventi taip, kaip iki šiol gyvenome, tai tuomet jie turi įrankius pasyvius juos pakeisti, ir čia mes matome JAV elgesio klimato kaitos susitarimo atžvilgiu tokiu konfliktą, kad administracija gal ir turėtų mokslinių resursų pasakyti, kaip iš tikrųjų yra, bet jie turi vykdyti piliečių valią. Sudėtingas balansas tarp tos vizijos ilgalaikės ir poreikio tarnauti rinkėjų interesams. Bet valstybės turėtų veikti ir būtent žiūrėti į ilgalaikę perspektyvą

M: Dabar pakalbėkime apie Jūsų kasdieninį gyvenimą. Ar rūšiuojate?

M: Ne, nu ta prasme, plastiką, kurį galima priduoti, tai aišku, kad atskiriam, bet mūsų name, didelis kiemas ir rūšiavimas nevyksta ir nežinau, kur yra artimiausi konteineriai senamiestyje iš tikrųjų, kur rūšiuojama, prie tos vietos, kur gyvenam, bet jei būtų galimybė, mes mielai rūšiuotume.

M: ES iki 2021 atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo - vienkartinių šiaudelių ar puodelių, maišelių ir pan. Ar Jūs renkatės daugkartinio naudojimo gaminius?

M: Jo, kiek įmanoma taip, stengiamės daugiakartinio. Šiaudelių apskritai nenaudojame, bet tokius maišelius, tai visą laiką nusinešu į parduotuvę ir panašiai.

M: O kodėl svarbu?

M: Na, pirma tai yra estetiškiau daugeliu atveju ir patogiau ir kitą vertus na aš mačiau kokius šiukšlynus sukelia tai. Teko keliauti pietų Sudane, kur visą upelio vagą matai užkimšta plastikiniai gaminiai ir matai kilometrų kilometrų, tuščiais plastikiniais buteliais ir jie ten guli. Kažkur po jais, kaip po ledynu, žaliuoja upelis, tai yra baisus vaizdas ir supranti, kad dar vienas plastikinis buteliukas, dar vienas plastikinis maišelis, ką čia reiškia, bet jie galiausiai virsta va tais kalnais tų šiukšlių, tai žinoma, stengiamės tokių kiek galima mažiau dalykų.

M: Kiek jums rūpi energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius/alternatyvius energijos šaltinius? Tarkim saulės, vėjo ar bangų energiją

M: Na vėl, čia toks praktinis dalykas, kai gyveni senamiestyje, tai nieko ten labai daug nepakeisi, nei čia ant balkono, nei ant pastato stogo įsirengsi tą saulės elektrinę, bet jeigu na iškiltų tokio situacija, kur yra praktinė galimybė, jei ten nebūtų prabangos projektas, kad reiktų daug kartų daugiau sumokėti, vien tik tam, kad plokštę uždėtų, tai beabejo, dar svarstyčiau.

M: Kur jūs perkate maisto produktus?

M: Vietinėse parduotuvėse, kurios yra arčiausiai namų. Anksčiau buvo mėsininkas, bet dabar užsidarė, yra konditerija, o tokia parduotuvė tai už 100 metrų esantis „Ikiukas“, tai kaip ir tinklo dalis, bet ji yra bent jau arti. Viskas, kur būtų galima nueiti per 300 metrų

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos, nes gyvulių auginimo industrija yra labai tarši. Kaip Jūs vertinate skatinimą mėsos gaminius rinktis atsakingai arba iš vis atsisakyti mėsos, ekologijos tikslams?

M: Na va čia jau būtų toks sudėtingas kompromisas. Viena vertus tai yra įprotis, na kultūrinis ir gastronomicinis vartoti mėsą, kitą vertus, dar nėra įrodyta, kad žmogaus organizmas na nepatiria kažkokių patologijų, kai atsisako tokio milijonus metų turėtų energijos šaltinio, kaip mėsa, tai aš atsargiai žiūriu į veganizmą kaip į visuotinį reiškinį

M:Kiek Jums yra priimtinas drabužių, avalynės, ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

M: Visiškai priimtinas, ta prasme.

M:Kodėl Jums atrodo, kodėl atrodo svarbu pirkti iš antrų rankų?

M:Na, kaip, viską prasidėjo nuo to, kad man iš viso patinka aprangos stiliai elementai, kurių dabartinėje visuomenėje negaminama, tai žodžiu, tai ieškoti cilindrus ir matai, kad turi žymiai įdomesnę peizažą pasirinkimų, nes dabar drabužių parduotuvės yra labai ne daug ir ir jos visos yra labai vienodos dalykus bangom, tai jei aš derinu, marškinius ar batus užsisakyti internetu, o tuo kitus drabužius pasižiūrėti dėvėtuose drabužių visai įdomių dalykų galima rasti ir yra įdomiau ir kartu kainos kokybės atžvilgiu geresni.

M: Kokiu transportu naudojate kasdien? Ar bandote mažinti sunaudojamo kuro sąnaudas? Kodėl?

M: Na kaip, įprastom sąlygom, kai nereikia važiuoti į Seimą, tai aš tada vaikščioju pėsčiomis, bet jeigu reikia eiti į seimą, kad ir galima ten nueiti pėsčiomis, bet aš važiuoju mašina todėl kad, tai yra labai neprognozuojama, pvz, nu žodžiu, dieną reikia nuvažiuoti staigiai į televiziją staigiai duoti interviu ir jeigu tu esi pėsčiomis, tai jau viskas, pražuvęs, tai arba reikia taksi imti, arba žodžiu kažkaip nėra to laiko, kad viešiuoju transportu važiuoti. Kitaip tariant, dėl to neprognozuojama ir lankstumo. Jeigu tai būtų darbas, kur aš žinočiau, kad aš nueinu ryte ir grįžtu vakare, ir viskas, daugiau niekur nereikės, tai eičiau pėsčiomis. Kartais važiuodavau dviračius, bet paskui, kai reikia į Konarskio kalną užvažiuoti ar Šeškinės su dviračiu, tai jau nebeatrodo prekinės išvaizdos eteryje, dėl to aš važiuoju su automobiliu.

M: Sakėt, kad jeigu galit važiuoti ne automobiliu, tai renkatės pėsčiomis ar dviračius, ar galit pasakyti kodėl?

M:Hm, nu, kad bereikalu nevažiuoti su automobiliu, nes jei gali nueiti pėsčiomis, tai aš visą laiką norėčiau eiti pėsčiomis, kur įmanoma

M: Ar jaučiate kaltę, jei pasielgiate neekologiškai ir tai žinote?

M: Nu žiūrint, kokio pobūdžio tas neekologiškumas. Jeigu iš namų pamirštu pasiimti daugkartinį maišelį, na tai pagalvoji eh, gaila, bet kad kamuočiausi, tai ne, taip nėra, o taip, kad labai neekologiškai pasielgti, tai neprisimenu, na sakykim taip, kad jaučiu tam tikrą kaltę, primena ta kaltę, kad elgčiausi ekologiškiau.

M: Mokslininkai teigia, jog klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Dažniausiai išskiriama perteklinis plastiko naudojimas, maisto švaistymas, perteklinis daiktų pirkimas. Lietuvoje, Lidl išipareigojo atsisakyti vienkartinį plastikinių maišelių ir Rimi skatina vartotoją naudoti daugkartinius maišelius. Taip pat, užsienio šalyse planuojami pridėtiniai mokesčiai maisto produktams plastiko pakuotėse. Kiek Jus tokie sprendimai priverčia susimąstyti apie savo vartojimą?

M: Jeigu skatina susimąstyti tai ne tiek tie sprendimai, bet suvokimas, kad reikia atsisakyti tų vienkartinį pakuočių, nes jos labai taršios ir nesunaikinamos, tai žodžiu, sakau, nemanau. Pradėjom daugiakartinius maišelius naudot dar prieš atsirandant jų madai visuotinei, visuose prekybos centruose, tai kaip sakant ne mes sekam tendą, greičiausiai tendų priešakyje.

M: Surpatau. Ar yra kažkoks dalykas, ar įprotis, ar nežinau, vartojimo įprotis, kurio galėtumėte atsisakyti, kad žemės planetai būtų geriau?

M: Hm, nu turbūt yra - tikrai va klausimas, ar tas įprotis, kurio atsisakyčiau be didelės tokios kainos savo gyvenimo būdui ir tada reiktų žiūrėti ir kokia kaina yra priimtina, o kokia ne, ta prasme, iš bėdos būtų galima ir mėsos atsisakyti, tikrai būtų galima kažkuo pakeisti važinėjimą automobiliu, tikrai būtų galima neskraidyti į Italiją ir kitas pasaulio šalis, kaip ir dabar porą mėnesių tenka daryti, bet vėlgi, kokia to kaina, tai toks klausimas yra daugeliui žmonių, tai čia, todėl aš ir linkęs pasisakyti už tokius sprendimus, kurie minimaliausiai keičia gyvenimo būdą, bet keičia senas technologijas naujomis, žalesnėmis ir t.t., o ne bando keisti gyvenimo būdą, kažkokių vartojimo įpročių keitimo.

M: O bendrai žvelgiant, ar jaučiate, kad galite prisidėti daugiau prie aplinkosaugos rūpinimosi žeme?

M: Na taip, turbūt galėčiau daugiau.

M: O kas stabdo, ar apsunkina įsitraukimą didesnį?

M: Labiausiai turbūt įpročiai ir nežinojimas apie galimas alternatyvas. Na pvz., mes šildome namus dujomis, centrinio šildymo nėra aš nežinau, ar centrinis ekologiškiau, bet jei žinočiau alternatyvą, kuri nekainuotų brangiai, ar žymiai brangiau, tai tikrai rinkčiausi, bet nežinau galimų variantų. nežinojimas ir įprotis yra tokie du dalykai.

M: Ar matote savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą- rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, drabužius perka iš antrų rankų? Jei taip, papasakokite plačiau, kaip vertinate jų elgesį?

M: Taip, nemažai tokių žmonių sutinku ir pažįstu.

M: O kaip vertinate, kad aplink jus yra žmonių, nemažai?

M: Na tai, džiugu, kad žmonės sąmoningumas atsiranda ir didėja, ir jei gyvenimo būdas ir įpročiai leidžia, kad jie elgtųsi ekologiškiau, tai aš labai vertinu ir džiaugiuosi.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar pritariate tam, jog žemės išsaugojimui reikalinga tam tikras „teisingo gyvenimo būdo“ suformavimas, kuriuo galėtų žmogus sekti?

M: Beabejojo, bet būna gairės ir alternatyvos, iš kurių žmogus galėtų rinktis, ką jis galėtų daryti geriau ir taip, kad nebūtų. Dažniausiai kas žmones atstumia, tai fanatiškas smerkimas, kurie elgiasi ne pagal tavo modelį, jeigu valgai mėsa, tai jau čia viskas, esi žudikas arba dar kažkoks elgesio modelis. Aš manau, kad tai neproduktyvu, kad turėti galimybes turėti skatinti rūpintis aplinka, tai nėra blogas dalykas, ir žiūrėti kokias pasekmės turi tavo elgesys, tai galų gale ir Biblijoje yra, tas užkoduotas rūpestis, tai surasti jam šiuolaikinę išraišką, bet tai nereiškia, kad visiškai sakyti, kad žmogus yra planetos vėžys ir jei susinaikins, nuo to bus geriau. Esu sutikęs, ne parodija, o tokių realių žmonių, kurie sakė, kad jeigu žmonės greičiau išnyks, tai bus tik geriau visiems. O kaip gyventi pilnavertišką gyvenimą neatsisakant visų malonumų, netampant asketu, bet tas savo gyvenimo padaryti kuo galima padaryti labiau ekologiškiau, tai tokie patarimai kažkokios naujos technologijos, kaip tai apdaryti, priminimai, tai labai naudingi.

M: Kaip dažnai Jūs savo aplinkoje matote žmones, kurie reiškia savo nuomonę apie ekologiją-rūšiavimą, įvairius protestus, tarkim, „Fridays for Future“ ir priimtus tarptautinius ar vietinius politinius sprendimus?

M: Hm, dažniausiai per fb, tai kad savo aplinkoje taip tokių aktyvistų nelabai galima sutikti.

M: Turbūt ne naujieną pasakysiu, bet Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas-sumažinti taršių automobilių naudojimą. Kaip manote, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

M: Jeigu vien tik įstatymai, tai nebus veiksminga, nes kiekvienai tokiai priemonei, galima rasti kažkokį apėjimą ir landą, kuri nepaveikia žmonių vartojimo, tik brangiau kainuoja šie tiek. Jei tai dalis būtų informacijos kampanijos, kuri būtų neprikįšama ne kategoriškai, kaip čia pasakyti, bet būtų protinga ir informatyvi, tai aš manau, kad įstatymai galėtų geriau veikti. Bet tam reikia kitų priemonių, vat aš minėjau, kodėl žmonės dažniausiai nekeičia elgesio - įprotis ir informacijos stygius, tai čia yra tokie dalykai, kuriuos keičia beheiveriostinės prieigos, kada tu padedi formuoti, o ne baudi, ten tarifais papildomais, arba ne subsidijuoji geresnį elgesį, bet parodai kitokius įpročius, tai parodydamas informaciją, parodydamas gerą pavyzdį ir panašiai. Tai tokie metodai geria informuotoje visuomenėje yra veiksmingesni nei kiti tokie.

M: Kaip manote, ar jūsų vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni? Kodėl?

M: Ne, tikrai manau, kad buvo žymiai neekologiškesni, nes toks požiūris į resursus buvo toksai labai netausojantis, išpilti nereikalingą tepalą į griovį, ar apskritai dalykas nereikalingas, išmesti buvo visiškai priimta praktika, o kitą vertus, tas supratimas apie ekologiją buvo slopinamas, bet pati Sovietinė visuomenė buvo, visa ekonomika, ir valstybė veikė labai netausojančiai, labai teršinėiai, tai

bet koks kalbėjimas apie ekologiją buvo suprantamas kaip apibrėžimo kritika, tai na, aišku, tas dalykas nebuvo pabrėžiamas ir dabar kai išgirstam, kad kažkas sovietų sąjungoje buvo sveikiau, tai yra visiškai apgaulė ir *fake news*.

M: Kokį išsilavinimą turite?

M:Aukštasis

M:Ką jūs dirbate?

M:Politikas, valstybės valdyme

M:Kokios maždaug vidutinės jūsų pajamos?

M:Aukštesnė nei vidutinės

20. 2020 05 08 Akvilė, 24 metai, Vilnius. Anksčiau gyveno Gargžduose, Klaipėdos rajone.

M:Tai kas, tavo manymu, yra klimato kaita?

A:Tai man atrodo, kad klimato kaita gali būti tokia regioninė arba globali. Tai yra, kai keičiasi temperatūra, padidėja kritulių, atsiranda įvairios stipresnės stichijos.

M:Supratau. Ar manai, kad klimato kaita yra svarbi problema tau ir visai visuomenei?

A: Manau, kad jinai yra svarbi problema tiek man, tiek visai visuomenei. Nežinau, kiek ji rūpi, bet bent jau turėtų būti svarbi tai tikrai. Tai manau, kad taip, kad jinai bent jau pastaruoju metu yra labai svarbi.

M: O kodėl?

A:Kodėl aš manau, kad yra svarbi man arba visuomenei? Nes, tiesiog, matau, kiek žmonių tuo domisi, matau, kokie judėjimai vyksta, kaip verslai keičiasi ir priima sprendimus, kurie prisidėtų prie klimato kaitos gal tokio ne sustabdymo, bet pristabdymo bent jau. Ir jo, aš tiesiog matau, kiek daug žmonių. Kaip žiniasklaidoj apie tai yra diskutuojama ir panašiai, man atrodo. Ir pati iš savo perspektyvos žiūriu, kad ir mano draugai pradeda priimti tam tikrus sprendimus, kurie yra. Atsižvelgdami į tai, į tą informaciją, kurią mato.

M:Supratau. Kai kurie sako, kad Žemė perkais ir taps neįmanoma gyventi žmonėms joje, o kiti sako, kad iš esmės, niekas nesikeitė per daug metų ir sąlygos išliks tokios pačios. O kokią tu matai planetos ekologinę ateitį?

A: Aš manau, kad mes tikrai artėjame prie to, kad čia gali tapti neįmanoma gyventi kažkada ateityje, jeigu kažkokie sprendimai nebus priimti. Bet kartu, manau, kad ties tam tikru kritiniu tašku, vis dėlto, bus priimami tie svarbesni sprendimai, kas ateis iš valdžios, ar iš Europos sąjungos ar iš... Nežinau, tiesiog, atsiras kažkokios direktyvos, kurios turėtų... Nu žodžiu, jos turėtų pristabdyti, tiesiog, man atrodo, visą tai. Man atrodo, kad mes dar turime ateitį.

M Supratau. Vyrauja nuomonė, kad klimato kaita aplenks Lietuvą ar bus Lietuva labai mažai paveikta, arba visai nepaveikta. O, tavo nuomone, kiek Lietuva yra paveiki klimato kaitos apskritai?

A: Man atrodo, kad mus paveiks ir mūsų tikrai neaplenks, kaip ir nieko kito pasauly neaplenks klimato kaita. Nes tai vis dėlto yra tokio populiariausio, gal dažniausiai minimo, klimato kaitos, kaip čia pavadinti, klimato kaitos, klimato kaitos pasekmės, tai yra tie pakilę vandenynai, vandens lygis pakilęs. Tai mūsų tikrai neaplenks ir dabar yra padaryti tie skaičiavimai, kokios vietos bus apsemtos ir kokių vietų mes jau nebeturėsime po keliasdešimties metų. Tai vien pradedant nuo to. Kiti dalykai lygiai taip pat, kaip ir kritulių pagausėjimas arba kaip tik sumažėjimas tam tikrais sezonais. Tada... Tai tiesiog, mes tikrai tikrai būsim paveikti. Lygiai taip pat, kaip ir visi.

M: Iš esmės tas poveikis klimato kaitos, mūsų ir dabar neaplenkia. Dar nėra įrodyta iki galo, kad būtent šis žiemos užfiksuota vidutinės temperatūros, nu ta aukščiausia vidutinė temperatūra, yra klimato kaitos pasekmė, bet labai tikėtina, kad būtent tai prisidėjo, kad mes šią žiemą neturėjom sniego ir iš tikrųjų labai šiltą ją turėjom. Tai kaip tu vertini tokius staigius pokyčius, tarkim, lyginant su pastaraisiais 5 metais, kas vyko?

A: Dabar visiems yra žymiai lengviau suprasti, kas yra klimato kaita ir, kad tai nėra kažkoks išsigalvotas, nežinau, terminas konspiracijos šalininkų kažkokių. Tai man atrodo, kad dabar mes visi tiesiog fiziškai pajautėm, kas yra klimato kaita.

M: Iki koronos viruso, iš esmės, buvo labai daug žiniasklaidoj pranešimų, įvykių apžvalgų apie klimato kaitą. Pateikiami įvairūs ir statistiniai duomenys ir panašiai. Ar tu laikai tokius duomenis patikimais ir kaip bendrai atsirenki patikimą informaciją?

A: Man atrodo, kad aš nepasitikiu dauguma pranešimų, kurie pasirodo tokiuose labai populiariuose kanaluose, kaip pavyzdžiui 15 min ir taip toliau, nes man atrodo, kad tenai yra didelė laisvė rašyti bet kam. Taip labai dažnai plinta pseudo-moksliniai dalykai, tai manau, kad tenai tikrai galima rasti informacijos, kuri nėra labai tiksli. Aš labiau pasitikiu užsienio kanalais, kurie turi gerą reputaciją, kuriuose rašo patys mokslininkai, o ne mokslo populiarintojai. Tai va tokie dalykai. Nežinau ar atsakiau.

M: Taip. Ar individas gali kovoti su klimato kaita?

A: Manau, kad gali kovoti su klimato kaita. Man atrodo, jo įtaka nebus tokia didelė, kaip, kaip pavyzdžiui sprendimai... Jo įtaka, jo sprendimų įtaka nebus tokia didelė, kaip tarkim, verslų įtaka arba politikų įtaka. Bet tuo pačiu tu gali daryti spaudimą tiems verslam ir tiems politikam, kad jie priimtų tam tikrus sprendimus. Ir man atrodo, kad tai ir yra geriausias kelias. Tai aš manau, kad gali.

M: Tai aš kiek suprantu, tai matai tokius atsakingus kovoje su klimato kaita, tai individus, verslus ir politikus. Ar dar turėtum kažką pridėti?

A: Ne, aš manau, kad čia yra trys tokios didžiausios dalys. Tai yra ta pati plačioji visuomenė, jo, verslai ir tada yra politikai, sprendimų priėmėjai.

M: Dabar pakalbėkim apie tavo kasdieninį gyvenimą. Ar tu rūšiuoji?

A: Taip.

M: Ar galėtum patikslinti, kokias būdais, maždaug rūšiuoji?

A: Tai aš rūšiuoju savo atliekas įvairias. Tai kaip plastiką stiklą, popierių ir buitines.

M: Aha, o kodėl tau atrodo svarbu rūšiuoti?

A: Man atrodo, kad tai prisideda... Man tai padeda suvokti kiek, tarkim, aš plastiko suvartoju. Čia yra vienas iš tų tokių aspektų. O kitas yra tai, kad tai vis tiek padeda gamtai.

M: Iki 2021 m. Europos sąjunga atsisakys vienkartinio plastiko naudojimo, tai šiaudelių, maišelių ir panašiai. Ar tu renkiesi daugiakartinio naudojimo gaminius?

A: Aš kai galiu, tai visą laiką renkuosi daugiakartinio, sąmoningai priimu tą tokį sprendimą, nepirkti maišelių, visokių tenai išsinešimui puodelių ir panašiai, kai galiu nepirkti jų. Aišku, vis tiek, kartais išeina taip, kad, pavyzdžiui, verslai kai kurie neturi ir neteikia tau galimybės pasirinkti arba ten, nežinau, kartais tavęs nėra paklausama, tai yra liūdna visai. Bet šiaip jo, aš kai turiu galimybę, tai visą laiką renkuosi tokią.

M: O kodėl tai atrodo svarbu rinktis tą daugiakartinį gaminį vietoj vienkartinio?

A: Tam, kad neprisidėčiau prie to tokio vartotojiškumo, kuris, tiesiog... Nenaudoti nereikalingo plastiko.

M: Kiek tau rūpi savo energijos šaltinius keisti iš neatsinaujinančių į atsinaujinančius, tarkim saulės ar vėjo energiją?

A: Man atrodo, šiuo mano gyvenimo metu, man tai nėra kažkoks tai prioritetas ir aš apie tai nelabai galvoju. Vien dėl to, kad aš neturiu tam lėšų. Ir kažko keisti, man atrodo, šiuo metu nelabai galėčiau. Bet jeigu tarkim atsirastų iniciatyvos, kurios, nežinau, kažkaip palengvintų tą tokį pereinamąjį procesą, kad ir ateity, tai labai aš prisidėčiau prie tokių iniciatyvų.

M: Kur tu perki savo maisto produktus?

A: Parduotuvėse, tokiose kaip Maxima, Rimi ir Iki.

M: Veganizmas ir vegetarizmas pastaruoju metu yra labai stiprios tendencijos. Ir žmonės yra skatinami atsisakyti mėsos arba rinktis sąmoningai mėsos gaminius. Dėl to, kad mėsos industrija yra labai tarši. Tai kaip tu vertini tą skatinimą? Tiesiog, atsakingai vartoti arba visai atsisakyti ekologijos tikslams mėsos.

A: Aš labai teigiamai vertinu, nes prisidedant prie ekologijos. Vat kas man labai patinka, tai pastarosios tendencijos, kurios skatina žmones mažinti, o ne pilnai atsisakyti, nes tai gali būti toks sudėtingas procesas, bet tarkim sumažinti kažkokį tai gyvulinės kilmės produktų vartojimą, tai aš labai palaikau vien dėl to, kad tai... Tu taip nustoji remti tuos kurie labiausiai teršia gamtą. Tai yra industrinės fermos.

M: Kiek tau yra priimtinas drabužių, avalynės ar aksesuarų pirkimas iš antrų rankų?

A: Labai priimtinas.

M:O kas labiausiai skatina rinktis antrų rankų daiktus?

A:Greičiausiai, tai, pirmiausia, tai kaina, iš tikro. Nes tai yra žymiai pigiau ir visų antra, tai žinoma, tai yra toksai, tu paimi kažkokį, tarkim, rūbą, kurio kažkam jau nebereikia, bet tu jį tiesiog perperki, tu nenusiperki kažko naujo, vat, vėlgi, neparemi kažkokio tai h&m'o, kuris labai teršia gamtą.

M:Kokiu tu transportu naudojiesi kasdien?

A:Jokiu. Kartais taksi, bet kartą į dvi savaites. Bet šiaip, vaikštau visur.

M: Supratau, Ar tu jauti kaltę, jei pasielgi neekologiškai ir žinai, kad tu pasielgei neekologiškai sąmoningai?

A:Taip, tikrai taip. Pavyzdžiui, jeigu palieku lempą įjungtą kambary visą dieną netyčia, tai ša labai savęs nemėgstu tais momentais. Arba ten nežinau, kažkaip pašiukšlinu netyčia gal ar dar kas nors.

M:Supratau. Mokslininkai teigia, kad klimato kaitos procesai yra sukelti žmonių veiklos. Tai dažniausiai išskiriamas plastiko vartojimas, konsumerizmas, įvairaus tipo, tiek maisto, tiek daiktų. Lidl Lietuvoje įsipareigojo atsisakyti vienkartinį maišelių. Rimi skatina daugkartinius siūlo pirkti ir taip pat užsienyje norimi įvesti mokesčiai papildomi, maisto produktams, supakuotiems į plastiką. Tai kiek tokie sprendimai tave skatina susimąstyti apie savo vartojimą pačios?

A:Apie mano pačios, man atrodo, kad tai, kad jau mano kažkokie įpročiai ir tokios... Aš save priskirčiau tokiai sąmoningai daliai visuomenės. Tai manau, kad tai, kad mes, va ta sąmoningoji dalis visuomenės, jinai pradėjo keistis, dėl to keitėsi ir verslai. Tai aš taip priimu tą jų sprendimą, man atrodo, kad jis yra geras, aišku, bet tai irgi nu nelabai išsprendžia problemos, nes, vis dėlto, didžioji dalis plastiko ateina iš jau supakuotų prekių. Tai va, tai man atrodo, kad čia yra labai geras PR, bet kartu, nu jo, okei. Vis geriau negu nieko. Tai aš taip priimu. Nu jo, ir kartu aišku, man atrodo, gal paskatina kažkiek pamąstyti tuos, kurie ten pakuoja kiekvieną bananą į atskirą maišelį. Tai va.

M:Ar yra kažkoks dalykas, kurio tu galėtum atsisakyti, kad planetai būtų geriau?

A: Rūkyti tikrai galėčiau mesti. Faktas. Taip pat aš tikrai galėčiau mažiau plastiko sunaudoti, tarkim, nežinau, labiau remti vietinius ūkininkus ar kažkas tokio, kurie neturi tokių ten didelių plantacijų ir ne tiek daug teršia tą gamtą, ne tiek vandens išnaudoja ir taip toliau. Tokius labiau mažesnius ūkininkėlius, tai gal taip. Kartu tikrai galėčiau sumažinti savo suvartojimą šiaip apskritai, pirkimą. kad ir tų pačių rūbų. Man atrodo, kad mums ne tiek jų reikia, kiek mes norim jų turėti. Tai va, tai aš tikrai yra dar vietų, kur galėčiau tobulėti.

M:Ar jauti, kad bendrai galėtum prisidėti daugiau prie rūpinimosi ekologija? Nu tarkim, nebūtinai atsisakant kažko, bet ir darant kažką?

A: Aš manau, kad tikrai galėčiau prisijungti prie kažkokių organizacijų, kurios, nežinau, gal užsiima lobizmu. Arba galėčiau, nežinau, man tiesiog atrodo, kad geriausias būdas šiuo metu man, jeigu nesumažinant savo vartojimą, va būtent būtų prisidėti prie kažkokių iniciatyvų.

M: O kas stabdo, tarkim, prisidėti prie jų?

A: Šiuo metu nematau tokios organizacijos, kuri efektyviai darytų tai. Tiesiog, nematau organizacijos prie kurios aš norėčiau prisijungti, nes matyčiau jos efektyvumą. Man atrodo, šiuo metu yra užsiimama labai daug tuo *green washingu* ir panašiais dalykais. Tiesiog, ne tai, kad betiksliai, bet tokiu nelabai efektyviu... Efektyviais būdais yra bandoma spręsti šitą problemą.

M: Ar matai savo aplinkoje žmonių, kurie palaiko ekologišką gyvenimo būdą? Tai rūšiuoja, renkasi važiuoti dviračiu, o ne automobiliu, jeigu jį turi arba drabužius perka iš antrų rankų, kaip tu darai.

A: Realiai, tai visa mano aplinka. Aš tokiame burbule gyvenu, kuris šiaip labai priima tai, kaip jau visišką dalį savo gyvenimo ir net nekvestionuoja, kad kažkaip, nežinau, kad čia gali būti negerai ar nežinau, nepatogu ar dar kas nors. Tiesiog, mano burbulas yra labai draugiškas gamtai.

M: O kaip tu vertini tą dalyką, kad aplink tave yra tokie žmonės?

A: Tai labai teigiamai, bet man atrodo, kad vis dėlto, aš turiu suprasti, kad tai yra mažas burbulas visuomenės ir kad toks bėra visas pasaulis. Tai kartais tenka prisiminti, kad, nu blemba, dar visai daug turi žmonės suprasti, išmokti ir įsigilinti, nes, na, tokių kaip mes, yra tikrai nedaug.

M: Rūpinimasis ekologija vis labiau pateikiamas, kaip teisingas gyvenimo būdas. Ar tu pritari tam, kad Žemės išsaugojimui reikalingas tam tikras teisingo gyvenimo būdo suformavimas, kuriuo galėtų kiekvienas žmogus sekti?

A: Tai tikrai padėtų, man atrodo, jeigu pasakytų, jei atsirastų am tikros, nežinau, gal ne taisyklės, bet tiesiog kaip pasiūlymai, jeigu tai būtų geriau komunikuojama. Nors nežinau ką reiškia geriau komunikuojama. Man atrodo, gal tai ir yra komunikuojama, tiesiog, jeigu tu nepasidomi, tai ir nerandi tos informacijos. Bet šiaip jo, visą laiką tokie pasiūlymų suformavimai jie labai padeda žmonėms suprasti, kas yra geras žingsnis ir kas nėra toks draugiškas aplinkai žingsnis.

M: Kaip dažnai tu savo aplinkoje matai žmones, kurie reiškia nuomonę apie ekologiją: tą patį rūšiavimą, vairius protestus arba, tarkim, Lietuvoj yra „Fridays for future“ judėjimą? Arba apskritai pasaulio, arba priimtus vietinius ar politinius tarptautinius sprendimus?

A: Tai mano aplinkoj yra keli tokie žmonės, kurie tikrai aktyviai reiškia savo nuomonę apie ekologiją, taip pat ir tuos pačius protestus rengia, tai jo, aš turiu kelis tokius žmones aplink save ir man tai labai džiugu.

M:Lietuvoje buvo įvestas automobilių taršos mokestis, kurio pagrindinis tikslas yra sumažinti taršių automobilių naudojimą. Tai kaip manai, ar įstatymai yra geras būdas žmones skatinti būti ekologiškesniais?

A: Įstatymai yra tikrai geras būdas skatinti žmones būti ekologiškesniais, nes tai yra kaip formavimo priemonė nuomonės. Tai tikrai pritariu, bet tam taršos mokesčiui, aš jam... Jisai turi savų labai didelių minusų, tai, man atrodo čia irgi toks įrodymas, kad taip galima, bet jeigu tai yra geri įstatymai, kurie yra tikrai pagalvoti įstatymai, o ne šiaip priimami, nes nieks net nesupranta kodėl.

M:Kaip manai, ar tavo vaikystėje žmonės buvo ekologiškesni?

A:Nei kada? Nei dabar?

M:Jo.

A:Ar mano? Ne. Tikrai ne. Ne ne ne. Ne ne. Nes, nežinau, tiesiog, gal dar nebuvo taip protinami žmonės apie tai, kokią įtaką daro jų veiksmai aplinkai. Ir net nebuvo tai suvokiama, ta prasme, vien ta idėja globalinio atšilimo, pradėta vystyti ir kažkaip apie ją pradėta diskutuoti, tai gal čia per pastarąjį dešimtmetį, Tai man atrodo jo, dar tuo metu irgi ir dabar atrodo visai kaip konspiracija atrodo visa tai kai kuriems žmonės, tai tuo metu dar labiau taip atrodė.

M: Koks tavo išsilavinimas?

A:Aukštasis.

M:Ką tu dirbi?

A:Esu projektų vadovė.

M:Ir kokios, maždaug, vidutinės tavo pajamos?

A: 700 eur. per mėnesį.